

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

**TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE
ÖRGÜTLENMESİ: TÜBA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA NUR ELDEMİR

165450102

Danışman: Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL

İstanbul-2019

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

**TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE
ÖRGÜTLENMESİ: TÜBA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA NUR ELDEMİR

165450102

Danışman: Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL

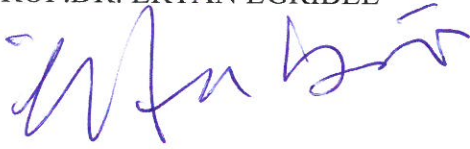
T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

05/03/2019

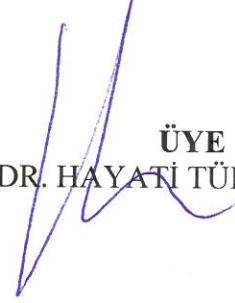
Enstitümüz *Sosyoloji* Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **165450102** numaralı **Büşra Nur ELDEMİR** "İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE ÖRGÜTLENMESİ: TÜBA ÖRNEĞİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 15.02.2019 tarih ve 2019-05 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (69) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF.DR. ERTAN EĞRİBEL

ÜYE
PROF.DR. HAYATİ TÜFEKÇİOĞLU

ÜYE
DOÇ.DR. HATİCE YAPRAK CİVELEK

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “*Toplumbilimlerinin Yeniden Biçimlenmesi ve Örgütlenmesi: TÜBA Örneği*” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/02/2019

BÜŞRA NUR ELDEMİR

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir
- ☐ Tezimin/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinde erişime açılabilir
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım taktirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

12/02/2018

BÜŞRA NUR ELDEMİR

ÖZET

TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE ÖRGÜTLENMESİ: TÜBA ÖRNEĞİ

BÜŞRA NUR ELDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

Danışman: Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL

Şubat, 2019- 159 Sayfa

Küresel ilişkiler ve dönemin getirileri neticesinde toplumbilimleri mecburi bir yapılanma sürecine girmiştir. Ülkemizde de yaşanan toplumbilimlerinin dönüşüm tartışmaları aşamasında yükseköğretim dışı bir kurum olan Türkiye Bilimler Akademisi'nin biçimlenmeye ve örgütlenmeye olan katkısı çalışmamızın temel konusunu oluşturmaktadır. Araştırmamızın genelinde uluslararası uyumlandırma süreçlerine dahil olan Türkiye'nin düzen ve sistemleri kendi kurumlarıyla bütünleştirme çabası aktarılmaktadır. Özellikle de TÜBA'nın bu süreçle ilişkin faaliyetleri ve söylemleri sunulmaktadır. Varsayımımız, toplumbilimlerinin ve üniversitelerin yeniden düzenlenme aşamasında TÜBA gibi bir bilim kurumunun öncülüğüne duyulan ihtiyaç üzerinedir. Bu bağlamda konumuzu üç ana bölüm halinde inceledik.

Birinci bölüm, önemli küresel dönüşümlerin yaşandığı 1980 yılı itibariyle Batı'da ve Türkiye'de biçimlenme ve örgütlenme adına yapılan ilk tartışmaları kapsamaktadır. Ele aldığımız tartışmalar, toplumbilimlerinin ortaya çıkışını, gelişim sürecini ve günümüzde toplumbilimlerinin nasıl biçimlenmesi gerekliliğini aktaran bir rapor niteliğindeki “*Sosyal Bilimleri Açın*” eserinin incelenmesi ve önemi konusuyla başlamaktadır. Sunulan rapora yönelik Türkiye’de çağrıya karşılık verme amaçlı yapılan bir sempozyumun eseri “*Sosyal bilimleri Yeniden Düşünmek*” incelemesi ile ikinci alt başlık oluşturulmuştur. Üçüncü alt başlık, yaynevleri ve dergiler üzerinden aktarılan üniversite dışında oluşan örgütlenmeleri ele alır.

İkinci bölüm, toplumbilimlerinin örgütlenmesinde kurumsal tartışmalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi'nin oluşum ve gelişim sürecinin anlatıldığı ilk alt başlık kurumun bağımsızlık durumunu da ele alır. İkinci alt başlıkta kahramanlarının kim olduğundan ve çalışmalarından bahsedilir. Üçüncü alt başlıkta da örgütlenme aşaması ve oluşturduğu faaliyetler incelenmiştir.

Üçüncü bölüm, toplumbilimlerinin yeniden biçimleniş açısından uygulamalarından bahseder. 1997 sonrasında yaşananlar, Yükseköğretim Kurulu'nun yeniden düzenlenmesi tartışmaları ve ulusal tabanlı sistemlerin oluşturulması ilk alt başlığın konularındandır. İkinci

alt başlıkta oturmaya çalışan bir sistem, uyumlandırma sürecindeki etkileşimler ve bu bağlamda yer alan değişim programlarının neler olduğuyla ülkemizin uygulamaların neresinde yer aldığı incelenmiştir. Son alt başlıkta da yine belirli kararlar çerçevesinde oluşturulan akademik atama ve yükseltme kriterleri incelenmiş, yayın yapma faaliyetlerine de değinilmiştir.

Kapsamlar incelendiğinde uygulamaların bir değişim çerçevesi sunduğu, yükseköğretim alanında geliştirilen sistemlerin uyum sağlama amaçlı yapıldığı tespit edilmiştir. Türkiye Bilimler Akademisi'nin de tartışma oluşturduğu alanlarda yaşanan uyum süreçlerinin kararlılığı sonucu eski ağırlığını yitirdiği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumbilimlerinin Yeniden Biçimlenmesi, Toplumbilimlerinin Örgütlenmesi, Türkiye Bilimler Akademisi

ABSTRACT

RESHAPED AND REORGANIZED SOCIAL SCIENCE: EXAMPLE OF TUBA

BÜŞRA NUR ELDEMİR

Master's Thesis, Sociology Master's Program

Supervisor: Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL

February, 2019- 159 Pages

As a result of global relations and the returns of the century, sociology has entered into a mandatory process. In our country, the debate stage of transformation experienced in higher education, a sociology external contribution to the formation and organization of the Academy of Sciences in Turkey are the main subject of our study. Turkey's layout and systems involved in the process of international harmonization of our research is transferred to the general integration efforts of their own institutions. In particular, the activities and discourses of TUBA related to this process are presented. Our assumption is about the need for the leadership of a scientific institution such as TUBA in the reorganization of sociology and universities. In this context, we have examined your subject in three main sections.

The first part covers the first discussions on the name of shaping and organizing in the west and Turkey as of 1980, where significant global transformations have occurred.. We discussed a report that conveys the emergence of community sciences, the development process and the necessity of the formation of social sciences today Advisory "Open Social Sciences" The study and importance of the work. The work of a symposium aimed at responding to the call in Turkey for the report presented "Rethinking the Social sciences" The second subheading was created with the review. The third sub-title addresses organizations outside the university, which are transmitted through publishers and magazines.

The second part focuses on institutional discussions in the organization of social Sciences. The first sub-title of the Turkish Academy of Sciences discusses the process of formation and development, as well as the independence status of the institution. The second sub-title mentions who the protagonists are and their work. In the third sub-title, the organization stage and its activities were investigated.

The third chapter talks about the practices of sociology in terms of reforming. After the 1997, discussions of the reorganization of the Council of Higher Education and the creation of national-based systems are the topics of the first subtopic. A system that tries to sit in the second sub-heading, where the interactions in the harmonization process and the exchange programs

involved in this context are located, where our country's applications Received. In the last sub-title, the academic assignment and promotion criteria, which were created within the framework of certain decisions, were examined and the publication activities were also mentioned.

When the scopes were examined, it was determined that the applications offered a framework change and the systems developed in the field of higher education were mad efor adaptation. It seems to have lost its influence due to the adaptation process in areas of debate that the Turkish Science Acedemy also helped create.

Keywords: Reformaturing of Communal Societies, Organizing Societies, Turkish Academy of Sciences

ÖNSÖZ

Dünyada ve Türkiye’de 1980’li yıllar itibariyle küresel değişim hızlı bir dönüşüme neden olmuştur. Dönüşümün temeli sosyo-ekonomik tabanlı başlasa da biçimlendirme aşaması yükseköğretim kurumlarında gerçekleşmiştir. 1980’li yıllara değin Amerika Birleşik Devletleri eksenli yaşadığımız uyum sağlama çabaları, bu tarihten itibaren eski merkezi konum özelliğini yitirdiğini anlayıp çevre ülkelerle topyekûn bir yapılanma yoluna giren Avrupa ile bütünleşme içine girer. Bu uyum sağlama çalışmaları sistemsel, örgütsel, anlaşmalar sayesinde oluşturulan uygulamalar ve kurumlar üzerinden gerçekleşir. Temelde, Türkiye Bilimler Akademisi de benzer kaygılar güden bilimsel ilerleyiş ve uyum sağlamada yaşadığımız sıkıntılar neticesinde kurulan bir kurum niteliğindedir. Fen ve teknik bilimlere yoğunlaşan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun toplumbilimleri açısından doyuma ulaştramaması, toplumsal projelerin yeterince destek alamaması ile yaşanan problemler için tartışma alanı oluşturacak kurumun olmayışı TÜBA’nın doğuşunu hızlandıran etmenler arasında sayılabilir. Kurulduğu andan itibaren çeşitli alanlarda tartışmalar ve öneriler üreten kurum, teorik anlamda birçok çözüme imza atma görevi üstlenmiştir.

Çalışmamızda, yaşanan gelişmeler ve yapılan uygulamalar neticesinde ülkemiz adına bilim kurumlarınca neler yapılabileceğini incelemeye çalıştık. Üniversiteler üzerinde otorite sahibi olan YÖK ve onun çalışmalarına yön verecek araştırmalar yürüten TÜBA gibi kurumların düzenlemelere dolayısıyla da toplumsal dönüşüme katkısının boyutlarını anlamaya çalıştık. Bu sebeple konumuz içinde bahsettiğimiz kurumlar ve toplumsal biçimleniş ilişkisi incelenmiş, aralarındaki uygulanabilirlik ilişkisi içerisinde ülkemizin uyum sağlarken kendisine özgü neler yapabileceği meseleleri de tartışılmıştır. Salt bir Batı uygulamacılığı olmamasına rağmen yanlışla düşülmemesi adına bizimle ilgili yapılabilirlik alanlarında faal miyiz? Neler yapılmakta? Neler yapılabilir? düşüncesi çalışmamızın mantığını yansıtmaya çalışır. Süreç halinde ele alınan durumlar hem yapılanları hem yapılacakları düşünmeye itmektedir. Bu alanda yeni tartışmalara ortam hazırlayacağı da söylenebilir.

Toplumbilimleri alanı özelinde sosyolojik çalışmalarda bulunmak ister istemez bir kuram ve görüş üzerinden aktarım yapmaya yönelmektedir. Bu anlamda çalışmak istediğim alanla ilgili beni daima doğruya ileten bir hocanın öğrencisi olmaktan gurur duyduğumu beyan etmek isterim. Doğu-Batı çalışmalarıyla öğrencisi olduğu rahmetle andığım, Baykan Sezer Hocanın değerini her daim hissettirip bizleri de ilgi ve desteğiyle yalnız bırakmayan Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL’ e tüm sabır ve yorulmak bilmez halleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Tez danışmanlığı sırasında danışmanlık haricinde tüm manevi desteğini üzerinden eksik etmediği

gibi anlayışı ve motivasyonu sayesinde ulaştığım noktaya varmamda emeği her türlü minnet sözcüğünün üzerindedir.

Tüm hayatım boyunca bana olan güvenlerini daima hissettirip maddi ve manevi hiçbir eksikliği bırakmayan aileme teşekkür ve minnetlerin en büyüğünü borç bilmekteyim. Bu anlamda benimle her daim arkadaş gibi olan canım babam Erdoğan ELDEMİR 'e, tüm sıızlanmalarımı çekip moralimi yerine getirmeye çalışan canım annem Hafize ELDEMİR 'e ve her türlü motivasyonu sağlayan kardeşim Beyzanur ELDEMİR' e araştırmasını yaptığım çalışmayı ithaf ediyorum. Ayrıca çalışmalarım boyunca sevgi, ilgi ve desteklerini eksik etmeyen arkadaşlarım Nur, Ayşegül, Ezgi ile Yasir'i ve isimlerini dahil edemediklerimi teşekkür listeme ekliyorum. Tez danışmanım ile birlikte hayatımda bir daha böyle hocalara denk gelmem diye düşündüren, kendi kızı gibi görüp her daim varlığını hissettiren Prof. Dr. Hayati TÜFEKÇİOĞLU Hocama herkesten ayrı ve en büyük teşekkürü sunmak ve öğrencisi olma gururumu iletiyorum.

İSTANBUL,2019

BÜŞRA NUR ELDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	VII
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

1. 1980 SONRASI BATI’DA VE TÜRKİYE’DE TOPLUM BİLİMLERİNİN YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE ÖRGÜTLENMESİ KONUSUNDA KURAMSAL DÜZEYDE İLK TARTIŞMALAR

1.1. Tartışmaların Gündeme Gelmesinde “Sosyal Bilimleri Açın” Kitabının Önemi.....	1
1.2. Türkiye’de “Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek” Kitabının Çağrıya Karşılık Vermesi.....	19
1.3. Üniversite ve Üniversite Dışında Yeni Örgütlenmeler.....	39

2. BÖLÜM

2. TOPLUM BİLİMLERİNİN ÖRGÜTLENMESİNDE KURUMSAL DÜZEYDE İLK DÜZENLEMELER: TÜBA’NIN KURULUŞU, AMAÇ VE ÇALIŞMALARI

2. 1. TÜBA’nın Kuruluş Süreci ve TÜBİTAK’tan Bağımsızlaşması.....	51
2 .2. TÜBA’nın Kuruluşundan Günümüze Öncüleri ve Sözcüleri:.....	68
2.3. TÜBA’nın Örgütlenmesi: Konferans ve Yayınları.....	96

3. BÖLÜM

3. TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN DÜZENLEMESİ AÇISINDAN İLK UYGULAMALAR.....108

3.1. 1997 Sonrası YÖK'ün Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Tartışmalar ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) Oluşturulması.....108

3.2. Uluslararası Öğrenci ve Öğretim Görevlisi Değişim Sistemleri.....121

3.3 3.3. Atama-Yükseltme Kriterleri ve Yayıncılık.....131

4. BÖLÜM

SONUÇ.....140

KAYNAKÇA.....147

KISALTMALAR LİSTESİ

AAA: Avrupa Araştırma Alanı

A.g.e.: Adı geçen eser

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ALES: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı

AYA: Avrupa Yükseköğretim Alanı

Bkz.: Bakınız

b.t.: Bilinmeyen Tarih

DGS: Dikey Geçiş Sınavı

ENQA: Avrupa Kalite Güvencesi Birliği

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

KHK: Kanun Hükmündeki Kararname

KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı

MGK: Milli Güvenlik Konseyi

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TİSAK: Türkiye İktisadi ve Sosyal Araştırmalar Kurumu

TUS: Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı

TÜBA: Türkiye Bilimler Akademisi

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

v.b.: ve benzeri

YÖK: Yükseköğretim

TABLOLAR ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1. Akademi Üyelerinin Üyelik Türüne Göre Dağılımı.....	58
Tablo 2. Akademi Üyelerinin Çalışma Alanına Göre Dağılımı.....	58
Şekil 1. Türkiye Bilimler Akademisi Örgüt Şeması.....	59
Tablo 3. Türkiye'nin 1996-2016 yılları arasında yayınlanmış bilimsel makaleler, makalelere yapılan atıflar ve makale başına yapılan atıflar.....	135
Tablo 4. 1996-2017 yılları arasında değişik ülkelerin toplam bilimsel makale sayıları, atıf sayıları yayın başına ortalama atıf sayıları.....	136

GİRİŞ

Çalışmamamızın konusu, küreselleşme ile başlayan büyük dönüşümlerin ülkemizin toplumbilim anlayışını nasıl biçimlendirdiği ve yapılandırdığıdır. Bilimsel gelişmelerin güçlü etkilerle başladığı Batı'daki süreçten günümüze değin yapılan çalışmalar, 1980 dönemi ve sonrasına yoğunlaşarak aktarılacaktır. Temel olarak, Batı ile uyumlaşma sürecine giren ülkemizin üniversite dışı bir kurum olan TÜBA'nın ortaya koyduğu tartışmalar ve oluşturulan kurumlar ile YÖK'ün ortaya çıkan duruma yönelik düzenlemelerinin toplumbilimleri anlayışına etkisi incelenecektir. Belirli görüşler üzerinden yapılanmalar, kurumlar ve geliştirilen sistemlerin özelliklerini belirtip biçimlenmeye olan katkıları/etkilerini aktarmaya çalışacağız. Dönemin yaşanan dönüşümlerini kurum, kuruluş ve yeni örgütlenmelere yansımaları ortaya koymak ana çerçevemizi oluşturacaktır.

Bilimsel etkinlikler insan üretiminin sonucunda ortaya çıkar. Bilimsel çalışmalar bilim insanı/insanlarının yapmış olduğu araştırmalar doğrultusunda ilerlediğinden çoğu bilimsel üretim kişilerin nezdinde anılmaktadır. Literatür çalışmalarında da genel olarak kişi ve eserleri öne çıkmaktadır. Düşünce dünyası ile alakalı bir sunu ortaya çıkarılırken dahi incelemeler kişiler ve onların tartışmaları üzerinden ilerlemektedir. Bu nedenle bilim ve bilim insanı kavramı arasındaki özdeşlik akla yatkın kılınırken içlerinde bulundukları koşullar ve dönüşümler ve buna uygun olarak ortaya çıkan bilim kurumları geri planda kalmaktadır.

Çalışmamızda bilim ilerleyişini farklı bir perspektiften ele aldık. Bilimsel faaliyetlerde kişilerin öne çıktığı kadar dönemin koşullarının, tartışmaların, paradigma olarak bakış açısının ve bilimsel verilerin üretilip yaygınlaşmasına aracı olan kurumların gelişimleri üzerine temellendirmeyi amaçladık. Bilim, toplumdan ve toplumun meydana getirdiği ilişkilerden ve koşullardan etkilenmeden üretim alanı bulamaz. Dolayısıyla bilimsel faaliyette bulunan bilim insanları da yaşadığı toplumdan tam anlamıyla bağımsız kalamaz. Bilim insanlarının ortaya çıkardıkları yayın ve araştırma faaliyetleri belli bir dönem ve bir sistem dâhilinde gerçekleşmektedir. Örneğin, dünyada ve Türkiye'de 1990 sonrasında toplumbilimleri ile ilgili yeni yaklaşımlar söz konusudur. Bu tartışmalar ve yeni kurumlar günümüz toplumbilimlerini belirleyen alanları oluşturur.

Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi sonrasında yeni bir dünya ve yeni bir düzen söz konusu olur. 'küreselleşme' veya 'yeni dünya düzeni' olarak adlandırılan bu dönemde bu düzene paralel olarak toplumbilimlerinde de dünya ölçüsünde yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Türkiye'de de bu tartışmalar ilgi görmüştür. Hem üniversite düzeyinde hem üniversite dışında yeni bir yapılanma söz konusudur. Çalışmamızın temeli de buna dayalıdır. Bu nedenle "*Toplumbilimlerinin Yeniden Biçimlenmesi ve Örgütlenmesi: TÜBA Örneği*" konusunu ele aldık ve bu yönde bağlantıları oluşturduk. Bu ele alış biçimine bağlı olarak açıklama çabamız ve bölümlerimiz de ortaya çıktı. TÜBA'nın, TÜBİTAK'ın, İletişim Yayınlarının, Bilgi Üniversitesinin ve YÖK'ün yapmış olduğu çalışma ve yayınları konumuza dahil etmemizin sebebi de hem bilim kurum ve kuruluşlarımızda hem üniversitelerimizde hem de yayınevlerimizde ortaya çıkan değişiklikleri belirtmek içindir. *TÜBA Örneği* bütün bu değişiklikleri görmemiz açısından bize elverişli imkân sunmaktadır. Dönem ve isimler üzerinden yoğun aktarım yapmak yerine temelde Türkiye Bilimler Akademisi'nin ele alındığı, yansımalarının olduğu kurum, kurul ve yükseköğretim alanlarının değerlendirilmesi yolunu seçtik. TÜBA üzerinden örnekle bilim anlayışının biçimlenmesi, örgütlenmesi ve sistemleşmesi üzerine olan gelişmelerin toplumbilimlerine yansımalarını göstermeye çalıştık.

Konumuz genel hatlarıyla toplumbilimleri biçimlenmesi ve dönüşümünü TÜBA üzerinden açıklamaktır. Asıl amacımız, tüm dönem ve koşulları her yönüyle vermek yerine 1990 sonrası ortaya çıkan toplumbilimlerinde meydana gelmiş günümüzü de belirleyen değişimleri ortaya koymaktır. Türkiye'de çoğunlukla devlet eliyle koordine edilen kurum ve kuruluşlara alternatif oluşturulan TÜBA, teoride tartışmaları yönettiği kadar pratikte ve yeni bilim örgütlenmesinin biçimlenmesinde nerede yer almıştır? Konunun açıklanmasında ve temellendirilmesinde dönemin tartışmalarından yararlandık. Bu tartışmalar aynı zamanda bir denetim ve yönlendirme çabası olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki toplumbilimleri biçimlenmesinde Batı merkezli açıklamalar ve kurumsallaştırmalar önemlidir. Hem tartışmalar hem de kurumlar örnek alınan Batı aktarımlarına dayalıdır. Çünkü ülkemizde hemen her dönem kurumsallaşma ve kurumların dönüşümü Batı ile bağlantılı ilerler. 1990'larda Sovyetler Birliği'nin ortadan kalkması da Batı'da oluşan tartışmalarda mihenk taşı olmuştur. Batı'da ortaya çıkan durumlara uymak amaçlı ortaya çıkan toplumbilimlerin biçimlenmesi ve yeni kurumların oluşturulması için bir dizi çaba söz konusudur.

Üniversite başta olmak üzere ortaya çıkan değişiklikler içerisinde yeni kurumlar oluşturulurken kimi zaman da eskiler tasfiye edilmiş kimileri de tasfiye tartışmaları içerisinde yeniden yapılanmaya gitmiştir. TÜBA'nın da TÜBİTAK içerisinde oluşmuş bir bilim kurumu olduğunu düşündüğümüzde hangi ihtiyaçlardan doğduğu, hangi tartışmalara cevap verdiği ve diğer hangi örgütlenmelerle ilişkide olduğu çalışmamızın nedenini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada temel görüşümüz ve tezimiz, Türkiye'de toplumbilimleri ile bilim örgütlenmesinin toplumlar arası ilişkilere ve koşullara bağlı olarak şekillendiği ilişkiler boyunca kazanılan boyutların yeni kurumların ortaya çıkmasında, mevcut kurumların yeniden yapılanmasında etkin olduğu yönündedir. Bu varsayımın alakalı olarak ülkemizde oluşan bilimsel aktivitelerin ve bilimsel kurumların kendi doğal değişimi içerisinde gelişmesi yerine dışarda ortaya çıkan tartışmalar ve kurumsallaşmalara göre biçimlendiğini söyleyebiliriz. Bu varsayımımıza veya tezimize bağlı olarak Türkiye'de toplumbilimlerinin biçimlenmesi ve örgütlenmesi olayını temellendirmek için çalışmamızı üç bölüm içerisinde ele alacağız.

Birinci bölümde, toplumbilimlerinin kuramsal düzeyde ele alınışını, yeniden biçimleniş ve örgütleniş tavrını ele alacağız. Toplumbilimlerinin ortaya çıkış sürecini, hangi ortamda geliştiğini ve hangi olaylar ekseninde yönlendiğini Batı ölçekli olarak biçimlenmeyi de katarak ilk alt başlıkta inceleyeceğiz. XVIII-XIX. yüzyıl tartışmalarından 1945 yılına kadar olan süreç, 1945-1990'ların başına kadar yaşanan dönüşümler ve toplumbilimlerinin nasıl tekrar yapılandırılacağına dair görüşlerle küresel dönüşümün etkileri metnin içinde tarihsel olarak aktarılacaktır. 1990'lar 1980'lerin devamı niteliğindedir. İlk bölümün ikinci başlığı altında, 1990'lardan sonra tartışmalara temel teşkil eden Gulbenkian Komisyonunun raporuna ülkemizden nasıl bir tepki geldiği irdelenecektir. *Sosyal Bilimleri Açın* kitabına bağlı olarak yapılan tartışmalar Türkiye'de önemli karşılık bulmuştur. Bu nedenle toplumbilimlerinin ülkemizdeki düzenlemeleri ile ilgili yapılan sempozyum eseri üzerinden makaleler değerlendirilecek ve söylenenlerin neler olduğu belirtilecektir. Birinci bölümün son alt başlığında devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri ile üniversitelerin dışında örgütlenme alanı bulan yayınevleri, bilimsel faaliyetleri destekleyecek kurum ve kuruluşların gelişimleri kuramsal yönlü aktarılıp bölüm araştırması tamamlanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, toplumbilimleri tartışmasına bağlı olarak ortaya çıkan kuramsal tartışmaların kurumsal aşamasına ve yapılandırma çabasına değineceğiz. Bu yönde Türkiye Bilimler Akademisi öncülüğünde ortaya çıkan değişiklikleri, tartışma ve kurumları, hedeflerinin neler olduğunu, süreci yürüten kişilerin toplumbilimlerinin yeniden biçimlenmesine katkılarını göstereceğiz. Türkiye’de 1980 sonrası topyekûn düzenlemeler yükseköğretim kurumlarımızı da etkilemiş, YÖK kurulmuş ve denetimler çoğalmıştır. Dönemin sancılarını en hafif şekilde atlatmak için çaba harcayan toplumbilimcilerin kendileri adına bir kuruma ihtiyaç duyması kaçınılmazdır. Bu amaçlarla ortaya çıkan TÜBA’nın söylemlerini, tartışmalarını ve ortaya çıkardığı ürünleri bu başlık altında toparlayacağız. İlk alt başlıkta Türkiye Bilimler Akademisinin kuruluş süreci geçmiş dönemleri de kapsayacak şekilde ele alınacak ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan bağımsızlaşma, kendine alan edinme gelişimi tartışılacaktır. İkinci bölümün ikinci alt başlığı TÜBA’nın kuruluşundan günümüze değin emeği geçen öncüleri ve söz sahibi olan mühim bilim insanlarının kimler olduğuna ve neler yaptıklarına değinilecektir. İkinci bölümün son alt başlığı olan üçüncü başlık altında da kuruluş ve bağımsızlaşma gayesini tamamlayan Türkiye Bilimler Akademisinin örgütlenme süreci ele alınacak yapmış olduğu konferanslara, sunduğu yayınlara yer verilecektir.

Üçüncü bölümde ise toplumbilimlerinin kuramsal ve kurumsal olarak dönüşümü ve uygulama yönü incelenmiştir. Ağırlıklı olarak 1990’lar sonrası ele alınan bölümde, yaşanan dönüşümler ve ortaya çıkan biçimlenmeler sunulacaktır. Düzenlenen, oluşturulan ve revize edilen kurum/kuruluşlar daha iyi neler yapabilir, uluslararası ilişkiler ve bilim camiasında neler yapılabilir ve hangi uygulamalarla nelerin ortaya çıkarıldığı, hedeflendiği araştırılacaktır. Üniversiteler ve akademisyenler üzerinden ele alınan uygulama alanlarının başarı ölçütleri, uyumluluğu ve ülkemizle özdeşliği tartışma alanlarımızın içinde yer alacak konulardandır. Bunlar da ilk alt başlıkta, 1997 yılı sonrasında Yükseköğretim Kurulunun yeniden düzenlenmesi sonrasındaki tartışmalar ve kurulan ulusal akademik ağ merkezlerinin oluşumu ve yayılımını inceleyerek başlar. Üçüncü bölümün ikinci alt başlığında *Uluslararası Öğrenci ve Öğretim Görevlisi Değişim Sistemleri*’nin neler olduğu, ülkemizin bu sistemlerin neresinde yer aldığı ve biçimleniş aşamasında kendi adına neler oluşturduğu incelenecektir. Üçüncü bölümün son alt başlığında da *Atama*

Yükseltme Kriterleri ve Yayıncılık faaliyetlerinin nasıl olduğu, değişime uğrayıp uğramadığı ve küresel anlamda bu konularda nasıl ivme kazandığımız ele alınacak ardından sonuca bağlanacaktır.

Bu çalışmamızda, üç bölüm ve dokuz alt başlık altında toplumbilimlerindeki biçimlenme ve örgütlenme çabaları anlatılmaya çalışılacaktır. Hem devlet eliyle kurulan Yükseköğretim Kurulu hem de bağımsız olarak kurulan Türkiye Bilimler Akademisi'nin yaptığı araştırmalar, geliştirdikleri sistemler ve uyumluluk süresince oluşturulan düzenlemeler belirtilecektir. 1980-1990'larda başlayan bu süreç günümüzde hala sürmektedir. Çoğu yönleriyle 1980'lerde başlayan bu eğilimin ana çerçevesiyle artık şekillendiğini söyleyebiliriz. Biz de bu nedenle 1980 öncesi, 1980'ler ve 1990'larda yaşanan durumlar ve 2000 sonrası yeni biçimlendirmeyi belirli bir süreklilik oluşturan çerçeve içerisinde ortaya koyduk. Dönemsel ve yaşanan uluslararası ilişkiler düzeyinde, Batı'da ortaya çıkan toplumsal dönüşümü ve ilerlemeye paralel şekilde Türkiye'de de belirli değişiklikler yaşanmıştır. Çalışmamızın sonucunda bu değerlendirmeye ulaşmayı amaçlıyoruz.

1. BÖLÜM

BATI'DA VE TÜRKİYE'DE TOPLUMBİLİMLERİNİN KURAMSAL DÜZEYDE YENİDEN BİÇİMLENMESİ VE ÖRGÜTLENMESİ

1.1. Tartışmaların Gündeme Gelmesinde “Sosyal Bilimleri Açın” Kitabının Önemi

Gulbenkian Komisyonu'nun hazırlamış olduğu *Sosyal Bilimleri Açın* eseri, toplumbilimlerinin ortaya çıkışını, gelişim sürecini ve günümüzde toplumbilimlerinin nasıl biçimlenmesi gerekliliğini aktaran bir rapor olarak sunulmuştur. Lizbon merkezli işlev gören ve Immanuel Wallerstein başkanlığında toplanan bu komisyon için farklı dallardan (doğa bilimciler, insan bilimciler ve sosyal bilimciler) on bilim insanı bir araya gelerek çalışmalarının mahsulü olan raporu, 1993'te başlayarak iki yıl gibi bir sürede hazırlamıştır. 1995 yılında Komisyon'daki bilim insanlarınca tamamlanan rapor, 1996 yılında Metis Yayınları tarafından Şirin Tekeli çevirisi ile ülkemiz literatürüne kazandırılmıştır. Dört bölümden oluşan kitapta, sonuç kısmı olan; “*Sosyal Bilimleri Yeniden Kurmak*” dışında toplumbilimleri için mühim olan meseleleri üç bölümde aktarırlar. Bu bölümlerden birincisi, bir bilgi biçimi olarak toplumbilimlerin tarihsel olarak nasıl oluştuğu ve neden XVIII. yüzyıl sonundan 1945'e uzanan süreçte, görece standart bir dizi disipline ayrıştığını irdeledikleri “*On Sekizinci Yüzyıldan 1945'e Kadar Sosyal Bilimlerin Tarihsel Kuruluşu*” dur. İkincisi, 1945'ten bu yana dünya genelinde meydana gelen gelişmelerin bu entelektüel iş bölümüyle ilgili ne gibi sorular sorulmasına yol açtığı ve böylece bir önceki dönemde yerli yerine oturtulan örgütlenme yapısını yeniden tartışma gündemine taşıdıkları “*1945'ten Günümüze Sosyal Bilimler İçinde Yapılagelen Tartışmalar*” dır. Üçüncüsü de eserin ortaya çıkış sürecindeki zamanlarda çok tartışılan bir dizi temel entelektüel soruyu açmılayarak, “*Şimdi nasıl bir sosyal bilim?*” sorusuna cevap oluşturmakta daha ileri gidebilmek için oluşturdukları, “*Şimdi Nasıl Bir Sosyal Bilim Kurmalıyız*” bölümüdür. Önerilebilecekleri basit formüllerin bulunmadığını belirtmeler de tartışmaya sundukları tavsiyeler ile ilerleme ve yapılabilecekler konusunda günümüze de rehberlik edecek niteliktedir. Biz de bu bölüm başlığı altında, esere bağlı kalarak toplumbilim tartışmalarının nasıl ortaya çıktığını, gelişim sürecinde hangi aşamalardan geçtiğini ve günümüzde nasıl şekillendiğine değineceğiz.

Raporun XVIII. yüzyıldan 1945 yılına kadar aktarılan bölümünde toplumbilimlerinin tarihsel kuruluş süreçleri irdelenmiş; ortaya koyulan kuram, oluşum ve branşlar tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya öncelikle toplumbilimlerinin ne olduğu ile başlamak gerekir ve dönemler boyunca ilerleyişi aktarılmalıdır. Toplumbilimi tanımını, toplumların oluşum ve gelişimleriyle birlikte toplumsal yaşamın tetiklediği olay ve olguları inceler şeklinde yapabiliriz. Toplumla alakalı bilimler; tarih, sosyoloji, iktisat, siyaset bilimi, ekonomi, antropoloji, dilbilimi, estetik ve sanat gibi bilimlerdir. Yapılan çalışmalarda yazılı tarih kadar eskiye dayandırılrsa da modern dünyaya ait olan girişimler olarak aktarılır. XVI. yüzyıldan günümüze olgunlaşan, gerçeklikler hakkında bir şekilde ampirik (deneysel) olarak doğrulanan sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasında olan bilimler olarak da addedilir.

Tanımlamaya alacağımız diğer bir olgu, bilimdir. Bilim, süreç içinde her zaman ve her yerde doğru olan doğanın evrensel yasalarını aramak diye tanımlansa da bu döneme kadar hâkim olan klasik bilim görüşünün hipotezleri iki tanedir. Birinci hipotez; “...geçmiş ile gelecek arasında simetri öngören Newton modeli” – bu model neredeyse teolojiktir ve insanların da Tanrı gibi kesin bilgilere ulaşabileceğini savunur – ve diğer hipotez, “doğa ile insanlar, madde ile akıl, fiziksel dünya ile sosyal/manevi dünya arasında köklü ayrımlar bulunduğunu varsayan Kartezyen düalizmdir (Gulbenkian Komisyonu, 2003).” Başlarda sadece doğa bilimlerindeki kavramları karşılayan bilim tanımının, XVIII. yüzyıl itibarıyla oluşan modern devlet sisteminin etkisi sayesinde farklı kategori bilgilerinin ortaya çıkışına sebep olduğunu vurgularlar. Bu kategorilerin tanım ve sınırları daha sonraki zamanlarda kesinlik kazanacak diye de eklerler. Sosyal filozofların ‘sosyal fizik’ ten bahsettiğini, Avrupalı düşünürlerin sosyal sistemlerin çeşitliliğini fark ediyor olmasının karmaşasına değinirler. Oluşan karmaşa çözüme ulaştırılmalıdır. Üniversitelerin yeniden canlanıp uzmanlaşmaların başlayışı sayesinde bir şeylerin geri dönüşü olmayan değişime girdiği inancındalar. Üniversitelerin, XVIII. yüzyıla değin kiliseyle fazla içli dışlı olduğu için yok olmak üzere olan kurumlar haline geldiğini belirtirler. Bilgilerin çözümü, yeni disiplinlerin oluşumu ve gelişimi adına XVIII. yüzyıl sonu ve XIX. yüzyıl boyunca üniversitelerin; bilginin yeniden yaratıldığı başlıca kurumsal alan olarak yeniden canlanıp değiştiğini vurgulamaktadırlar. Önceleri büyük öneme sahip Teoloji Fakültelerinin çoğunun kapandığını, kimisinin de Felsefe Fakülteleri içinde din bilimleri araştırmalarıyla ilgili bölüme aktarıldığını da anlıyoruz. Tıp Fakülteleri tümüyle uygulamalı bilimsel bilgi

üreten eğitim alanları olmuştur. Üniversitelerin bu kurumsallaşma sürecinde, farklı disiplinler felsefe ve kısmen hukuk fakültelerinde yapılanmaya ve özerkliğini oluşturmaya başladığını da sunarlar.

XIX. yüzyılın, daimî gelişimle birlikte bilginin disiplinlere ayrılışı ve meslekleşmesi, bilgiyi yeniden üretim ve devamlılık gösteren yapıların oluşturulması yönünden çığır açan bir dönem olduğunu da eser sayesinde anlamaktayız. Farklı disiplinlerin ortaya çıkış sürecinin arka planında, sistemli araştırmaların ve uzmanlaşmanın gerekliliğine olan inancın varlığından bahsederler. Bu inançla yapılan rasyonel çalışmaların farklı bilgi kümelerinin oluşmasına sebep olduğunu, etkin ve entelektüel üretkenliğin de fazlasıyla önemsendiğini belirtirler.

Kitapta doğa bilimlerinin özerk bir kurumsal alan oluşturmak için üniversitelerin canlanmasını beklemediğinden bahsedilir. XVII. ve XVIII. yüzyıllarda kraliyet akademilerinin çoğalması ve Napoleon’ un büyük okullar kurması gibi durumlar yöneticilerin doğa bilimlerine desteğinin göstergesi olarak gösterilir. Hemen yararlanılabilecek pratik sonuçlar elde edim vaatleri, sosyal ve siyasal destek almalarını kolaylaştırdığı açıklanır. Belki de akademi ve yapılan destekler sayesinde üniversitelere ihtiyaçları olmamıştır diye düşünmemizi sağlarlar. Tüm bunlara rağmen XIX. yüzyıl boyunca üniversiteleri canlandırmak için en çok çaba harcayanlar; akademik çalışmaları ile devlet desteği kazanabilmek adına tarihçiler, klasik dilciler ve ulusal edebiyat uzmanlarının olduğunu da görmekteyiz. Doğa bilimcilerini üniversiteye çeken etkenin de bu akademisyenlerin çalışmalarında doğa bilimlerinin olumlu izlenimlerinden yararlanmasının etkisinin büyüklüğünü algılatırlar. O tarihten sonra sanatlarla (insan bilimleri) bilimler arasındaki büyük gerilimin başlaması alan edinir. Tartışma sürecinin netleşmesini, Fransız Devrimi ile ortaya çıkan kültürel çöküş/karmaşanın sağladığı konusunda hemfikirdirler. Siyasal ve toplumsal dönüşüm yönünde çok büyük baskı oluşturulduğunu dolayısıyla da sosyal bilimlerin ve toplum üzerindeki öneminin artık üniversitelerde de gizlenemeyecek boyuta ulaştığını aktarırlar. Yeni bilimsel alanların oluşumu ve bilim alanındaki üstünlük kurma çabalarının, felsefe – bilim arasında da büyük bir yıkıma sebep olduğunu söylerler. Tüm oluşan durumun, Newtoncu (spekülatif) bilimin felsefeye galip geldiği, bilgi dünyasındaki tüm ‘sosyal prestiji’ üzerinde topladığı dönemde gerçekleştiği sunulur. Auguste Comte’ un bu duruma “boşanma” olarak yaklaştığını da görürüz. Bilimin, zihnin dışına çıkmaya izin veren bir yöntem kullanarak nesnel gerçekliğin keşfini

sağladığı buna paralel olarak felsefecilerin yalnızca düşünceye sığındıkları ve üzerine yazdıkları teoremlerle var olduğunun ileri sürüldüğünü söylemektedirler. Bu görüşün XIX. yüzyılın ilk yarısında sosyal dünyanın çözümlenmesine yarayacak kuralları oluşturmaya çalışan Auguste Comte ve John Stuart Mill tarafından açıkça savunulduğunu belirtirler. ‘Sosyal fizik’ teoremini ortaya atarken Comte’un siyasal endişelerinin bulunduğunu görürüz. Fransız Devrimi sonrasında oluşacağını düşündüğü sistematik yolsuzluğun önüne geçilmesini gerektiğinden söz ederler. Sosyal fiziğin devletler üzerinde, bir nevi sosyal sorunların çözümüne katkıda bulunacak önemli düzen ve ilerleme yönünden bağdaştırma gereci olduğunu kavramaktayız.

Toplumbilimleri içindeki parçalanma ve bölünme biçimleri XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren giderek billurlaşıp da bugünkü gibi disiplinlere ayrılması ve çeşitliliğe kavuşması üniversitelere 1850-1914 dönemleri arasında resmi olarak yansımıştır. 1500-1850 yılları arasında yapılan literatür çalışmalarından anlaşıldığı üzere de belirli konular üzerinde sosyal bilim araştırmalarının olduğu bilinmektedir. Avrupalı olmayan sosyal sistemlerin tasvir edilmesi de yine bu dönemler arasında ele alınmıştır.

XIX. yüzyıl boyunca yürütülen toplumbilimi çalışmalarının yürütüldüğü beş önemli yer bulunmaktadır: Fransa, Büyük Britanya, Almanyalar, İtalyalar ve Amerika Birleşik Devletleri. Üniversite ve araştırmacıların çoğunluğunun da bu bölgelerde yapıldığı bilgiler arasındadır. Komisyonun tartışmaları ele aldığı dönemde ve hatta günümüzde hala okunan ve okutulan XIX. yüzyıl eserlerinin yine çoğunlukla bu ülkelerden birinde oluşturulduğu belirtilmektedir. Yine yüzyıl boyunca çeşitli konu ve disiplin adlarının önerilişi, üzerinde durulan önemli bir meseledir. I. Dünya Savaşı zamanlarında birkaç isim etrafında görüş birliği sağlanarak alan tespiti oluşturulmuştur. Bunlar: Tarih, İktisat, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Antropoloji ile Doğu Bilimleri (Oryantalizm)’dir. Doğu bilimcileri kendilerini toplumbilim disiplinleri arasında kabul etmezler. Tarih biliminin, bahsedilen toplum bilimleri içinde özerk kurumsal alanını oluşturan ilk dal olduğunu söylerler. Ayrıca Tarih biliminin, XIX. yüzyıldaki gelişiminin temel basamağı olarak Ranke’nin “*Gerçekten ne oldu?*” sorusunu çok geniş bir yelpazede vurguladığını aktarırlar. Tıpkı doğa bilimcileri gibi araştırmalarını, nesnel verileri toplayıp düzenledikten sonra derlenip, denetlenecek alana (laboratuvar/arşive) aktarmaları gerektiğini anlatmaya çalıştığını

belirtirler. Karşı çıkılan meselenin, birilerinin ya da bir şeylerin çıkarlarına hizmet edecek algnın varlığı olduğunu da eklerler.

1500-1800 yılları arasında politika oluşturmada yardımcı çoğu devlet memurunun uzmanlarla iş birliği yapıp, onlara danıştığı değinilen konulardandır. Uzmanların bilgileri, içtihat, uluslararası hukuk, politik iktisat (makro iktisat içinde), istatistik ve idari bilimler gibi adlar altında sunu yaptıkları aktarılır. XIX. yüzyıla gelindiğinde liberal iktisat teorileri ağırlıkta olduğundan bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren politik iktisat söyleminin yerini iktisat kavramı olarak değıştiğı iletilir. İktisadın evrenselleştirilebilir varsayımlara dayandırılması ile iktisat araştırmaları güncele ağırlık vermiştir. Sonuç olarak, güncele dayandırdıkları bir sistem oluşturdıkları için İktisat tarihi söyleminin de ikinci plana atılan bir kavram olduğuna değinilir. Böylece tarihin alt dalı olan iktisat tarihi, iktisat olarak anılması ile tarihten ayrılıp tek başına bir disiplin haline gelmiştir.

İktisat biliminin günümüze yönelik ve nomotetik (yasa koyucu bilim) bir disiplin olarak üniversitelerde yerini aldığı dönemde, adı gibi kendisi de yeni olan Sosyoloji disiplininin de doğumunun gerçekleştiğı bilgisi verilmiştir. Disiplinin isim babası Comte’a göre sosyoloji: *“Bilimlerin kraliçesi, kendi içinde bütünlüşmüş ve birleşik bir sosyal bilim ve yine pozitivist bir bilimdir”*. XIX. yüzyılın ikinci yarısında sayısı oldukça fazlalaşmış olan kentli işçi sınıfların yol açtığı hoşnutsuzluk ve düzensizlik ortamıyla baş etmeyi amaçlayan bilim olduğu değışimler ve kurumsallaşma süreci, sosyolojinin gelişimini hızlandıran etkenlerin başında gelir. Sosyologların, başlangıçta *“sosyal reformcu”* olarak nitelendirildiğı belirtilir. Çalışmalarını üniversite ortamına taşımalarıyla birlikte, yasa değışikliklerine yönelik etkin tutum tavırlarından da vazgeçtiklerini anlıyoruz. Fakat zaman geçtikçe, başlangıç dönemlerinde kurdukları sosyal reform örgütleri ile olan yakın ilişkilerini kopararak bugünü ve geleceğı de araştırmalarına ekleyip pozitivist ve nomotetik özelliğini kazanmıştır.

Kitapta, Siyaset Bilimi disiplininin daha geç bir tarihte ortaya çıktığı aktarılır. Nedenini de çağdaş devletlerin ve oluşturdıkları politikaların nomotetik çözümlemeye olanak sağlamamasına değindirseler de aslında, Hukuk Fakültelerinin bu alanda oluşturdıkları tekelden ellerini çekmemelerine bağlarlar. 1945 yılı sonrasındaki dönemde meydana gelen davranışçı diye nitelendirilen devrime kadar da siyaset felsefesi teorilerine ve siyaset politikaları araştırmalarına rağmen vazgeçemedikleri

söylenir. Yine XIX. yüzyılda disiplinleşip 1945 yılına değin gelişen tarih, iktisat, sosyoloji ve siyaset bilimi dörtlüsünün daha önce belirtilen beş ülkede yalnızca uygulanmakla kalmadığını; bu beş ülkenin toplumsal gerçekliklerini de betimleme görevini üstlendiklerini iletirler. Buralarda yoğunlaşmalarına rağmen dünyanın geri kalanını ihmal etmeyen üniversite yapılarının olduğunu da anlamaktayız. Bunları da farklı disiplinler şeklinde sundukları görülür.

Sosyolojinin, daha çok üniversite dışındaki sosyal reform derneklerinin faaliyetleriyle başlangıç yapmasına benzer biçimde halkların incelemesini yapan Antropoloji bilimi de önemli ölçüde üniversite dışında yer alan kâşif, seyyah ve Avrupa devletlerinin sömürge idaresini yürüten memurların çalışmalarıyla doğmuştur. Yine sosyoloji gibi sonradan bir üniversite disiplini olmayı başarmıştır. Fakat onun farkının, diğer toplum bilimleri gibi Batı dünyasını inceleyen bir bilim olmaması ve ayrı konumda yer almasında olduğu açıklanır.

İlk antropologlardan bazılarının, ilk tarihçilerin evrensel tarihle ilgilenişi gibi insanlığın doğal tarihine (evrim evreleri de dahil) merakı olsa da dış dünya baskılamasının, belirli halkların etnografi olmaya zorladığına da değinilir. Hatta çalışma alanlarını kaybetmemek adına çoğunun, kendi ülke sömürgelerinde bulunan halkların araştırmasına yönelttiği bilgisi de verilir. Bu da antropologları ister istemez, alan araştırmasına dayalı bilimsel beklentileri karşılamaya ve belirli bir yörede katılımcı gözlem yapmaya dayanan (kültürü derinlemesine tanıma gerekliliği olan) çok özel bir metodoloji geliştirmeye yöneltmiştir.

Doğu araştırmacılarının modernliğe direnen, bilimsel araştırmaların dışında kalan araştırmacılar olduğu söylenir. Bunun nedenini, Avrupa dışında kalan toplumların yeterince ilerleme kat etmemeleri ve yüksek kabul edilen kültürlerin olmasına rağmen uzmanlaşacak düşüncenin olmaması inancına bağlarlar. Toplumbilimcilerinin çalışmaları için yaptıkları araştırmalar fazlaca önemsendiği halde onlar kendilerini insan bilimlerinin parçası olarak gördüklerini de iletirler. Toplum Bilimlerinin hiçbir zaman asli parçası olmayan üç önemli alandan da söz etmişlerdir. Bunların; Coğrafya, Psikoloji ve Hukuk olduğunu belirtirler. Coğrafyanın, aynı Tarih disiplini gibi insanlık tarihi kadar eski bir disiplin olduğunu ve XIX. yüzyıl sonunda Alman üniversitelerinde bir akademik disiplin olarak yenilendiği, başka ülkelerden de Alman modelinden esinlenerek ilerledikleri aktarılır. 1945 öncesinde, konusu itibariyle uygulamaya

yönelik araştırmaya en müsait disiplin olmasına rağmen mekân ve yer konularının ihmal edildiği; dolayısı ile önemsenmemesine neden olduğu da eklenir. Psikolojinin durumunun daha farklı olduğu ve daha çok Biyoloji ve Tıp alanlarına değinen konuları işlediğinden doğa bilimlerine yakın kalmasına neden olduğu söylenmiştir. Sigmund Freud çalışmalarıyla toplumbilimleri alanına yakınlarsa da teorilerinin yine tıp pratiğı içinden doğuşu ve yeniden üretim mekanizmalarını üniversite dışında oluşturdıkları yapılarla sağladıklarından tam anlamıyla yer bulamadığı bilgisi verilir. Sosyal bilimlere dahil edilmeyen üçüncü önemli branş olan Hukuk disiplindir. Hukuk, toplumbilimlerinden çok daha önceleri üniversitelerde alan edinmiş bir bölümdür ve temel gayelerinin hukukçu yetiştirmek olduğu savındadırlar. Ayrıca hukuk, toplum bilimcileri için fazlasıyla normatif bir disiplindir ve ampirik araştırma içermektedir (Örmeci, 2017).

Kitapta, toplumbilimlerinin kurumsallaşma süreci, Avrupa'nın sonunda dünyanın geri kalanı üzerinde egemenliğini kesin olarak kurduğu dönemlerine denk geldiğı dönem olarak da belirtilmektedir. Bunun sonucu olarak: *“Neden tüm rakiplerini alt ederek Amerikalar, Afrika ve Asya üzerinde iradesini dayatan, dünyanın bu küçük parçası olmuştur?”* sorusu sorulmuş, cevabı da egemen devletlerin düzeylerinde verilmeyip, karşılaştırmalı uygarlıklar düzeyinde sunulmaya çalışılmıştır. Avrupa'nın dünya hâkimiyeti kurması, Darwinci dönüşümle de eşzamanlı olduğundan evrim teorisinin Avrupa toplumlarının açıkça üstünlüğüyle örtüşen bilimsel gerekçe olarak kullanılmasına olanak sağladığını söylerler. Ortamın ve gelişmelerin verdiği imkanlar doğrultusunda da ilerlemelerini sürdürürler.

İlk bölümde sonuç olarak, 1850-1945 arası dönemde birçok disiplin ortaya çıktığı görülür. Yeni oluşturulan alana da toplum bilimleri (sosyal bilimler) denilmiştir. Oluşan gelişimler üniversitelerde kürsülerle başlamış daha sonraları diplomaya yönelik, uzmanlık isteyen bölümlerin kuruluşuna neden olur. Akademisyenler disiplinlerine göre örgütlenmiş, dergi, kütüphane ve dernekler oluşturulmuştur. Disiplinlerin kurumsallaşma sürecinde, tüm disiplinlerin; kendisine en yakın disiplinden başta olmak üzere neyin ve nasıl ayrılacağı konusunda tartışılmış ve tanımlamalar getirilmiştir. 1945'lere gelindiğinde toplum bilimi disiplinlerinin hemen hemen tamamı, dünyanın önde gelen üniversitelerinde kurumsallaşmış haldedir. Doğa ve insan bilimlerinden ayrımları kesin doğrultuda ayrılmıştır. Tam netlik kazanacağı dönemde, İkinci Dünya Savaşı başlamış ardından da toplum bilimleri uygulamaları

değişime uğramıştır. Bu durum, toplumbilimcilerin entelektüel konumları ve uygulamaları ile resmi örgütlenme biçimleri arasında zaman geçtikçe açılan uçurum oluşturmuştur.

Komisyonun belirttiği ikinci bölüm olan “1945’ten Günümüze Sosyal Bilimler İçinde Yapılagelen Tartışmalar” konusu, kendi içinde de üç başlığa ayrılmıştır. Bunlar: “Sosyal Bilimler Arasındaki Ayrımların Geçerliliği, Mirasın Ne kadar Yerel Görüşlü Olduğu ve “İki Kültür” Arasındaki Ayrımın Gerçekliği ve Geçerliliği” meseleleridir. Bu meseleleri incelemeye, 1945’ten itibaren öncesindeki yüzyıl boyunca oturtulmaya çalışılan toplumbilimleri yapılanmasını etkileyen üç mühim gelişmeyle başlarlar. Bu üç gelişme de dünyanın siyasal yapısındaki değişiklikler, 1945’i izleyen 25 yılda dünyanın nüfus ve üretim kapasitesindeki o güne değin görülmeyen artışı ile devamında gelişen üniversite sisteminin dünyanın her yanında nicel ve coğrafi anlamda olağanüstü gelişimi doğrultusunda meslekten sosyal bilimcilerin sayısının birkaç kat artmasına neden olan etkenlerdir. Tüm bu gerçekliklerin, kurumsallaşmasını oturtmaya başlayan toplum bilimleri açısından sorunlara yol açtığını da belirtirler.

Amerika Birleşik Devletleri’nin giderek güçlenmesinin, sosyal bilim faaliyetlerinin de bir süre Amerikan kurumlarında yürütülmesine neden olduğunu ve sosyal bilimcilerin önceliklerini nasıl belirlediklerine dahi etki ettiğini iletirler. Ayrıca Avrupa dışındaki halkların dünya sahnesinde varlıklarını yeniden hissettirmeleri ile kapanmaya yüz tutan siyasal dönemin sapmalarını yansıtıışından kaynaklı toplum bilimleri varsayımlarında sorgulama süreci yarattığını ileri sürerler.

Üniversite sistemlerinin dünya genelinde hızla yaygınlaşması ile özgünlüklerini ve yararlıklarını kabul ettirmek isteyen akademisyenlerin, uzmanlaşmanın artması adına baskı oluşturduğunu ve örgütlendiklerini açıklarlar. Bunun ilk sonucu olarak sosyal bilimcilerin komşu dallara sızmasına olumlu bakılması durumunu öne sürerler. Diğer örgütsel sonucu; dünya ekonomisinin gelişimini yalnız devlet aygıtları ve iktisadi gelişimleriyle değil aynı zamanda araştırma kurumlarında da büyük ilerlemelere sebep olduğuna bağlarlar. Belirli güçlerin soğuk savaş dönemi etkisiyle temel ve teknolojik bilimlere yaptığı yatırımların zamanla sosyal bilimlere de yöneldiğini aktarırlar. Yüzdeye vurulduğunda oldukça küçük yatırımlar olmasına rağmen eskiye oranla çok daha fazla olduğunu ve toplumbilimlerinin bilimselleşmesinin çokça artmasına sebep

olduğunu da eklerler. Yine Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere önde gelen bazı devletlerin çoğunun ABD merkezli vakıfların ve az miktardaki uluslararası şirketlerin sağladığı mali kaynaklarla önemli bilgi ve uzmanlık birikimi toparlayan büyük, merkezi araştırma odakları oluşturduklarını da belirtirler.

Toplumbilimlerinin kurumsal yapılanmasını tamamlayamadığı yerlerde, Amerikan bilim insanları ve kurumlarının, nomotetik eğilimleri vurgulayan yerleşik modeli desteklemek üzere doğrudan ya da dolaylı olarak desteklerini sürdürdüklerini belirtirler. Desteklemeler yaşanırken bir yandan da Batı'nın eski siyasal egemenliğinin kalmamasıyla alakalı toplumbilimlerinde yeni tartışmaların yaşandığını dile getirirler.

Dünyada meydana gelen büyük değişimlerin etkisini belirten, ikinci bölümün üç önemli konusundan olan “*Sosyal Bilimler Arasındaki Ayrımların Geçerliliği*” meselesi XIX. yüzyılın sonundan itibaren toplumbilimleri içindeki yapılandırmanın keskin ayrımlarını aktarır. Bu ayrımları da üç değişik çizgide görmekteler: Modern/uygar dünyayı inceleyen dallar (Tarih ve İktisat, Siyaset Bilimi ve Sosyoloji/nomotetik dallar) ile modern olmayan dallar (Doğu Araştırmaları, Antropoloji) ayrımı; geçmişi inceleyen Tarih bilimi ile günümüzü inceleyen Sosyal Bilim (nomotetik) ayrımı ve Nomotetik Sosyal Bilimler arasında, piyasayı inceleyen: İktisat, devleti ve sistemini inceleyen: Siyasal Bilimler, sivil toplumu inceleyen: Sosyoloji gibi... 1945 sonrası dünyada bu ayrımların hepsi ayrı bir tartışma konusu olarak büyük yankılar oluşturan disiplinler haline gelmiştir.

1945 sonrasında entelektüel çalışmaları gruplandırmak amacıyla oluşturulan kurumsal kategorileştirme yöntemi olarak görülen Bölge Araştırmaları konusunu da büyük bir akademik yenilik olarak görmekte-dirler. Kavramın, II. Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmaya başlanıp yaygınlaşmış ve zamanla diğer ülke üniversitelerinde de yer edindiğini belirtirler. Temelindeki düşünceyi; bölgenin kendi içindeki kültür, tarih ve çoğu zaman dil yönü ile bütünlük arz eden geniş coğrafi alanların konu edinilip, araştırılmasıyla benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasına dayandırır-lar. SSCB, Çin/Doğu Asya, Latin Amerika, Orta Doğu, Afrika, Güney-Güneydoğu Asya, Doğu-Orta Avrupa gibi bölgeler ile çok sonra bunlara katılan Batı Avrupa ve bazı ülke araştırmacılarının ABD'yi de (Kuzey bölgesi) bölge araştırmalarına dahil ettiğini söylemekte-ler. Tüm üniversitelerin aynı

coğrafi ayrımları benimsemediğini, bölgelerin oluşturulmasında pek çok çeşitliliğin olduğunu ve bu araştırmaların tamamının “çok disiplinli” çalışma olarak ele alındığını eklerler.

Tarihçilerin, coğrafyacıların, sanat tarihçilerinin, ulusal edebiyatçıların, oryantalistlerin, salgın hastalık uzmanlarının ve hatta jeologların bile Bölge Araştırmaları çalışmalarında yer aldıklarını açıklamaktadırlar. Tüm araştırmacıların, birbirlerine öğrenci gönderdiklerini, ortak ders programları hazırladıklarını, bölge uzmanlarının konferansları birlikte izlediklerini, kitaplarını okuduklarını ve makalelerini disiplinler üstü dergilere yazdıklarını belirtirler. Bu karşılıklı etkileşim entelektüel açıdan da çok önemlidir. Örgütsel çalışmalar yapıldığında daha değerli yapıtların doğacağı sonucuna varabiliriz.

İdeografik ilerleyen Tarih ile nomotetik ilerleyen Sosyal Bilimler arasındaki büyük uçurumu kapatma çabasının 1945'te başladığını aktarırlar. Daha önceleri de çalışmaların yapılmasına rağmen sağlam atılımların bu dönem itibari ile gerçekleştiği bilgiler arasındadır. Amerika'da yirminci yüzyıl başlarında ortaya çıkan “Yeni Tarihçiler” ve Fransa'daki Annales Okulu, öncülerini vs. amaçlarının bu mesafeliliğe son vermek olduğu anlaşılmaktadır. Yaptığı girişimlerin de 1945 sonrası dönemde kayda değer destek gördüğünü anlayabiliyoruz. 1960'lara değin toplum bilimlerinin bazı alanlarıyla net bir kaynaşma gösterememesine rağmen Siyasi Tarih alanında daha başarılı olan tarihçilerin zamanla Ekonomik Tarih ve Sosyal Tarih alanlarında da yoğun çalışmalara giriştiğini görmekteyiz.

Sosyal bilim tarihi çalışması yapan sosyal bilimcilerin, tarihe kendi disiplinlerinin mantığı ve yayılmacı dinamiği sonucunda yöneldiklerini iletirler. Dertlerinin Tarih bilimi ile olan uçurumu kapatmaktan ziyade daha geniş veri alanlarına sahip olma isteği olduğunu söylerler. Var olan metodoloji eleştirisini yapan tarihsel sosyologlar (M. Weber ve K. Marx gibi) için aynı şeyin söz konusu olmadığını da eklerler.

Üç geleneksel nomotetik sosyal bilim (İktisat, Siyaset bilimi ve Sosyoloji) arasındaki örtüşmelerin artmasının daha az tartışmalara sebep olduğunu belirtirler. Öncülüğü Sosyoloji biliminin yaptığını, 1950'den itibaren İktisat ve Siyaset Sosyolojisi diye alt dal oluşturduğunu aktarırlar. Daha sonra siyasal bilimcilerin ve iktisatçıların da bu uzlaşma alanına sırasıyla dahil olduğunu söylerler. Disiplinlerin örtüşmesinin iki önemli sonuç doğurduğunu iletirler: Disiplinlerin birbirinden ayrılan

açık seçik sınırlarının kaybolduğunu ve alanlarının sürekli genişlemesine bağlı olarak içlerindeki türdeşliğin giderek ortadan kalktığını... Bu durumun, her bir disiplinin kendi içindeki tutarlılığını ve kendini var etme sürecinin içinde meşruluk kazanma tartışmalarına yol açtığı söylenir. Buna bağlı olarak da Yönetim bilimleri, İletişim Araçları ve Davranışsal Bilimler gibi yeni disiplinler arası isimlerin, çözüm yolu üretme amaçlı ortaya çıktığını savunurlar. Bazı kesimlerin ortak nokta bulamayışı daha köklü yeniden yapılanış fikrini sunmaya sebebiyet verir.

Çok disiplinli bilimler eğiliminin, örgütlenme yönünde de birçok sonucu olduğu açıkça ortaya konulur. Toplumbilimler bilgisini üretim faaliyetlerini sınıflandırmak amaçlı kullanılan isimlerin, 1850-1945 arasında sürekli azaldığını, sonunda oldukça kısa bir isim listesi üzerinde anlaşmaya varıldığına değinilir. 1945 yılı sonrasında azalan eğilimin tersine döndüğü, her biri kendine kurumsal yer edinmeye çalışan birçok yeni disiplinin oluştuğu belirtilir. Böylece üniversitede yeni programların hatta yeni bölümlerin açıldığını, yeni meslek örgütlerin kurulduğunu, yeni dergilerin yayın hayatına başladığını ve kütüphanelerde kitapların sınıflandırılması için yeni kategorilerin oluşturulduğundan bahsedilir.

Tüm bu anlatıların ışığında, Batı tipi modernleşme ve kalkınmanın başarıda altın anahtar, diğer ülkeler için de rol model olarak görüldüğü açıktır. Ancak 1960-1970'lere gelindiğinde Toplumbilimlerinin ne denli Avrupa ve Batı merkezli olduğu daha da belirginleşmiş ve yaklaşımların Batı üzeri himaye ile güç kazandığı anlaşılır. Üniversitelerin yapısı içerisinde de etkili olduğu kanısına varılır. Genel anlamda bu dönemde sosyal bilimlerin en çok eleştirildiği mesele, çok aşırı Avrupa merkezci bir yapıya sahip olmasından kaynaklıdır. Mantıksal olarak sınırları tam olarak çizilemese de sosyal bilimlerin şu alanlarda Avrupa-merkezci olduğu iddia edilebilir: Tarih yazımı kıstasları, evrenselciliğinin dar görüşlü yapıda olması, Batı medeniyeti hakkındaki abartılı çıkarımları, Doğu ve diğer bölgeler üzerinde her türlü tahakküm edebilme yetkisini kabul edilir biçimde sunma eğilimleri ve modernizm uygulamalarını dayatma girişimleri gibi (Örmeci, 2017) ...

İkinci bölümün diğer önemli konusu olan, “*Mirasın Ne kadar Yerel Görüşlü Olduğu*” meselesi, evrenselliğin ne kadar içtenlikle savunulursa savunulsun toplum bilimlerinde günümüze değin başarısızlığının üzerinedir. Evrensellik erişilemez bir konum olarak görülmeye başlanmış tüm görüşlerin yerel kaldığı vurgulanır.

1945-1970 dönemleri arasında Avrupa ve Kuzey Amerika’da egemen olan Toplumbilim düşüncelerinin Batı dışı dünyada da yer edindiği görüşü hakimdir. Toplumbilim uzmanlıklarının Batı dışı dünyaya, Batılı kurumların koruyuculuğu ve yardımı sayesinde yayıldığı belirtilir. Kendilerinde geliştirdikleri yöntemlerin evrensel biçimde gelişimini bekledikleri, ekonomik ve sosyal üstünlük avantajlarını da kullanarak minnet duyurma tekniği ile dünyanın geri kalan sosyal bilimcilerini etkiledikleri görülmektedir. Böylelikle bu uygulamaları benimsemeleri sayesinde onların da evrensel bilim topluluğu üyesi olduğu söylenir.

Eserde, 1960’ların sonlarından itibaren toplumbilimlerine yönelik yerelcilik suçlamasının temelinin, kendisini sürekli evrensel olarak nitelendirilmesinden kaynaklandığı vurgulanır. Bu eleştirilerin, sosyal bilimin eril yönelimini sorgulayan feministler ile Avrupa merkezçiliğini sorgulayan çeşitli gruplar tarafından sıkça dile getirildiği de belirtilir. Daha sonraları toplumbilimcilerin hipotezleri üzerinden sapma meselelerinden dolayı eleştirildikleri de aktarılır. Aslında istenilenin, günümüzde de bilinen hali ile sosyal bilimlerin özel kurumsallaşma biçimini yaratan iktidar ilişkilerinden arınması olduğunun üzerinde durulur.

“Öteki” konusu da işlenen meselelerdendir. Farklı etnik kimliğe sahip olan toplumların şanssızlığından bahsetmesi toplumbilimcilerin yine eleştirildiği konulardandır. Toplumbilimleri, evrensel bilgiye ulaşma amacıyla ise hiçbir etnik kökeni/ırkı öteki konumuna düşürmemelidir. Evrensellik ve tekilcilik meselesinde de birçok gerilimin yaşanmasına rağmen bunun gereksizliğinden bahsederler. Olaylara kişisel bakış açısı katılmadığı sürece, yerellikten sıyrılacakları vurgulanır. Tüm durumlar genel çerçeveli ele alındığında ve kalıcı çözümler evrensel nitelikli çözüme ulaştırıldığında Sosyal Bilimlerin nasıl açılabilceği sorunu da ortadan kalkacaktır. Sonuç olarak, evrensel ve yerel durumları hiçbir zaman ortadan kalkmayacak ortak yaşamlı bir durum olduğunu idrak etmeli ve o hali ile ele almayı öğrenmeliyiz. Tüm çalışma ve çözümlemelerde bu yaklaşım sayesinde hareket etmeliyiz.

Son olarak ikinci bölümün üçüncü alt başlığı olan, “*“İki Kültür” Arasındaki Ayrımın Gerçekliği ve Geçerliliği*” konusu, 1960’lardan 1990’ların ortasına değin bilginin yapısında meydana gelen iki çarpıcı değişiklikle başlatılır. Bunların üniversitelerin bilgi üretiminde iki karşıt uçta olan doğa bilimleri ve sosyal bilimler

olduğundan bahseder. İkisi de iki kültür arasındaki ayrımın ne kadar gerçek ve geçerli olduğunu sorgulama alanına almıştır.

Karmaşık sistemlerin analizinin, sosyal bilimlerde yapılacak çözümlemeleri fazlası ile derinden etkileyeceğini söylerler. Tarihsel sosyal sistemlerin birden çok ve birbirleriyle etkileşim halindeki birimlerden oluştukları açıkça belirtilir. Bu birimlerden her birinin hiyerarşik örgütlerin ve yapılarının oluşumunda, zaman ve mekânda meydana gelen karmaşık davranışlarının etkin olduğu iletilir. Deneyimlerinden yola çıkarak öğrenme ve uyum kapasitesine sahip bireysel öğelerden oluştukları da aktarımları arasındadır.

Kültür araştırmaları için önemsenen üç mesele: 1) Cins araştırmaları ve Avrupa merkezci olmayan tüm araştırmaların tarihsel sosyal sistemlerin incelenmesindeki öneminin anlaşılmağa başlandığı, 2) Yerel, somut tarihsel analizlerin bazılarının “yorumsamacı dönüş” olarak nitelenip önem kazandığı ve 3) Teknolojik başarı ile ilintilendirilen değerlerin başka değerlere göre tartışılmağa başlanması olarak belirtilir.

Bilimin, felsefe veya sanatlardan daha akılcı, katı/kesin, güçlü, ciddi ve de etkin görülmesi nedeniyle çok fazla önemsendiği söylenir. Bu düşüncenin altında yatan gizli kabulün, bilimin daha modern, Avrupalı ve eril olduğunu eklenmektedir. Karşı çıkılan ve cins araştırmaları konusuna yönlendiren şeylerin, özellikle Avrupa merkezci olmayan araştırmacılar çerçevesindeki tutumu tam da bu meselelerdendir.

Kültürel araştırmaların, var olan bazı sorunlara çözümler önermekle birlikte diğer yandan da yeni sorunlara sebebiyet verdiği söylenmiştir. Kişiyi ve anlama verilen aşırı önemin zaman zaman insan davranışını kısıtlayan, gerçek yapısal kıstasların ihmaline neden olan durumlara yol açtığını belirtirler. Zamanla ne yazılanlar yazarının mülkiyetinde ne de araştırmalar araştırmacısının mülkiyetindedir; tüm çalışmalar evrensel niteliktedir algısına yönelinse de günümüzde bile tam olarak aşılmış meseleler değildir. İki/üç kültür araştırmalarında ulaşılmaya çalışılan gerçeklik ve geçerlilik konusundaki ayrıştırmalarda kullanılan postmodern kuşkuculuk kavramı da gün geçtikçe modern eleştirinin yerini almış ve büyük teoriler olarak adlandırılan şeylerin oldukça soyut teorilere dönüşümüne neden olmuştur.

Üçüncü bölümü, aslında hemen her dönemi aydınlatacak cevaplar arayan “*Şimdi Nasıl Bir Sosyal Bilim Kurmalıyız*” bakış açısıyla incelemeleri ve dört alt başlığı olan: *İnsanlar ve Doğa, Analitik Bir Yapı Taşı Olarak Devlet, Evrensel ve Tekil ile Nesnellik*

bölümleri ele alınır. Bu sorunun cevaplandırılması ayrıca, kurulduğundan günümüze kadar Toplumbilimleri alanlarında süregelen tartışmaları ve entelektüel görüşleri sağlam temele oturtma anlamında da önem teşkil eder.

Konu ile alakalı olarak en büyük ve aciliyeti olan meselenin toplumbilim alanlarının kendi içlerindeki örgütlenme biçimi olduğu vurgulanır. Her doğan bilim dalı ayrı bir disiplin oluşturmaya çalıştığından gelecekte bunlar için uzman bilim insanı yetiştirme güdüsünün çok normal bir durum olduğunu belirtirler. Ancak buna karşın yetiştirme süreci kadar önemli durumun, yetişen bilim insanlarının kariyer ilerleyişindeki denetim olduğuna da değinirler. Çünkü uluslararası konferanslar ve yayınlarda giderek kaybolan disiplin farklılıkları, doktora öğrencilerinin birden fazla alanda uzmanlaşmaya çalışması bu örgütlenme modelini biraz değişime yönlendirdiğini aktarırlar. 1945 sonrası bazı bilim arenalarında disiplinlerin sınırlarının yıkılmaya başladığını, özellikle günümüz dünyasında düzenlenen kolokyum ve konferansların disiplinlere bakmaksızın belirli konular çerçevesinde konuşabilecek uzmanları davet ettiklerinin görüldüğünü söylerler. Bilimsel sınırları bilinçli şekilde göz ardı eden dergilerin de azımsanmayacak sayıya ulaştığı bilgisi de eklenir.

Bütçe sorunu yönlü çıkan büyük tartışmalar nedeniyle yeni disiplin haline gelen alanların üniversite kaynaklarından daha fazla pay alma ve yeni kadrolarının tahsisinde doğrudan söz sahibi olabilmek adına yerleşik disiplinlerin gücünü tırtıklamaları konusu da önemsenir. Daha az paya sahip olanların biraz daha bütçe alabilme adına yapılan bu tavrın büyük kavgalara sebebiyet verdiği iletilir. Bu durum hemen her ülkede ve üniversitede meydana gelen meselelerden olduğuna dikkat çekerler. Doğal olarak Toplumbilimleri üzerinde de örgütsel baskı oluşturan bir durumdur. Bu olayların çözüme ulaşması için inisiyatifi ele alanların bilimsel faaliyetleri yürüten bilim insanlarının değil de dertlerinin bütçeden ayrılacak miktar olan idarecilerin olması düşündürücü kılan başka bir meseledir.

Sorun olarak görülen diğer mühim olay, akademisyenlerin artık lisans, hatta yüksek lisans ve doktora düzeyinde bile ders vermek istememesidir. Araştırmalarını daha üst kurumlarda yapmak istemeleri ve derslere girmek istememelerinin sonucu olarak sayıları giderek artan Yüksek Araştırma Enstitüsü ve türevlerinin kurulduğuna değinirler. Oysa XIX. ve XX. yüzyıl ilk dönemleri boyunca, akademisyenlerin

üniversite kürsülerini korumak ve bilgilerini üretilip yaygınlaştırmak adına yaptıkları ortadadır. Varılan sonuç doğrultusunda, inanılmaz hızlı gelişen iletişim imkânları ve internet kullanımının bir iletişim kanalı olarak ileride üniversitelerin başlıca bilimsel araştırma yuvası olup olmayacağını sorgulatmıştır. Bu araçların büyük çaplı kullanımı sayesinde araştırmaların öğretimden bir miktar kopuşu, akademik ağların da uluslararası arenada yer edinişi ve akademik dünyada farklı gruplaşmalar oluşması gibi durumlar kamuoyu gözünde gerileme yaratabilir hatta maddi kaynak bulunmasını engelleyebilir kanısına varırlar.

Sosyal bilimcilerin günümüz sorunlarından olan sınır ihlali ve tarafsız tavır takınan bilim insanı olma olgularına da değinilmiştir. Bunlardan ilki için getirilen sonuç, durmadan alt disipline ayrılan bilim dalları için böyle ayrımın gerekli olup olmadığı sorusunun sorulup, tartışmayı sonuçlandırana dek uğraşılması gerekliliğidir. Disiplinlerin doğru yapılanması için olması gerekenin bu olduğunu belirtirler. Tarafsızlık konusuna gelince hiçbir bilim insanının yaşadığı fiziksel ve sosyal çevreden soyutlanamayacağı, önünde sonunda bağlamın etkileneceğinden bahsederler. Çünkü her içinde bulunulan ortam, gerçeği kaydetmeye çalışırken illa bir yerde onu değiştirir. Bunun için de farklı iklim ve coğrafyalardan gelmiş olan başka akademisyenlerle etkileşim içinde olunmalıdır derler. Bu etkileşimin nezaket kurallarının dışında, tüm dayatma ve baskılardan uzak gerçek bir etkileşim olmasının altını çizerler.

Bilgi yapılarını yeniden örgütlemek adına yapılacakları kesin bir şekilde açıklayamayacaklarını belirtirler. Kolektif çalışmaların ve tartışmaların özendirilmesi gerekliliğini savunurlar. Yeniden yapılandırma adına derinlemesine tartışılıp çözüme ulaştırılacak boyutların olduğundan bahsederler. Bu boyutlandırma eserde alt başlıklar altında incelenmiştir ve dört tanedir. Bunlardan ilki, *İnsanlar ve Doğa* konusudur. Temelinde XVII. yüzyıldan günümüze modern düşünceye yansıyan doğa ve insan arasındaki varlık ayrımının reddetme gerekliliğine dayanan bir konudur. Doğa bilimleri ve toplumbilimleri içinde yer alan tüm karmaşıklıklara rağmen uzlaşacak yol bulunabileceği kanısını taşırlar. Olayı parçalayarak çözümlemek yerine parçaları bütünleştirerek çözüme yönteminin bu uzlaşmada daha etkili olacağı çıkarılacak sonuçlardır.

Üçüncü bölümün ikinci alt başlığı olan *Analitik Bir Yapı Taşı Olarak Devlet* konusu, sosyal eylem sınırlarını devlet tekelinde çizilmesinin reddedilmesinin taşıdığı anlamın idrak edilmesi temellidir. Toplumbilimlerinin her zaman fazlasıyla devlet-merkezci bir yapıda olduğu ile aktarıma başlarlar. 1960’lardan itibaren gelirlerin artan taleplerin oldukça altına düşmesi ve kalkınma olarak adlandırılan meselenin sadece devlet düzenine uygulanması sebebi ile durumun tersi yönünde değiştiğini söylerler. Hatta güvenin git gide azalması kaynaklı devlet-merkezci tavrın terk edildiği ve böylelikle dünyayı anlamada bir tık öteye geçildiği vurgulanır.

Diğer bir alt başlık olan *Evrensel ve Tekil* konusu, teklik ve çokluk, evrensel ile tekil arasındaki daimî gerilimin geçmişte bırakılmayacak özellikte olduğunu kabul etmenin ne anlam taşıdığının anlaşılması üzerine yapılan aktarımlardan meydana gelir. Toplumbilim araştırmalarında bu konunun heyecanlı tartışmalar yarattığı belirtilir. Evrensellik ve tekillik bağlamında yapılan tartışmalarda, diyalog ve bilgi alışverişinin ancak meslektaşlar arasında karşılıklı saygı varsa kurulabileceğine değinilir. Günümüzün bilimsel tartışmalarına karışan öfkeli retoriğin, temelinde bazı sosyal gerilimleri yatırdığı açıklanır. Hem evrensel uygulama yapıp hem de farklı kültürlerin devam eden gerçeklik talebine yanıt verebilmek, bulabileceğimiz örgütsel çözümlerin yaratıcılığına ve Toplumbilimleri bünyesinde yapılacak yeni entelektüel deneylere belirli bir hoşgörü gösterilmesine bağlı olduğunu eklerler. Ve son olarak yenilenmiş, genişlemiş ve anlamlı bir evrenselciliğin arayışındaki toplumbilimlerin; tüm kültürleri araştırma ve eğitim kapsamına alacak yeni bir açılım yapmalarını iletirler.

Üçüncü bölümün son alt başlığındaki dördüncü kavram olan *Nesnellik* konusu da bilimin ön kabulleri ışığında benimsenecek nesnelliğin neler olabileceği durumlarının belirlenmesi temellidir. Toplumbilimcilerin öznellik sorunsalını aşmak ve nesnelliği yakalamak adına iki yöntem benimsediklerine değinirler. Nomotetik yapıda olanların öznellik tehlikesini ortadan kaldırabilmek için verinin “sağlamlığını” arttırmaya, yani ölçülebilir ve karşılaştırılabilir veriler toplamaya ağırlık verdiklerini söylerler. Bu da onları yalnızca ilgili verileri elde etme çatısı altında toplar. İdeografik tutumdaki tarihçilerin bu sorunu farklı şekilde çözdüğünü iletirler. Onlara göre çözümün, araya giren önceki araştırmacılar tarafından kullanılmamış birinci el kaynaklara ve araştırmacının kendini kişisel olarak taraf hissetmediği verilere ulaşarak bulunabilir olduğunu aktarırlar. Komisyon tam olarak tarafsız davranan bilim insanının olmayacağı kanaatindedir. Bilginin parçalanmasına engel olacak ortak çalışmalarla

bunu minimize ederek en nesnel konuma getirileceği inancındalar. Ayrıca Toplum bilimcilerin alanlarını daha kapsayıcı duruma yükseltmesini daha nesnel veriler elde etme konusunda da yönlendireceğini eklerler.

Eserin sonuç bölümünde, dördüncü başlığa denk gelen “*Sosyal Bilimleri Yeniden Kurmak*” kapsamında, neler yapılacağına dair tavsiyeler ve genel itibarı ile neyi kavratmaya çalıştıklarını belirtirler. Üç önemli meselenin üzerinde durduklarını açıklarlar. Bunlar: 1) Bir bilgi sunumu olarak toplumbilimlerinin tarihsel olarak nasıl oluştuğu ve XVIII. yüzyılın sonundan 1945’e uzanan süreçte, neden ve nasıl görece standart bir dizi disipline ayrıştığı. 2) 1945’ten bu yana dünya genelinde meydana gelen gelişmelerin bu entelektüel iş bölümüyle ilgili ne gibi sorular sorulmasına yönelttiği ve bir önceki dönemde olması gerektiği gibi düzenlenen örgütlenme yapısını yeniden tartışma gündemine getirdiği. Ve 3) Son yıllarda çok tartışılan bir dizi temel entelektüel soruyu açarak, daha ileri gidebilmek için bize optimal görünen bir tavır belirlemektir.

Getirecekleri önerileri dört temel anlatı üzerine dayandırır. Bunlar: 1) Üniversitelerin içinde veya onlarla iş birliği yapan ve aciliyeti olan belirli temalar etrafında bir yıl süreyle çalışmak üzere bilim insanlarını bir araya getiren kurumların yaygınlaştırılması gerekliliği. Var olduklarını fakat daha da artırılmaları gerektiğini vurgularlar. (Örnek olarak: 1970’ten bu yana Almanya’daki Bielefeld Üniversitesi’nde bu tür çalışmalar yürüten, ZIF-Zentrum für Interdisziplinäre Forschung-Disziplinlerarası Araştırmalar Merkezi.) 2) Üniversite yapıları içinde, geleneksel disiplin sınırlarını aşan, belirli entelektüel hedefleri ve belirli bir zaman dilimi için (Örneğin: 5 yıl) kendi fonları bulunan birleşik araştırma programlarının oluşturulması. Bu şekilde oluşturulan programların bilimsel araştırmaları teşvik edecek nitelikte olacağını, belli temelde ilerleyen disiplinlere verildiğinde çok daha faydalı olacağını savunurlar 3) Profesörlerin birden çok bölüme atanma zorunluluğunun getirilmesi. Eserin oluşturulduğu dönemlerde profesörlerin tek bir bölüme, yani normal olarak lisansüstü derecelerini aldıkları/uzmanlaştıkları kendi bölümlerine atandıklarının geçerli olduğunu aktarırlar. Zaman zaman, bazı profesörlerin ikinci bir bölümde “misafir öğretim üyesi” olarak katılabildiğini bunun gerçekleşmesi için de özel bir izin gerektiğini söylerler. Çoğunlukla bu ayrıcalığın, söz konusu profesöre sırf kibarlık olsun diye sağlandığını ve “ikinci” ya da “ikincil” bölümün hayatına aktif olarak katılmasının hoş karşılanmadığını iletirler. Onlar bu durumu tersine çevirme

niyetindedir. Mesela ders verdikleri bir alan mezun olduğu lisansüstü programı iken diğlerinin de ilgili oldukları/araştırma yürüttükleri alanlardan olması gibi. Bu uygulamanın, bakış açısı, ortak fikir yürütümü ve entelektüel birikim açısından büyük bir bileşime sebebiyet vereceğini eklerler. Ve 4) Doktora öğrencileri için birden çok alanda çalışma zorunluluğu getirilmesidir. Yine doktora öğrencilerinin de profesörler gibi birden fazla alanda çalışması pek teşvik görmediğinden tek bir alana kısılup kaldıklarını söylerler. Birden fazla alanda donanım kazanma yeteneğini sunan üniversite ve bölümlerin azlığından şikâyet ederler. Fazlalaşmasının hem yeterlilik ve donanım hem de disiplinler arasında bileşim kazanması açısından büyük başarılar getireceği inancındalar. Yapılan önermelerin ilk ikisinin maddi kaynağa bağlı olmasına rağmen büyük külfetlerde olmadığını son ikisinin ise yapılmasında herhangi bir maddi yaptırıma ihtiyaç olmadığından hemen yapılabileceğinin kanaatindeler. Ayrıca sorunun temelinde yatan meseleleri derhal çözme adına, Toplumbilimleri üzerinden problemi olan herkesi ortak kararlar almaya davet ederler. Böylelikle daha güvenilir toplumbilim verileri elde edilebilir.

Ele aldığımız kitapla ilgili bir sonuca ulaşmak istersek onu şu şekilde dile getirebiliriz: Toplumbilimleri birden ortaya çıkan, belirli formüllere dayandırılabilir disiplinlerden oluşmamaktadır. Tüm toplumları derinden etkileyecek olayların toplumbilim gelişimini de yönlendirdiği görülür. Fransız İhtilali, I. ve II. Dünya Savaşları devamındaki Soğuk Savaş dönemi gibi... Bu dönemlerdeki sorunlara çözüm üretmek amacı ile fazlası ile ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Eser çerçevesinde önemli tartışmalardan biri olan bilimin evrenselliği konusunda da baskıcı ve eril tavrın, modernleşme çabaları ile güzelleştirilmeye çalışılmasının fayda görmediğini fakat dünyanın geri kalan bilim insanlarınca mecburi bir boyun eğmenin yaşandığına şahit oluruz. Batı'nın birçok alanda yaptığı hegemonya dünyanın geri kalanı üzerindeki siyasal egemenliğinin azalmasıyla farklı biçimlenişlere sebep olmuştur. ABD, Rusya ve Japonya gibi ülkeler, dünyaya yön verecek gelişim ve girişimlerle çeşitli dallarda değişik söylemler yaratmıştır. Batı'nın asıl yapmak istediği dünyaya, kendi oluşturduğu burjuva ve eril paradigmaları evrensellik olarak tanıtmaktır. Günümüzde bu görüş çökmeye başlamıştır. Yeniden biçimleniş ve örgütlenme çabasına giren dünya sistemleri farklı ülkeler üzerinden gelişmektedir. Aslında özellikle bilimsel gelişmelerin devletler üzerinden ilerlememesi gerekmektedir ve bilim gerçek anlamda evrensel ölçütlerde ivme kazanmalıdır. Bizim

aktarımımız da bu tekelciliğin asla olmaması, bilimin evrensel boyutlarda irdelenmesi gerekliliği üzerinedir. Yine de tüm yaşananlara ve oluşumlara rağmen yapılması gereken en önemli şeyin; sosyal bilimler, doğa ve insan bilimleri olarak ayrılan alt disiplinlerin uzlaşacak ortamın bir an önce yaratılması gerektiğinin bilincindeyiz. Bu konularda bizim ve komisyonun verdiği mesaj da fazlası ile açıktır: *Sosyal Bilimleri Açın!*

1.2. Türkiye’de “Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek” Kitabının Çağrıya Karşılık Vermesi

Gulbenkian Komisyonu’nun *Sosyal Bilimleri Açın* raporu üzerine bilim çevrelerince tartışılmaya başlayan toplumbilimlerin gelişim ve geleceği konusu, ülkemizdeki bilim insanlarını da etkisi altına alır. Akademisyenlerin ve toplumbilimcilerin dile getirip yürüttüğü tartışmaların bir araya getirilmesi amacıyla 26-28 Şubat 1998 tarihlerinde *Heinrich Böll Vakfı, Defter* ile *Toplum ve Bilim* dergileri tarafından düzenlenen sempozyumda sunulan bildirilerin derlenmesiyle “*Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*” eseri oluşturulur. Sempozyum için beklentilerini: Türkiye’de toplumbilimlerinin kuruluş ve gelişimini değerlendirmek ve içinde bulunulan zaman ile ilişkisini irdelemek, toplumbilimlerinin kendi durumları hakkında düşünme ortamı sunacak bir alan yaratmak, farklı toplumbilim dalları arasında mümkün olduğunca iş birliği olanağı arayarak araştırma, eğitim ve yayıncılık alanlarında geleceğe yönelik öneriler geliştirmek, tartışmak vb. olarak dile getirmişlerdir. Değişik perspektiflerden odaklanan eleştirel makaleler ile dünyadaki bazı tartışmaların yansımaları sunulmuştur. Bu tartışmalar, tamamlanıp sonuçlandırılan çalışmalar değil aksine bir başlangıç, bir soru sorma ve yön arama olarak ele alınmıştır.

Kitap, 331 sayfadan oluşmakta ve Metis Yayınları’na yayım hakkı verilerek Kasım 1998’de bizlere sunulmuştur. Bildirileri derleyip yayıma hazırlayan isimler: Tanıl Bora, Semih Sökmen ve Kaya Şahin’dir. Toplamda dokuz bölümden oluşan eserin ilk altı bölümünün ayrı bir başlığı ve bu başlıklar altında önemli katılımcıların değerli makaleleri bulunmaktadır. Son üç kısım “*Ekler*” başlığı altındaki *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyumu’nun Ardından, Bir Protestonun Hikayesi* ve devamındaki “*Sempozyuma Açık Mektup*” düzenlemesi ile sonunda yer alan *Katkıda Bulunanlar* olarak verilir. Biz de bu başlık altında, daha önce bahsetmiş olduğumuz Gulbenkian Komisyonu’nca toplumbilimlerin oluşum ve gelişimiyle birlikte geleceği hakkında yapılan önemli tartışmaların yer aldığı *Sosyal Bilimleri Açın* eserinin ülkemizde nasıl yankı bulduğuna elimizdeki mevcut derleme ve değerli isimlerin bildirileri ile değineceğiz. Bölümler aracılığıyla katkıda bulunanların makaleleri üzerinden bizdeki toplumbilim anlayışını ve gelişimini ele alarak karşılığının nasıl olduğunu aktaracağız.

Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek' in ilk bölümü, “*Sosyal Bilimlerin Farklı Önkabulleri*” başlığı altında beş değerli bildiri metninden oluşmaktadır. Bu beş bildiri ve sunulan konular da: İlhan Tekeli-*Toplum Bilimlerin Önünü Açmaya İnsan Modellerini Tartışarak Başlamak*, Gürol Irzık, Ayşe Buğra- *İnsan Doğası, İnsan İhtiyaçları ve İktisat*, Falih Köksal- *Evrin Kuramı ve Sosyal Bilimler*, Ayşe Öncü- *Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları* ve Doğan Özlem- *Evenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler*’ dir.

İlhan Tekeli’nin ele aldığı *Toplum Bilimlerin Önünü Açmaya İnsan Modellerini Tartışarak Başlamak* makalesi beş başlık altında incelenerek yazılmıştır. Bu beş başlık: 1. *Giriş*, 2. *İnsanın Niteliğine İlişkin Farklı Modeller ve Sonuçları Üzerine*, 3. *Bir Bilim Alanının Dayandığı İnsan Modelinin Oluşumuna ve Eleştirisine Bir Örnek Olarak Neo-Klasik İktisat*, 4. *Bir Bilimin ya da Disiplinlerarası Bir Alanın İnsan Modelini Tartışırken Neler Üzerinde Durulabilir?* ve 5. *Son Verirken* olarak belirlenmiştir. Yazar, ülkemizdeki toplumbilim çalışmalarında o güne değin pek değinilmeyen insan konusu üzerinden tartışmayı üstlenir. Bu konuyu irdelerken iki farklı sonuca ulaştığını belirtir. Birinci sonucu, tıp dünyası içinden yer verdiği örneklerle *hayat* üzerinden vardığı genel kanının bireysel olarak ele alınamayıp birçok müdahale ile karşı karşıya kaldıktan sonra hümanizmden uzaklaşmak olarak aktarır. İkinci sonucu da insanın *ekolojik* olarak çok geri planda tutulduğu, diğer canlılardan farklı olmayan tavırla ele alındığı ve bu durumun tutarsızlık oluşturacağı savı üzerinden ilerler. Yeni disiplinler arası çalışmalarda nasıl bir insan modeli oluşturulacağına yönelik, bu konuyla en alakadar disiplinle iş birliği ve örneklendirme yapmamasını eksiklik olarak nitelendirir (Tekeli, 1998: 113-133).

Gürol Irzık ve Ayşe Buğra’nın ortak çalışması olan *İnsan Doğası, İnsan İhtiyaçları ve İktisat* makalesi, insan doğasını iktisadi düşünceler doğrultusunda inceleyerek, ihtiyaçlarının sınırlı/sınırsız boyutuna değinerek ve fayda sağlayıp sağlamadığıyla ele alınıp aktarılmıştır. Tarihsel sürece değinerek, ülkeler üzerinden verdikleri örneklerle İktisat politikaları ve kavramları vasıtasıyla ortaya koydukları meseleyi bizi de ilgilendirecek boyutlarıyla çözüm yoluna gitmişlerdir (Irzık & Buğra, 1998: 34-41).

Falih Köksal’ın ele aldığı *Evrin Kuramı ve Sosyal Bilimler* hakkındaki çalışma, “Evrin Kuramı” çerçevesinde toplum sorunlarının daha köklü kavranmasına

yönelik aktarım olarak ele alınabilir. Kuramın temel ilkeleri olan *doğal seçim* ve *adaptasyon* meselesini açmılayarak önce Psikoloji ile bağdaştırmış daha sonra diğer toplum bilimleri üzerinden savlarını ortaya koymuştur. Çalışmaların bu sıralamasına dayanarak Sosyobiyojik kavramı temelli, insan ve toplum açıklamasında bulunup toplumbilimcilerin de bu kavramla daha kolay çözümler üretebileceğini belirtmiştir (Köksal, 1998: 42-47).

Ayşe Öncü'nün *Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları* makalesi, toplum bilimlerinin yeniden düşünülüp ele alınırken bilgi, bilim, toplum ve bilimsel aktarımların objektifliği konusunda tartışma sunmuştur. Batı ve bizdeki durumu kısmen karşılaştırarak aktaran yazar, toplumbilimcilerin tarafsız bilgi ve çözüm sunma konusunda çok daha titiz davranmasını önermektedir (Öncü, 1998: 48-52).

Son olarak, Doğan Özlem'in *Evenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler* makalesi de *Giriş* bölümü ile birlikte on bir başlıkta topladığı hususlardan oluşmaktadır. Bu konuları: *Evenselcilik- Tekilcilik Kutuplaşması, Batı'nın ve Doğu'nun "Evensel"e Bakışları, Yeniçağ 'da Doğa Bilimlerinin Gelişimine Bir Bakış, Sosyal Bilimlerin Bir Tarihçesi, Sosyal Bilimlerde Nomotetik Bilim Paradigmasının Sarsılması, Felsefeden ve Kültürden Bağımsız Bilim Ütopyasının Sonu, Bilim ve Politika, Globalleşme ve Sosyal Bilimler, Üniversite ve Sosyal Bilimler ve Sonuç yerine Geçmek Üzere Bir Tespit* olarak ayırmış ve her biri için bilimsel söylemlerini aktarmıştır. Yaptığı bildiri üç çerçeveden sunmaya çalıştığını belirtmiş bunları da: "1. *Doğa Bilimleri- sosyal bilimler ayrımını ve özellikle sosyal bilimlerin bugünkü epistemolojik durumunu, tarihsel gelişimleriyle koşutluk içinde ele almak.* 2. *Bilim-politika ilişkisi zemininde sosyal bilimlerin yer ve işlevini görebilmek.* 3. *Buna bağlı olarak sosyal bilimlerin üniversite içindeki yer ve işlevlerini, bizzat üniversitenin bugünün dünyasındaki yer ve işlevine değinerek göstermek.*" şeklinde açıklamıştır. Doğan Özlem, yaptığı tespit de üniversitelerde güdümlü ilerleyen sosyal bilimlerin "*tin bilimleri geleneğinin*" yeniden yapılandırılıp, şekillendirilmesiyle baskıdan kurtulacağını ve Batı haricindeki kültürlerle de daha sağlıklı iletişim kurabileceğini belirtmektedir. Bahsetmiş olduğu dönüşümlerin olmaması halinde de Batı eksenindeki evrenselciliğin tahakkümünde kalmaya devam edileceğini ve özgün çalışmalar yapılamayacağını eklemiştir (Özlem, 1998: 53-68).

Eserin ikinci bölümü, *Türkiye’de Sosyal Bilimlerin Gelişimine Bakış* başlığı altında dört önemli makalenin aktarımından oluşmaktadır. Bu makale konuları ve yazarları da: Zeynep Direk- *Türkiye’de Felsefenin Kuruluşu*, Aynur İlyasoğlu- *Türkiye’de Sosyolojinin Tarihini Yazmak: Bir Sorunlaştırma ve Yaklaşım Önerisi*, Ayşe Durakbaşı- *Türkiye’de Sosyolojinin Kuruluşu ve Comte Durkheim Geleneği* ve Adnan Ekşigil- *Felsefe Tarihi ve Dine Bakışta Ussal Kurgulama* olarak belirlenmiştir.

Zeynep Direk’in *Türkiye’de Felsefenin Kuruluşu* makalesi, felsefenin ülkemizdeki gelişimi hakkında bilgi edinmemize yardımcı olurken modernleşme ile birlikte oluşan *Din Felsefesi* ve *Batı Felsefesi* arasındaki çatışma boyutunu anlamamıza yardımcı olur. Dönemsel değişimlerin ve ele alınış biçimlerinin de aktarıldığı makalede bu çatışmanın şiddetsel boyutundan da bahsedilir. Zeynep Direk, bu karşıtlığın düşmanlık derecesine ulaşmasını tarihsel süreçte yapılan uygulamalara bağlamaktadır (Direk, 1998: 69-80).

Aynur İlyasoğlu’nun *Türkiye’de Sosyolojinin Tarihini Yazmak: Bir Sorunlaştırma ve Yaklaşım Önerisi* makalesi, Türkiye’de sosyolojinin gelişimi ve aktarımı aşamasında nelerin nasıl yapıldığı boyutunun ele alınışının yanı sıra sosyoloji ve toplumbilimlerinin önde gelen isimlerince çözümlerin üretim aşamasını da irdeler. Bahsettiği toplumbilimcilerin önemli makaleleri doğrultusunda nasıl yaklaşım sergilediklerine, sorunları nasıl ele aldıklarına ve en önemlisi kendilerini nerede gördüklerine değinen bir yazı oluşturmuştur. Toplumbilimleri ve sosyoloji üretiminin geniş boyutlu düşünülmemesini büyük bir sorun olarak görmekte ve eleştirilerini dile getirmektedir. Toplumbilimlerinin belirli güçlerin etkisinden kurtulmasını ve bilimsel çerçevede yerellikten uzaklaşmasını vurgular. Çeşitli dönem ve alanlarda ele alınan meselelerin derinlemesine çalışmalarının yapılmadığını, tartışmaların odağının sürekli değiştirildiğini ve sorunların çözüme ulaştırılamadığını aktarır. Zeminin iyi bir şekilde tanınmasının bu sorunları çözeceğine ve daha bilimsel tartışma ortamı oluşturacağı inancında olan Aynur İlyasoğlu, sosyolojinin tarihinin de daha net aktarılacağı görüşündedir (İlyasoğlu, 1998: 81-97).

Ayşe Durakbaşı’nın bildirisi olan *Türkiye’de Sosyolojinin Kuruluşu ve Comte Durkheim Geleneği*’nde, sosyolojinin kuruluş ideolojisi aktarımı ardında bugün belirli bir ideolojik çalışma yürütülmediğinden bahsedilmektedir. Savunduğu düşüncelerini: *Sosyoloji, Resmi İdeolojiden Bağımsızlaşabilir mi?* ve *Türkiye’de Sosyolojinin*

Olanakları başlıkları altında sunmuştur. Birinci alt başlığında, dünya çapında yer edinen önemli sosyologların görüşleri doğrultusunda sosyolojinin nasıl örgütlenip yeni dönüşümlere sebep olacağı hakkında bilgi verir. Çatışmaların yaşandığı alanlarda monolog tartışmalardan karşılıklı iletişim ve etkileşim sayesinde bilimsel ilerleme ortamı oluşturmayı önerir. Böylelikle toplumbilim alanlarında ve toplumsal yaşamda “sembolik şiddet”in bitirilebileceği inancındadır. İkinci alt başlığında da toplumbilimlerin gelişimi esnasında ve sosyal felsefeden kopuşu sonrasında yaşanan büyük dönüşümlerin ülkemizde yeteri kadar gerçekleşmediğini savunur. Disiplinlerarası çalışmaların en iyi ürünlerini vereceği yapımızda bireysel alan oluşturma dürtüsü nedeniyle gelişme gösteremediğini hatta sınırlı kaldığını belirtir. Diğer araştırmacıların makalelerinde yer verdiği tahakküm altında kalma ve dönem etkilerinin görülmesi durumuna da değinen Ayşe Durakbaşı çevirilerin de aslından uzaklaştırıldığına dikkat çeker. Dil konusunda yapılandırmaya gidilmesini ve bazı iletişim araçlarına düşen yükümlülükten bahsederek yine de ümitsizliğe düşülmemesini bazı alanlarda yapılanmanın başladığını metnine yansıtır (Durakbaşı, 1998:98-115).

Son olarak Adnan Ekşigil’ in *Felsefe Tarihi ve Dine Bakışta Ussal Kurgulama* üzerine yazdığı metni inceleyecek olursak: Öncelikle felsefenin ülkemizde ne kadar yeni değinilen bir alan olduğundan bahseden Adnan Ekşigil, düşüncelerini desteklemek için dönemin mühim toplumbilimcilerinin fikirlerine başvurmuş ve aktarımlarından yararlanmışır. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte soyutlanmaya çalışılan Osmanlı Devleti bağlarından tarih ile birlikte diğer alanlarda bir şeyler oluşturmuş aydınların da harcanmasını eleştirmektedir. Eleştirisini yaparken gerekçelerini de belirtmiş, hükümlerliğini sürdürdüğü süre içerisinde Osmanlı İmparatorluğu/Devleti’nin herhangi bir düşünce akımı başlatamadığından söz etmiştir. Yapılan şeylerin gizli kalmasının da düşünce tarihinin gelişimine etki etmeyeceğini söyler ve neticede var olan bilgilerin içe aktarıldığını üzerine bir şey katılmadığını, çağdaşlarla tartışmaların neredeyse hiç yapılmadığını savunur. Bunları aktarırken günümüzde de ne kadar ilerlediğimizin meçhul olduğunu sorgular. Özellikle Osmanlı son dönem ve Abdülhamit zamanındaki felsefecilerin çok daha dillerine hâkim, Batı dillerini çok fazla olmasa da yeterince bilen ve Arapça, Farsça gibi Doğu dillerini de kullanabilen “kozmpolit” yapıda olduklarını savunur. Çok kültürlülüğü bildiklerini, edebiyatla da alakadar olduklarını belirtir. Bunun yanında diğer bilimlerin gelişiminin

de farkında olduklarını, bir bilimi öğrenmek adına diğerlerine sırt çevirmeyen yapılarından bahseder. Yani öyledir ki geçmişimizle barışmak adına onların dönemini, düşüncelerini okumanın önemi büyüktür. Böylelikle hem gelişimde yol alabiliriz hem de felsefe gibi bilimleri tarihsel süreçte incelerken bir yandan da ussal bir zemine oturabiliriz. Aslında sorunun felsefeyi ve tarihsel sürecinin bilim tarihi gibi incelenmemesinden kaynaklandığını da ilerleyen sayfalarda sunar. Nasıl ki bilimsel gelişmeler ilk çağ zamanıyla aynı değilse felsefe üzerinde de belirli dönüşümler olmuş ve çalışmalar değişime uğramıştır. Adnan Ekşigil, dine bakış konusunu ussal kurgularken de diğer toplumbilim dallarından ve temsilcilerinin fikir yazılarından yararlanmıştır. Bazı argümanlar ve kıstaslar üzerinden tartışılan din felsefesinin temelini bilgi ve varoluş olduğunu savunur. Modern çağ ile birlikte öneminin kalmadığı düşünülen din felsefesi ve teolojinin aksine daha da gündemde olduğunu hatta birçok filozofun kuramlarının dayanağını oluşturduğunu belirtir. Tartışmaların odağında olan konusunun bir yerlerde buluşup layıkıyla temellendirilmesinin asıl mesele olduğunu bizlere sunarak makalesini bitirmiştir (Ekşigil, 1998: 116-135).

Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek kitabının üçüncü bölümünde, “Geçmiş” Okumak Ya Da Okuyamamak başlığı altında: Gökhan Çetinsaya’ nın- “Abdülhamid’i Anlamak”: 19. Yüzyıl Tarihçiliğine Bir Bakış, Oktay Özel’in- Bir Tarih Okuma ve Yazma Pratiği Olarak Türkiye’de Osmanlı Tarihçiliği, Tayfun Atay’ın- Çözülmemiş Bir Tarih Sorunu: Şeyh Bedreddin, Süleyman Seyfi Öğün’ün: Türk Politik Kültürünün Şekillenmesinde Tarihin Konumu ve Nuray Mert’in- Türkiye’de Sosyal Bilimlerin Dine Bakışı bildirileri yer almaktadır.

Gökhan Çetinsaya’ nın “Abdülhamid’i Anlamak”: 19. Yüzyıl Tarihçiliğine Bir Bakış” metni, Abdülhamid üzerine süregelen tartışmaların neler olduğu, tartışmaların nasıl ilerlediği ve görüşler çerçevesinde ele alınma şeklinin biçimlenmesinde dönemlendirme paradigmalarının ne yönde ivmelendiği konusunda bilgi vermektedir. Sunduğu verilerden tarihsel okumalar, tarihçiliğin bizde nasıl olduğu ve Abdülhamid’in aktarılmasındaki ölçütler anlaşılmaktadır. Gökhan Çetinsaya, tek bir tarihçilik durumun olmadığından, oluşan şart ve dönemlere göre değişkenlik gösterilen tarihsel aktarımların varlığından bahseder. Bahsettiği dönemin Türkiye’de yapılan farklı sunumlarında, olumlu-olumsuz iki zıt kutup oluşturmalarının sebebinin *zihniyet* ve *formasyon* meselesine bağlar. Ve bazı durumların aşılmadıkça anlamlandırmanın olamayacağını bildirir (Çetinsaya, 1998: 137-146).

Oktay Özel'in *Bir Tarih Okuma ve Yazma Pratiği Olarak Türkiye'de Osmanlı Tarihçiliği* yazısı, salt bir Osmanlı tarihçiliği doğrultusunda değil genel tarih yazıcılığının nasıl olması, konunun öncüllerinin görüşleri ve bunun Türkiye'deki tezahürü üzerinden ilerleyerek işlenmiştir. Türkiye'deki sosyal bilim tarihçiliğinin üç ana dönemde toplanması durumuna katıldığını belirtmiş, bu dönemleri de: "imparatorluğun çöküş sürecinde yüzyılın başlarına damgasını vuran devletin bekasına yönelik kaygıların tarihçilik üzerindeki etkisi", "cumhuriyetin ilk yıllarına damgasını vuran ulusal kimlik oluşturma çabasında tarihçiliğe biçilen görev" ve "Türk tarihi ve anlatımındaki 'biz bize benzeriz' cilik tavrı" olarak açıklar. Genel olarak akademik anlamda tarihçilik aktarımların da bahsedilen başlıklar üzerinden ilerlediğini savunur. Akademik anlamda bir tarihçilik statüsü elde edinmek adına ülkemizde yapılan sınav ve seçim kriterlerine de değinen Oktay Özel, YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu)'ün belirlediği kıstaslardan sonra alınan uzmanlık derecelerine metninde yer verir. Son olarak "Postmodern" anlayışın tarihçilik üzerinde etkili olacağı düşüncesine yönelmiş ve bu etki sayesinde "çoğulcu" anlayışın yine yerellikle ölçütlendireceği bir harmanla sunulacağından bahsetmiştir (Özel, 1998: 147-160).

Tayfun Atay'ın, *Çözülmemiş Bir Tarih Sorunu: Şeyh Bedreddin, Süleyman Seyfi Ögün'ün: Türk Politik Kültürünün Şekillenmesinde Tarihin Konumu* bildirisi: Tarihin ne olduğu ile ilgili günümüze dek sorgulanmış, cevaplanmaya çalışılan durumlara değinerek başlamıştır. Ülkemizdeki akademik tarihçiliğin boyutunu da eleştirerek konusuna giriş yapmıştır. "Asi" ve İsyen, Benzer Bakışlar Farklı Yorumlar, Anakronik Benzetmeler, Kaynak Sorunu ve Sonuç: "Bak" Diyor Tarihçi..., "Geçmiş Boyun Eğer Benim Yorumuma" ... alt başlıkları kapsamında da asıl metin kapsamını değerlendirmiştir. "Asi" ve İsyen başlığı altında: Şeyh Bedreddin'in kim olduğuna, neler yaptığına değinir ve bir yandan onu koruyup yüceltenleri olurken bir yandan da isyancı kişiliği ve tutumlarından dolayı milliyetçi muhafazakâr kesim tarafından lanetlenir. Osmanlı Devleti'nin Fetret Dönemi'ne girmesinde etkin rol oynadığı ve başlattığı isyanlar ile anıldığı belirtilir. Benzer Bakışlar Farklı Yorumlar' da: Şeyh Bedreddin'i aktarırken hem akademik tarihçilerin hem de konuyla alakadar olan kişilerin aktarımlarının çok farklı/karşıtlık derecesinde olmasından dolayı bilgi kirliliğine sebep olduklarını aktarır. İdeolojilerin ve konuya hâkim kişilerin görüşlerinden yararlanarak anlatımını güçlendirme yoluna gider. Anakronik Benzetmeler alt başlığında: geçmiş dönemle kurulan olay ve bağlar sayesinde

Bedreddin aktarımının temsilci görevi ile yapıldığı belirtilir. Güçlü fikir ve görüş akımları çerçevesinde incelenen örneklerle de sonuca bağlanmaktadır. *Kaynak Sorunu*'nda: Bedreddin'in hayatı ve yaşadığı olaylar arasındaki bağıntı sağlıklı bir şekilde kurulmadan aktarılmasına dair tartışmaları yansıtmıştır. Tayfun Atay, ele aldığı şahsın hayat hikayesinden örnekler vererek nerelerde yetersiz kalındığına ve bağlantıların uyuşmadığına burada yer verir. İhmallerin olduğu kanısındadır. Ve son alt başlık olan *Sonuç: "Bak" Diyor Tarihçi..., "Geçmiş Boyun Eğer Benim Yorumuma"* ...'da da: Metnin genelinde bahsettiği durumları güçlendirmek adına düşüncelerini sunar. Tarihin geçmişte nasıllığı ve günümüzde nasıl olması konusunda araştırma yapan kişilerin fikirlerinden de yararlanarak bildirisini sonlandırmıştır (Atay, 1998:161-179).

Üçüncü bölümün dördüncü makalesi olan Süleyman Seyfi Öğün'ün *Türk Politik Kültürünün Şekillenmesinde Tarihin Konumu*: Sınıf ve politik durumlar üzerinden ilerleyen eski tarih düşünce dönüşümünün ne zaman başladığına ve bu dönüşüme kimin hangi pencereden baktığına dair bilgilerle başlamıştır. XVIII. yüzyıldan itibaren tarih bilincinin oluşmaya başlamasıyla görüşlerin biçimlendiğine değinilerek ve XIX. yüzyıl itibariyle değişen paradigmalardan da aktarımıyla neler yapılması gerektiği vurgulanır. Ülkemiz topraklarında yapılan tarihçiliğe de değinen Süleyman Seyfi Öğün, Osmanlı Devleti'nden itibaren dönemsel olarak ele aldığı tarihsel gelişimi ve bunun sunumunu aktarır. Cumhuriyet Türkiye'sinde hangi düşünce akımı/akımları öne çıktı, kavramlar nasıl açıklandı ve önemli tarihçilerin bu durumlara bakışının ne yönde olduğuna dair veriler belirtir. Aktarımlarını göz önüne alarak yeterince tarih okuması yapılmadığı ve yorumların objektif yapılmadığı sonucuna ulaşabiliriz (Öğün, 1998: 180-197).

Üçüncü bölümün son bildirisi olan Nuray Mert'in *Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Dine Bakışı* makalesi de: Din konusunun dünyada ele alımında toplumbilimlerinden oldukça sık yararlandığı fakat dinsizliğin toplum bilimlerinde araştırılmayan bir mesele olduğu ile başlamıştır. Evrimci düşüncenin ilkel toplum dinlerinin inanış eleştiri ve incelemelerinin antropoloji gibi başka toplumbilim alanlarının ilgisini de çektiğini aktarır. XIX. yüzyıldan itibaren araştırmaların alanlarının da geliştiğini belirtir. Bu yüzyılın, toplumbilimlerin anası sayılan sosyolojinin de etkin olduğu, bilimsel bilgi edinim yolları sayesinde birçok söylemde kalan araştırmalar gibi teolojinin de alanına girişiminin olduğunu söyler. Din aktarımlarının etkisini,

oluşturduğu sağlam temel değerlendirmelerle kırmayı başarmış ve açıklamalarına ortak olmuştur diye sunar. Türkiye’de sosyolojinin “*kurtuluş yolu*” olarak görüldüğünü, Batı’dan geri kalmışlığını kapatma amacıyla çeşitli alanlarda sorun-çözüm ekseninde incelemelerin özellikle XIX. yüzyılın sonundan itibaren yaygınlaştığını iletir. Osmanlı’daki önemli sosyologların görüşlerine ve sosyoloji hakkındaki söylemlerine de değinen Nuray Mert, dinsel gücün temsilcisi görevini üstlenen Osmanlı’nın son dönemlerinde, inandıkları İslam dininin ilerlemeye engel olup olmadığı ile ilgili birçok çalışma yapıldığına değinir. Bu çalışmaların ve düşüncenin hakimiyetinin devam ettiği Cumhuriyet’in ilk yıllarında da yaygınlığından söz eder. Toplumsal ve siyasal gelişim eksenindeki çalışmaların istenilen boyutta olmamasının önemli sebebinin dinsel olduğunu düşündüklerini belirtir. Günümüze yakın dönemlerde de çok farklı olmadığını, din meselesinin küresel dünya etkileşimleriyle birlikte daha da karmaşılaştırıldığı konusuna dikkat çeker. Kişinin Tanrı ile arasında olacak ibadetler konusunda dahi bilim insanlarının fikirlerinin alındığı, onların fetva vermeye yönlendirildiği dönemlerin yaşandığına ilişkin açıklamalar yapar. Nuray Mert, dinle ilgili komplekslerinden kurtulmuş toplumbilimcilerin, toplumun diğer önemli meseleleri üzerinden daha kaliteli çalışmalar yapacağını kanısındadır (Mert, 1998:198-205).

Eserin dördüncü bölümü, “*Sosyal Bilimlerin Göremediği*” başlığı altında: İsmail Melih Baş’ın “*Sosyal Bilimler ve Ekoloji*”, Duygu Köksal’ın “*Sosyal Bilimlerin Kıyısında Edebiyat*” ve Ali Akay’ın “*Sosyal Bilimler ve Sanat*” çalışmalarından oluşmaktadır.

İsmail Melih Baş’ın “*Sosyal Bilimler ve Ekoloji*” çalışması, yedi alt başlık altında incelenen bir makaledir. Bu alt başlıklar: “*Giriş: Gulbenkian Raporu’nda Bilim ve Doğa*”, “*Sosyal Bilimlerin Göremediği ve Ekoloji*”, “*Önce Ekolojiyi Tanımlayacak Bir Anımsama!*”, “*ABD’li O’Connor Ekososyalizmin Kuramını Oluşturmaya Çalışıyor*”, “*İhtiyaç, İstek Filan!*”, “*Yaşam Kalitesi(zlığı)*” ve “*Sonsöz*” şeklinde oluşturulmuştur. Gulbenkian Komisyonu’nun ele aldığı bilimlerde ne açıklamaya çalıştığı aktarımı ile çalışmasına başlayan yazar, belirli etkenler tarafından görmezden gelinen durumların salt “*sosyal bilimlere yüklenemeyeceği*” sonucuna vararak sunumuna devam eder. Ekolojik tanımlamanın üzerinde durduktan sonra ekolojik sorunların çözümü üzerine eleştirilerini sunmuş, konu üzerine çalışmış diğer bilim insanları üzerinden örneklerle ekolojik bozulmayı ve oluşturduğu etkileri aktarır.

Ekolojik sorunları sosyolojinin alt dalları ve kavramlar üzerinden ele alan İsmail Melih Baş, Türkiye’deki ekoloji- sosyolojisi üzerine de bir değerlendirme sunmuştur. Yaşam kalitesi ile ekolojik bozulmayı ilişkilendirerek kurum ve kuruluşlar üzerinden aktardığı alt bölümünde doğa tahribatı ve tüketim eşitsizliğinin oluşturduğu vahim duruma da değinir. Son olarak “kentsel yaşam kalitesi” açıklaması yapan İsmail Melih Baş, aslında sunumunu yaptığı konuların genel olarak herkesçe bilindiğini fakat bazı egemenlerce yaptırılmadığının kanısındadır (Baş, 1998: 209-220).

Duygu Köksal’ın “*Sosyal Bilimlerin Kıyısında Edebiyat*” bildirisi: Toplumbilimlerinin edebiyata bakış açısıyla bir değerlendirme yaparak ilerleyen metindir. Yazar, edebiyatın “kurmaca” olarak düşünülmesinin onu toplumbilimlerinin dışında/kıyısında kalmasının sebebi olarak gösterir. Aslında pozitivist görüşten ziyade yorumsamacı yaklaşıma eğimlenen toplumbilimlerinin edebiyata dair bu yanılsamasının doğru olmadığı kanaatindedir. Bu düşüncüyü yıkmak adına çeşitli kavram, kalıp ve kişiler üzerinden örnekler vermektedir. “Gerçeklik” ve “kurmaca” arasındaki durumu, romanların toplumsal meselelere ve okuyucudaki etkilerine dayandırması üzerinden açıklama yoluna gider. Türk romanındaki önemli isimlerin roman aktarımları üzerinden tahlillerde bulunur ve toplumsal duruma katkılarından bahseder. Tarihsel ve siyasal aktarımları da harmanlayarak toplumbilimlerinin ne kadar içinde bulunduğunu vurgulama amacı taşır (Köksal D. , 1998:221-226).

Dördüncü bölümün son bildirisi olan Ali Akay’ın “*Sosyal Bilimler ve Sanat*” çalışması: Kendisinin de belirttiği üzere Gulbenkian Komisyonu’nun aktarımlarında doğa ve toplumbilimleri etkisi olmasına rağmen sanatın yer almaması ve bu konuyu aydınlatma amacıyla oluşturulan bir bildiridir. Bu aktarımını, modern bilimin doğuşundan itibaren öncülük eden isimlerin hem bilimsel hem de sanatsal çalışmalara verdiği önem ve yaptıkları ile ilişkilendirerek sunar. Günümüzdeki çalışmalarda bilim ve sanatın ilişkisi unutulmaya başlansa da örneklerinin bulunduğu bahseder. Bildirisinin ilk bölümünde örnekleriyle aktardığı duruma ek olarak “*Günümüzdeki Durum*” alt başlığında 1980-1990’lı yıllardan itibaren sanatın doğa bilimlerinin yanı sıra sosyoloji ve felsefe ile olan yoğun ilişkisine değinir. Yine örnekler üzerinden sürdürdüğü çalışması önce dünya literatürü vasıtasıyla sonra da ülkemiz çalışmaları sayesinde yürütülür. Anlatmaya çalıştığının salt ilişkiler olmadığı, disiplinler arası çalışmaların birbirlerinin aralarına nasıl sızdığını göstermek amacı taşıdığını vurgular. Bu sızıntıların yıkıcı olmak yerine değişkenlik gösteren bir bilgi sistemi oluşturduğunu

ve bilimlerin birbirleri arasındaki ilişkilerinde gereksinim olmasına karşın akademik disiplin olarak ihtiyaç olmadığı düşüncesindedir (Akay, 1998: 227-235).

Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek’ in beşinci bölümü, “*Sosyal Bilimler Ne İçindir?*” başlığı altında: Ferda Keskin’in “*İnsan Bilimlerinin Bir Telosu Var Mı?*”, Kaya Şahin’in “*Sosyal Bilimler Öğrenciliği ve Akademi: Yeni Bir Açılım Mümkün Mü?*”, Tanıl Bora’nın “*Dergicilik Deneyimi: Sosyal Bilimler Pratiğinde Bir Anlam Arayışı*”, Ömer Laçiner’in “*Sosyal Bilimler-Siyaset İlişkisi*” ve Ahmet Çiğdem’in “*Eleştirel Teori, Bilim ve Akademi*” çalışmalarından oluşmuştur.

Ferda Keskin’in “*İnsan Bilimlerinin Bir Telosu Var Mı?*” bildirisi: Telos’un ne olduğunu tanımladıktan sonra bu amaçların nerede kullanıldığına değinen bir çalışmadır. Yaptığı tanımlamayla insan bilimlerinin uygunluğunu sorgulamış, dönemsel örneklemelerle de söylemlerini aktarmıştır. “Kapitalizmin yükselişi ve siyasi olayların insan hayatına doğrudan müdahalesi” nedeniyle toplumbilimleri teriminin kullanılmadığını belirtir. Hepsinin bir “telos”u bulunmasına rağmen dışarıdan gelen etkilerden çok fazla etkilendiklerini, bu etkenlere göre biçimlendiğini söyler. Son olarak bu durumun yaşanmaması adına öneriler sunarak anlatımını tamamlar (Keskin, 1998:239-242).

Kaya Şahin’in “*Sosyal Bilimler Öğrenciliği ve Akademi: Yeni Bir Açılım Mümkün Mü?*” metni: Gulbenkian Komisyonu’nun hazırladığı raporun niteliğini akademideki öğrenci gözüyle sorgulayarak başlamıştır. Açılımı yapılan toplumbilimlerin üniversite öğrencisinin bakış açısında nasıl bir değişim yaratmayı düşündüğü üzerine sorular sorar. Dünya üzerindeki rekabetçi durumu, politikacıların piyasalar üzerindeki tutumunu dile getirerek akademideki öğrencilerin maddiyata ilişkin bölümler seçtiğini ve diplomalarını da bu amaçla en yüksek puanlarla almayı hedeflediklerini belirtir. Komisyon’un dile getirdiği “açılımın” mümkün kılınması için daha siyasi bir kişiliğe bürünme gerekliliğini belirtir. Üniversitelerin kendi kimliğini oluşturan “halkın üniversitesi” olmaması bir yana ara eleman ihtiyacını karşılayacak, iktisadi etmenlere rekabetçi bireyler oluşturacak “işgücü deposu” üniversiteler yarattığını söyler. Bu yeterince nitelikli olamama tavrının ne yazık ki eğitimci ve öğrenciler üzerinde de etkin olduğunu vurgular. Bu uygulama ve beklenti tarzının dönüşüme uğramadığı sürece toplumbilimlerinde büyük etkinlik yaratacak açılımların mümkün olmayacağından bahseder. Kaya Şahin, Gulbenkian Komisyonu’nun bazı

durumlar için sunmuş olduğu çözüm yollarının “sınırlı” olduğunu açıklamalarıyla belirtmiştir. Fakat bu sınırlı durumu yeniden düzenleme yapmak adına henüz bir şey yapılmaması gerektiği taraftarıdır. Çünkü öncelikle çözülmesi gereken toplumbilimleri ve öğretimiyle alakalı birçok sorunun olduğu inancındadır. Üniversiteden, toplumbilimlerine ve hatta toplumun kendisine kadar hayıflanılan ne varsa onların detaylı çözümü yapılmadan da belirli şeylerin açılımın mümkün olmayacağı kanısındadır (Şahin, 1998: 243-246).

Beşinci bölümün üçüncü bildirisi olan Tanıl Bora’nın “*Dergicilik Deneyimi: Sosyal Bilimler Pratiğinde Bir Anlam Arayışı*” bildirisi: “Sorusuzluk/Sorumsuzluk”, “Yerlilik”, ve “Misyon” alt başlıklarında sonuca ulaştırılmıştır. Dergicilikte olan gerilimli kaygıların toplumbilimlerinin pratiğini yaratma konusunda da yaşadığı düşüncesiyle anlatımına başlar. Dergicilikte yer alan bir isim olarak toplumbilimlerindeki gözlemlerinin anekdotlarını tartışmaya açtığını söyler. Yazı üretiminin olmamasından hep yakınılsa da üretmek adına içeriğe yönelik düzgün bir çalışmanın yapılmadığını söyler. Soru sormadan, belirli bir hedef belirlemeden yazılan yazıların hem asıl “akademik amaç” tan uzak olduğunu hem de kişide merak duygusunu oluşturacak kaygıyı taşıyor oluşunu dile getirir. Başkalarının fikirlerini intihale varacak şekilde derleyen yazıların fazlalığını “sorusuzluğun referansına” bağlar. Dil olgusunun doğru kullanılmamasını bilginin sağlıklı verilmemesine bağlar. Sorusuzluğun sorumsuzluğu doğurduğunu anlatır. Toplumbilimcilerin “dış dünya” ile ilişkisini yeniden kurduktan sonra sorumluluğunu yeniden kazanacağına ve toplumbilimcilerin eski “toplum aydınlatıcısı” kahramanlığına bir nevi dönebilecekleri inancındadır. Çalışmalarda Türkiye’den malzemeler kullanıp, içeriği sayesinde çok daha dikkat çekici ve bizden araştırmalar oluşturulacağı kanaatindedir. Globalleşme adına dayatılan İngilizce gibi yabancı dil öğreniminden ziyade anadilimizi doğru kullanımla daha iyi bir toplumbilim analizi yapabileceğimizi belirtir. Bunu başka bir dil öğrenilmemeli olarak söylemediğini de vurgular. Söylemi yapılan her verinin başkaca dillerde ayrı çerçevede önem kazanacağı düşüncesinde olduğunun üzerinde durur. Tanıl Bora, XIX. yüzyıldan 1960’lara değin büyük özenle gelişen toplumbilimlerinin günümüzdeki süreçte bahsettiği sebeplerden dolayı eski ehemmiyetinin kalmadığı kanısındadır. Günü kurtarmacılık ve süslü kelimelerle oynamacılık tavırlarının toplum bilimlerinin eski önemini getirmeyeceğini savunur (Bora, 1998:247-254).

Ömer Laçiner'in "*Sosyal Bilimler-Siyaset İlişkisi*" çalışması: Üç dönemde ele aldığı siyaset- toplum bilimleri ilişkisi üzerinedir. İlk dönem, XIX. yüzyıl tamamını kapsar ve çok önceden bilinen siyaset biliminin yeniden işlev bulup yapı ve kurumlardaki dönüşümlerde mekanizmasını nasıl işlettiği ile ilgilidir. İkinci dönem, 1980'lere kadar olan dönemi kapsar ve siyaset ile iktisadın sıkı bir ilişki içinde olduğunu hatta toplum bilimlerinin iktisadi konjonktür çerçevesinde şekillendiği ile ilgilidir. Üçüncü dönem de 1980'lerden çalışmasını yaptığı zamana değin oluşan global sermaye piyasasının sürekli değişimi, değişim ile birlikte ortaya çıkan rekabet ortamının "pazarlama" yetisiyle biçimlenen siyaset ve siyasetçilerin toplumsal dönüşümlerle kendi kimliğini belirlediğiyle ilgilidir. Ömer Laçiner, bildirisinde genel olarak dönemsel etkilerin ve getirilerinin siyasetle birlikte toplumun dolayısıyla da toplumbilimlerinin nasıl bir biçim kazandığıyla ilgili fikirler sunmuştur. Dünyayı etkileyen tarihi olayların bilimleri nasıl yönlendirdiğine değinmiş, günümüz modern dönemi ile birlikte siyaset ve toplumbilimleri arasındaki masum ilişkinin eskisi gibi olmadığını hatta "*karşılıklı müşteri ilişkisi*" ne evirildiğini savunur (Laçiner, 1998:255-259).

Beşinci bölümün son bildirisi olan Ahmet Çiğdem'in "*Eleştirel Teori, Bilim ve Akademi*" çalışması: Toplumbilimlerin, *Sosyal Bilimleri Açın* ortak çalışmasından kendisine pay biçeceği birçok alanı olduğundan bahsederek tartışmaya girer. Bilimsel çalışmaların belirli karakterler üzerinden ve belirlenen fikirlerden koparak "kavramların" fonksiyonlarıyla ilerlediğini ileri sürer. Bilimlerin toplumsal ve doğal bilimler olarak ayrışmasının sanki kural olarak görüldüğünü, tam olarak her ikisinin içerisinde yer almayan -edebiyat ve felsefe gibi- bilimlerin belirlenen alanlara itaat etmesinin beklendiğini ya da dışarda bırakıldığını belirtir. Eleştirel teori çerçevesinde ortaya koyulan meseleler üzerinden bilimsel etkinliklerin mümkün olabilirdiğini aktarır. Bilimlerin kendileri adına yapacağı basit bağımsız örgütlenme çabasının belki çığır açıcı bir dönüşüm yaratmayacağını fakat gerilimin de had safhada olmayacağını vurgular. Üniversiteler konusuna da değinen Ahmet Çiğdem, bu kurumların milli değer ve kültür elçisi yetiştirme amaçlı kuruluşuna karşın sanayileşmeyle birlikte gelişen rekabetsel ortama ayak uydurarak ilerlediğini belirtir. Bazı alanların toplumsal ve insan bilim çalışmalarına ters düştüğünden "sakıncalı" olarak görüldüğünü söyler. Bunun yanında bilimsel işleyişe ket vuranın sadece kimi kesimlerin olmadığını, üniversite içerisindeki bilim insanlarının yapılacak işlevlere sadece "meslek" ve

“disiplin” gözüyle bakmasının daha büyük bir sorun teşkil ettiğini söyler. Ülkemiz açısından da değerlendirme yaparak Türkçemizin sınırsız bir bilim dili oluşturabilecek kapasitede olmamasına rağmen kendi dilimiz ve kültürümüz açısından pek bir şey ortaya koymadan İngilizceye hâkim olmanın mantıksızlığını örneklerle açıklar. Kendi öz benliğimizden kopmanın gerek toplumsal gerekse üniversite sorunlarına nasıl düzgün çözümler üretebileceğini sorgular (Çiğdem, 1998:260-265).

Kitabın “*Ekler*” başlığı öncesindeki son başlığı altıncı bölüme ait olan “*Disiplinlerin Sınırında Disiplinlerarasılık, Bilgi ve Fark*” bölümüdür. Bölüm başlığı altında beş bildiri bulunmaktadır. Bu bildiriler de: Necdet Teymur’ un “*Disiplinlerin Aralığında(ki) Mekân*”, Haldun Güllalp- Dilek Barlas ortak çalışması olan “*Bilginin Evrenselliği, Farkın Sorunsallığı*”, Meyda Yeğenoğlu’ nun “*Çokkültürlülük Disiplinlerarasılık mıdır?*”, Mahmut Mutman’ ın “*Bilgiyi Sorunsallaştırmak*” ve Nilüfer Göle’ nin “*Batı-dışı Modernliğin Kavramsallaştırılması Mümkün mü?*” olarak belirlenmiştir.

Necdet Teymur’ un “*Disiplinlerin Aralığında(ki) Mekân*” çalışması kendi içerisinde de dokuz alt başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıkları da belirtmek gerekirse: “*Mekâna (Disiplinli) Bir Giriş*”, “*Disiplinlerin Kısa Bir Tarihi*”, “*Disiplinler Değerler ve Diğerler*”, “*Diğerlilik Olarak Disiplinlerarasılık*”, “*Yeni Bir “Disiplinlerarasılık” Tanımına Doğru*”, “*Taburelerarasındaki “Mekân”, Cehalet Simetrisi*”, “*“Epistemolojik Minimalizm / Maksimalizm” ve Yeni Bir “Mekân” Kavramı*”, “*Disiplinlerarası*”, “*Çerçevelerarası*”, “*“Glokal” ve “Hemyerel” Bir “Mekânlararasılık” Önerisi*” ve “*Uzantılar*” biçimindedir. Bilginin detaylı bir tanımını veren yazar ardından bilginin kurumsallaşmasına ve disiplinlere dönüşümünün yarattığı etkilere değinir. “Değer” ve “diğer” konularını açıklarken disiplinlerin oluşumundaki önemli iki veri olduğundan bahseder. “Değer”: disiplinlerin önem verdikleri nosyonlar olarak tabir edilirken “diğer”: disiplinlerin aralarına almayıp soyutladığı ve kendi alanlarına ait olmayan başka nosyonlar olarak tanımlanır. Bu “değer” ve “diğer” durumlarının disiplinin gereksinimine, sürecine ve sorunsalına göre tezatlıklar içinde kullanabileceğini savunur. “Disiplinlerarasılık” kavramına yeni açıklamalar getirebilmek için bazı öneriler sunmuştur. “Mekân” konusunun tam anlamıyla karşılayacak bir tanımın verilemediğini, birçok alan ve durumda karşımıza çıkan bir kavram olduğu için de kıstaslanamayacağını belirtir. Mesleklerin sosyolojik, bilim dallarının epistemolojik ve toplumun mekânsal bir

gerçeklik olduğunu vurgular. Öğrenme süreçlerinde de akademiksel bir ölçütlenme içinde yer alamayacak kadar birbiriyle inilti oluştundan bahseder. Belirttiği kavramlar üzerinden tanımlama yoluna gitmiştir ve önermeler getirmiştir. Necdet Teymur, tüm anlatımını örneklendirip açığa çıkardıktan sonra, bilginin herkesçe anlaşıldığı ve üretildiği gibi idrak edilmemesini, “mekân” meselesinin de dayattırılan birkaç imge dışında algılanması gerektiğini söyleyerek metnini sonlandırır (Teymur, 1998: 269-280).

Haldun Gülalp ve Dilek Barlas’ın ortak çalışması olan “*Bilginin Evrenselliği, Farkın Sorunsallığı*” bildirisi: Toplumbilimcilerin, dünyada büyük etkiler oluşturan modern dönem dinamikleri ve oluşturduğu kaygıların “modern-sonrası” olarak adlandırılan dönemle olan karşılaştırma üzerine kuruludur. Evrensel nitelik taşıyan bu dönemler üzerine olan yaklaşımların özellikle sosyologlar üzerindeki tutumuna değineceklerini belirtirler. Etki- tepki meselesi çerçevesinde inceledikleri konuyu XX. yüzyılın başındaki durumuyla Türkiye, Hindistan ve Romanya örnekleriyle sunarlar. Bu ülkelerde belirttikleri dönemde olan “*milliyetçilik ve devletçilik*” akımlarını, aydınları tarafından Batı’nın gelişimine ayak uyduramama durumunu “*bağımlılık*” neticesinde işlendiğini söylerler. Belirtilen ülkelerdeki önemli entelektüel kesimin oluşan geri kalmışlığa yeni çareler üretmeye çalıştıklarını, sorunlara yeni çözümler oluşturmak adına tartışmalar oluşturup öneriler getirdiklerini aktarırlar. Yakın döneme gelindiğinde farklı konular üzerinden benzer tartışmalar yaşandığını, özellikle 1980’li yıllar itibarıyla “*ulusçu ve yapısalcı*” bir tutumdan “*kimlik ve fark*” meselelerine eğimlenen siyasi bir geçişin olduğu görüşündedirler. Bu durumları da “*yapısalcı-sonrası ve modernist-sonrası*” kavramlarıyla ilintilerler. Örneklerine dahil ettikleri farklı ülkeler üzerinden kavramlarla alakalı açıklamalarda bulunurlar. Oluşturulan açılımın bir şeylerin değişimi için ne kadar işlev gördüğü sorgulanır. Ulus devletlerin yaptıkları ve tutumlarının sorgulanmaya başladıkça da eski heyecanın kalmadığını iletirler. Sonuç olarak yapılanların tüm çelişkileriyle birlikte “*evrensellik deneyimi*” çerçevesinde olduğu iddiasındadırlar (Gülalp & Barlas, 1998).

Meyda Yeğenoğlu’ nun “*Çokkültürlülük Disiplinlerarasılık mıdır?*” çalışması: Bilimsel kurumlarca 1980 sonrası dönemde fazlaca işlenen “çokkültürlülük” ve “disiplinlerarası” kavramlarının arkasındaki olaylar silsilesini inceleyip, bazı durumların tartışmaya açılması üzerine oluşturulmuştur. Disiplinlerin modern dönemin getirdiği olanaklarla oluşmaya başladığını, oluşturdukları uzmanlaşma ve

alan belirleme gibi sebeplerle de sınırlar kurduklarını belirtir. Bir disiplinin diğer disiplin/disiplinlerle arasında ortak olabilecek meseleleri dışlaması, Avrupa merkezci anlatım ve çalışmaların “çokkültürlülük” çalışmalarını reddetmesi gibi meseleler tartışmaların odak noktası olmuştur. Neyin evrensel bilgi olabileceği ve bilgiyi tanımlama yetkisinin kimde toplanacağı meselesinin sorgulanma biçimini politik olarak nitelendirir. XX. yüzyıl itibariyle gelişmeye başlayan “çokkültürlülük” tartışmalarının ilk basamağında “tekkültürlülük/monokültürlülük” ile beslenen Avrupa merkezci yaklaşım uzmanlarının bu tartışmaları da siyasi gördüğünü iletir. Hatta Batı dışı toplumsal ve kültürel incelemeler yapan “çokkültürcü” çalışmalar yürüten uzmanları eleştirdiklerini söyler. Bu kavramı yaymak ve zıt görülen kültürlerin/durumların sentezlenerek aktarımının siyasal bir etkisinin olsa da evrensel addedilen verilerin açıkça ortaya koyulmasını sağladığı görüşündedir. Azınlıklar, gruplar içindeki ötekiler ve diğer dışarıda kalan toplulukların içinde bulunduğu durum üzerinden yapılan bilimsel çalışmaların dikkat edilmemesi durumunda daha da kargaşa oluşturabilecek meseleler doğurabileceğini de iletir. Meyda Yeğenoğlu, “çokkültürlülük ile disiplinlerarasılık” durumunu özünde “modernlik ve post-modernlik” örneğiyle incelemiştir. Nasıl ki post-modern tartışmalar modernliği yıkmadan alanının sınırlarını zorlayıp kendi söylemini katarak geliştirse çokkültürlülük ve disiplinlerarasılık durumlarının da tekkültürlülük ve disiplinler ile ilişkisinin böyle bir zorlamayla harmanlanabileceği savını benimser. Post modernist ve post yapısalcı isimlerin yürüttüğü çalışmalardan örnekler sunarak aktarımlarını sağlam bir zemine oturtmaya çalışmıştır. Açıklamalarının sonucunda kategorileştirilmesi gereken meselelerin aslında bir şekilde aktarıldığını söyler. Yapı çokkültürlülük ve disiplinlerarasılık konularını yeniden biçimlendirmek için sağlam açılımlara ihtiyaç olduğu görüşündedir (Yeğenoğlu, 1998:287-298).

Mahmut Mutman’ ın “*Bilgiyi Sorunsallaştırmak*” bildirisi: Bilginin önemini vurguladıktan sonra sorunsallarının çözümlenmesinde nasıl işlevsellendirildiği ile ilgili aktarımla başlar. “Doğru” kavramı üzerinden yapılan söylem analizinin günümüzdeki itibarı meselesine değinilmiş, hakikat ile doğru arasındaki ilişki tartışılmıştır. Bilme ve bilgi sürecini özneye bağımlı nesnel sunularla ortaya koymuş, eleştiriyi de bunların biçimlenmiş hali olarak karşımıza çıkarıldığını kanısladadır. “Hâkim bilgi” algısının etkenlerine değinerek öznellesmesinden ziyade genele vurmayı hedefleyen bir görüştedir. Sosyolojide önemli açılımlar yapan bilim

insanlarının bilgi üzerine yaptığı değerlendirmelerden faydalanan Mahmut Mutman, farklı argümanları da söylemlerine katarak görüşlerini sunar. Toplumbilimleri içerisine yeni giren bazı bilgiler ve bunların disiplinler arasında yer alışı hatta disiplinlerin birbiri arasındaki geçirgenlik durumunun bilgi üzerinde tehdit olarak görüldüğünü belirtir. Bilme işleminin bahsettiği durumlar çerçevesinde bir sorunsallığa düştüğünü iletir. Gulbenkian Komisyonu'nun oluşturduğu raporu tam da bu yüzden fazlasıyla eleştirmiş ve getirdikleri önerilerin yetersiz olduğunu söylemektedir. Onların açılımlarının eksik yanlarını sorularıyla irdemiş ve kendisinin farklı bir önerisinin olduğunu belirtir. Bu önerisini, Komisyon'un "dışarı" olarak belirttiği bazı kavram ve olguların aslında toplumbilimlerin "tam ortasında" olan meseleler olarak açıklar. Bilginin durağan olmadığını, sürekli hareket halinde her şeyi kapsayıcı bir algılama olarak tanımlanacağını ve bilimsel üretimin de bu süreklilikle gerçekleşeceğini vurgular. Açıklık ve sorunsallık oluşturacak durumları geniş çerçevede ele alarak toplum bilimlerin yeni bir biçimlenme yaşayacağı savıyla sonuca ulaşır (Mutman, 1998:299-309).

Altıncı bölümün son bildirisi olan Nilüfer Göle' nin "*Batı-dışı Modernliğin Kavramsallaştırılması Mümkün mü?*" çalışması, dört ayrı alt başlıktan oluşur ve Batı'nın "öteki" diye adlandırdığı alanları irdeler. Bu alt başlıklar: "*Merkez-dışı Batı*", "*Eşzamanlı Modernlik (coeval time)*", "*Asimetrik Modernlik*" ve "*Mimetik ve Yerli*" olarak belirlenmiştir. Yazar, çalışmalarda Batı haricindeki meseleleri incelemenin açılım yaparken işleri kolaylaştıracağına, daha nitelikli ve evrensel bilgi üretimi sağlayacağına inanır. Farklı toplumların farklı zamanlarda modernleştiğini, bu modernleşmenin bölge hatta ülke içinde dahi farklı hiyerarşik biçimlerde olduğunu belirtir. Fakat oluşan durumun birbirlerinde zıtlık oluşturacağı düşünülmesine rağmen değişik bir bağlam oluşturduğunu da aktarır. Batı'nın kendisiyle "eş zamanlı" modernite yaşamaya eğilimli toplumlara izin vermeyen bir algıdadır. Bu ideolojik bir "ötekileştirme" durumudur. Günümüzde bu durumun değişim gösterdiğini, globalleşme ve üretimin dünya genelinde farklı dolaşım envanterleriyle kültürler arası iletişimi mecbur kılması gibi sebeplerle modernitenin Batı ile sınırlı kalmadığını vurgular. Modernitenin bir şekilde Batı dışında gelişim göstermesine karşın toplumların bilimsel ilerlemelerinin bir şekilde "Batı yörüngesi" ekseninde gerçekleştiğini açıklar. Nilüfer Göle "asimetrik modernleşme" örneğini Türkiye üzerinden verirken, ülkemizde olagelen toplumsal ve devletsel devinimlerin laikliğin

yerleştirilmesinden sonra çatışmalar yaşanarak oturmaya başlayan bir olgu olduğuna dair sunudan yararlanır. Kadın hakları konusunda yaşanan gelişmelerin bizim ülkemizde daha erken dönemde yaşanması Batı dışı ülkelerin “öncü” olabileceği savını güçlendirir. Son olarak hem Batı’yı örnek almak adına öykünmeci bir anlatım tarzını hem de yerel olacağım derken Batı’dan gelen her türlü bilgiyi reddetmeyi yanlış bulduğunu belirtir. Eğer bir açılım yapılmak isteniliyorsa bilginin en ideal şekliyle tarafsızca ele alınması gerekliliğini vurgulayarak çalışmasını bitirir (Göle, 1998: 310-320).

Ele aldığımız eserin, “Ekler” başlığı altındaki “*Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyumu’nun Ardından- DeFTER ve Toplum ve Bilim Dergileri Ortak Çalışma Grubu’nca* yapılan değerlendirme yazısında: Sempozyumla alakalı gözlemlere yer verilmiştir. Toplumbilimlerinde yer alan tartışma konularının toplu halde aktarımı sayesinde var olan problemlerin tekrar gözden geçirildiğini, katılımın yoğunluğu sayesinde verimli bir sunu gerçekleştiğini belirtirler. Bilimsel düşünce bildirilerinin dergilerin ilgi alanında olması gerekliliğini vurguladıktan sonra okurlara ulaştırmak için iletişim amacıyla kendilerinin de önermelerde bulunacağını söylerler. Toplumbilimlerinde çalışma yapan uzmanların sorunsallarını oluştururken çözüme ulaşma yolunda birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmadığına dolayısıyla ilerleme konusunda kopukluklar yaşandığına inanırlar. Yaşanılan kopukluğun nedeninin salt bireysel çekişmelerden ziyade yapısal birleşimin reddedilmesinden kaynaklandığı kanısındadırlar. Bilgiyi ulaştıran ve onu kendi süzgecinden geçirip anlamlandıran kitle arasında olan iletişimsizliğe de yer verirler. Yapılan fazla akademik aktarımcılık, üstten tavır gibi durumların bilginin üretilip üzerine yeni eklemeler yaparak ilerlemesini engellediğini düşünürler. Bunun yanında ülkemizdeki problemleri göz ardı edip farklı mecralara yönelimin bize fayda vermeyeceği fikrini benimserler. Umut veren yanın sempozyumda bu meselelere değinildiğini, uzmanların gerekli sorumluluk ve farkındalığı oluşturduğu an yeni dönüşümlerin yaşanacağını öngörürler. Yapılan bilimsel çalışmaların sadece akademiye yönelik değil üniversite dışı okurların da içinde olacağı bir tartışma ortamında sunumunun daha iyi bir iletişime sebep olacağı savındadırlar. Son olarak çıkarımlar oluşturulan konuların daha yaygın kitlelere ulaşmasında dergilere düşen görevi yineleyerek yapılan sempozyumun önemini bir kez daha dile getirirler.

Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek kitabında son olarak ele alacağımız konu/konular: *Bir Protestonun Hikayesi* ve devamındaki “*Sempozyuma Açık Mektup*” eklentileridir. *Bir Protestonun Hikayesi*, Ahmet A. Dikmen, Zeliha Etöz ve Metin Özügurlu’ nun oluşturduğu bir eleştiri yazısıdır. “*Sempozyuma Açık Mektup*” olarak gönderdikleri sitemli mektubun açıklaması niteliğinde kaleme aldıklarını belirtirler. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde akademik görev yapan uzmanlar olduklarını, Sempozyum’ da ele alınan meselelerin ilk oluşumunun Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin 1997-Mayıs ayında yapılan atölye çalışmasıyla meydana geldiğini söylerler. Orda olmalarını, 1997 yılında fakültelerinde “*sosyal bilimlerin geleceği*” hakkında yapılagelen tartışmalar ve bu tartışmaların sonucu olarak *Tartışma Tutanakları* adı altında yayımlanan bir yayınla duyurulmasına bağlarlar. *Toplum ve Bilim* ve *Defter* dergilerinin de bu konu hakkında yapılacak sempozyum ile ilgili olarak fakülte ile görüşme yaptıklarını, hazırlanan bir yazıyı da ulaştırdıklarını belirtirler. Fakültelerinin aldığı kararla belirlenen üç ismin kendilerinin olduğu, hazırlık aşaması için 3 konu belirlediklerini bu konuların da kısaca: “1) *Bilim-piyasa ilişkisini* 2) *Özgür ve demokratik bir bilim pratiği için cemaatleşme eğilimlerinin* ve 3) *Pozitivizm ve empirisizm eleştirisi ekseninde metodoloji meselesinin önemini vurguladık*” diye açıklarlar. İleri sürdükleri düşüncelerin atölye çalışmalarında yoğun şekilde ele alındığını, atölye sonunda sempozyum amaçlı ilişkiler için gerekli iletişim bilgilerin alındığını ve uzunca bir süre sessiz kalındığını iletirler. Ardından yaklaşık bir yıl sonra fakültenin panolarında sempozyuma ilişkin afişlerin yer aldığını gördüklerini, ilk etapta kendilerini heyecanlandığını fakat yapılan girişimin “*akademik*” kaygı içermediğinden bulundukları okul ve mevkilerin bu tartışma okumaları açısından anlamsız olduğunu dile getirirler. Asıl eleştirdikleri ve kabul edemedikleri, örgütleniş esnasında fazlaca işin içinde bulunan bu grubun bireysel olarak yer almayışı değil de “*sosyal bilimlerin geleceği*” üzerine araştırmalar yapan Ankara Üniversitesi araştırmacılarının emeğinin görmezden gelinmesi olarak algılanır. Tartışmaya katkıda bulunmak amacıyla birkaç öneride bulunmuşlardır. Ülkemizde daha önceleri yapılan sempozyumlara kısaca değinerek onların ele alınışıyla ele aldığımız sempozyum arasındaki durumu irdelemişlerdir⁵. Toplumbilimleri açısından günümüze kadar

⁵ Bir Protestonun Hikayesi bölümünde bahsedilen sempozyumların ilki: 23-25 Şubat 1970 tarihinde olan Türkiye’de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi Konferansı’dır. İkincisi: 16-18 Ekim 1985 tarihleri arasında olan Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi Sempozyumu’dur. Araştırma meseleleri üzerinden tartışmalar yer almasına rağmen ikinci sempozyumda yerelleşme konusuna da atıf yapılmıştır.

yapılan araştırmaları örnek ve kanıtlarıyla sunmuşlar, noksanlık olarak düşündükleri sorunları eklemişlerdir. Son olarak istedikleri şeyin hiçbir kişi/kurumların etkisi altında kalmayan toplum bilimleri inşasının özgür bilim düşüncesi gelişimiyle mümkün olacağı savıyla yazılarını bitirmişlerdir.

“*Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*” eserinin Gulbenkian Komisyonu’nun “*Sosyal Bilimleri Açın*” raporuna verdiği karşılığı incelediğimiz bu başlık altında, sempozyum oturumlarının bölümlendirilerek işlendiğini gördük. İlk oturumun ele alındığı bölümde, toplumbilimlerince oluşturulan konular ve kapsamaları tartışılmış, hangi paradigmlar üzerinden ilerlemesi gerektiği irdelenmiş ve yapılan bazı hataların fark edilip yeni yöntemler denenmesi önerilmiştir. İkinci bölümde, ülkemizde toplumbilimlerinin gelişim süreci değerlendirilmiş, geçmiş ile gelecek arasında kopuk bir bağ kurularak çalışmaların yapıldığını bunun da ayakları yere sağlam basan disiplinler oluşmasını engellediği meselesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, ülkemizde tarihçilik konusunda yapılan çalışmaların eleştirisi sunulmuş, herkesin yakın olduğu ideolojik görüşe göre çalışmalar hazırladıkları görüşüne varılmış ve geçmiş dönemlere ait bilgiler aktarılırken gerekli belge analizi yapılmadığı kanısına varılmıştır. Dördüncü bölümde, toplumbilimleri disiplinlerinin kendi aralarına almak istemediği alanların varlığından ve bu alanlarla barışıp nasıl yararlanılabileceği meseleleri önemli isimler üzerinden tartışılmıştır. Beşinci bölüm, toplumbilimlerinin varlığının tartışıldığı, kullanımların gerçekte ne denli bağdaştığının ele alındığı ve sunum yapanların kendi alan pratikleriyle eleştirdiği olgulardan oluşmuştur. Son olarak sempozyumun da altıncı oturumuna denk gelen bölüm, disiplinlerarasılık, Avrupa-merkezcilik, çokkültürlülük ve mekân gibi konuların tartışmaya sunulduğu bildirilerden meydana gelmiştir. Aktaranların dile getirdiği bizdeki sorunlar ve diğer toplumların ortak sorunları üzerinden yapılan sunular, eleştirilerin getirilmesiyle öneriler getirerek bitirilmiştir.

Sempozyum çalışmalarından çıkarılacak genel kanı, bildirilerini sunan akademisyen ve yayıncılık alanında faaliyet gösteren kişilerin toplumbilimlerinin ele alınışı ve çizdiği çerçeve içinde aşılması gereken problemlerinin olduğu yönündedir. Her bir aktaran ayrı bir mesele üzerinde durarak, yapılabilecekler konusunda öneriler getirmeyi de ihmal etmemiştir. Fakat sempozyumun, akademik kıstaslarla kısıtlanmaması hedeflenmesine rağmen dil ve üslubu fazlasıyla akademik kaygılarla yapıldığı çok açıktır.

1.3. Üniversite ve Üniversite Dışında Yeni Örgütlenmeler

Ülkemizde toplumbilimleri ve bu bilimlerin kraliçesi olarak adlandırılan sosyolojinin gelişimi Batı ile paralel gelişme gösteren araştırmalardan oluşur. Fakat Türkiye'nin gerek sorunları gerekse gündelik fasılları çabuk değişim gösterdiğinden ortak çalışmalar pek mümkün olmamaktadır. Yöntemsel ilerleyen disiplinlere yeteri önemi göstermeyip grupsal ve kurumsal çalışmalarla ilerlemeye çalışmak, Türk toplumbilimcilerinin yaptığı başat hatadır. Yapılan bu tavır, birikimle ilerleyecek ve birlikte çözüm üretilecek meselelerin pratiğe dökülmesini engeller. Bizim bu bölümde ele alacağımız mesele: Üniversitelerin ve onun dışında oluşum alanı bulan toplumbilimleri aktarıcılığının hangi yollardan geçerek nasıl yapılanma süreci geçirdiğini araştırıp Türk toplum düşüncesine ne gibi soluk getirdiğini incelemek olacaktır. Bunun için de 1980 yılı sonrasında akademik dönüşümün nasıl biçimlendiği, gelişim gösteren merkez ve kurumların işleyişi, özel/vakıf üniversitelerinin yapılanmadaki rolü ile yayıncılık faaliyetleri irdelenecektir.

12 Eylül 1980 cuntasının ardından toplumun hemen her alanıyla birlikte akademi içinde ve dışında da büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Tümüyle toplum düşünce yapısına yansıyan bu gelişmeler, beraberinde yeni alan ve kurumlar olarak karşımıza çıkar. Toplumbilimlerinin daha önce yaptığı çalışma ve tartışmalar değişime uğrayarak etkisini kaybetmeye başlar. Öncesinde büyük yer tutan “emek” ve “üretim” temelli işleyiş yerini “tüketim” ve getirilerinin vardığı sonuç tartışılmalarına bırakır. Modernite eleştirilir, “*post-endüstriyel toplum*” sorunlarının yanı sıra “*demokrasi*”, “*özgürleşme*”, “*sivilleşme*”, “*çokkültürlülük*”, “*küreselleşme*” ve “*yerelleşme*” konuları da çözüme kavuşturulacak meseleler içine girer (Özcan, 1980 Sonrasında Türk Sosyolojisinde Değişen Temalar Üzerine Bazı Gözlemler, 2009). Bu konuların bir şekilde politik alana değinmesinin ardından akademisyenlerin siyasi söylemleri doğrultusunda akademisyenlere, dolayısıyla da üniversitelere özerkliklerini suistimal ettikleri sebebiyle yaptırımlar uygulanması kararı alınır. Gerekli sebep ve sonuçlar belirlenerek, ilgili mercilerin de görüşleri vasıtasıyla 6 Kasım 1981 yılında Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren kararla YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) kurulur (Yıldırım, 2014). Bu kurum, üniversite ile ilgili akla gelebilecek her türlü yetki ve görevi kendi bünyesinde değerlendireceğini belirterek, bir nevi akademiyle alakalı tüm yetkiyi tekeline alma/denetiminde tutma vazifesini üstlenmiştir. Akademiye “bozuldu” denilen düzenin yeniden kurulması hedeflenmiş, istenilen başarı oranı elde

edilmeye çalışılmış, yeni üniversitelerin açılması hızlandırılmış ve uluslararası yayıncılık anlamında da büyük başarılar elde etmek amaçlanmıştır (Kasım 1981-Kasım 1988 Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler, 1988). Nitekim eleştirilere hedef olacak hızlı dönüşüm ve kısıtlayıcı etkilerine karşın üniversite sayılarında artış, öğretim elemanı yetiştirilmesi, üniversiteler arasında eşitsiz öğretim elemanı dağılımının çokça azalması ve üniversitelerdeki öğrenci başarısı üzerindeki olumlu güncellemeleri de göz ardı edilemez.

YÖK uygulamalarını genel olarak değerlendirdiğimizde, üniversitelerin akademik faaliyetlerinin birçoğunu üniversite dışında etkinlik alanı yarattığı kanısına ulaşırız. Bilimin üniversite içerisindeki etkinliğinin de denetim altına alınmasıyla birlikte istenilen alanlarda başarı gösterilmesi dayatılan bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Üniversiteler oluşturdukları tüm eylemlerde koyulan kurallar çerçevesinde ilerleyecek, üniversite öğrencilerinin siyasi tavırları engellenecek ve böylelikle devletin yönlendirmesine uygun çerçevede bir üniversite ortamı yaratılacaktır. Fakat başta sosyoloji olmak üzere toplumbilimleri alanları, oluşan gündemler ve bunların çözümü konusunda ilerlediğinden bu bilimler ister istemez tasfiye durumuna düşmüştür. Tüm gelişen şartların bağlamında da farklı kurum ve merkezlerin açılması söz konusu olmuştur. Açılan vakıf üniversiteleri, üniversiteler dışında mekanizma yürüten yayıncılık merkezleri ve bir sonraki bölümde detaylı olarak inceleyeceğimiz Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) gibi kurumlar YÖK tartışmalarının sonucunda oluşmuş yapılanmalardır.

Türkiye’de bilimsel ve teknolojik çalışmaların yürütülmesi, projelerin değerlendirilip uygulamaya konulması anlamında oluşturulan teşkilatlanma 278 Sayılı Kuruluş Kanunu ile 24 Temmuz 1963 tarihinden beri varlığını sürdüren Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)’dur (Erim, 2009:354). Bu kurumun kuruluşundan itibaren ele aldığı faaliyetler neticesinde daha çok fen bilimleri alanında ilerleyişi toplum bilimlerinin oldukça uzun süre geri planda kalmasına sebep olmuştur. 13 Ağustos 1993 tarihli, 497 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname (KHK) ile TÜBA’nın kuruluşuna (Tekeli, Türkiye Bilimler Akademisi Kuruluş Öyküsü, 2017) değin de toplum bilimleri alanında büyük gelişimler gözlenmemiş ve yapılan çalışmalar sınırlı kalmıştır. TÜBA, 2 Eylül 1993 tarih ve 21.686 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmasının ardından resmiyette tüm etkinliklerini yürütme yetkinliğine sahip bir kurum olmuştur (Çelik, 2009). TÜBA’nın konumuz açısından önemi,

toplumbilimleri üzerinden ağırlıklı faaliyet alanı oluşturmaları ve üniversiteler üzerinden oluşan tartışmalara açıkça yön vermesidir. Genel tüm bilimler üzerinden etkinlik düzenleyerek güncel konuların dönüşümünde de büyük rol oynayan kurum durumundadır. Türkiye'nin bilim ve akademiye dair gelişiminde idare merkezi görevini üstlenmiştir. Bilime ve bilimsel faaliyete yönelen genç bilim insanlarına karşı birçok proje gerçekleştiren, ulusal ve uluslararası mecrada ülkemizin temsili açısından büyük destek sağlayan yapılanmadır.

TÜBA'nın Türk bilim gelişimine yaptığı katkıları daha ayrıntılı şekilde bir sonraki bölümün alt başlıklarında inceleyeceğiz. Onun haricinde TÜBİTAK'ın da 2005 yılından itibaren kuruluş kanununa eklediği bir değişiklik ile toplum ve insan bilimleri alanlarını bünyesine aldığını belirtmemiz gerekir. Proje ile desteklenen konuları değerlendirip işin teorik kısmını TÜBA'nın inisiyatifine bırakan kurumun maddi dayanaklarının daha fazla olduğu rahatça söylenir. Yani TÜBA daha çok üniversite ve toplum bilimlerinin izlediği yol bakımından tartışmalar üzerinden zemin oluştururken TÜBİTAK'ın daha pratik ve ülke adına yapısal katkı sağlayacak projeleri destekleyici rol oynadığı görülür. Türkiye Bilimler Akademisi aldığı, tartışmaya soktuğu kararları genel olarak üniversite ve toplumbilimleri temasında işlediğinden Yüksek Öğretim Kurumu'na alınan bazı konularda da eleştirel çalışmalar yapmıştır. Aslında olması istenen ne Batı ne de Doğu kalıplarında yer alan çalışma anlayışıdır. Hedeflenen, Türkiye'ye özgü yapılanmış, kendi karakterlerini ve özgün bilim ağını oluşturmuş ülke yaratmaktır. Bunun idealize edilmiş şekli Batı modeli araştırmalara yakın uluslararası sistemler üretmekken başarı sağladıkları mevzusu tartışmalıdır.

Türkiye Bilimler Akademisi'nin Yüksek Öğretim Kurumu ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile birlikte ülkemizin 12 Eylül 1980 darbesinin ardından yaşanan üniversite ve dışındaki tartışmaları ele almaya çalıştık. Bölüm aktarmasında bundan sonra sunacağımız mesele: Vakıf üniversitelerin ortaya çıkışını hazırlayan olaylar, durumları ve devlet üniversiteleriyle ilişkisi çerçevesinde oluşan süreç olacaktır. Vakıf üniversiteleri günümüz biçimiyle 1980 itibariyle kurulmaya başlayan eğitim kurumlarıdır. Bu dönem öncesinde vakıf/özel nitelikli üniversite kurumlarına rastlanmamaktadır. İlk vakıf üniversitesi olarak kurulan eğitim kurumu, 20 Ekim 1984'te kurulan Bilkent Üniversitesi (öğrencilerin eğitime başlama yılı 1986 senesidir) (Bilkent Üniversitesi) olmasına rağmen biz bu bağlamda toplumbilimleri yönünde ağırlıklı gelişim gösteren 7 Haziran 1996 yılında kurulan Bilgi Üniversitesi

kapsamında açılan üniversitelerin ilerleme sürecini aktaracağız (Bilgi Üniversitesi). Yüksek Öğretim Kurumu'nun vakıf üniversiteleri ile ilgili 18708 Sayılı Resmî Gazete 'de de yayınladığı yönetmeliğindeki beşinci maddede “*Vakıf üniversiteleri Yükseköğretim Kurulunun önerisi üzerine kanunla kurulur. Bu tür üniversitelerin kurulması, yeni bir üniversite kurma veya kurulmuş bulunan bir yükseköğretim kurumuna üniversite adının verilmesi şeklinde olur* (Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, 1985).” açıklaması yapılmıştır. YÖK'ün 31.12.2005 tarihinde 26040 Sayılı Resmî Gazete 'de yayınladığı yine beşinci maddeye tekabül eden yeni Yönetmelik'te de “*Vakıf üniversitesi gelirlerini sadece kendi üniversitelerini ve mülkiyeti üniversitelere ait kurum ve kuruluşları geliştirmek amacıyla harcamak kaydıyla, vakıflar tarafından kanunla kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokul, destek, hazırlık okulu veya birimleri, benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur* (Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2005).” şeklinde tanımını genişlettiği görülür. Yüksek Öğretim Kurumu, çeşitli başlıklar altında topladığı 1985 yılı Yönetmeliği'nde toplam otuz maddede tanımlama yaparken 2005 yılında yeniden düzenlediği Yönetmelik'te otuz beş maddede ve daha ayrıntılı aktarımlarda bulunmuştur. Bu maddelerden yaptığımız çıkarımlarda vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine nazaran çok büyük ölçüde özerk yapıda işlev gördüğünü belirtebiliriz. Üniversite rektörlerinin ve kadrosunun seçiminde mütevelli heyetinin etkileri söz konusudur. Devlet üniversitelerinde bu seçimler Cumhurbaşkanı önderliğinde YÖK'ün verdiği kararlar sonucunda yapılmaktadır. Bilimsel çalışmalar konusunda da vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine göre daha bağımsız araştırmalar yaptığını söylesek de her alanda olduğu gibi Yükseköğretim Kurulu son sözü söyleme konusunda baskın kurum özelliğindedir. Devlet üniversitelerini hem biçimsel hem nitelik bakımından istediği ölçütlerde yönlendirirken vakıf üniversiteleri üzerindeki etkisi biçimseldir. Tüm aktarımlarımız neticesinde vakıf üniversiteler, YÖK tarafından daha serbest yetiştirilen modern çocuklar gibi görünse de durumları o kadar da masum değildir. Eğitimin niteliği bakımından maddi üstünlüğü gözetken, öğrencilerinin çalışkan olanlarını burslarla ödüllendirip diğerlerini “müşteri” olarak algılatan sistem oluşturma eğilimleri her zaman bulunur. Bu yüzden eğitim üzerindeki temel üstünlük, yetenek ve zihinsel yetkinlikten çıkarak maddi kaygılarla ezberci bir gelişime dönüşebilir. Kurumlar kendi heyetlerinin çıkarları doğrultusunda kadroları oluşturup

kendi kaygıları neticesinde öğrenci yetiştirimi yapabilir. Korkutucu olacak yanı da “eğitimin piyasalaşması” sonucu bedel ödeyen tüketicilerin isteğine göre biçimlenecek sistem kurulabilir, öğretim elemanları bu istekler doğrultusunda çalışmalara teşvik edilebilir ve bilim insanlarının bağımsızlığı ortadan kalkma noktasına gelebilir (Önder, 1996). Verdiğimiz örneklerin piyasa üniversiteleri oluşturmaması adına da yapılması gereken, devletin “sosyal devlet” özelliğini kullanarak; eğitimde fırsat eşitliğini koruyabilmesi için eğitim argümanlarını tekeline bulundurmasıdır. Aksi takdirde üniversiteler kendi çıkarlarına göre hareket edecek ve eğitim kalitesi düşecektir. Başka bir bakış açısıyla vakıf üniversitelerin durumunu değerlendirirsek yeni üniversitelerin açılması eğitimde üstün olma rekabetini hızlandırabilir. Vakıf üniversiteleri sayesinde devletin eğitim üzerine ayırdığı bütçe azalarak toplumsal veya bilimsel önemli çalışmalara aktarma fırsatı yaratabilir. Üniversite eğitiminin sadece büyük şehirler etrafında şekillenmesi engellenerek çeşitli alanlarda vakıf/özel eğitim teşvikleriyle öğrenci potansiyeli artırılabilir. Kâr amacı gütmeyen eğitim veren, misyon ve vizyonunu oldukça geniş tutan, eğitimde değişik öğretim tarzı sunan ve değişik projeli kurumların çoğalmasına imkân sağlanabilir (Küçükcan & Sıtkı, 2009: 218). Bunlar vakıf üniversitelerin gelişiminde olumlu görülecek örnekler konumundadır. Her iki düşünce tarzı irdelendiğinde bu kurumlar üzerindeki asıl kaygının bilimsel çalışmalarının değerlendirilmemesi sebebiyle nitelikli projeler sunup sunmayacakları üzerinden oluştuğu görülür. Günümüze değin kuruluş süreçleri incelendiğinde bilimin niteliğine dair verecekleri özeni amaç ve gerekçelerinde sunsalar da ilk biçimlenme dönemlerinde bu sorunların dile getirilmesi yerinde bir hayıflanmadır. Çalışma ve geliştirdikleri bilimsel aktiviteleri yönünden bu üniversitelerin bir kısmı dünyaca ünlü başarılı üniversite niteliği kazanmışken, ne yazık ki bazıları eğitimin bilimsel üstünlüğünden çok maddi endişeler doğrultusunda eğitim sunmaktadır.

Vakıf üniversiteler aktarımımızı yaparken bu üniversitelerin nicel verilerini de yansıtmamız yerinde olacaktır. Nasıl kurulduklarından rakamlarının kaçta ulaştığına, öğretim elamanı sayılarından öğrenci kapasitelerine kadar olan bilgileri inceleyeceğiz. Vakıf üniversitelerin kuruluş amacının, devlet üniversitelerine olan yoğun talebin azaltılarak hem bütçeden hem de bilimsel çalışmaların ileriye yönelik rekabet ortamı oluşturma çabasıdan kurulup gelişme gösterdiğini belirtmiştik. Ülkemizin, dünyadaki eğitim gelişmelerine ayak uydurma gayreti de göz önüne alındığında bu üniversitelerin kuruluş ve gelişim basamakları global eğitim istikrarımızın göstergesi

niteliğindedir. Vakıf üniversiteler için sayısal verilere göz atacak olursak: 28 Kasım 2007 tarihinde YÖK'ün yayınlamış olduğu Vakıf Üniversiteleri Raporu'nda 1984 yılından o güne değin 25 vakıf üniversitesinin kurulduğu belirtilir. Bu 25 üniversitede okuyan öğrenci sayısının 96.000 civarına yaklaştığı ve 7.943 öğretim elemanına sahip olduğu bilgisine de ulaşılmaktadır. Çoğunluğunun İstanbul (16)'da olmakla birlikte Ankara (6), İzmir (2) ve Mersin (1)'de kurulan vakıf/özel üniversiteleri bulunmaktadır. Bu oranların ülkemizdeki üniversitelerin oranının üçte biri olduğu belirtilir. Ayrıca ülkemizdeki öğrenci sayısının yaklaşık %30'unun yine vakıf/özel üniversitelerinde okuduğuna değinilmiştir. Vakıf üniversiteleri içerisinde en yoğun öğrenci kapasitesi: Yeditepe Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde bulunduğu ve yaklaşık 16 üniversitenin öğrenci sayısının 3.000 kişiden az olduğu yazılmıştır. Devlet üniversitelerindeki bazı rakamlara da yer veren raporda, devlet üniversitelerinde 74.307 öğretim elemanının bulunduğu ve 556 fakülteye sahip olduğu aktarılırken vakıf üniversite fakülte sayısının 132 tanede kaldığı söylenir. Lisansüstü programlarda da varlık oluşturmaya başlayan vakıf üniversitelerinin 2005-2006 yılında elde edilen verilere göre toplamda: 23 vakıf üniversitesinde yüksek lisans, 10 tanesinde doktora programları mevcuttur ve 11.086 yüksek lisans eğitimi alınırken 1.125 kişi doktora eğitimi görülmektedir (Vakıf üniversiteleri için YÖK raporu, 2007). Yine YÖK tarafından 26 Haziran 2018 tarihinde basılan "Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2018" raporunda toplamda 76 tane vakıf üniversitesi kurulduğundan, 47 tanesinin İstanbul'da, 12 tanesinin Ankara'da 4 tanesinin İzmir'de ve geri kalan 13 tanesinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde kurulduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Yeni raporda diğer raporun daha geniş kapsamlı ve vakıf üniversitelerinin nitelikleri yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Türkiye'deki tüm vakıf yükseköğretim kurumlarının öğrenci ve öğretim elemanı sayısı, fakülte ve meslek yüksekokulu durumları, kitap sayıları ile kütüphane büyüklükleri ve dünya üniversiteleri arasındaki konumları tablolar halinde gösterilmiştir. Bunların haricinde mezun olan öğrencilerinin Dikey Geçiş Sınavı (DGS), Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS), Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES), Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS) gibi merkezi sınavlardaki başarı değerlendirmeleriyle TÜBİTAK proje bütçeleri ve öğrenci başı cari giderlerinin ne kadara ulaştığıyla beraber tam bursluluk oranları gibi bilgilere de ayrıca değinilmiştir (Yükseköğretim Kurumu, 2018). İki raporu da incelediğimizde dikkatimizi çeken en önemli meselelerden biri okulların arasındaki istatistiksel tutarsızlıklardır.

Puanlamalar arasındaki uçurum farklılıklar, okullar arasındaki eğitim kalitesini anlamamız açısından önemli fikir sunar. Devlet üniversiteleri ile kıyasladığımız zaman ise özellikle hukuk, tıp, diş hekimliği ve mimarlık gibi yüksek puan isteyen alanlarda burssuz/paralı okuyan öğrencilerin baraj puanına çok yakın puanlarla giriş yapması hem eğitimde eşitsizliğin hem de Yükseköğretim Kurulu için denetlenmesi gereken durumların olduğunu göstergesidir. Niteliksel bir durum belirlemek amacıyla hazırlanan rapor vasıtasıyla ne yazık ki bazı okulların öğrenci çekmek amaçlı yaptıkları çeşitli reklamların eğitim kalitelerinden ziyade sermayelerine yönelik çalışmaları olduğunu görmekteyiz.

Vakıf üniversitelerinin niceliksel ve istatistiksel raporlarının incelenmesinin ardından toplumbilimleri alanında ağırlık gösteren bir üniversite olarak kurulan Bilgi Üniversitesi'ni konumuza örnek olarak alabiliriz. Bilgi Eğitim ve Kültür Vakfı'nın kurduğu bir üniversite olan Bilgi Üniversitesi, 7 Haziran 1996 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarıyla 4342 Sayılı Kanun tarafınca onanması üzerine tüzel kişilik statüsüne ulaşmıştır. *“Okul için değil yaşam için öğrenmeliyiz”* ilkesiyle yola çıktıklarını belirten kurum, 2006 yılında *eğitim ve araştırma kalitesini artırmak ve Türkiye'de dünya ile rekabet edebilecek bir üniversitenin olması hedefleriyle dünyanın en büyük uluslararası eğitim ağlarından olan Laureate Education bünyesine katılarak bunun bir parçası olduklarını vurgularlar* (Bilgi Üniversitesi, 2017). Laureate Education, 1999 yılında İspanya'da 6.000 öğrenci ile kurulan, önceleri Sylvan International Universities olarak bilinen ve dünya ülkeleri arasında özel yükseköğretim kurumlarının yer aldığı oluşumdur. Bilgi Üniversitesi'nin sayfasında bu oluşum için: *“şehir, devlet ve ulusların sahip olduğu kaynakları aşan kaliteli yükseköğrenim talebine karşılık olarak, dünyanın her tarafından toplum ve ülkelere yükseköğrenimin kapılarını açar”* şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde, 40'tan fazla akademik topluluğun bu ağ içinde yer aldığı bilgisi verilir. Çeşitli alanlarda, lisanstan yüksek lisans ve doktora birçok bölümde eğitimin olduğuna değinilir. Öğrenci ve mezunlarının gelecek için kaygı çekmemesi için çeşitli çalışma fırsatları sunulduğu, yer aldıkları ülke içindeki kültürel, toplumsal ve ekonomik durumlarda da etkin rol oynadıkları belirtilir (Bilgi Üniversitesi, 2017). Gelişim için sürekli bir çalışma içerisinde oldukları, global bağlamda akademik paylaşımların yer aldığı oluşum durumunda oldukları anlaşılmaktadır. 23.000 öğrencisi bulunan Bilgi Üniversitesi'nin 7 fakültesi, 3 enstitüsü, yaklaşık 1000

akademik personeli, 3 meslek yüksekokulu, 4 yüksekokulu bulunmakta ve önlisans, lisans, lisansüstü eğitimlerinde 150’den fazla alanıyla çalışmaktadır. Ana sayfalarında 2017 itibariyle 30.000’den fazla mezun ettikleri öğrencinin olduğu belirtilir (Bilgi Üniversitesi, 2017). Daha çok toplumbilimleri üzerine yoğunlaşan alanlarının bulunduğunu belirttiğimiz üniversitenin, sınırlı sayıda mühendislik, mimarlık ve sağlıkla ilgili bölümleri de mevcuttur. Kültür çalışmalarına fazlaca önem veren üniversitede bu alanda önemli akademisyenler ile etkili çalışmalar enstitüleri bünyesinde yürütülmektedir. Sosyoloji alanında da kaliteli akademisyenler ile çalışmalarını yürüten üniversitede yaygın formasyon alanı Batı merkezli ilerlerken daha çok Amerikan Sosyolojisi üzerinedir. Metodoloji, ülkemiz kültürel değişim ve gelişimi ve global anlamda küreselleşme tartışmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları, siyaset, din ve şehirleşme gibi konular üzerinde eğitim yürütülmektedir (Bilgi Üniversitesi). Üniversitenin verdiği eğitimin postmodern sosyoloji öğretimi anlayışıyla ilerlettiğini söylememiz mümkündür. Bu kanıyı kuvvetlendirecek dayanağımız da bölümde verilen dersler ve müfredat ilerleyişidir. Ayrıca Bilgi Üniversitesi diğer alanlarda da özgün çalışmalar yürütmektedir ve yürüttükleri konferans, sempozyum ve bildirilerde de önemli meselelere dikkat çekmektedirler. Kendilerine ait yayıncılık faaliyeti göstermekte, kitap basımının yanı sıra çeşitli alanlarda değinilen konularla ilgili makaleler ve açıklamaların yer aldığı dergileri de bulunmaktadır.

1980 rejimi sonrasındaki akademik dönüşümün nasıl biçimlendiği, gelişim gösteren merkez ve kurumların işleyişi, özel/vakıf üniversitelerinin yapılanmadaki aktif rolü inceledikten sonra yayıncılık faaliyetlerinin bu konudaki durumunu tartışmamız gerekmektedir. 12 Eylül 1980 darbe rejiminin getirileri nedeniyle üniversitede yapılan çalışma ve söylemler yön değiştirmeye başlamış, daha kişisel ve otoritenin isteğine göre düzenlenmiştir. Bu durum, akademik çevrenin özgür söylemlerini tıkayarak daha derlemeci yazılara yönelmesine neden olur. Zamanla yazıların dışardan yönetilmesi/ “piyasaya düşmesi” kaynaklı sebeplerle yayıncılık faaliyetleri giderek üniversite dışında alan edinmesine ve akademisyenlerin editörlüğü sayesinde günden güne sayıları çoğalan hakemli dergilerin varlığı görülmeye başlar. Oluşan ortam, akademiye sıkışan hocaların söz söylemek adına bazı siyasi ideolojileri aşırı dillendirmelerine de dönüşür. 1980’li yılların ortalarından itibaren daha liberal hale gelen ülke yönetiminde yayınevlerinin ve dergicilik faaliyetlerinin de etkisiyle

birçok gündem oluşturularak tartışmalar da gündeme getirilmiştir. Hızla gelişen ve çoğalan yayıncılık faaliyetleri zamanla kısır döngüye de sebebiyet verir (Eğribel & Özcan, 2011). Ortak çalışmaların yaygınlığı da bu dönemin dikkat çeken unsurdur. Önemli yayınevleri ve dergilerin ortaya çıktığı, kendilerini geliştirmek adına birçoğunun önemli meselelere yönelmesinin haricinde ne yazık ki çok büyük işler başaran, oluşan ortamın dönüşümünü sırtlanıp yeni yapılanmalara sebebiyet verecek çalışmalara rastlanmamaktadır. Tam da olabilecek vakit olmasına rağmen bir üniversite dışı akademinin kuruluşu bu döneme değil 1990'ların ortasına doğru gerçekleşmiştir örneğin.

1980 itibari ile yayınlarda işlenen konular da büyük değişime uğramıştır. Global anlamda olguların belirsiz ilerleyişi, Doğu-Batı toplum yapılarının benzerlik ya da çelişkileri ve modern- postmodern toplum araştırmalarının varlığı bizde de toplum bilimleri çalışmalarına yön vermiştir. Fakat bizde yapılan çalışmaların daha önceki dönemdeki gibi Osmanlı toplum yapısı, Batı bilimlerinin bizdeki etkisi (Marksizmin yansımaları, endüstri toplumlarının dönüşümü, büyük bilimsel buluşların getirileri) üzerinden değil de daha çok Kemalizm eleştirileri, yapılan dönüşümlerin uyumu üzerinden olduğu görülür (Özcan, 1980 Sonrasında Türk Sosyolojisinde Değişen Tema ve Yaklaşımlar Üzerine Bazı Gözlemler , 2010). Bu dönüşümler ve şaşkınlıkların ardından tabii ki yeni çalışmalar, yeni araştırmalar ve yeni okumalara ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü bir önceki dönemde bahsedilen adalet, özgürlük ve dünya egemenliği meselesi eleştirileri yerini çok farklı meselelere bırakmış, daha dar alanları kapsayan, daha muhafazakâr görüşlü ve daha ulusal çerçevede oluşan durumlara yönelik tartışmaların yoğunlaştığı bir ortam oluşmuştur. Dolayısıyla hem yayıncılıkta hem söylemlerde topyekûn bir değişime gidilmiştir. Fakat yeni çalışmaların eleştirilerin dozunu artıran veyahut yeni oluşturulan kalıplara körü körüne bağlanmayı beraberinde getirdiği de görülür. Toplumsal çalışmalarda atıfları önemsemeyen, eleştiriyi yaparken özeleştirisi meselesini ekarte eden düşüncelerin varlığı dergicilik ve diğer yayıncılık durumlarına da yansıyan acı bir gerçek niteliğindedir (Eğribel & Özcan, 2011). Yine de durumun karmaşık bir döneme alışma süreci ve araştırmaların gitgide oturan çalışmalarla bütünleştiğini belirterek karamsarlıktan uzak, nitelikli üretimlerin de mevcut olduğu bilgisini aktarmak durumundayız. Aksi halde kendi sözünü söyleyip, iddiasını sağlam temeller üzerine oturtan hocalarımız ve yayıncılarımıza haksızlık etmiş oluruz.

Ülkemizde toplumsal meselelerin çözümü hala Batı merkezci bir anlayışla çözüme ulaştırılmaya çalışıldığından, kendimize ait bilimsel aktarım tarzı oluşturamamış dolayısıyla da kurumsallaşma yoluna gidilememiştir. Batı üzerinden ilerleyen düşünce tarzlarının aktarımları, Türk düşünce yapısına bu entegrasyonun benimsetilmesi gibi meseleler bu durumun yadsınmamasına neden olmuştur. Fakat günümüz problemleri, toplumsal dönüşümlerimiz ve yapılanmalar kendi bağımsız bir toplum bilim çalışmalarını mecburi kılmaktadır. Ele alınacak çalışmalarda en büyük görev akademik camiaya düşse de yayınevlerinin ve oluşturulan yayınların gerekli alanlara ilgi göstermesiyle birikimin dışı vurumu kolay olacaktır. Türkiye’de oluşan toplumsal birikime karşı yapılan tavır teoriden ve şematik gösterimden ziyade pratik öğelerle bütünleştirilerek, dışarıdan bir akademik dönüşümü içeren yayınların oluşturulmasıyla sağlam zemine oturan platform niteliğine dönüşebilir. Bu niteliğe sahip yayınevleri ve dergiler halihazırda aktarımlarına devam etmektedir. Örneklerini bittabi sıralayabileceğimiz bu oluşumlardan İletişim Yayınları ve bünyesinde yer alan *Toplum ve Bilim Dergisi*’ni konumuza dahil etmek uygun olacaktır. İletişim Yayınları, toplumun her alanında demokratikleşme ve özgürleşmeyi amaç eden, “öğretici” olmayan bir tutumla kendi söylemini dikte etmekten çok konuşturmaya yönelik çalışmaların sunumunu yapacak bir yayınevi olarak oluştuklarının vurgusunu yapmaktadır. 12 Eylül 1980 ve sonrasındaki olayların ardında oluşan ortamdan kaynaklı bu hedefe yöneldiklerini sayfalarında belirten kurum, Murat Belge öncülüğünde fikirlerini sağlam zemine oturttuklarını da eklerler. 1982 yılından itibaren tam kuruluş aşamasına geçen yayınevinin 1986 yılına kadar çeşitli konuları ele alan kısa ve uzun ömürlü dergi yayınlarıyla kurumsal kimlik kazandığını söyleyebiliriz. Bu dönemden itibaren özelinde ansiklopedik yapıda ve bildiri niteliği taşıyan kitaplardan başlayarak kitap yayıncılığını faaliyet alanlarına dahil ettiklerini görmekteyiz. 1988-1989 dönemi itibariyle de hem edebiyatımızın hem de toplum bilimleri alanında önemli isimlerimizin eserleri basılarak kamuya sunulduğu da eklenmiştir. Son olarak, ülkemizde ve dünya genelinde yaşanan tüm olay ve durumları doğrudan, kaliteli ellerden geçirerek okurunun eline ulaştırmayı her daim gaye edindiklerinin üzerinde duran yayınevi, “düşünmeye” yönelik katkıda bulunan herkese minnetlerini de ibraz etmektedir (İletişim Yayınları, b.t.). *Toplum ve Bilim Dergisi* ise 1977 yılında yayın hayatına başlayan toplumbilimleri alanında çok büyük değere sahip bir yayın olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılda üç yayınlı okurlarıyla buluşan derginin, yayıncılıkta üniversitelerden git gide uzaklaşan bilimsel aktarımların referanslarla

ilerlemesi adına akademisyen ve adayları için de önemi büyüktür. Hakemli ve çok uzun yıllar boyunca yayın hayatına devam etmesi nedeniyle üniversitelerin gelişim yönünden tek ölçüt olmasını yıkan bir kaliteli yayın olma özelliğini gösterir. 1980 dönemi siyasal olaylarından oldukça fazla etkilenmesine rağmen çizgisinden ve araştırma alanlarından vazgeçmeyerek 2014 yılı 131. Sayı itibarıyla *İletişim Yayınları*'nın bünyesine girerek yayınevi katlılarıyla çalışma ve söylemlerini belirli kuramlara bağlı olarak aktarmaya başlamıştır. (*Bu döneme kadar Birikim Yayınları tarafından sunulan bir yapısı bulunmaktadır.*) Türkiye'nin yapısal ve genel değerlendirmelerinden dünya genelindeki gelişimlere, kitap tanıtımlarından uluslararası yayınların sunumlarına pek çok toplum bilim meselesine değinmesi nedeniyle de üniversite camiası ve ilgili kesimce aktarımları dikkatle takip edilmektedir (Toplum ve Bilim, b.t.). Sadece belirli konuma gelen, yüksek rütbeli akademisyenlerin paylaşımlarını yayınlamak yerine lisanstan doktora toplumbilimleri çalışmalarında gelişim göstermeye çalışan öğrencilerin başarılı yayınlarını da yayınlaması nedeniyle ayrı bir saygınlık kazanmış bir yayıncılıktır. Yaptığı bu tutum, konumdan çok fikirlere ve söylemlere değer veren bir yapıda olduğunu kanıtlar niteliktedir. Araştırmaları takip etmek açısından biz araştırmacılara da içerisindeki aktarımlarla zengin bir kütüphane niteliği kazanmıştır. Üniversite yayıncılığının gitgide tükendiği ve ne yazık ki var olanlara da ulaşmakta güçlük çekilmesi nedeniyle günümüzde referans kaynağı görülmesi nedeniyle ilgili kesimin, yazılarının duyurulması için fazlaca imtiyaz ettiği bir dergi konumundadır.

Üniversiteler ve Üniversite Dışındaki Yeni Örgütlemeler başlığı altında, üniversitelerin ve dışında oluşum alanı bulmuş toplumbilimleri aktarıcılığının geçirmiş olduğu dönüşüm süreci ile yeni yapılanmaların durumunu aktardık. Türk toplum düşüncesine yansıttığı pratikleri de konumuz içinde ele almaya çalıştık. Bunun için 1980 yılı sonrasında yaşanan akademik dönüşümün biçimlenme evrelerindeki kurum ve kuruluşların katkıları, işleyişi ve faaliyetlerinin getirilerine değindik. YÖK'ün ortaya çıkışının ardından gelen değişimler, açılan devlet üniversitelerine rekabet ortamı oluşturacak, daha çok öğrencinin bilimsel faaliyetler içinde bulunacağı üniversitelere kavuştuğu vakıf üniversiteleri ortaya çıkışı ve oluşan durumlar ile yayıncılık faaliyetlerinin yeniden yapılanma durumlarına karşı tutumları incelenerek katkılarının ne olduğuna dair bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Yaptığımız araştırmalar sonucunda ele alınan kurum, kuruluş ve faaliyetlerin örgütlenme meselesi üzerine çalışmaları yadsınamaz şekilde yoğun olduğu kanısına ulaşılır. Global değişimin yankılarına ayak uydurmaya yönelik yapılan dönüşümlerin olumlu ve olumsuz hallerde karşımıza çıktığı görülür. Bazı meselelerin çok hızlı dönüşümü bocalamalara sebebiyet verse de yapılan etkinliklerin devamlılığı ve geliştirimi sayesinde uygulamaların genellikle başarılı nitelik taşıdığı söylenebilir. Günümüzde vakıf üniversitelerinin hızla çoğaldığı ve daha da çoğalacağı aşıkardır. Fakat hem eğitim kaliteleri yönünden hem öğrencinin akademiye katkısı bakımından hem de üniversitede yaşam açısından daha fazla denetlenmesi gerekliliğı de ortadadır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde niteliksel çalışmaların artırımı ve üniversite camiasının çok daha iyi araştırmalar ortaya çıkarması açısından da üniversitelere ayrılan bütçenin çoğaltılması ve mesleki liyakatin gözetilmesi daha fazla önemsenmelidir. Akademisyenler belirli yönelimler, kendi çıkarları doğrultusunda değil bilimsel gelişimimiz, oluşan süreç ve çözümlenecek sorunlar üzerinden söylemlerini geliştirmelidir. Bu konuda yayıncılık faaliyetlerinin de katkısı yoğun olmalıdır. Ne üniversiteyi topyekûn yok sayacak ne de üniversite ve bileşimindeki kurumlara bağımlı kalacak yapıda çalışmalar üretmelidirler. Toplumbilimlerine ve bu alanda çalışmalar yürütecek kişilere üniversiteden bağımsız fakat akademiyle son derece iyi ilişkili, döneme ve gündeme yönelik araştırmalara yer vermekten çekinmeyen anlayışla yayıncılık etmenleri gözetilmelidir.

2. BÖLÜM

TOPLUM BİLİMLERİNİN ÖRGÜTLENMESİNDE KURUMSAL DÜZEYDE İLK DÜZENLEMELER: TÜBA'NIN KURULUŞU, AMAÇ VE ÇALIŞMALARI

2.1 TÜBA'nın Kuruluş Süreci ve TÜBİTAK'tan Bağımsızlaşması

Çalışmamızın ikinci bölümünün bu başlığının altında, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)'nin kuruluş ve oluşum hikayesi ile birlikte Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'ndan bağımsız bir alan oluştururken kimlerin neler yaptığı konusu ele alınacaktır. İlk değineceğimiz mesele, akademilerin dünyada ve topraklarımızdaki gelişim sürecinin kısa bir aktarımı olacaktır. Ardından TÜBA'nın kuruluş aşamaları, amacı, görev ve yapısına değinilecektir. Son olarak da TÜBA'nın TÜBİTAK'tan bağımsızlaşma süreci ve bu aşamalarındaki kahramanlarının kimlerden oluştuğu, onların nasıl çalışmalarda yer aldığı ve neler yaptıkları irdelenerek sonuca ulaştırılacaktır.

Bilim akademilerinin tarihi, ilk akademi olan Platon'un Academia (Akademi, M.Ö 387)'sıyla başlasa da bir müddet sonra belirli sebepler ortaya atılarak kapatılmıştır⁶. VII. yüzyıla gelindiğinde kapatılan Platon Akademisi'nin üyelerinin Sasani İmparatorluğu tarafından güvence altına alınıp çalışmalarına sürdürme amacı ile Harran'da Yeni Platoncu okul şiarıyla “*Gund-i Şah Pur Akademisi*”ni açtıkları bilinir. Bu Akademi, Eski Yunan bilimsel çalışmalarını İslam düşün dünyasına aktarılmasıyla Doğu'daki öncül sayılır ve varlığını X. yüzyıla değin sürdürmüştür (Bermek, 2015: 13). Akademiler, dünya çapında modern bilimin doğuşu ile birlikte XVI. yüzyılın sonlarında, yepyeni bir ufku kapılarını açan keşif ve buluşlarla bilimin sesini iyiden iyiye duyurmaya başladığı aşamada yeniden kurulmaya başlar ve bilimin gelişimine katkıda bulunur. Rönesans ile birlikte Avrupa'da yerleşmeye başlayan deneysel yöntem kullanımları, üniversitelerdeki görüşlere bağlı olarak ilk zamanlarda üniversite dışı oluşumlarda kendine yer bulmaya çalışırken bu amaca yön vermiş yapıların meydana gelmesine vesile olmuştur. Bunun sonucunda, birçok bilimsel keşif ile birlikte akademilerin de doğuşu gerçekleşir (Elmacı, 2017). En değerli bilimsel çalışmaları yapan bilim insanlarını akademiye üye olarak seçmek, onları

⁶ M.S 500'lü yıllarda Bizans İmparatoru tarafından “devlete zarar veren faaliyetlerde bulunmaktadır” gerekçesi sunularak kapatılmıştır.

ödüllendirmek, bilimsel verilerde mükemmellik kıstasları oluşturmak, bilimsel araştırmayı özendirmek ve bilim çalışmalarının toplum tarafından benimsenmesini sağlamak ilk akademilerin işlevlerindendir. Bilim akademileri, Aydınlanma dönemi ile merkezi bir devlet erkinin kimliğini ve meşruiyetini oluşturmada da önemli bir rol üstlenir. Bu süreç Avrupa’da XIX. yüzyıl sonuna kadar sürmesine karşılık bizde 1851 yılında kurulan Encümen-i Daniş ile başlamıştır. Bu kurumun, Fransız Bilimler Akademisi (1666)’ni model alarak oluşturulduğu bilinir. Kurumun programını oluşturmakla görevlendirilen Ahmet Cevdet Paşa’ya göre Encümen-i Daniş’in kuruluş amacı: *“Fikir tartışmalarının geliştirilmesi, bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi, bilimlerin teşviki ve cahilliğin kaldırılması için gereken önerileri sağlamak”* tır (Lewis, 2015- 8. Basım).

Halil İnalcık’ın Batı bilimlerini yaymak için açıldığını belirttiği ikinci modern akademi olarak adlandırılan kurum ise 1861 senesinde İstanbul’da kurulan Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye’dir (İnalcık, 2002). Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye *Asli, Fahri* ve *Muhabir* olmak üzere üç çeşit üyeden oluşur. Üyelerde din ve uyruk farklılığı önemsenmemiş, bilim çalışmalarında ve devletin yüksek mercilerinde bulunan pek çok kişiyi üyeleri arasına almıştır. Cemiyet’in Başkanı Petersburg Sefiri Halil Şerif Bey (1831-1879), Yardımcısı Münif Bey (1830-1910)’dir. Ayrıca Mehmed Cemil Bey (1830-1890), Mehmet Kadri Bey (1832-1883), Tercüme Odası’ndan Ohannes Efendi (1830-1912)’de bu cemiyetin diğer önemli üyelerindendir. Cemiyet’in kuruluş amaçları: *“Osmanlı Devleti’nde ilmi ve fenni mümkün olan her yolla yaymaya gayret göstermek”, “her ayın başında Mecmua-i Fünun adında bir gazete çıkarmak”* ve *“dini ve zamanın politik konularından kaçınarak kendisine sunulan konulara yoğunlaşmaya dikkat etmek”* olarak belirtilmiştir. Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye altı sene faaliyet gösterebilmiştir. Bazı dallara ait önemli koleksiyonlar oluşturulmuş; üç yabancı dil dersleri, farklı bilim dallarına ait çalışmalar ve konferanslar yapılmıştır. Ayrıca, Cemiyet tarafından Mecmua-i Fünun adında bir dergi çıkartılmış, burada bilimsel araştırmalar yayımlanmıştır (Eren, 1971). Bazı farklı kaynaklarda bu Cemiyet’in, *İngiliz Kraliyet Bilim Akademisi*’ni model alarak oluştuğu belirtilir. Nedeni, ikisinin de devlet eliyle kurulmamış kurumlar olarak gösterilmesindendir (İhsanoğlu, 1994).

Cumhuriyet Dönemi’ne gelindiğinde, 1930’lara kadar bilimsel çalışmalar konusunda önemli atılımlar olmamasına rağmen bu yıllarda akademi benzeri kurumlar açılmış ve bilim üretim faaliyetlerine geçilmeye çalışılmıştır (İnönü, 1999). İlhan

Tekeli, “*Bunlardan bir bölümü Atatürk’ün ulus inşa sürecinin dayanağını oluşturmak için geliştirdiği akademi türü kurumlar olmuştur.*” diye belirtir (Tekeli, Türkiye Bilimler Akademisi Kuruluş Öyküsü, 2017: 11-12). Bu dönemki kurumlardan bahsedecek olursak: Türk Tarih Encümeni, 1931 yılından itibaren önce Türk Tarih Tetkik Cemiyeti olarak varlığına devam edip 1935 yılından itibaren de Türk Tarih Kurumu’na dönüşür. 1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulur. 1933 yılında büyük dönüşüm ve örgütlenmeye yol açacak *Üniversite Reformu* gerçekleşmiş, Nazi Almanyası’ndan kaçan Alman profesörlerin Türkiye’ye sığınması sonucu *von Humboldt* anlayışında bir üniversitenin gelişmesine de olanak vermiştir. 1950 yılına gelindiğinde İstanbul Teknik Üniversitesi (1944-İTÜ adını alışı) ve Ankara Üniversitesi (1946)’nin oluşumlarını tamamlamasıyla üç üniversitemiz olmuştur. 1950’lerden itibaren yeni kurum ve üniversitelerin açılışı ile birlikte farklı yönlerde gelişimler yaşanmaktaydı. Yavaş yavaş *von Humboldt* modeli üniversitelerden kopuş yaşanarak Amerikan modeline yönelinmekteydi. Bu üniversiteler, şehir üniversiteleri yapısından çok kampüs model yapısındaydı. Ülkemizde o yıllarda köklü değişimler yaşanmasına rağmen tüm bilim alanlarını kapsayan bir akademinin kurulması yönündeki düşünceler önemli ölçüde 1960’lı yıllarda başlar. 1963’te Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlanması ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)’nın kurulmasıyla önceden kurulmuş tüm üniversite ve kurumlar bütünleştirilmeye çalışılır. Bahsedilen planlamada TÜBİTAK’ın yanı sıra, sosyal bilimler alanında Türkiye İktisadi ve Sosyal Araştırmalar Kurumu (TİSAK)’nın kurulması da kararlaştırılır. Fakat uygulamaya konulamaz (Tekeli, A.G.E.,2017:11-12).

14 Temmuz 1963 yılında bir kanunla (278 Sayılı Kanun) kurulan TÜBİTAK’ın ve sonrasında açılan kurumların Türkiye Bilimler Akademisi’nin doğuşu konusunda önemi büyüktür. Hatta TÜBA’nın, TÜBİTAK’ın yaptığı birçok bilimsel projenin sonucunda ortaya çıkmış bir kurum olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Öyle ki TÜBİTAK’ın dönem başkanı ve birçok üyesi TÜBA’nın kurulduğu aşamada ilk üyelerini oluşturmaktadır (İnalçık, 2002: 29). Erdal İnönü’nün TÜBİTAK’ın kuruluş sürecindeki etkisi de çok önemlidir. Yeni kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)’ndeki çalışma arkadaşları Kimya Bölümü Başkanı Prof. Dr. Bahattin Baysal ve Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Cengiz Uluçay ile birlikte bir vesile sonucu tanıştıkları Milli Birlik Komitesi üyesi Albay Sami Küçük’ün evine bu konu üzerinde

görüşmek için davet edildiklerinde üniversite dışında özerk bir araştırma kurumu kurulması için öneride bulunurlar. Öneri, Milli Birlik Komitesi üyesi komutan tarafından da içtenlikle benimsenir ve süreç boyunca büyük yardımlar başlar (Erim, 2009: 353). Erdal İnönü'nün aktarımlarına göre bilimsel gelişmeyi hızlandırmak için gündeme getirilen başlıca iki konu vardır. İlki bir bilim akademisi mi oluşturulacak yoksa bilim konseyi mi kurulacaktı? Erdal İnönü'nün aktarımına göre yapılan görüşmelerde fen bilimlerindeki temel ve uygulamalı bilgilerle sosyal bilimler alanındaki yaklaşım ve gereksinimlerin farklılığından dolayı iki ayrı konsey kurulması kararlaştırılsa da öncelik fen alanına verildi. Bunun nedenini Erdal İnönü, *“Biz bu konulardan anlamayız, sosyal bilimlerin araştırma gereksinimleri maddi açıdan çok farklıdır. Bırakalım bu konuyu da uzmanları üstlensin.”* şeklinde açıklığa kavuşturur. Buna bağlı olarak uzunca bir süre TÜBİTAK, fen bilimleri bazlı bir kurum olarak çalışmalar yapmış, sosyal bilimler alanında ise bir teşkilatlanmaya 2005 yılına değin gitmemiştir. 2005 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından yürütülmesi durdurulan 7 Temmuz 2005 tarih ve 5376 Sayılı Kanun'da belirtilen *‘müsbet bilimler’* yerine *‘tüm bilimler’* ifadesinin kullanılması ile değişikliğe uğramış ve sosyal ve beşerî bilimler de TÜBİTAK'ın faaliyet alanında yer almıştır (Erim, 2009: 353-354).

Süregelen çaba ve çalışmalar, açılmayan kurumlara rağmen 1980'lere gelindiğinde somut adımlar gündeme gelmeye başlar. İlk önemli atılım, Türk Bilim Politikası (1983-2003) başlıklı çalışmanın hazırlanması ile olur (Çelik, Türkiye Bilimler Akademisi, 2009: 570). Ülkenin 20 yıllık bilim politikası vizyonunu belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada ülkedeki mevcut bilim ve araştırma sisteminin kurumsal yapısı oluşturulmaya çalışılarak uzun vadeli bilim ve araştırma politikasının ana unsurları belirlenmeye çalışılır (T.C Devlet Bakanlığı, 1983). Belgedeki oluşturulmaya çalışılan *‘Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’*, TÜBA'nın kuruluşunda ana etkidir. Başbakanlığa bağlanan bu kurul, ilgili bakanlıkları da kapsayarak DPT Müsteşarı, TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanı ve Genel Sekreteri, YÖK Başkanı ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı'ndan oluşan kadroya sahiptir. Hazırlık ve yazışmalarla yönetim çalışmaları görevi TÜBİTAK'a bırakılmıştır (Yıldırım, 2014: 234-235). Yüksek Kurul'un 3 Şubat 1993 tarihli ikinci toplantısında 2003 yılına kadar olacak dönemi kapsayan *“Türkiye Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003”* dokümanı onaylanmıştır. Dokümanının hazırlandığı dönemde TÜBİTAK Başkanlığı Tosun Terzioğlu (1942-2016) tarafından yürütülmekteydi. *“Hem pozitif*

hem de sosyal bilimlerin tüm alanlarını kapsayacak olan Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması” belgede önerilmektedir. Ek bölümünde Tosun Terzioğlu ve danışmanlarının hazırladığı Akademi’nin kuruluş kanununa ilişkin öneri de yer almaktadır (TÜBİTAK, 1993). Sonuç olarak 13 Ağustos 1993 tarihli, 497 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname (KHK) ile TÜBA’nın kuruluşu gerçekleşir. Bu KHK, Türkiye Bilim ve Teknoloji (1993-2003) dokümanı ekinde olan önerinin yasallaşmasına sebep olmuştur (Tekeli, 2017: 15). Yine aynı kararname uyarınca, 2 Eylül 1993 tarih ve 21.686 sayılı Resmî Gazete’ de yayınlanması ile birlikte TÜBA resmîyetinde de kurulan bir kuruluş olur (Çelik, 2009: 570).

Kurumun kendi tarihçesinde aktarılanlara göre Akademi, çalışmalarına tam olarak 7 Ocak 1994’te başlamıştır. Günümüzde Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı olan kurumun, tüzel kişiliğe sahip, bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurum olduğu belirtilir. İlk maddede kurumun amaçları olarak: *“Türkiye’de tüm bilim alanlarındaki araştırmaları, bilimci kişiliğini ve araştırmacılığı özendirmek ve bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri bilim ve araştırma alanına yönleltmek, Türkiye’deki bilimcilerin ve araştırmacıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak; bilim ve araştırma standartlarının uluslararası düzeye çıkarılmasına yardım etmek”* belirlenmiştir.

İkinci madde olan görevleri olarak da:

- Bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak,
- Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak,
- Hükümete, Türk bilimcileri ve araştırmacılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek,
- Bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek,
- Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi ile ilgili her türlü faaliyette bulunmak kararlarına varılmıştır (TÜBA,2011).

Akademi ile alakalı düzenlenen maddeleri kendi açıklamalarımızla ifade edecek olursak; *Asli Üye, Asosye Üye ve Şeref Üyesi* olmak üzere üç

türlü üyelik bulunduğu belirtildiğini görürüz (Madde 3). a) Aslî üyelik için ulusal veya uluslararası saygın kuruluşlardan ödül veya madalya alınmalı, kendi adıyla anılan keşif yapmalı, icat, teori ve modellere sahip olmalı ve/veya adı klasik kitaplara veya derleme makalelerine geçmiş olmalı; uluslararası bilim atıfları kataloglarında genel kabul görmüş çok sayıda atıf almış olmak gerekir, b) Asosye Üye; asli üye olmaya aday T.C. uyruklu yetenekli genç bilim insanları arasından, c) Şeref Üyesi; asli üye olma şartlarına sahip, ancak yaş haddi sebebiyle asli üyeliğe seçilemeyen T.C. uyruklu bilim insanları, Türkiye ile ilgisi olan ve iş birliği yapan ve asli üyelere aranan şartları taşıyan yabancı bilim insanları arasından seçilmektedir (Madde 4). Aslî ve Asosye üyelerin, üçte biri TÜBİTAK Bilim Kurulu, üçte biri Yükseköğretim Kurulu ve üçte biri Aslî üyeler tarafından seçilmektedir (Madde 5). Akademi organları; Akademi Genel Kurulu, Akademi Konseyi ve Akademi Başkanı şeklinde oluşturulur (Madde 6). Kurul üç türden üyelerin katılımı ile oluşmaktadır; gündem ve toplantı yeri konsey tarafından tespit ve ilan edilmektedir (Madde 7). Akademi Konseyi, Genel Kurulca üç yıl için seçilen on Asli üye ile Akademi Başkanı'ndan oluşturulur (Madde 9). Akademi Konseyi'nin görevleri; Akademi'ye ilişkin faaliyetleri düzenlemek ve yürütmek, çeşitli danışmanlık veya etüt konuları için Akademi içinden veya dışından komisyonlar kurmak, bütçe teklifi hazırlamak, temel bilimler alanında enstitü kurulmasını veya kaldırılmasını önermek, kurulmasına karar verilen enstitülerin mali yönden desteklenmesine karar vermektir (Madde 10). Akademi Başkanı, Asli üyeler içinden Akademi Genel Kurulunca belirlenecek üç aday arasından Başbakan tarafından üç yıl için atanır. Akademi Başkanlığının herhangi bir sebeple boşaldığı tarihten itibaren otuz gün içinde Genel Kurulca adaylar belirlenir. Genel Kurul'un süresi içinde toplanamaması veya Genel Kurulca süresi içinde herhangi bir sebeple uygun nitelikte ve yeterli sayıda üye seçimi yapılmaması durumunda, Başbakan Asli üyeler arasından re'sen (*kendiliğinden, bağımsız olarak* (TDK)) atama yapmaktadır. Aynı kişi iki dönemden fazla başkanlığa atanamamaktadır. Akademi Başkanı, Akademi'nin amaçları doğrultusunda faaliyet göstermesinden sorumlu tutulur (Madde 11). On iki ve on üçüncü maddeler ödül ve araştırma desteği ile ilgilidir. Akademinin mali işlemleri, TÜBİTAK ile aynı usul ve esaslar dâhilinde yürütülecektir. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine

aktarılabak ödenek sayesinde giderlerin karşılanmasına karar verilmiştir. Sekretarya görevlerinin de TÜBİTAK tarafından üstleneceğı belirtilir (Madde 14). On beş ve on altıncı maddeler geçici görevlendirme ve yönetmeliğı hakkında düzenlenirken on yedi ve on sekizinci maddeler de Kararname'nin yürürlüğe girmesi ve Bakanlar Kurulu tarafından yürütüleceğı konusunu kapsar (Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1993). Kurumun kuruluşu, amacı, yönetmeliğı ve neler yapacağı bahsedilen şekilde aktarılmıştır. Bu şekliyle TÜBA dünyadaki genel oluşumların tersine bilim ve teknoloji konseyinin, TÜBİTAK'ın içinden doğan kurum özelliğine sahiptir. Bütçe ve yönetsel ilişkilerin yürütülmesi ve üye seçimindeki katkısı TÜBA'yı, TÜBİTAK'ın gölgesinde bırakan bir kurum durumunda gösterir, 'bilim' ile ilgili çalışmalarda kamuoyunda TÜBİTAK daha gözde bir kurumdur. Aslında dünya genelinde bilim ve araştırma konseyleri gerek duyulduğu takdirde bilim akademilerinin içinden çıkar (Kuruluşunun 18. Yılında Türkiye Bilimler Akademisi, 2012).

2018 yılı TÜBA Performans Programı verilerinde üyelerin üyelik durumu ve çalışma alanları ile örgüt şeması tablolar halinde şu şekilde gösterilmiştir (TÜBA, 2018):

Tablo 1. Akademi Üyelerinin Üyelik Türüne Göre Dağılımı:

ÜYELER	ÜYE SAYISI
Şeref Üyesi	40
Asli Üye	102
Asosiye Üye	52
Toplam	194

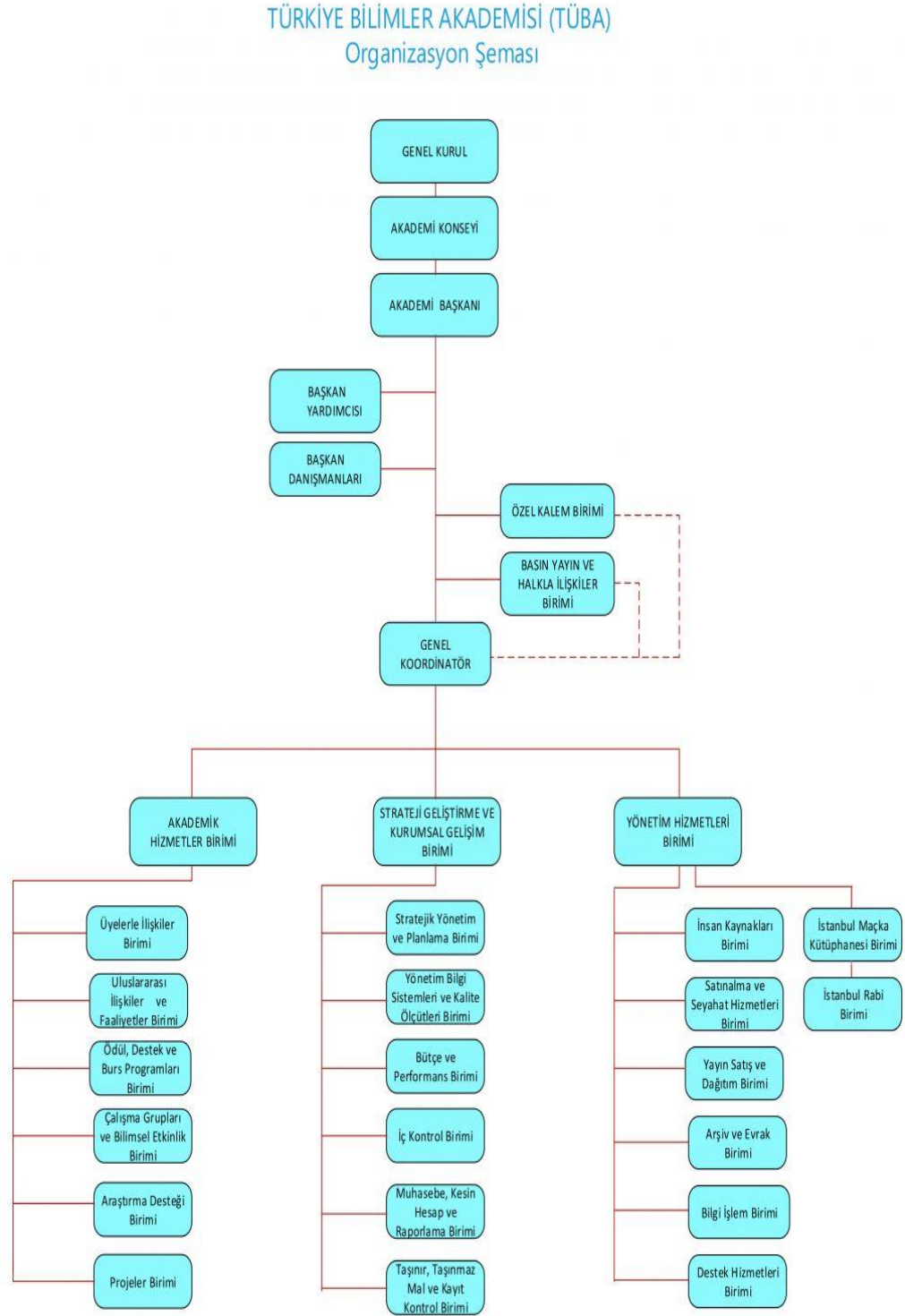
Tablo 1'e baktığımızda, toplamda 194 olan üye sayısının yaklaşık %20,6'sının Şeref Üyesi, %52,6'sının Asli Üye ve %26,8'inin de Asosiye Üye olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Akademi Üyelerinin Çalışma Alanına Göre Dağılımı:

ÇALIŞMA ALANI	ÜYE SAYISI
Sağlık Bilimleri	44
Fen Bilimleri	36
Mühendislik Bilimleri	49
Sosyal Bilimler	65
Toplam	194

Tablo 2’yi incelediğimizde, üyelerin çalışma alanlarının yaklaşık %22,6’sı Sağlık Bilimleri, %18,6’sı Fen Bilimleri, %25,2’si Mühendislik Bilimleri ve %33,4’ü Sosyal Bilimler içindedir.

Şekil 1. Türkiye Bilimler Akademisi Örgüt Şeması:

Bilim Akademileri'nin oluşum ve yaygınlaşması süreci ile ülkemizde gerçekleşen akademik temelli çalışmaların ardından TÜBA'nın doğuş serüveni, görevlendirme ve yetkilendirme konularına değindik. Bundan sonraki

aktarımlarımızda Türkiye Bilimler Akademisinin Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumundan bağımsızlaşma ve yaşadığı süreç içindeki önemli kişilerden bahsedeceğiz. Akademi, TÜBİTAK'ın önerdiği ve Başbakanlık tarafından onaylanan on kişilik kurucu üyesi ile çalışmalarına başlamıştır. Bahsedilen on kişilik üye grubundaki isimleri şöyle sıralayabiliriz: Ayhan Okçuoğlu Çavdar, Engin Bermek, Burak Erman, Ufuk Esin, Metin Heper, Çiğdem Kağıtçıbaşı, Yavuz Nutku, Murat Sertel, Celal Şengör ve Erdoğan Şuhubi. Bu on kişinin belirlenmesi, TÜBİTAK yönetimin önerdiği liste üzerinde dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in yaptığı bazı düzenlemelerin ardından yapılmıştır. Bahsedilen on kurucu üye Yasa'nın gereğini uygulayarak ikinci on Asil Üye' yi belirlemeliydi. İkinci on üyeyi de: Ali Alpar, Metin And, Cumhur Ertekin, Hamit Fişek, Mithat İdemen, Gündüz İkedâ, Namık Kemal Pak, Şefik Süzer, Tosun Terzioğlu ve Kazım Türker'den oluşturmaktadır. Söz konusu yirmi üye KHK'daki şartlara göre Akademi Genel Kurulu'nu oluşturmaktaydı. Genel Kurul için başkanlık adaylığına talip olan, Ayhan Okçuoğlu Çavdar ve Erdoğan Şuhubi arasından Ayhan Okçuoğlu Çavdar Akademi'nin ilk Başkanı olarak seçilip, görevine başlamıştır. Akademi Konseyi'nin seçilmesinin ardından da 7 Ocak 1994 günü ilk toplantısını yapan TÜBA çalışmalarına başlamıştır (Tekeli, 2017: 15-16).

Akademiye oluşturma sürecinde tüm üyelerin ortak dileğinin; toplum ve ülke içinde yeterince saygın görünmek ve bilimsel arenada güçlü bir etkinlik alanı oluşturmak olduğu kuruluş esaslarının yeterince açık ve net oluşundan bellidir. Engin Bermek'in aktarımına göre, bir süre düzenli gidişatın ardından farklı bilim dallarında çalışan kişilerin arasında anlaşmazlıkların yaşandığı, ilgi alanlarındaki kişileri Akademi Üyeliği'ne seçmeye yöneldikleri belirtilir. Bu durumun yoğun tartışmalara neden olduğunu, sonucunda da ISI (Institute for Scientific Information) atıf indekslerine göre değerlendirmelerin olması kararlaştırıldığını söyler. Bu atıf sistemine uygun olmayan, yerel konuları inceleyip sürekli eser üreten ve dolayısıyla bahsedilen göstergeler içinde çalışmaları bulunmayan toplum bilimcilerin aleyhinde bir duruma neden olduğunu da iletir. Kurucu üyelerin dört tanesinin toplum bilimci olmasına rağmen yeni üyelerin belirlenmesiyle toplam üyelerin oranının %30'un altına gerilediğini, araştırdıkları konular itibari ile diğer alanlardaki üyeler tarafından dışlamacı tavırlara maruz kaldıklarını da ekler. Bu durumun, Türk toplumundaki ayrışmanın yansıması olarak görülebileceğini, Akademi içinde de süregeldiğini açıklar (Bermek, 2015: 32-33).

Akademi'nin ilk yıllarından itibaren yeni ve güçlü bilim sıçrayışı gerektiren bir kurumun oluşturulmaya çalışıldığı gerçektir. Çalışmaların, uluslararası bilim alanlarında desteklenip kabul görmesi ve bilim insanlarımızın daha fazla faaliyet göstermesi amacıyla bütçe ayrıldığı da aktarımlardan anlaşılmaktadır. Nitekim öngörülen çalışmalar, yapılan faaliyetler ve hizmetlerin göstergesi olarak hızlı bir büyümenin varlığı aşîkardır.

Akademi, ilk on iki yıl TÜBİTAK'ın altıncı katında kendisine tahsis edilen alanda faaliyetlerini yürütmüştür (Tekeli, 2017: 16). Sekretarya işlemlerinin TÜBİTAK tarafından yerine getirilmesi, Akademi giderlerinin TÜBİTAK bütçesindeki özel bir bölüme aktarılıp, harcamaların da TÜBİTAK kanunundaki usul ve esaslara göre yapılması 487 Sayılı KHK'da belirtilmiştir. KHK'nın bazı maddelerinin belirttiğı üzere, Akademi tarafından araştırmacı statüsünde sözleşmeli olarak görev yapan başka personeller de bulunmaktadır. Sekretarya işlerinin bir bölümünün bahsedilen personeller tarafından üstlenildiğı bilgiler arasında yer alır.

Akademi'nin çalışmaları TÜBİTAK'ın çalışma alanları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Öncelikli çalışma alanlarını, TÜBİTAK'ın faal olmadığı alanlar üzerinden saptamışlardır. TÜBİTAK'ın doğa, sağlık ve mühendislik bilimlerine adanarak yapılan burs, destekler ve ödül üzerinden oluşturulan çalışmalarını örnek alarak onların dışındaki alanlara yönelim gerçekleştirilmiştir. Toplum bilimleri TÜBİTAK'ın sorumluluğunda olmayan bir alandır ve TÜBA çalışmalarında toplum bilimlerine yönelik birçok çalışma ve organizasyonu hayata geçirmiştir. Bu çalışmalar sayesinde de ülkemizdeki toplum bilimleri çalışmaları büyük bir açılıma gitmiştir (Bermek, 2015: 35).

Bir Bilim Akademisi'nin temel gayelerinden biri bilimsel yetkinliğı elinde bulundurmaktır. Bunu oluşturmak için bilimsel düşünceyi desteklemeye yönelik çalışmaları olan, rekabeti "öteki" konumuna düşürmeden yapıp benzerine kol kanat germeden tam bir bilimsel ahlak çerçevesinde etkinliğini yürütüp, ulusal ve uluslararası mecrada en iyiye ulaşmayı hedefleyen bilim insanlarıyla çalışmalıdır. TÜBA' da bu gayeleri hedefleyerek oluşan bir kurumdur. Bunu Kuruluş Yasası'ndaki, bilimi topluma aktarmak, toplumun bilimsel düşünmesini sağlamak ve gençleri bilimsel etkinliklere yöneltmek gibi maddelerinden anlayabiliriz. Fakat zaman zaman oluşan çoğulculuk kompleksiyle hareket edip hedeften sapma durumları

gerçekleşmiştir. Bunun yaşanmaması için bilimsel etik anlayışını benimseyerek, belirlenen ilke ve amaçlara bağlı kalmak gerekir. Akademi içindeki idareci vasfındaki farklı disiplin bilimcilerinin görüş saygısı, özgür düşünceye karşı tavır almaması bilimin layıkıyla topluma arz edilmesini kolaylaştıracaktır. Böylelikle yapılacak çalışmalar hem daha kolay gerçekleşecek hem de uluslararası arenada varlığını sarsılmaz zeminde ilerletecektir.

Akademi'yi genel çerçevede incelediğimizde ilk yıllarının TÜBİTAK himayesinde, bir nevi onun kendisine sağladığı olanaklarla geçirmiş olduğunu görmekteyiz. Bu durum 2000'li yıllara kadar devam etmiş ve dolayısıyla da yeterince/istediğince gelişmemesine sebep olmuştur. 2003 yılına kadar olan dönemde Akademi'nin üst düzey yöneticileri TÜBİTAK'ın da üst düzey yönetiminde yer almaktadır. Yasa gereği de Akademi Üyeliği'nde bulunan en az dört kişinin TÜBİTAK Bilim Kurulu'nda da bulunması zorunludur. Bu durum hem etkisini yeterince gösteremediğini düşünen TÜBA için hem de yapılacak değişik bir faaliyete karşı tarafsızlığını koruyamayacak ortak personele sahip TÜBİTAK için zor bir süreçtir. Akademi belki de TÜBİTAK'ın himayesinde dolayısıyla da denetiminde tutulmak amacıyla bu kararlar alınarak kurulmuştur. Neyse ki 2000 yılında yapılan TÜBİTAK ve TÜBA'nın "ortak" yaptığı Bilim, Hizmet ve Teşvik Ödülleri Töreni'nde iki kurumun da birbirlerini "kardeş" kurum olarak nitelendirmesine karşın yapılan durumdan rahatsız olması nedeniyle bağımsızlaşma sürecinin yakın olduğu hissettirilmiştir (Bermek, 2015: 45-47).

Engin Bermek (2000-2008 TÜBA Başkanı) 'in kitabında aktardıklarına göre, bağımsızlığa adımı yetkililerle gerekli görüşmelerle başlatmaya çalışır. Bermek o yıllarda Akademi'nin Başkanlık görevini yürütmektedir. Temaslara girişimini, TÜBİTAK'ın Başkanı ve TÜBA üyelerinden olan Namık Kemal Pak ile gerçekleştirdiğini belirtir. Namık Kemal Bey Türkiye'deki bilimin TÜBİTAK'ın himayesi altında olduğu inancındadır. Engin Bey'in düşüncelerini nezaketinden ödün vermeyerek fakat oldukça mesafeli karşılamıştır. İkinci olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nu ziyaret etmiş, geçmişte TÜBİTAK Başkanlık görevini icra etmiş Kemal Gürüz Bey ile görüşmüş, büyük umutlarla gittiği bu Kurul'un Başkanı'ndan da benzer yanıtlar almıştır. Engin Bey bu iki ziyaret sonrasında, Kurumların işleyiş stratejisinin hakimiyetleri altına aldığı alanlarda büyük hassasiyet varlığını gözlemlemiştir. Bu hassasiyetin bilim, eğitim ve kültürel çalışmalarda etkin olması gereken Akademi

üzerinde de var olması onun için hem şaşırtıcı hem de bir Akademi'mizin neden bu kadar geciktiğinin göstergesidir. Ülkemizin Batı çıkışlı sistemleri olduğu gibi ele almaya çalışma tutumu sistemin ters oluşmasına sebep olmuştur. Nitekim Batı'da bilimle ilgili herhangi bir kurum ya da kuruluş oluşturulurken Bilim Akademileri onlar için öncü /aracı görevi üstlenir. Ülkemizde ise Bilim Akademisi bağımsız ortamını oluşturup, bilim için daha faal bir tutum sergilemeye çalışırken daha öncesinde kurulan kurum ve kuruluşların “tekelsizlik” tavırlarına takılmaktadır (Bermek, 2015: 47-51).

2000'li yıllar itibari ile Akademi'de öne çıkan iki konu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Batı'da da yeni yeni başlayan genç akademisyenleri ödüllendirmeye yönelik etkinlikler düzenlemektir. Amaç, bilimsel çalışmaları ile kendini ispatlayan 37 yaş altı bilim insanlarının desteklenmesi ve artlarından gelen nesle rol model oluşturmaktır. Böylelikle bu genç bilim insanları başarıları sayesinde kendi gruplarını oluşturacak hem öğrencilerini hem ülkemizi geliştirme adına önemli bilimsel faaliyetlerde bulunacaklardır. Programın yürütme esasları Aralık 2000'de kabul edilmiş; Ocak 2001'in sonunda -kısa bir süre olmasına karşın- 110 başvuru alınarak genç akademisyenlerin yeterince dikkatini çektiği görülmüştür. İlk ödüllendirme Haziran 2001'de gerçekleştirilmiştir. İlk kez toplum bilimci genç adayların ödüllendirilmesiyle de TÜBİTAK'tan önemli bir bağ koparılmıştır. Bahsedilen ödüller, 2002 yılından itibaren gelenekselleşerek daha sonraları da Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı (GEBİP) olarak anılmıştır. Başarıyla oluşturulan bu girişim istenilen doğrultuda ilerleyerek seçkin bir akademi ödül projesine dönüşmüş ve dünyada ilki olmuştur. Ardından başta Almanya (Junge Akademie- Genç Akademi) olmak üzere Hollanda (Hollanda Kraliyet Bilimler Akademisi- KNAW) ve Avusturya (Avusturya Bilimler Akademisi)'da da benzerleri açılmaya başlamıştır. Programın yaygın başarısından dolayı 2008 yılından itibaren Avrupa Akademileri Birliği (ALLEA) ve Avrupa Bilim Vakfı (ESF) tarafından da aktifleştirilmesi ile “Avrupa Genç Akademisi” ortak girişimi başlatılmıştır. Bu genç akademisyenler, Akademi'nin faaliyetlerinde de önemli görevlerde bulunarak, Akademi'de örgütlenme sayesinde bilimde neler yapılabileceğinin göstergesi niteliğindedir. İkinci önemli konu ise 2003-2023 dönemi için bir bilimsel öngörü çalışması hazırlama çalışmasıdır. 2023 yılı Cumhuriyet'in kuruluşunun kutlanacağı yüzüncü yıldır ve kurumlar da elinden gelen en iyi çalışmaları yapma girişimindedir. TÜBİTAK'ta da elbette bir öngörü çalışması yapmaktadır. Yapılan öngörü çalışması

(Vizyon 2003-2023) teknoloji ağırlıklı bir çalışma niteliği taşır. TÜBA bu konuda detaylı inceleme ve çalışma sayesinde yine TÜBİTAK'ın ele almadığı bilim alanında bir öngörü çalışması gerçekleştirme kararı almıştır. Bu çalışma, toplumbilimlerini de içeren bir çalışma olur (Bilim Öngörüler), bu çalışma dünyada yeni tartışılan bir konudur ve oldukça önemlidir. Yapılan öngörü çalışması Avrupa'ya da önerilen bir çalışma olmuştur (Tekeli, 2017: 17).

Yapılan büyük faaliyetler elbette yeni personel gereksinimini doğurmuş, personel fazlalaşınca alanla ilgili problemler oluşmaya başlamıştır. 2000 yılının üçüncü başkanlık seçimi öncesinde artan iş ve işçi hacmi neticesinde burs programları ile ilgili işlemlerin rahat yürütülmesi için büyükçe bir daire alınsa da yeterli bir alan konumunda değildir. TÜBİTAK'ın çok yakınında başka büyük bir daire daha kiralanmış burası da Akademi kitaplarının satış ofisi konumunda kullanılmıştır. Fakat ne yapılırsa yapılsın alan ve çalışmalar konusunda istenilen çalışma alanı oluşturulamamıştır. Farklı alanlarda birbirine bağlantılı işleri yürütmek güçlüklerle sebep olmuştur. Bunun için birimlerin bir arada yürütüleceği bir binanın bulunması gerekmektedir. Aranılan bina, eskiden Ereğli Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün olan özelleştirildikten sonra OYAK grubunun tasarrufuna geçen alan olabilir. Ortak bir kararla Başbakanlık Müsteşarlığı'nın desteğiyle birlikte 15 Ekim 2006 tarihinde mevcut yapı birimleriyle taşındı. Bu sayede Akademi, mekân ve yürüteceği hizmetler olarak çok büyük oranda TÜBİTAK'tan bağımsız bir kurum haline gelmiştir. Bağımsızlık yolunda, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun TÜBA'nın mali işler birimini kurmasına da vesile olduğu bilinmektedir. Yeni süreçle birlikte bağımlılıktan çok büyük oranda kurtulan Akademi içinde TÜBİTAK'ın personellerinin tedirginlikten dolayı yaptığı pürüzler oluşsa da tatlıya bağlandığı da aktarılır. Tüm birimlerin uyum içinde çalışmasına yönelik süreç de başlatılmıştır. Aslında 1998 yılında Akademi'nin çoğu üyesinin orda oluşu ve katkıların fazla olması istemiyle İstanbul'da da bir ofis kurulmuştu. Bu ofis, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)'nün Maçka yerleşkesinde bulunmaktaydı. Fakat burada 2000 yılına dek arada sırada yapılan toplantıların dışında faal ortamın bulunmadığı belirtilir. 2000 yılı itibari ile projelerin İstanbul merkezli olması sebebi ile fazlasıyla etkin kullanıldığı, yayıncılık faaliyetlerinin diğer çalışmalarla birlikte düzgün idare edilmesiyle hızla değişip geliştiği vurgulanır. 2007-2008 dönemine gelindiğinde

Ankara'daki işlerin yoğun döngüleri ve bürokratik meseleler İstanbul kolunun etkisini söndürmüştür (Bermek, 2015: 206-215).

7 Haziran 2008 yılında Başkanlık için başka bir seçim daha yapılmış, yapılan seçimi Yücel Kanpolat kazanmıştır. Önceki dönemde (Engin Bermek'in Başkanlık dönemi) TÜBA Başkan Yardımcılığı görevini yürüten Tarık Çelik'in yeni dönemde de göreve devam etmesi önceki dönemde oluşturulan Akademi Proje ve faaliyetlerinin devamının getirilip sonuçlandırıldığı bilinmektedir. Bu dönemin ilk uygulaması "Akademi Üyelerine Sağlanacak Araştırma Desteği Artırımı" olmuştur. 2009 yılında hazırlanan Bütçe Kanunu'na eklenen madde sayesinde (497 Sayılı KHK ile) üyelerin almış olduğu araştırma desteği üç kat artırılmıştır. Bu durum üyeler açısından coşkuyla karşılanırsa da kaynak konusunda tedirginlik yarattığı görülür. Politikacıların kaynak artırımı yaparak bir çözüm bulacağı inancı da hakimdir. Yücel Kanpolat Bey'in Başkanlık süreci boyunca büyük atılım ve çalışmalar yapılamadığı bilgiler arasındadır. Bunun nedeni olarak hem geçmişten gelen mühim projelerin varlığı hem de başkanlık süresinin uzun olmaması gösterilir. Zaten son iki yılı Akademi'nin özerkliğini yitireceği, yeni sistem oluşturularak bağlılığının başka bir siyasi mercie aktarılacağı duyumu hakimdir. Üyelerin sessizliği ve ardı ardına çıkarılan KHK'lar nedeniyle büyük atılımların yapılamadığı aşikardır. Akademi, alınan bu duyumlara ilişkin bir Akademi Yasa Taslağı oluşturma kararı alıp hazırlamaya koyulmuştur. Ancak mevcut Hükümet bu konuda Akademi ile ilişkiler kurmaktan kaçınmış, Akademi'nin elinde bulundurduğu özerkliği kaldırarak denetim altına alma projesini uygulamayı seçmiştir. Belirlediği kararları, 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri' nin ardından uygulamaya koymaya başlamıştır (Tekeli, 2017: 17-19).

Bakanlıkların da 2011 Genel Seçimi ile köklü değişikliklere uğramasıyla yeniden yapılandırmalar gerçekleşmiştir. Yeni oluşturulan bakanlıklardan biri Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olmuştur. 635 Sayılı KHK'nın çıkarılmasıyla daha önceden doğrudan Başbakanlığa bağlı olan Türkiye Bilimler Akademisi bu bakanlığa bağlanmıştır. TÜBA'nın haricinde, TÜBİTAK, Türk Patent Enstitüsü, Türk Akreditasyon Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü ve Milli Prodüktivite Merkezi Başkanlığı gibi kurum ve kuruluşlar da Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın himayesine alınmıştır. 27 Ağustos 2011 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanan 651 Sayılı KHK 'nın maddelerinde getirilen hükümler sayesinde Akademi'nin o tarihe kadar olan mevcut özerkliği ortadan kalkmış oldu. Bu KHK ile Asli ve Asosye Üye

sayılarına da sınırlamalar getirilerek 150’şerde kalma kararı alınmıştır. Şeref Üyelik yaş haddi 70’ten 67’ye indirilmesine karar verilip Genel Kurul’da oy verebilme hakları da kaldırılmıştır. Başkan’ın seçilimi; Cumhurbaşkanı, Başbakan ve ilgili Bakan’ın inisiyatifinde olan kararnameyle atanacağı da belirtilmektedir. Ayrıca, Akademi üyelerinin üçte birini Hükümet seçecek, üçte birini de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) seçecektir. Yapılan durum herkeste şok etkisi yaratsa da uygulanılacak kararlar yetkili mercii tarafından verilmiştir ve öyle olacaktır. Alınan kararlar doğrultusunda hem ulusal hem de uluslararası bilim çevrelerince yoğun eleştirilere maruz kalınmış ve bazı değişikliklerin yapılması konusunda Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e ziyaret düzenlenmiştir. Gelen eleştiriler karşısında, 3 Kasım 2011’de 662 Sayılı KHK’da Hükümet’in seçme yetkisinin TÜBİTAK’a devredilmesi kararına varılmıştır. Akademi Başkanlığı seçimi için de Genel Kurul’un seçtiği üç adaydan birinin Başbakan’ın verdiği karar ile atanması geçerli olmuştur (Bermek, 2015: 263-272). Bu durum Akademi’de parçalanmalara yol açmıştır. Akademi’deki mevcut üyelerin yaklaşık yarısı özerkliğin yitirilmesiyle istifaya gitmiştir. Bilim Akademisi adı altında yeni bir oluşuma giden eski üyeler burada sivil toplum kuruluşu olarak bilimsel faaliyet sürdürme kararı almıştır. Bunun yanında TÜBA hala etkinlik ve çalışmalarına devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası mecrada bakanlığa bağlı bir akademi olarak faaliyetlerini yürütse de etkin rolünü sürdürmeye çalışmaktadır. Fakat TÜBİTAK’tan bağımsızlaşma sürecinde olan evrensel bilim üretimi ve dünya akademilerine örnek olan faaliyetlerinin önceki etkinliğinde ve düzeyinde olmadığı açıktır.

Bahsettiğimiz konular, Türkiye Bilimler Akademisi’nin kuruluş aşamasında geçirdiği evreler, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’ndan bağımsızlaşma süreci ve özerkliğini yitirmesine neden olan Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın içinde yer almasının nelere yol açtığı meseleleridir. TÜBA, Türkiye’de çok daha öncesinde açılması gereken bir Bilim Akademisi olmasına karşın tüm gecikmelere rağmen kuruluşundan günümüze değin büyük atılımlar gerçekleştiren bir yapıdır. Şüphesiz ki bu durumun arkasında öncü ve bilimsel düşüncüyü her şeyin üzerinde tutan bilim insanları vardır. Onların hem bilimsel düşünceye verdiği değer hem de bu uğurda çevik örgütlenmeleri birçok ilkin dünya ülkelerinin oluşturduğu Bilim Akademilerince de örnek alınmasına neden olmuştur. Günümüzde eski yetkinliğini yitirmiş olsa da yurtiçi ve yurtdışı faaliyetlerine, konferanslarına ve yayıncılık işlemlerine devam etmektedir.

2.2 TÜBA'nın Kuruluşundan Günümüze ncleri ve Sözcüleri:

Türkiye Bilimler Akademisi'nin kuruluş süreci ve oluşturulmasında yaşanan aşamaları önceki bölümlerde aktarmaya çalıştık. Bu bölümümüzde de Akademi'nin kurulmasından günümüze kadar geçen sürede kahramanlarının kimler olduğu, neler yaptığı ve başarıları hakkındaki bilgileri sunmak amacımız olacaktır. Ele alacağımız TÜBA'nın öncüleri olan kahramanların isimleri, bugüne kadar yaptıkları titiz ve mühim çalışmaları ve uluslararası mecradaki değerlerini şöyle sıralayabiliriz:

- **Prof. Dr. Erdal İNÖNÜ:** 6 Haziran 1926 yılında Ankara'da dünyaya gelen Erdal İnönü niversite öğrenimi dahil tüm eğitimini Ankara'da almıştır. 1947 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde Fizik lisansını tamamladıktan sonra A.B.D.' ye gidip California Teknoloji Enstitüsü'nde yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamıştır. alışmalarını Teorik Fizik alanında araştırmalar yaparak yürütmüş, yurda dönünce Ankara niversitesi'nde Fizik Asistanı olarak göreve başlamıştır. 1957-1960 tarihlerinde tekrar Amerika'ya gitmiş, "Atom Enerjisinden Yararlanma" programı içinde çeşitli niversite ve araştırma enstitülerinde araştırmalarını srdrmştir. 1964-1974 tarihleri arasında Ortadoğu Teknik niversitesi'nde Fizik Profesörü olarak çalışmalarının yanı sıra, araştırma ve yönetim görevlerinde de bulunmuştur. Teorik Fizik Bölümü Başkanlığı, Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığı ve niversite Rektörlüğü görevleri de bulunmaktadır. 1974 yılında Boğaziçi niversitesi'ne geçerek, 1974-1983 yılları arasında fizik profesörlüğü görevinin yanı sıra yaklaşık altı yıl boyunca Temel Bilimler Fakültesi Dekanı olarak görev almıştır. Üniversite görevlerinin dışında da birçok faaliyeti bulunan Erdal Bey'in Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu' nun (TÜBİTAK) kuruluşunda da önemli katkıları olan bir isimdir. Ayrıca, TÜBİTAK Temel Bilim Araştırma Enstitüsü'nde 1982-1983 yıllarında kurucu müdürlük görevini üstlendiği de bilinir. NATO Fen Komitesi'nde çalışmalar yapmış ve UNESCO Yürütme Kurulunda görev almıştır.

1983 yılında, Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) kurucu Genel Başkanı görevini üstlenerek siyasette de var olmuştur. SODEP ile Halki Partinin Birleşmesi sonucu kurulan SHP'nin ilk Olağanüstü Kurultayı'nda SHP Genel Başkanı olur. Bu görevde 1993 yılına kadar kalmıştır. 1986 yılındaki ara seçimde İzmir Milletvekili seçilerek, 1987 ve 1991 Genel Seçimleri' nde

yeniden aynı ilden milletvekili seçilerek parlamentoda görevine devam eder. 1991 genel seçimlerinden sonra Doğru Yol Partisi ile SHP'nin kurduğu Koalisyon Hükümeti'nde Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı görevinde bulunur ve 1993 yılına değin sürdürdüğü bu görev sırasında verdiği büyük destekler Türkiye Bilimler Akademisi'nin kuruluşunda büyük önem arz eder. SHP'nin Cumhuriyet Halk Partisi ile birleşme kararı almasının ardından, 27 Mart 1995 tarihinde Koalisyon' un Sosyal Demokrat kanadında değişikliğe gitmesinden sonra, Dışişleri Bakanı olarak atanmıştır. 1995 yılının Mart-Ekim ayları arasındaki 7 ay boyunca Dışişleri Bakanı görevindedir.

TÜBA'nın Şeref Üyesi olan Prof. Dr. Erdal İnönü, matematiksel fiziğe yaptığı katkılar sebebiyle 2004 yılında, Grup Teorisi ve Temel Fizik Vakfı'nın Wigner Madalyası'nı almıştır. Erdal Bey, 1986 yılında bu madalyayı almaya hak kazanan Prof. Dr. Feza Gürsey' in ardından bu saygın ödülü alan ikinci Türk bilim insanıdır. Zaten vefatından önce yaptığı bilimsel araştırmaları Feza Gürsey Enstitüsü'nde yürüten Prof. İnönü, bu araştırmalarının dışında Sabancı Üniversitesi'nde de derslere girmiştir. 31 Ekim 2007 tarihinde tedavi gördüğü ABD' nin Houston kentinde vefat etmiştir (TÜBA, b.t.).

- **Prof. Dr. Ayhan ÇAVDAR:** 1930 yılında Adana'da doğmuştur. Babasının işi dolayısıyla Ankara'da başladığı ilkokul hayatına yine babasının İstanbul'a tayiniyle birlikte orada devam ettiği kendi anlatımlarından bilinmektedir. 1947 yılında İstanbul Erenköy Kız Lisesi'ni bitiren Ayhan Hanım, 1953 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir (Öz, T.Y.). 1953-1956 yıllarında yine aynı üniversitede Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği'nde uzmanlık eğitimi görür. Liberal bir ailede yetişmiş olması meslek seçiminin kendisinin yapmasındaki en büyük etkidir (Tangün, 2013).

1958 yılında, uzmanlığını aldıktan sonra ABD' ye gitmiş, Washington Üniversitesi (St. Louis) Çocuk Hastanesi Klinik Hematoloji-Onkoloji Bölümü'nde (Prof Dr. Hartman) üç yıl “fellow” (akademi üyesi) olarak çalışmıştır. Türkiye'ye dönünce doçentlik sınavının ardından Fullbright bursu ile A.B.D' ye tekrar giderek bir yıl süre ile anemili çocuklarda eritropoetin (alyuvarların üretimini denetleyen hormon) tayini konusundaki araştırmasını tamamlamıştır. 1961 yılında Amerikan Pediatri Akademisi'nin “Board” (İç Hastalıkları Yeterlilik Sınavı) sınavını kazanmıştır. Ankara Üniversitesi Tıp

Fakültesi'nin Pediatri Kliniği'nde 1961 yılında doçent, 1966 yılında da profesör unvanını almıştır.

1964 yılında Washington Üniversitesi'nde çalışmalarını sürdürürken Barness Hospital'da laboratuvarında çalışma fırsatı bulduğu Prof. Dr. Virginia Minnich'in Fullbright bursu ile ülkemize, Ankara'ya gelmesini sağlamıştır. Prof. Minnich ve Prof. Dr. Ayten Arcasoy ile birlikte araştırdıkları konu üzerinden ilk araştırma laboratuvarını kurmuşlardır. Laboratuvarında, Pika hastası olan ülkemiz çocuklarındaki toprak (kil) yeme anemisinin oluşum sebepleri araştırılmıştır. Buldukları sonuçlar Ayhan Hanım ve birlikte çalıştığı ekibini ülkemizdeki kil yapısının çinko eksikliğine neden olduğuna yöneltmiştir. 1960 yılında bu konu üzerinden ilk çalışmayı yürüten ABD'li Prof. Dr. Ananda Prasad'ın ilgisini çekmeyi başaran araştırmaları, 1982 senesinde bu mesele üzerinden Ankara'da Çinko Kongresi yapılmasına karar verilmiş ve kitaplaşmasıyla sonuçlanmıştır.

1975-1982 yılları arasında TÜBİTAK tarafından desteklenen “Pediatrik Hematoloji ve Onkoloji” ve “Çinko Eksikliği” birimlerini kurarak başkanlık görevlerini de yürütmüştür. 1987 yılında Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı olarak işlev gören Pediatrik Hematoloji ve Onkoloji Araştırma Merkezi'nin kurulmasını sağlayan Prof. Dr. Ayhan Çavdar 1987-1993 yılları arasında bu merkezin başkanlığında bulunmuştur (Tangün, 2013).

1993 yılında kurulan Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Kurucu Üyesi olan Prof. Dr. Ayhan Çavdar aynı yıl yapılan seçimle TÜBA Başkanı olur. 1997 yılında TÜBİTAK Eser Elementler Çalışma Grubu'nu kurarak başkanlık görevinde bulunur. 2002 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. 1997 yılında yapılan seçimle ikinci kez TÜBA Başkanı olur. Bu görevini 2000 yılına kadar sürdürmüş, kurumun belirlediği yaş sınırını doldurması ile 2000 yılında kendisine Kurucu Başkan unvanı verilerek Şeref Üye unvanı alır (TÜBA Bilim İnsanlarının Hayat Hikayeleri, b.t.). TÜBA içerisinde, Kanser Çalışma Grubu Başkanlığı'nda da bulunmuştur (Öz, b.t.).

Hayatı boyunca başarılarından dolayı pek çok ulusal ve uluslararası ödüle sahip olan Prof. Dr. Ayhan Çavdar, şu derneklere ise Türkiye'den seçilen ilk üye konumundadır: (Uluslararası Pediatrik Onkoloji Derneği (SİOP) (1976), Amerikan Pediatrik Hematoloji-Onkoloji Derneği (ASPHO) (1980),

Uluslararası İnsanlarda Eser Elementler Araştırma Derneği (ISTERH) (1986), ABD’de Children’s Cancer Study Group (1987). Bunların haricinde Amerikan Pediatri Akademisi (1963-1975) ve New York Bilimler Akademisi /1990-1993) üyeliklerinde de yer almıştır. 1981-1993 ve 1998’de TÜBİTAK “TAG” üyeliğinde bulunmuş, 1978-1980 ve 1983-1984 yılları arasında Sağlık Bakanlığı “Yüksek Sağlık Şûrası” üyeliğinde de bulunmuştur (Tangün, 2013). Sayısız çalışma ve ödüllerin sahibi olan Prof. Dr. Ayhan Çavdar, 2007 yılında Brüksel’deki Pasteur Enstitüsü’ndeki INCTR tarafından, kanser üzerine çalışmaları ve özellikle çocuklardaki kanser vakaları ile ilgili disiplini Türkiye’de oluşturmamasından dolayı verilmiştir. Uluslararası Onkoloji Ödülleri’nden sayılan “Nazlı Gad-el-Mawia Ödülü”, sınırlı olanakları olan ülkelerde çalışan ve kanser kontrolünde büyük katkıları bulunan bilim insanlarına verilmektedir (Naymansoy, 2010: 220).

- **Prof. Dr. Engin BERMEK:** 23 Mayıs 1939 yılında Ankara’da dünyaya gelen Engin Bermek, 1945-1950 tarihleri arası Bahçelievler İlkokulu’nda, 1953-1958 tarihleri arasında da Robert Lisesi’nde eğitim görmüştür. 1958-1964 yıllarında Almanya’da Heidelberg Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde eğitimini sürdürmüş ve 1966 yılında doktorasını da aynı üniversitede tamamlamıştır. Ardından, 1968-1971 tarihleri arasında Max-Planck Cemiyeti’nin bursiyeri unvanıyla Max-Planck Deneysel Tıp Enstitüsü (Göttingen, Almanya)’nde Biyokimya Araştırma Grubu içerisinde çalışmalarına başlamıştır. 1971-1974 yıllarında Araştırma Uzmanı unvanıyla Moleküler Genetik Bölümü’nde çalışmalarını yürüten Engin Bermek, 1972 tarihinde misafir araştırmacı olarak Kanada’daki McGill Üniversitesi, Protein Hormon Laboratuvarı’nda görev alır. Dr. Engin Bermek 1973 senesinde Türkiye’ye dönüş yaparak İstanbul Üniversitesi’nin İstanbul Tıp Fakültesi Biyofizik Kürsüsü’nde görevine başlar. 1974 yılında Doçentlik unvanını alır ve 1976 yılında Kürsü/Anabilim Dalı Başkanı olmuştur. Bu görevini, 2007 senesinde emekli olana kadar sürdürmüştür. Engin Bermek, Profesörlük unvanını 1979 yılında almıştır. İstanbul Tıp Fakültesi’ndeki görevinin haricinde, Boğaziçi Üniversitesi’nin Biyoloji Bölümü’nde, 1983-1984 yıllarında Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü’nde danışman olarak görev almıştır.

1994-2000 tarihleri arasında Türkiye’yi temsil ederek Uluslararası Gen Mühendisliği ve Biyoteknoloji Merkezi (ICGEB-Trieste-İtalya)’nde Yönetim

Kurulu Üyelik görevinde bulunmuştur. 1994 yılında İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu Yürütücü Sekreteri olan Prof. Dr. Engin Bermek Türkiye Bilimler Akademisi Başkanlık statüsüne gelinceye değin bu görevi icra etmiştir. 1997-1998 yıllarında NATO İleri Araştırmalar Enstitüsü (ASI) Bilimsel Danışmanlar Kurulu Üyesi, 1998-2000 yıllarında NATO Yaşam Bilimleri ve Teknoloji (LST) Kurulu Üyesi ve 2000 senesine gelindiğinde Dönem Başkanlığı yapmıştır. 1998 yılında Avrupa Moleküler Biyoloji Örgütü (EMBO) Üyeliği ve Türk Biyofizik Derneği Onursal Başkanı olur. 1999 yılında ise Bulgar Ulusal Tıp Akademisi (Yabancı) Üyesi olur. 2000-2008 yıllarında iki dönem Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı olarak görevini icra etmiştir. Bu görevinden sonra emekliliğe ayrılan Prof. Dr. Engin Bermek araştırmalarına, çalışmalarını eserleştirerek devam etmektedir.

- **Prof. Dr. Burak ERMAN:** 1967 yılında Robert Koleji'nde İnşaat Mühendisliği dalında lisans eğitimini almış ve 1969 yılında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 1974 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde doktora derecesini elde etmiştir. 1969-1971 tarihleri arasında Robert Koleji'nin Mühendislik Fakültesi'nde ilk görevine başlayan Prof. Dr. Burak Erman, 1971-1998 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde çalışmış ve 1998-2002 yılları arasında da Sabancı Üniversitesi'nde görev almıştır. 1976-1985 tarihleri arasındaki bazı dönemlerde Stanford Üniversitesi'nde ve IBM (International Business Machines; Uluslararası İş Makineleri) Araştırma Merkezi'nde Prof. P.J. Flory Araştırma Grubu bünyesinde çalışma fırsatı bulmuştur. Max-Planck Enstitüsü (Almanya), ESPCI (Fransa) ve Cincinnati Üniversitesi (A.B.D) ile ortak bilimsel çalışmalarda görev almaktadır. Ayrıca, Prof. Dr. Burak Erman Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)'nın kuruluşunun ardından; ilk döneminde, kurucu nitelik taşıyan ilk on ismi arasında olan Asli Üye'dir. TÜBİTAK Bilim Kurulu üyelik görevinde de bulunmuştur. Polymer Science ve Polymer Gels and Networks dergilerinin editörlük işleri de onun sorumluluğu altındadır.

Prof. Dr. Burak Erman, 1991 yılında on beşincisi düzenlenen Sedat Simavi Bilim Ödülü'nü, o yıllarda Doçentlik görevini icra eden İvet Bahar ile birlikte Fen Bilimleri alanında "*Polimerlerdeki Yerel Hareketin Dinamik Dönme İzomerik Durum Modeli ile İncelenmesi*" adlı çalışma ile almıştır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1991). Yine aynı yıl Mühendislik Bilimi çerçevesinde

TÜBİTAK Bilim Ödülü'nü kazanmıştır. 1997 yılında American Chemical Society Whitby Ödülü'nü de kazanan Prof. Dr. Burak Erman, uluslararası dergilerde iki yüzün üzerinde bilimsel makale, 2 kitap ve 2 kitap editörlüğü gibi çalışmalarda bulunmuştur. Çalışmalarını ve akademik yaşantısını günümüzde hala Koç Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Kimya ve Biyoloji Mühendisliği Bölümü'nde yürütmektedir (Feyzi Akkaya Bilimsel Etkinlikleri Destekleme Fonu,b.t.).

- **Prof. Dr. Ufuk ESİN:** 11 Ekim 1933 tarihinde İzmir'de doğan Prof. Dr. Ufuk Esin ailesiyle yerleştiği İstanbul'da eğitimini sürdürür. İlkokulu Arnavutköy 25.yıl İlkokulu'nda, ortaokulu Feyziati Lisesi (Boğaziçi Lisesi)'nde ve lise eğitimini de Özel Sant Georg Avusturya Koleji'nde tamamlamıştır. 1956'da İstanbul Üniversitesi (İÜ) Prehistoya ve Arkeoloji Bölümü'nden mezun olur ve 1957 yılında İstanbul Üniversitesi Prehistorya Kürsüsü'nde asistanlıkla başladığı akademik kariyerine hep aynı üniversitede devam eder. 1960'ta doktor-asistan, 1966'da doçent, 1976'da profesör unvanına kavuşur. (Özbaşaran, 2014) 1984- 2000 yılları arasında Prehistorya Anabilim Dalı, 1998-2000 yılları arasındaysa yine aynı üniversitede Arkeoloji ve Sanat Tarih Bölüm Başkanı olarak çalışmalarını da sürdürmüştür (Eti, 2008).

Prof. Dr. Ufuk Esin, Türkiye'de Arkeometri alanının başlamasına öncülük eden bir isimdir. TÜBİTAK çerçevesinde birçok çalışmada onun imzası vardır. Çalışmalarını genel olarak kurtarmaya dayalı arkeolojik kazılar üzerinden sürdürmüştür: ODTÜ Keban Projesi'nin kapsamında Elazığ'da Tepecik ve Tülintepe çalışmalarında; ODTÜ Aşağı Fırat Projesi içerisinde de Malatya-Karakaya Barajı göl alanı Değirmentepe ve Aksaray'da Mamasın Barajı'nın göl alanında Aşıklı Höyük 'te kurtarma çalışmalarında bulunmuştur (Özdoğan, b.t.: 3-12).

1993 yılında bilimsel hayatına başlayan Türkiye Bilimler Akademisi'nin Kurucu Asil Konsey Üyesi seçilmesiyle Türkiye Arkeolojisi adına iki mühim projeye imza atmıştır: Birincisi, uluslararası bir arkeoloji dergisinin yayımlanması, ikincisi de Türkiye'de Kültür Sektörü (TÜKSEK)'nü hayata geçirmektir. İlk çalışmasında tüm derginin yayın kurulu işlemlerini kendisi idare etmiş, ilk sayılarda kapağından içeriğine, terminolojiden kronoloji sorunlarına değin ele alınabilecek tüm konu ve koordine işlemleriyle

kendisi uğraşmıştır. Diğer projesinde, kültür varlıklarının ülkenin sosyal ve ekonomik yaşamına aktif olarak katkıda bulunabilmeleri ve kültür sektörü olarak ele alınmalarına imkân verecek altyapının hazırlanması, çalışılan bölgelerde kültür envanterinin yapılması zemini oluşturmak amaçlarındadır. TÜBA-AR, TÜBA-KED gibi yayınlar çıkarılmaya başlanmış, zaman içinde gelişen bazı sebepler dolayısıyla sekteye uğrasa da Prof. Dr. Ufuk Esin'in vefatından sonra yeniden çalışmalarına başlanmıştır. TÜBA'nın TÜKSEK Projesi'nin koordinatörlüğünü yürüttüğü zamanlarda, 2000 yılına gelindiğinde yaş haddi nedeniyle emekli olmuştur.

Sağlık sorunlarının iyice bünyesini esir almasından sonra, 2000'li yıllardan itibaren arazi çalışmalarına gidemeye başlar fakat bu durum onun çalışmalarına engel olmamış aksine evinde bilgilerini eserleştirmeye yöneltir. Prof. Dr. Halet Çambel'den devraldığı Prehistorya Kürsüsü 'nü, günümüzde halen uzmanlık konularının eksikliği hissedilen arkeoloji alanının değişik yönleriyle ele alınması için çabalamıştır. Ekip çalışmasının önemini vurgulayan ve bilimsel çalışmaların ilerlemesi konusunda elinden geleni yapan bir isimdir (Özbaşaran, 2014).

19 Ocak 2008 yılında, kalp rahatsızlığının iyileşemez boyutuna geldiği için; İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde on yedi gün boyunca aldığı tedavi sürecinin adından kalbine yenik düşerek hayata gözlerini yummuştur. Yurtiçi ve yurtdışında sayısız çalışmalara imza atan Prof. Dr. Ufuk Esin'in Türkçe, Almanca ve İngilizce dillerinde yüzü aşkın bilimsel yayını bulunmaktadır (Eti, 2008).

- **Prof. Dr. Metin HEPER:** 1 Ocak 1940 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Prof. Dr. Metin Heper, orta öğrenimini İngiltere Harlow College'de ve Türkiye'deki Ankara Koleji'nde tamamlamıştır. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlayarak 1968 senesinde Master derecesini, 1971 senesinde de Doktora derecesini Amerika Birleşik Devletlerindeki Syracuse Üniversitesi'nden alır. 1975 yılında Doçentlik unvanını, 1985 yılında da Profesörlük unvanını elde etmiştir.

Türkiye' deki akademik hayatını Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Koç Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nde sürdüren Prof. Dr. Metin Heper, İngiltere'deki Manchester Üniversitesi'nde Simon Kıdemli Araştırma Görevlisi, İsrail'deki Kudüs Musevi Üniversitesi'nde

Misafir Öğretim Görevlisi ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Harvard Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Southwest Texas State, Connecticut, Brandeis ve Princeton Üniversitesi gibi üniversitelerde de Misafir Öğretim Görevlisi olarak bulunmuştur (Bilkent Üniversitesi, 2010).

Bilkent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı olarak çalışmıştır. Günümüzde Türkiye'nin Siyasal Gelişmesi ve Türkiye'nin Siyasal Hayatı derslerini veren Prof. Dr. Metin Heper Bilkent Üniversitesi Türkiye Politika ve Tarih Araştırmaları Merkezi'nin Başkanlık görevini de icra etmektedir. Bahsettiğimiz akademik çalışmalarının yanı sıra TÜBİTAK Bilim Yönetim Kurulu Üyesi ve Türkiye Bilimler Akademisi Şeref ve Kurucu Üyesi olarak çalışmalarını yürütmüştür. (TÜBİTAK, b.t.)

- **Prof. Dr. Çiğdem KAĞITÇIBAŞI:** İstanbul'da 1940 yılında dünyaya gelen Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, eğitimci olan ailesinin de teşvikiyle lise eğitimini İstanbul'daki Amerikan Kız Koleji'nde 1959 tarihinde tamamlamıştır. 1961 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek Massachusetts'teki Wellesley College'de Psikoloji alanında lisans eğitimini tamamlamıştır. 1967 yılına gelindiğinde Doktora tezini Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nde Sosyal Psikoloji alanında vermiştir. Meslek yaşamına 1969'da Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümü'nde başlamış ve burada dört yıl boyunca çalışmalar sürdürmesinin ardından 1973 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak ve 1980 yılında Profesörlük göreviyle akademik çalışmalarını sürdürmüştür. Ardından Koç Üniversitesi'ne geçerek akademik yaşantısına devam etmiştir. 1998-2001 yılları arasında Koç Üniversitesi'nde Dekanlık görevi yürütmüştür. Bu görevlerinin yanı sıra, A.B.D.' de Berkeley, Columbia, Duke ve Harvard gibi saygın üniversitelerde de Misafir Öğretim Üyeliği görevlerinde bulunmuştur.

Araştırmalarında insan gelişimi, aile arasındaki etkileşimi kültürlerarası bir bakış açısıyla ele almıştır. Sosyal Psikoloji' nin Türkiye'deki kurucusu olarak adlandırılır. Geliştirmiş olduğu "kültürlerarası benlik ve aile modeli" ile psikolojide A.B.D' nin egemenliğine karşı çıkışına rağmen A.B.D' den büyük övgüler almıştır. Türkçe ve İngilizce olarak kaleme aldığı, çeşitli bilimsel dergi ve kitaplarda yayınlanan iki yüzü aşkın makalesi bulunur ve otuzu aşkın kitaba

yazarlık yapar. Çalışmalarını, aile, anne-babalık, erken çocukluk dönemi ve kültürel bağlamda insan gelişimi üzerine kuramsal ve uygulamalı araştırmaları üzerinden yürütmüştür.

Türkiye Bilimler Akademisi Şeref ve Kurucu Asli Üyelik görevinde de bulunan Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, sahip olduğu birikimlerinin yanında birçok ulusal ve uluslararası ödülü bulunur. Bu ödüllerden bazıları: Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü (1980), Fulbright Ödülü (1983-1984), Phi Beta – Kapa Ödülü(1985), Amerikan Psikoloji Kuruluşu “Uluslar arası Psikolojinin Gelişmesine Seçkin Katkı Ödülü” (1993), Hollanda İleri Araştırmalar Enstitüsü Ödülü (1993–1994), Mustafa Parlar Bilim Ödülü (1996), Wellesley College Mezunlar Başarı Ödülü (1997), Uluslararası Uygulamalı Psikoloji Kuruluşu “Psikoloji Biliminin Uluslararası Gelişimine Katkı Ödülü” (1998), Kültürlerarası Psikoloji Kuruluşu Onur Üyeliği (1998), Hollanda İleri Araştırmalar Enstitüsü Üyeliği (2005), The Academy of Sciences for the Developing World “TWAS üyeliği” (2006), Avrupa Gelişim Psikoloji Kuruluşu 2007 William T. Preyer İnsan Gelişimi Çalışmalarında Mükemmellik Ödülü ve 2007 Ursula Gielen Global Psikoloji Kitabı Ödülü’dür. Türkiye’de Çocuğun Değeri çalışmalarına ve Aile Gelişim Modeli ile insan gelişimi ve aile etkileşimi çalışmalarına öncülüğü vardır. Psikoloji kürsülerinin ülkemizde yaygınlaşmasında büyük emek harcadığı bilinir. 200’ün üzerinde atıf alması ile en fazla atıf sahibi psikologlardan biridir. TÜBİTAK Bilim Ödülü sahibesidir. Anne Çocuk Eğitim Vakfı’nın (AÇEV) kurucularının arasındadır. Dolu dolu bir akademik yaşam ve başarıların ardından 2 Mart 2017 tarihinde hayata veda etmiştir.

- **Prof Dr. Yavuz NUTKU:** 3 Şubat 1943 yılında İstanbul'da doğan Prof. Dr. Yavuz Nutku’ nun babası, İTÜ Gemi İnşaatı Fakültesi kurucularından Ord. Prof. Ata Nutku, Annesi de öğretmenlik mesleğini icra eden Naciye Nutku' dur. Alman Lisesi’ni bitirdikten sonra, bugünkü Boğaziçi Üniversitesi olan Robert Koleji’nde Fizik üzerine lisans eğitimi almıştır. Daha sonra eğitimine Berkeley’de (A.B.D) California Üniversitesi’nde devam etmiş 1965 yılında mezun olmuştur. 1969 yılına gelindiğinde Chicago Üniversitesi’nde (A.B.D) doktora derecesini elde etmiştir. Doktora çalışmasında, *Genel Görelikte Hidrodinamiğin Newton Ötesi İkinci Yaklaşım Denklemlerini* elde etmiştir.

Doktorasında kendisini yönlendiren hocası 1983 yılında Nobel Ödülü sahibi olan Subrahmanyam Chandrasekhar olur (Kolektif, 2010).

1969-1972 yılları arasında Maryland Üniversitesi'nde Misafir Öğretim Üyesi olarak görev almıştır. 1972-1973 yılları arasında da Princeton Üniversitesi'nde çalışmalarını sürdürdükten sonra 1973 yılında ODTÜ'de göreve başlamış, Doçent olarak görevini icra etmiştir. 1976 yılında Texas Üniversitesi'ne davet edilerek orada çalışmalarına devam etmiştir. Ardından Princeton'da Asosiye Profesör olarak görev alarak 1979 yılına gelindiğinde Boğaziçi Üniversitesi Matematik Bölümü'ne katılır. Bu üniversitede ekseriyetle Prof. Dr. Erdal İnönü'nün Gebze'de kurduğu Temel Bilimler Enstitüsü'nde yapılan çalışmalara yarı zamanlı olarak katılmıştır. 1981 yılında TÜBİTAK Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü'nde Fizik Bölümü'nün Başkanlık görevine getirilir ve Profesör olarak anılması da yine bu yıl olur. 1989-1990 eğitim döneminde İstanbul Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü'nde görev almıştır. Burada bir dönemlik çalışmasının ardından Ankara'ya Bilkent Üniversitesi'ne geçmiştir. 1993 yılına değin Bilkent Üniversitesi'nde Matematik Bölüm Başkanlığı görevi dahil çalışmalar yürütmüştür. Ardından 1993 yılında kurulan Türkiye Bilimler Akademisi'nin kurucu ilk on Asil Üyesinin içinde yer almıştır.

Prof. Dr. Yavuz Nutku' nun araştırma çalışmaları, Gravite Instantonları, Üç Boyutlu Topolojik Alan Teorisi, Alternatif Bi-Hamilton Yapılar, Klasik ve Kuantum Gravite, Kütle Çekim Dalgaları, Integre Edilebilen Doğrusal Olmayan Sistemler ve Monge-Ampere Denklemler konularından oluşmaktadır. Daha önceden bahsettiğimiz Akademi ve Enstitü Üyeliğinin haricinde Phi Beta Kappa, Sigma Xi, Uluslararası Genel Görelilik ve Gravite Derneği, Amerikan Fizik Derneği, Türk Fizik Derneği ve Türk Matematik Derneği gibi kurumların da üyeliğindedir. 1965 yılında Phi Beta Kappa Ödülü, 1975'te TÜBİTAK Teşvik Ödülü, 1989'da ise TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne sahip bir bilim insanıdır. Yetmiş yakın makale yayınlayan bin yüzden fazla atıf alan bir isimdir (Ortaçsu, 2011).

Şeker hastası olan Prof. Dr. Yavuz Nutku hastalığının aşırı ilerlemesi ve sağlığına yeterince önem göstermemesine bağlı olarak, 7 Aralık 2010 tarihinde hayata gözlerini yummuştur. Ardında son dönemine kadar

sürdürdüğü çalışmaları ve ilginç kişiliğiyle hayatına girdiği kişileri etkilediği anıları kalmıştır (Akyıldız, 2010).

- **Prof. Dr. Murat SERTEL:** 1942 yılında doğan Prof. Dr Murat Sertel, 1963 yılında Robert Kolej İş İdaresi ve İktisat Yüksekokulu Ekonomi Bölümü'nden lisans mezunu olmuştur. 1966 yılında Oxford Üniversitesi'nde İktisat alanında yüksek lisansını tamamlamış, 1971 yılında da Massachusetts Institute of Technology (A.B.D)'de doktora derecesini elde etmiştir. 1979 yılında Profesörlük unvanına sahip olmuştur. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde İktisat Profesörü olarak çalışmalar yaptığı bilinmektedir.

1966-1967 döneminde Oxford Üniversitesi'nde, 1966-1974 dönemlerinde MIT(Massachusetts Institute of Technology A.B.D)'de, 1972-1977 arasında International Institute of Management (Berlin, Almanya)'te, 1976-1977 döneminde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, 1977-1978'de Israel Institute of Technology (TECHNİON, İsrail)'de, 1978'de Université Catholique de Louvain (Belçika), 1978 yılında TÜBİTAK (Türkiye Bilimler Akademisi)'ta, 1981-1982 arasında Technische Universiteit van Twente (Hollanda)'de, yine aynı dönemde Universitat von Wien (Viyana-Avusturya)'de, 1982-1985 yıllarında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, 1983-1988 yıllarında da İktisat Bölümü Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1998-1999 döneminde University of Pennsylvania (A.B.D)'de, 1991-1992'de Instituto d'Analysis Economico (Barselona, İspanya)'da, 1997-1998 döneminde Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (Marsilya, Fransa)'de, 1999'da Universitat Pompeu Fabra (Barselona, İspanya)'da, 1999-2000 yıllarında Bilkent Üniversitesi'nde, 2000'de Libera Università di Bolzano (İtalya)'da, ve 2002'de Koç Üniversitesi'nde İktisat, Matematik ve İşletme dallarında Araştırmacı, Profesör ve Ziyaretçi profesör olarak görev almıştır.

1993 yılında yeni kurulan Türkiye Bilimler Akademisi'nin Kurucu Üyesi ve sonraları Konsey Üyesi olarak görev almıştır. Econometric Society (Ekonometri Topluluğu/Derneği, Ohio, A.B.D), American Mathematical Society (Amerikan Matematik Derneği, Providence, Rhode Island, A.B.D) European Economic Association (Avrupa Ekonomik Topluluğu) gibi birçok bilimsel meslek cemiyetinin üyeliğini yapan Prof. Dr. Murat Sertel 1978-1980

dönemleri arasında International Association for the Economics of Self-Management'in Başkan Yardımcısı ve 1980-1982 dönemlerinde de Başkanı olmuştur. 2003-2005 yılları arasında Güney Avrupa İktisat Teorisi Cemiyeti (ASSET) Başkanı olarak seçilmiştir. Birçok önemli bilimsel dergide hakemlik ve editörlük, Review of Economic Design dergisinin de kuruculuğu ve baş editörlüğünü yapmıştır.

1984 yılında Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü, 1987 yılında International Development Research Center (Kanada) Araştırma Ödülü'nü, 1992 yılında Mustafa Parlar Bilim Ödülü'nü, 1998 yılında da Boğaziçi Üniversitesi Vakfı Araştırmada Üstün Başarı Ödülü'nün sahibi olan Prof. Dr. Murat Sertel'in, dünyanın önde gelen bilimsel yayınlarında yayımlanan seksenin üzerinde makalesi bulunur. Sekiz tane kitap yazmıştır ve bu kitaplar uluslararası yayıncılar tarafından da basılmıştır.

Oyun Teorisi, Sosyal Seçme Kuramı ve İktisadi Tasarım konularında dünyanın önemli bilim insanlarından olan Prof. Dr. Murat Sertel, üzerinde çalıştığı bilimsel mevzular ve yetiştirdiği nesillerle hem ülkemizin İktisat Kuramı ve Sosyal Bilimler gelişimi açısından hem de diğer ülkelerde saygın bir bilimci niteliği kazanmasına neden olmuştur.

Ne yazık ki 25 Ocak 2003 tarihinde, Marsilya'da, katıldığı bir uluslararası konferansta çalışmalarını arz ederken geçirdiği kalp krizi sonucu hayata gözlerini yummuştur (Fındıkçıoğlu & Sanver, 2003).

- **Prof. Dr. Celal ŞENGÖR:** 24 Mart 1955 tarihinde İstanbul'da doğan Prof. Dr. Celal Şengör, 1973 yılında Robert Koleji'nden mezun olmuştur. 1978'de State University of New York at Albany(A.B.D)'de Jeoloji bölümünü bitirmiş ve aynı üniversiteden 1979 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1981 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi'nin Genel Jeoloji Bölümü'nde asistan olarak akademik hayatına başlar. 1982 tarihine gelindiğinde de State University of New York at Albany'den doktora derecesine ulaşır.

1984 yılında Londra Jeoloji Cemiyeti Başkanlık Ödülü'nü, 1986 yılında TÜBİTAK Bilim Ödülü'nün sahibi olur. Aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'ndan Doçentlik unvanına sahip olur. 1988 tarihinde Neuchâtel Üniversitesi (İsviçre) Fen Fakültesi'nden Şeref Bilim Doktoru (Docteur ès sciences honoris causa) rütbesini elde eder. 1990 yılında Academia Europaea (Londra, İngiltere) 'ya kabul edilir ve cemiyetin ilk

Türk Üyesi olma özelliğini taşır. Aynı yıl Avusturya Jeoloji Servisi'nin Muhabir Üyesi, olur. 1991 tarihinde de Avusturya Jeoloji Derneği Şeref Üyesi seçilir. Yine aynı yıl, Kültür Bakanlığı'nın Bilgi Çağı Ödülü'nün sahibi olur. 1992 yılına gelindiğinde İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalı'nda Profesörlük payesini alır.

1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi'nin en genç Kurucu Üyesi konumunda olur. Aynı sene TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyeliği'nde de yer alır. 1994 yılında Rusya Doğa Bilimleri Akademisi'nin üyeliğine seçilir ve Fransız ve Amerikan Jeoloji Dernekleri Şeref Üyesi olur. Fransız Fizik Cemiyeti ve École Normale Supérieure Vakfı tarafından Rammal Madalyası'na layık görülür.

Prof. Dr. Celal Şengör 1997 yılında, Fransız Bilimler Akademisi tarafından Yerbilimleri çalışmalarında büyük ödül olan Lutaud Ödülü'ne sahip olur. 1998 tarihinde Collège de France'da Misafir Profesör olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Bu okulda "*XIX. Yüzyılda Tektoniğin Gelişmesine Fransız Jeologlarının Katkısı*" ile ilgili ders sunumu yapmıştır. Yine aynı tarihte Collège de France'ın madalyasına nail olur. 1999 yılında çalışmalarından dolayı Londra Jeoloji Cemiyeti ona Bigsby Madalyası'nı layık görmüştür. 2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Bilimler Akademisi'nin Yabancı Üyeliği'ne seçilen ilk Türk vatandaşı olma fırsatını yakalar. Rus Bilimler Akademisi'ne Fuad Köprülü'den sonra seçilen ikinci Türk olarak yer alır. 2010 yılında Guztav-Steinman Madalyası'na layık görülmüş, 2013 yılında da Leopoldina Doğa Araştırmacıları Akademisi Üyesi olmuştur.

Prof. Dr. Celal Şengör, Jeolojide Yapısal Yerbilim ve Tektonik çalışmaları ile adını duyuran bir isimdir. Şerit Kıtaların Dağ Kuşaklarının Yapısına Etkisini ortaya koyan çalışmalarını elde etmiş ve Kimmer Kıtası adını verdiği bir şerit kıta keşfinde bulunmuştur. Orta Asya'nın Jeolojik Yapısını incelemiş, kıta-kıta çarpışmasının ön ülkeleri nasıl etkilediğine dair ispatlar sunmuştur (Kaplan, 2015). Çalışmalarını sürdürmektedir.

- **Prof. Dr. Erdoğan ŞUHUBİ:** 4 Ekim 1934 yılında İstanbul'da doğan Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi, 1951 yılında Haydarpaşa Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlayarak 1956'da mezun olur. Aynı sene bulunduğu fakültenin Teknik Mekanik ve Genel Mukavemet Kürsüsü'nde asistan unvanıyla çalışmalarına

başlar. 1959 yılında Uygulamalı Mekanik üzerine doktora derecesini elde eder. 1962 tarihinde aynı üniversitenin Nükleer Enerji Enstitüsü'nde öğrenimini tamamlar. 1962-1964 yılları arasında A.B.D' de Purdue Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Bölümü'nde Araştırmacı olarak görev alır. 1964 yılında Teorik ve Uygulamalı Mekanik Alanı'nda Doçent unvanı alır. 1968-1970 tarihleri arasında A.B.D' deki Princeton Üniversitesi Hava-Uzay ve Makine Bilimleri Bölümü' ne Misafir Öğretim Görevlisi olarak çağırılır ve görevini yapar. 1970 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nde Profesör unvanını alır. 1971 yılına gelindiğinde yeni kurulmuş kürsü olan Temel Bilimler Fakültesi'nde 1982 yılına kadar Mekanik ve Sürekli Ortamlar Mekaniği Kürsüleri Başkanı olarak görev alır. 1975 yılında İngiltere Bilim Araştırma Konseyi (Science Research Council)'nin davetiyle 6 ay süre ile Newcastle Upon Tyne Üniversitesi Mühendislik Matematik Bölümü'nde Misafir Profesör olarak görev alır. 1982-1999 yılları boyunca YÖK ile kurulan İ.T.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Mühendislik Bilimleri Bölümünün Başkanlık görevinde bulunur. İtalyan Ulusal Araştırma Konseyi'nin (C. N. R.) davetlisi olarak 1982, 1983, 1985, 1988, 1989, 1991 ve 1993 dönemlerinde Genova ve Napoli Üniversiteleri'nde seminer ve araştırmalar yürütmüştür.

TÜBA Kurucu Üyesi olan Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi' nin aynı döneme denk gelen New York Bilimler Akademisi (New York Academy of Sciences) üyeliği de bulunur. Fakat bu üyeliği 1995 yılında kendi isteği üzerine 1995 yılında sonlanmıştır. Önemli dergilerin editör ve yürütücülük görevinde bulunmaktadır. Yayınladığı ve araştırdığı önemli bilimsel çalışmaların yanı sıra yetiştirdiği bilim insanlarıyla da bilim dünyamızda önemli yer tutar (Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü E-Bülten, 2007).

- **Prof. Dr. Ali ALPAR:** 1950'de Malatya'da doğan Prof. Dr. Ali APAR 1972 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Fizik Bölümü'nden mezun olmuştur. Çalışmalarının devamı için A.B.D' ye giderek 1977'de Cambridge Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamıştır. Bilimsel araştırmaları Nötron Yıldızları ve Pulsarlar gibi konular üzerinedir. 1978-1981 dönemleri arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde Öğretim Görevliliği yapmıştır. 1982 yılına gelindiğinde Doçent unvanına sahip olmuştur. 1981-1985 dönemlerinde A.B.D 'de Columbia Üniversitesi ve Illinois Üniversitesi'nde araştırmalarda bulunur. 1985 yılında TÜBİTAK Teknik Bilimler Araştırma Enstitüsü'nde

görev alır. 1986'da TÜBİTAK Teşvik Ödülü, 1988'de Sedat Simavi Ödülü, 1992'de de TÜBİTAK – TWAS Bilim Ödülü'ne layık görülür. Aynı yıl Türk Astronomi Derneği Başkanlığına getirilir ve 1994 yılına kadar görevini sürdürür. Başkanlık görevine 2006 tarihinde yeniden başlar ve 2014 yılına değin Birinci ve İkinci Başkan olarak görevini yerine getirmiştir. 1994'te ODTÜ'den, 2003'te Sabancı Üniversitesi'nden Mezuniyet Sınıfı Öğrencilerinin Seçtiği En İyi Öğretim Üyesi ödülleri almıştır.

1993 yılında TÜBA İkinci Konsey Asli Üyesi olur. 2011 tarihine kadar TÜBA içinde yer alır. 1993-1997 döneminde TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyeliği görevini yerine getirmiştir. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları' nın yayın hayatına girmesinde öncü olan kurulun üyeliğinde de bulunmuştur. 2004-2010 yılları arasında Sabancı Üniversitesinin ilk Temel Geliştirme Direktörü olarak çalışmıştır. 2006-2010 tarihleri arasında, Avrupa Birliği VI. Çerçeve Marie Curie Transfer of Knowledge Project – ASTRONS Yöneticisi, (bilimakademisi.org) 2011'de yeni kurulan Bilim Akademisi Derneği Kurucu Üyesi, 2012'de Avrupa Bilimler Akademisi Üyesi ve 2013'te American Philosophical Society Üyesi olmuştur (tad.org, 2012-2013).

- **Prof. Dr. Metin AND:** 17 Haziran 1927 tarihinde İstanbul'da doğan Prof. Dr. Metin And, 1947'de Galatasaray Lisesi'nden, 1950'de de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Öğrenim gördüğü yıllarda İstanbul Belediye Konservatuvarı' na devam ederek Ferdi von Statzer'den piyano dersleri almıştır. Yüksek lisans eğitimini Londra (İngiltere)' da alarak; bale, opera ve tiyatro eğitimi için Rockefeller Vakfı bursuyla New York'a gittiği bilinir. 1974 yılında Doçent, 1980 yılında Profesör unvanı sahibi olur (Biyografya Türkiye Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi, 2016).

Kurulduğu tarihten itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde otuz yıldan fazla bir süre Öğretim Üyeliği görevinde bulunmuştur. 1994 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden emekli olana değin ülkemizde; Ankara Devlet Konservatuvarı'nda, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve Ankara Üniversitesi Basın Yayın Okulu'nda dersler vermiştir. Bunun yanı sıra yurtdışında New York (A.B.D), Tokyo (Japonya) ve Justus Liebig- Giessen (Almanya) Üniversiteleri'nde de misafir Öğretim Görevlisi olarak çalışmıştır.

Emekliliğinden sonra Boğaziçi ve Bilkent Üniversitelerinde Kültür Tarihi dersleri sunmuştur. Hayatı boyunca çeşitli ülkelerde konferanslar vermiş, dergi ve gazetelerde eleştirmenlik ve yazarlık görevlerinde bulunmuştur (Kuzucular, 2015).

1993 yılında kurulan TÜBA'nın 1994 yılından itibaren oluşturulan ikinci Asli Üye grubunda yer alan Prof. Dr. Metin And yaş haddini doldurduktan sonra Şeref Üyesi olarak kurumda yer almaya devam eder. Karşılaştırmalı tiyatro araştırmalarının ilklerindendir. Yabancı dillerde yazılanlar dahil olmak üzere elliye yakın kitap, bin beş yüz kadar bilimsel inceleme, birçok tanıtma-eleştiri yazısı ve ansiklopedi maddesini literatüre koymuştur. Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun kökleri, etkileşimleri ve kültürel boyutları gibi konular onun uzmanlık alanındadır. Batı etkileşimiyle yol kat eden Türk tiyatrosunun dönemlerini belgelere dayandırarak araştırmaları arasına almıştır.

1970 tarihinde Türk Dil Kurumu Bilim Ödülü, 1980 Türkiye İş Bankası Bilimsel Araştırma Ödülü, 1983'te Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü, 1985'te Fransa Hükümeti'nin "Officier de l'ordre des Arts et des Letres" Nişanını, 1991'de İtalya Cumhurbaşkanı'nın "Şövalyelik" Nişanını, 1998'de Türkiye Bilimler Akademisi Hizmet Ödülü, 2005'te Eskişehir Anadolu Üniversitesi tarafından Onur Ödülü ve 2007 TÜYAP (Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş.) Onur Yazarı Ödülü gibi birçok ödül ve nişanın sahibi olmuştur (TÜBA,b.t.).

Prof. Dr. Metin And, 30 Eylül 2008 tarihinde 81 yaşındayken Ankara'da vefat etmiştir. Ardında araştırmalar ve yeniliklerle dolu bir geçmiş bırakmıştır.

- **Prof. Dr. Cumhur ERTEKİN:** 1937 yılında İzmir'de doğan Prof. Dr. Cumhur Ertekin, 1961 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1965 yılında Nöroloji Uzmanı unvanını yine aynı üniversiteden elde eder. Ardından dünyada yeni gelişmeye başlayan 'elektromyografi' (*kas ve periferik sinirlerin elektriksel aktivitesinin kaydedildiği, fonksiyonlarının ölçüldüğü bir teşhis yöntemi*) konusunu öğrenmek üzere Danimarka'ya, o dönemin en ünlü Nörofizyoloğu olan Prof. Dr. Fritz Buchtal ile çalışmaya

gitmiştir. Burada yıl kaldıktan sonra, İsveç'te Prof. Dr. Ingvar' ın çalışmalarına katılmıştır. 1968' de Türkiye'ye geri dönerek elektromyografi alanında uluslararası çapta çalışmalarda bulunur. 1970 yılında Doçent 1975 yılında da Profesör unvanını elde eder. 1971 yılında Muzaffer Şevki Yener Diyabet Araştırma Ödülü'ne, 1974 yılında Eczacıbaşı Tıp Araştırma Ödülü'ne layık görülür. 1982 yılında 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası ile çeşitli çalışmalarına ve dünya çapındaki namına rağmen hukuki hiçbir gerekçe gösterilmeksizin akademik yaşantısından ve üniversiteden uzaklaştırılmıştır. Akademiden uzaklaştırılmasına rağmen çalışmalarından dolayı 1986 tarihinde, Sedat Simavi Sağlık Bilimleri Ödülü'ne layık görülür. 1990 tarihinde Yerel İdare Mahkemesi ve Danıştay Kararı ile akademik hayatına yeniden kavuşmuştur (Çetiner, 2004).

1991 yılında Sağlık Bilimleri alanında TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne layık görülmüştür. Aynı tarihte, Klinik Nörofizyoloji EEG-EMG' Derneği'nin kurucularından olur. 1992 yılında uzaklaştırıldığı üniversitede Anabilim Dalı Başkanlık görevine, 1993 yılında TÜBA Asli Üyeliği' ne seçilir. TÜBA içinde "Etik Kurul Komitesi" Başkanlığı görevinde de bulunur (Durmaz & Çalışkan, 2014). 2011 yılında TÜBA'daki Şeref ve Onur Üyeliği görevinden istifa etmiştir.

1999 yılında İstanbul Tabip Odası Bilim Ödülü'nü alır. 2000 yılında Türkiye Tıp Akademisi Üyeliği'ne seçilir. 2001 yılında Clinic Neurophysiology EEG Society-CNE Bilim ve Hizmet Onur Ödülü'nü alır. 2003 yılında Türkiye Klinik Nörofizyoloji EEG-EMG Derneği Bilim Ödülü'nü, 2004 yılında Sedat Simavi Sağlık Bilimleri Ödülü'nü başka bir çalışma alanda grubuyla birlikte elde eder. Aynı yıl Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı'ndan emekli olur. 2007'de Füsün Sayek Bilim Ödülü, 2009'da Türk Nöroloji Derneği Bilim ve Hizmet Ödülü'nün sahibi olur (Bilim Akademisi).

Prof. Dr. Ertekin' in günümüze değin yüzden fazla uluslararası yayını, SCI taraması altındaki dergilerde binden fazla atfı, Ondan fazla Türkçe kitabı, yüz altmıştan fazla da Türkçe makalesi bulunmaktadır. Adı ile anılan pek çok bilimsel yönetime sahiptir. Çalışmalarına hala İzmir'deki bir Devlet Hastanesi'nde devam etmektedir.

- **Prof. Dr. Hamit FİŞEK:** 1941 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Prof. Dr. Hamit Fişek, 1964'te Robert Koleji'nden Fen Bilimleri üzerine eğitim alarak mezun olur. 1964 yılı içinde Fulbright bursu ile Stanford Üniversitesi (A.B.D)'ne giderek 1966 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. Ardından kazandığı teorik bilgileri geliştirmek amaçlı 1968 yılında aynı üniversitede uzmanlık eğitimi geliştirmek için uğraşır. 1969 yılında doktorasını bitirmiştir. Uzmanlık eğitimi boyunca Newhouse Foundation ve National Science Foundation Grant burs desteklerinden faydalandığı belirtilir. Araştırmaları: Sosyal psikoloji, Grup süreçleri, Sosyal Bilimlerde Matematiksel Modelleme gibi alanlar üzerinden ilerlemiştir.

Mesleki hayatına Stanford Üniversitesi'nde asistan olarak başlayan Prof. Dr. Hamit Fişek, 1970-1972 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Öğretim Görevlisi, 1973-1977 tarihleri arasında ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde Yardımcı Doçent, 1977-1978 yılları arasında Rochester ve Stanford Üniversiteleri'nde Misafir Öğretim Görevlisi olarak çalışmıştır. 1978 yılında Doçent unvanı alan Prof. Dr. Hamit Fişek, Boğaziçi Üniversitesi'nde emekli olduktan sonra ve hatta günümüze değin olan akademik çalışmalarını sürdürür. 1982 yılında aynı kürsüde Profesörlük unvanına kavuşur. 1988-1989 döneminde Stanford Üniversitesi'ne Misafir Profesör olarak davet edilir. 1992-1996 ve 1998-2000 dönemlerinde Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde Akademik İşlerden Sorumlu Rektör Yardımcısı görevinde bulunur. 2004-2007 tarihleri arası aynı üniversitenin Psikoloji Bölüm Başkanlığı'nı yapar.

1994-1997 dönemleri arasında TÜBA'nın ikinci grup Asli Üyesi olan Prof. Dr. Hamit Fişek 2001-2005 döneminde tekrardan Konsey'in içerisindeki görevini sürdürür. 2011 yılına kadar da çalışmaların içinde yer almıştır. TÜBA temsilciliğinin yanı sıra 1995-1997 dönemleri arası Avrupa Bilim Vakfı Sosyal Bilimler Sürekli Komitesi'nde, 2001-2008 yılları arasında da Üniversitelerarası Kurul Doçentlik Sınav Komisyonu'nda yer almıştır (Bilim Akademisi).

- **Prof. Dr. Mithat İDEMEN:** 14 Mayıs 1935 yılında Şanlıurfa'da doğan Prof. Dr. Mithat İdemen, lise ikinci sınıfa kadar doğduğu şehirde aldığı eğitimine ailesinin İstanbul'a yerleşmesi ile, Pertevniyal Lisesi'nde devam etmiş ve 1953

yılında mezun olmuştur. Mezun olduğu yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Bölümü'nde akademik eğitimine başlayarak bir yıl sonra Elektrik Fakültesi'ne geçerek 1958 yılında bu bölümden mezun olur. Öğrenimi sırasında 1956 yılında Ağaoğlu Ödülü'nü 'Mekanik' çalışmalarından kazanır. 1960 yılında NATO Bursu kazanarak Paris Fen Fakültesi (Fransa) Elektronik Enstitüsü 'nde uzmanlık ve doktora eğitimi alır. 1963 yılında Türkiye'ye döner ve İTÜ'de çalışmalarına başlar. 1969 yılında Matematik Doçenti unvanına kavuşur (İTÜ ari24.com).

1970 yılında İTÜ Elektrik Fakültesi Elektromanyetik Alanlar Kürsüsü 'ne atanmış; 1971-1972 döneminde Fransız Hükümeti'nin verdiği araştırma bursu vasıtasıyla yeniden Fransa'ya gitmiştir. Henri Poincaré Enstitüsü'nde Matematik alanında çalışmıştır. 1975 tarihinde Profesörlük unvanını almıştır. 1976-1980 arasındaki dönemde İTÜ Elektrik Fakültesi'nde Dekan Yardımcısı olarak görev yapar. Çalışmaları: Karışık Sınır Değer Problemleri, İntegral Dönüşümler, Elektromanyetik Alan Teorisi, Difraksiyon Teorisi ve Ters Problemler üzerinedir. 1981 yılında İntegral Dönüşüm araştırmaları üzerinden Sedat Simavi Ödülü'ne, 1983 yılında da Kırınımın Geometrik Teorisi çalışmaları kapsamında TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne layık görülür.

1993 yılında kurulan TÜBA'nın, 1994 yılındaki seçiminde TÜBA ikinci grup Asli Üyelik görevinde bulunan Prof. Dr. Mithat İdemen, bu görevini 2004 yılında Şeref Üyesi olana değin sürdürür. 2011 yılında mevcut Hükümet'in getirdiği yeni uygulamayı protesto ederek TÜBA'dan ayrılma kararı alır. Aynı yıl, Türkiye'nin URSI (Union Radio Science International)'ye üye olmasını sağlamıştır. 1996 yılına kadar URSI Türkiye Ulusal Komitesi'nin Başkanı olarak çalışmıştır. Bu kurumdaki çalışmalarını kesintiye uğratmamıştır. 1997 yılında İTÜ Vakfı Bilim Ödülü'nü kazanır ve emekli olur. Işık Üniversitesi'nde emekliliğinden sonra dersler vermeye başlar. 1999-2005 arasındaki dönemde bu okulun Mühendislik Fakültesi Dekanlık görevini sürdürür. 2005-2011 yılları arasında Yeditepe Üniversitesi'nde dersler veren Prof. Dr. Mithat İdemen Okan Üniversitesi'nde çalışmalarına devam etmektedir. Bunların haricinde, 2005 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü tarafından Onursal Doktora Unvanı, 2008 yılında da Elektromanyetik alanına yaptığı katkılardan dolayı International MMET

(Mathematical Methods in Electromagnetic Theory) Konferansında Khizhnyak Ödülü'nü almıştır (Toker, 2013).

- **Prof. Dr. Gündüz İKEDA:** 1926 yılında Tokyo/Japonya'da doğan Prof. Dr. Gündüz İKEDA, Türk vatandaşı olmasından sonra Gündüz ismini almış, asıl adı Masatoshi olan Japon asıllı Türk bilim insanıdır. 1948'de Osaka Üniversitesi (Japonya)'nde Matematik Bölümü'nden mezun olmuştur. 1953'te aynı üniversitede doktora eğitimini tamamlayarak, 1955 yılında Doçentlik unvanını elde eder. 1957-59 tarihleri arasında Almanya'da Hamburg Üniversitesi'nde Helmuth Hasse'nin yanında araştırmalara katılır ve onun önerisi üzerine 1960'ta Türkiye'ye gelerek Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde İstatistik dersleri vermeye başlar. 1961'de aynı üniversitenin Fen Fakültesi'nde Yabancı Uzman olarak görevini sürdürür. 1964'te Türk uyruğuna geçerek 1965'te yeniden sınava girip başarılı olarak Doçent, 1967'de de Profesör unvanını alır. 1969-1976 dönemleri arasında ODTÜ'de dersler vermeye başlamış ve 1976'da Hacettepe Üniversitesi'ne Matematik Bölümü Başkanlık görevi için geçmiştir. 1978 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne geri döner (Tok, 1996: 76-78).

Çeşitli tarihlerde Hamburg, ABD'deki California ve Ürdün'deki Yermuk Üniversitelerinde Misafir Öğretim Üyesi olarak araştırmalarını sürdürmüştür. 1976'da Princeton'daki Yüksek Araştırma Enstitüsü'nde Araştırmacı olarak çalışmıştır. TÜBİTAK'ın Temel Bilimler Araştırma Grubu'nda yer aldığı bilinir. ODTÜ Pür Matematik Araştırma Ünitesi Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Cebir ve Sayılar Kuramı çalışmalarından dolayı 1979 tarihinde TÜBİTAK Bilim Ödülü'nü kazanmıştır. ODTÜ'deki çalışmalarını 1991 yılına kadar sürdüren Prof. Dr. Gündüz İked, 1991-1993 dönemlerinde Kuzey Kıbrıs'ta, 1993-1995 yılları arasında Marmara Araştırma Merkezi'nde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu merkezde TÜBİTAK Diskret Matematik Ünitesini kurmuş, Şifreleme ve Kodlama Teorisi ile ilgili yoğun çalışmalara girmiştir. 1995-1997 dönemleri arasında Marmara Araştırma Merkezi'nde oluşturulan, Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü'nde daha detaylı olarak çalışmalarını yürütmüştür (Bilhan, 2003: 38-41).

1994 yılında yapılan TÜBA seçimlerinde Asli Üye seçilen Prof. Dr. Gündüz İkedâ, aynı yıl ODTÜ Mustafa Parlar Bilim, Hizmet ve Onur Ödülü'nü kazanır. 1996 senesinde TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Liyakat Ödülü'nü almıştır. 1997'den itibaren hayatını kaybettiği 2003 yılına değin Feza Gürsey Enstitüsü'nde çalışmalarını yürütmüştür. Uzmanlaştığı alanlar, Cebir, Cebirsel Sayılar Kuramı, Kodlar Kuramı ve Kriptoloji üzerinedir. Araştırmalarını yürüttüğü alanlar ise Galois ve Ters Galois Kuramları olmuştur.

9 Şubat 2003 tarihinde Ankara'da hayata veda eden Prof. Dr. Gündüz İkedâ'nın kırk civarında önemli makalesi, önemli kurum ve kuruluşlardan ödülleri, yürüttüğü tezler ve yetiştirdiği mühim öğrencileri bulunmaktadır (Tok, 1996).

- **Prof. Dr. Namık Kemal Pak:** 1947 yılında Samsun'da doğan Prof. Dr. Namık Kemal lise eğitimine kadar olan öğrenim hayatını doğduğu şehirde tamamlamıştır. NATO (North Atlantic Treaty Organization- Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) ve TÜBİTAK Şeref Bursiyeri olarak Ankara Üniversitesi'nin Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nde 1968 tarihinde mezun olmuştur. 1972 yılında da NATO ve Amerikan Atom Enerjisi Kurumu Bursiyeri olarak, Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nde Fizik üzerine uzmanlık ve doktora derecesini tamamlamıştır. 1977 yılında Hacettepe Üniversitesi Fizik Mühendisliği Bölümü'ndeyken Doçentlik, 1988 yılında ODTÜ Fizik Bölümü'ndeyken de Profesörlük unvanlarını elde etmiştir. Ömrünün sonuna kadar da ODTÜ'de Öğretim Görevliliği 'ne devam etmiştir.

Prof. Dr. Namık Kemal Pak, 1976-1977 Kaliforniya Üniversitesi ve Stanford Üniversitesi'nde çalışmalarda bulunmuştur. 1979- 1986 yılları arasında aralıklı olarak Cenevre Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi (CERN), Trieste-İtalya International Center for Theoretical Physics (ICTP- Uluslararası Teorik Fizik Merkezi)'de, araştırmalara katılmıştır (Boz, 2015).

1988-1989 yılları arasında Devlet Bakanı Adnan Kahveci'nin Danışmanlık görevini yürüten Prof. Dr. Namık Kemal Pak, 1989-1991 yılları arasında "Üniversitelerarası Kurul Profesörlük Değerlendirme Komisyonu'nun Başkanlık yetkisini almıştır. 1990-1997 yılları arasında TÜBİTAK Başkan Yardımcılığı yapmıştır. 1993 yılında kurulan TÜBA'nın 1994 yetkilendirilmesinde Asli Üyelik mertebesinde çalışmalara katılmış bu

görevini 2011 yılında istifa ile sonuçlandırmıştır. Ocak 1998-Mayıs1999 yılları arasında da TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi olarak da çalışmalarını sürdürmüştür.

Prof. Dr. Namık Kemal Pak, 1988-1989 yılları arasında NATO Bilim Komitesi Türkiye Temsilcisi olmuş, 1991-1997 dönemlerinde OECD Bilim ve Teknoloji Politikaları Komitesi Türkiye Temsilciliği görevinde bulunmuştur. Yine 1991-1997 döneminde NATO-İstikrar İçin Bilim (SFS) Programı, Türkiye Ulusal Koordinatörlüğü'nü yapmıştır. 1993-1997 dönemleri arasında NATO Bilim Komitesi Türkiye Alternatif Temsilcisi, 1993-2003 yılları boyunca Avrupa Bilim Vakfı (ESF) Governing Council ve Executive Council" Üyelikleri' nde bulunmuştur. 1993-1998 tarihleri arasında NATO Bilim Komitesi "Science and Technology Policy" Panel Üyesi olmuş, 1995-1997 yılları arasında Avrupa Bilim Vakfı (ESF) "Standing Committee for Physical and Engineering Science" Üyeliği görevini üstlenmiştir. 1997-2003 yılları arasında NATO-Barış İçin Bilim (SFP) Programı-Steering Group Üyeliği çalışmalarında da bulunmuştur. 1999-2003 dönemine gelindiğinde, EUREKA Üst Düzey Grup (HLG) Üyeliği, 2001-2002 döneminde Avrupa Birliği e-Avrupa Programı Üst Düzey Karma Komisyonu Üyeliği, 2003'te Avrupa Birliği INTAS Programı Genel Kurulu Avrupa Birliği Ortak Araştırma Merkezleri (JRC) Programı Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde de yetkilenmiştir. Bunların haricinde 1990'dan itibaren Üçüncü Dünya Bilimler Akademisi (TWAS) Üyesi, 1993 yılından itibaren de Academia Europea (Avrupa Akademisi)'nin Üyesi olmuştur.

Prof. Dr. Namık Kemal Pak, 31 Mayıs 1999-31 Mayıs 2003 tarihleri arasında TÜBİTAK Başkanı olarak önemli işler başarmış, 1979 yılında TÜBİTAK Teşvik Ödülü'nü, 1989 yılında TÜBİTAK Bilim Ödülü'nü kazanmıştır (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu(TÜBİTAK)).

10 Kasım 2015 tarihinde hayata veda eden Prof. Dr. Namık Kemal Pak'ın yönettiği birçok yüksek lisans ve doktora tezinin yanı sıra uluslararası dergilerde yayınlanmış yüze yakın bilimsel makalesi vardır. Makalelerine bin civarında atıf yapıldığı bilinir. Çalıştığı alanlar, *"Kuantum Renk Dinamiği, Standart Model ve Ötesi Modeller, Kuantum Alan Teorisi, Topolojik Solitonlar, Monopoller, Aharonov-Bohm Saçılması, Sigma Model, Chern-*

Simons Ayar Teorileri, Yük-Parite Simetrisini İhlal Eden Modeller, Baryon Yaratılması, Kuantum Bilgi Teorisi ve Yol Integralleri” konularından oluşur. Son zamanlarında, “*Büyük Patlama Teorisi, Kuantum Teorisi, Anti-Madde, Özel Görelilik*” alanlarında makaleler yazarak, konferanslar vermiştir (Boz, 2015).

- **Prof. Dr. Şefik SÜZER:** 19 Mart 1948 yılında Kayseri’de doğan Prof. Dr. Şefik Süzer 1965-1970 yılları arası eğitim aldığı ODTÜ Fen Fakültesi Kimya Bölümü’nden mezun olmuştur. A.B.D.’deki California Üniversitesi’nde 1976 yılında doktorasını tamamlamıştır. 1979 yılında Yardımcı Doçent, 1981 yılında Doçent, 1988 yılında da Profesör unvanını elde etmiştir. Akademik unvanlarına, ODTÜ Kimya Bölümü’ndeki çalışmaları sayesinde kavuşmuştur.

Prof. Dr. Şefik Süzer, California Üniversitesi’ndeki uzmanlık eğitimi sırasında 1970- 1976 yılları arasında aynı üniversitenin Lawrence Laboratuvarı’nda Kimya üzerine Araştırma Görevlisi olarak çalışma fırsatı yakalamış, 1976-1977 yılları arasında Sydney Üniversitesi (Avustralya) Teorik Kimya Bölümü’nde doktora sonrası araştırmacı olmuş ve 1977-1978 yılları arasında da Freiburg Üniversitesi (Almanya) Fizik Bölümü’nde yine doktora sonrası araştırmacı olarak yer almıştır. Bu görevlerinin haricinde 2000-2001 döneminde Michigan Üniversitesi Kimya Bölümü’nde Misafir Öğretim Üyesi olarak görev almış, Brookhaven Ulusal Laboratuvarı’nda da çalışmalarını sürdürmüştür. 2008 yılında Delaware Üniversitesi’nden (A.B.D.) Misafir Öğretim Üyesi olarak davet almış ve görevini yapmıştır. Bilkent Üniversitesi Kimya Bölümü Profesörü olarak akademik etkinliğine devam etmektedir.

Prof. Dr. Şefik Süzer, 1965-1970 yılları arasında lisans eğitimi ve 1970-1974 yılları arasında lisans üstü eğitimi alırken NATO Bursu’ndan faydalanmış, 1976-1977 yıllarında Alexandre von Humboldt Bursu’na layık görülmüş, 1985’te, 2001’de ve 2007-2008 dönemlerinde de Fulbright Araştırma Bursu almıştır. Aldığı ödül ve yer aldığı faaliyetlere değinirsek: 1980-1990 Elektron Spektroskopisi Dergisi Yayın Kurulu Üyesi, 1981 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Genç Araştırmacı Ödülü sahibi, 1990 Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Ödülü sahibi, 1994 yılında TÜBA için seçilen ikinci kurucu Asli Üyesi, 1997 itibarıyla Türk Kimya Kurumu Onursal Üyesi, 2001-2008 dönemi TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi, 2008 yılında Elektron Spektroskopisi Dergisi Yayın

Kurulu Üyesi, ECASIA 2009 Başkanı, Elsevier’de 2010-2013 Uygulamalı Yüzey Bilimi üzerine Editörlük, 2010 itibari ile Amerikan Vakum Derneği Üyesi, 2011 Türk Yüzey Bilimi Derneği Başkanı, 2013 Elsevier Yüzey Bilim Raporları üzerine Editörlük ve yine 2013’te Almanya Fritz-Haber Enstitüsü Misafir Araştırmacısı olduğunu görürüz. Türk ve Amerikan Kimya Dernekleri Üyeliği bulunur.

Prof. Dr. Şefik Süzer’in idari yetkilerini: 1987-1989 ODTÜ Kimya Bölümü Müdür Yardımcılığı, 1989-1990 Fen-Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı, 1990-1992 TÜBİTAK Doğa Bilimleri çalışmaları üzerine Program Direktörlüğü ve 1992-2012 yılları arası Bilkent Üniversitesi Kimya Bölüm başkanlığı olarak sıralayabiliriz (Bilkent Üniversitesi).

- **Prof. Dr. Tosun TERZİOĞLU:** 1942 yılında İstanbul’da dünyaya gelen Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, 1961 yılında Robert Koleji’nden mezun olmuştur. 1965 yılında İngiltere Newcastle-Upon-Tyne Üniversitesi’nde Matematik Bölümü’nün lisansını almış, 1968 yılında da yine Matematik alanında yaptığı araştırmalar neticesinde Almanya Frankfurt Üniversitesi’nde doktorasını bitirmiştir. Michigan, Wuppertal ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinde ders veren Terzioğlu, 1974-1975 dönemi ve 1989-1991 arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Matematik Bölümü Başkanlığı yapmıştır. 1977-1982 dönemleri boyunca da aynı üniversitede Fen ve Edebiyat Fakültesi Dekanlığı görevini icra etmiştir (Sabancı Üniversitesi).

1977-1981 yılları arasında TÜBİTAK Temel Bilimler Araştırma Grubu Üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, 1979-1981 yılları arasında Üniversitelerarası Kurul Üyesi, 1990-1991 döneminde ODTÜ Senato Üyesi ve 1992-1997 yılları arasında da TÜBİTAK Başkanı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Aynı dönemde TÜBA kuruluşu için önemli çalışmalar yapan ekibin öncülüğünde ve yapılan seçimle Asli Üye seçilen isimlerdendir. Bunun haricinde, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı Yönetim Kurulu, KOSGEB İcra Kurulu Üyelik görevi ve 1993-1997 döneminde de NATO Bilim Komitesi Türkiye Temsilciliği yapan Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, 1996-1997 yılları arasında Bilimsel ve Teknik Araştırma Vakfı (BİTAV) Yönetim Kurulu Başkanlık görevini yerine getirmiştir. 1997-2000 arası döneme gelindiğinde, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Başkanlık hizmetini yerine getirmiştir (TÜBİTAK).

1997-2001 yılları arasında TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyeliği yapan Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, 1990-2008 yılları boyunca Türk Matematik Derneği Başkanlık görevini; 1997-2009 arasındaki Sabancı Üniversitesi Rektörlüğünü, 2002-2009 arasında Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı-TÜSEV Yönetim Kurulu Üyeliği ve Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)'in Üyelik görevini icra etmiştir. Editörlük ve Yazı Kurulu çalışmalarında da bulunarak, Matematik alanında elliden fazla bilimsel makalenin ve dört kitabın yazarıdır (TÜBA, 2016).

1974 yılı TÜBİTAK Teşvik Ödülü ve 1986 yılı TÜBİTAK Bilim Ödülü sahibi olan Prof. Dr. Tosun Terzioğlu 23 Şubat 2016 tarihinde aramızdan ayrılmıştır (Gözlem Gazetesi, 2016).

- **Prof. Dr. Yücel KANPOLAT:** Aralık 1941'de Sivas'ta doğan Prof. Dr. Yücel Kanpolat, lise eğitiminin son dönemine kadar doğduğu şehirde tamamlamış son dönemini ailesiyle yerleştikleri Ankara'da Gazi Lisesi'nde tamamlamıştır. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olarak, 1968-1973 yılları arasında aynı üniversitenin Nöroşirurji Kliniği'nden uzmanlığını elde etmiştir. 1975-1978 yılları arasında Nöroşirurji Kliniği'nin Başasistanı olmuş, 1978 yılında Doçentlik unvanını almış, 1988 yılında Profesör olmuş ve ayrıca Kürsü Başkanı olarak da görev yapmıştır. 2008 yılında yıllarca çalışma yürüttüğü ve mezuniyetlerini gerçekleştirdiği Ankara Üniversitesi'nden emekli olmuştur.

1969 yılından itibaren *Ağrının Cerrahi Tedavisi* üzerine çalışan Prof. Dr. Yücel Kanpolat, 1986 yılında dünyada ilk kez, CT (*Bilgisayarlı Tomografi*) Kılavuzluğunda Stereotaksik Ağrı Cerrahisi' ni yapan isimdir. 1994 yılında geliştirmiş olduğu ve kendi adıyla anılan Elektrot Sistemi-Kanpolat Kiti (KCTE) üretime girmiş ve evrensel olarak kullanılmaktadır. 1992 yılından itibaren Ağrı Cerrahisi' nin CT-kılavuzluğunda gerçekleştirdiği yöntemlerle dünya çapında bir üne kavuşan Prof. Dr. Yücel Kanpolat, birçok ülkede düzenlediği kurslar, dersler, ameliyatlar, yayınlar aracılığıyla bilgi birikimi ve tecrübesini tüm meslektaşlarına ulaştırmaya çalışmıştır. Çalıştığı alan çerçevesinde Türk ve yabancı meslektaşlarına eğitimler de sunmuştur.

E Index Medicus'da referans alınan verilere göre, dergilerde yüz yetmiş beşten fazla yayını bulunur. Araştırma alanları, Fonksiyonel ve Stereotaksik Nöroşirurji, Ağrı Cerrahisi, Bilim Tarihi ve Bilim Eğitimi konuları üzerinden ilerlemiştir. 1964 yılında Almanya, 1977 yılında İsviçre, 1979 yılında Amerika

Birleşik Devletleri ve 1981 yılında İsveç'te üniversite hastanelerinde araştırmacı ve gözlemci olarak çalışmıştır (Bahçeşehir Üniversitesi, 2016).

Prof. Dr. Yücel Kanpolat'ın ulusal ve uluslararası platformlarda aldığı görev ve ödülleri sıralayacak olursak: 1981 yılında TÜBİTAK Tıp Teşvik Ödülü Hemifasial Spazm Tedavisinde Gasser Ganglionu R.F. Termokoagülasyonu, 1983 yılında Dünya Stereotaktik ve Fonksiyonel Nöroşirurji Federasyonu Yönetim Kurulu Üyeliği, 1990-1996 yılları arasında Türk Nöroşirurji Derneği Başkanlığı ve Türk Nöroşirurji Derneği Uluslararası İlişkiler ve Araştırma Komitesi Başkanlığı, 1995, TÜBİTAK Hüsamettin Tuğaç Teknoloji Birincilik Ödülü (*Kanpolat CT-Elektrot Kit ve Kanpolat Kiti ile Bilgisayarlı Tomografi Eşliğinde Stereotaksik Ağrı Cerrahisi* üzerine), 1995-1996 döneminde Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asosiy Üyeliği, 1996-2012 yılları arasındaki dönemde Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asli Üyeliği, 1998-2006 yılları boyunca Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Konsey Üyeliği, 2000 yılında Türk Nöroşirurji Derneği Hamit Ziya Gökalt Bilim Hizmet Ödülü, 2006 yılında Popüler Bilim "Tıp Bilim Ödülü", 2007 senesinde 2006 yılının Türk Nöroşirurji Derneği Üstün Hizmet Ödülü, 2008-2012 yılları arasında TÜBA Üyeleri tarafından seçilmiş Başkanlık görevi (bu görevinden 2012 tarihinde istifa etmiştir.), 2008 yılında Ankara Tabip Odası "Fusun Sayek Bilim ve Hizmet Ödülü", 2010 yılında TÜRYAK-Yaşlılık Konseyi Derneği "Örnek Kıdemli Vatandaş Ödülü", Eylül 2012'de Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Bölümü, Nöroanatomi üzerine doktora çalışmaları yürütümü ve 2013 yılında 25 Kasım 2011 tarihinde TÜBA'dan istifa eden bilim insanlarının çoğunlukta olup oluşturduğu Bilim Akademisi Derneği Üyeliği biçiminde sıralayabiliriz (Bilim Akademisi, 2016).

Prof. Dr. Yücel Kanpolat yaptığı önemli çalışmalar ve eserlerinin ardından 18 Eylül 2016 tarihinde vefat etmiştir (Ankara Tabip Odası, 2016).

- **Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar:** 1960 yılında Kastamonu'da doğan Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, 1980 yılında Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde Personel Yönetimi ve Endüstri İlişkileri üzerine yüksek lisans eğitimini tamamlayarak yine aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İşletme ve Personel Yönetim-Organizasyon eğitimi üzerine doktorasını tamamlamıştır. 1982 yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak başladığı akademik

yaşantısına, 1994 yılında İnsan Kaynakları Anabilim Dalı'nda Yardımcı Doçent, 1998 yılında Doçent ve 2007 yılında da Profesör olarak devam etmiştir (TÜBA, 2015).

İnsan Kaynakları Yönetimi, Yönetim-Organizasyon, Örgütsel Davranış gibi alanlarda eğitim, araştırma, danışmanlık, yayın ve proje çalışmaları yürüten Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, önemli komisyon işleri, kurul üyelik ve başkanlıkları ile 1999-2002 yılları arasında Fakülte Kurulu, 2005-2007 ve 2009 yılında tekrar başlayarak Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, 1992-2003 yılları arasında İşletme İktisadi Enstitüsü Müdür Yardımcılığı ve Yönetim Kurulu Üyeliği, Eğitim Koordinatörlüğü, Stratejik Planlama Kurulu Üyeliği, Kariyer Merkezi Yönetim Kurulu Üyeliği, Yüksek Lisans Program Başkanlığı ve 2010-2012 yılları arasında da İ.Ü. Rektör Yardımcılığı hizmetlerini göstermiştir. Bu görevlerinin yanı sıra, 2009 yılından itibaren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) Danışma Kurulu Üyeliği, 2010'dan itibaren ÇSGB İş Sağlığı ve Güvenliği Strateji Belgesi Danışma Kurulu Üyeliği ve Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) Üyeliği ve Kamu Hakem Kurulu Yedek Üyeliği'nde de yer almaktadır (İstanbul Üniversitesi, 2012).

2012 yılının Ağustos ayından beri TÜBA Başkanlık görevinde bulunan Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, 2015 yılında 47. Genel Kurulu'nun yaptığı oylama ile yeniden Başkan seçilmiştir ve hizmetlerini sürdürmektedir (TÜBA, 2015).

TÜBA'nın öncüleri ve sözcülerini aktarırken, bahsettiğimiz değerli bilim insanlarının ulusal ve uluslararası mecrada yaptıkları çalışma ve görevleri de belirtmeye çalıştık. Günümüze değin getirmeye çalıştığımız isimlerin evrensel çalışmalar yürüttüğünü, önemli buluşlara adlarını verdiğini, döneminin en iyileri olan diğer meslektaşlarıyla ortak çalışmalar yaptığını ve birçok kurum/kuruluşta aynı anda görev aldığını gördük.

2.3 TÜBA'nın Örgütlenmesi: Konferans ve Yayınları

1980 ve sonrasındaki yaşanan gelişmeler hem ülke gündemi hem de toplum bilimleri çalışmalarında büyük dönüşümlere sebep olmuştur. Birçok sorunun tartışma alanı oluşturması, çözüm olanaklarının yeni araştırma ortamı yaratması ve mevcut istikşafaların yeniden derlenmesi gerekmiştir. TÜBA bu tartışmaların yapılanmasını ve dönüşümünü üstlenen bir kurumdur. Yaptığı konferans, toplantı ve sempozyumlar vasıtasıyla hızlı dönüşüm yaşayan toplumbilimleri sorunlarına pratik çözüm önerilerinde bulunur. Biz de bu başlığımız altında örgütlenme yapısını tamamlayan Türkiye Bilimler Akademisi'nin tetkikleri sayesinde oluşturduğu fikir ve çözüm yollarını inceleyeceğiz. Özünde toplumbilimleri çalışmalarının bulunacağı aktarımımızda, genel bilim işleyiş tarzları ve üniversitelerin durumları ile ilgili ontolojik bir çıkarımda da bulunulacaktır.

Türkiye'nin 1980 sonrası sancılı bir evre geçirip elde ettiği verileri tamamen değiştirmesine sebep olacak etmenler aslında II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan hızlı gelişmelerle birlikte sürekli gündem değişikliği ile kendini göstermektedir. 1950-1960'lı yıllarda bağımsızlık ve demokratikleşme temelli toplumbilimleri çalışmaları, 1970'li dönemlerde de özünde hak, emek ve ideoloji meselelerin tartışıldığı bir ortam bulunmaktaydı. Siyasetin sürekli değişim göstermesi, halk üzerindeki baskılamalar ve yokluk mücadelesinin bir anda yerini daha global, daha yereli entegre etme konularına bırakışı ister istemez özünde sosyologları ardılında da toplumbilimcileri bütünüyle yeni okumalara yöneltmiştir. Uzun ve büyük tartışmaların temelini oluşturan Marksist savunular yavaş yavaş değerini yitirecek, yerini kapitalist sistemin getirileri meselelerine bırakacaktır. Bu anlamda dünyanın hemen her bölgesinde karmaşık dönüşüm yaşayan toplumbilimlerinin de yeniden açılması ve biçimlenmesi gerekmektedir. Toplumbilimlerinin yerellikle evrensellik arasında kalışı, tek tek disiplinlerce konuların savunulmasıyla disiplinlerarası fikir alışverişi beyanı başat tartışma alanıdır. Tartışmaların sonucunda disiplinlerin yarı geçirgenli bir konum almasından, lisans üstü öğrencilerinin ve akademisyenlerin çok yönlü çalışmalar yapmasına kadar toplum bilimleri yeni bir bakış açısıyla derlenmiştir (Gulbenkian Komisyonu, 1996). Çok yönlü çalışmalar ve disiplinlerarası araştırmalar zamanla postmodern bilim tetkiklerinin yaygınlaşmasına sebep olarak sınırların bir nebze de olsa kırılmasına yol açacaktır. Aslında amaçlanan mesele, tüm bilimsel çabaları üniversitelerin üzerine yıkan sistemin yeniden yapılanarak, üniversitelerle ortak

alışmalar yürüten yeni kurumların ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıdır. Böylelikle sınırlar içinde bocalamayan, üniversitelerin de temel yönelimine göre hareket etmeyen, tamamen bilimsel ve pratik uygulamalar üzerinden ilerleyen yeni örgütlenmeler oluşacaktır. ıkış süreci ve sonrasındaki gelişmeler incelendiğinde TÜBA, lkemizde bu şekilde oluşan bir kurum özelliği taşır. 2011 yılında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlanana değin, yaptığı sistemli uygulamalar ve akademiye getirmeye çalıştığı yeni soluk sayesinde üniversitelerden bağımsız işlev gören, niversitenin gelişimi için Ğraşan bir devlet kurumu olarak varlık göstermiştir. Bu tarihten sonra çalışmalarına devam etse de eski bağımsız konumunda değil, yaptıklarından sorumlu ve devletle ortak projeler geliştiren bir kurum halini almıştır.

Yeni dünya görüşlerinin getirileri, sistemlerin eleştirilmesi, hızla dönüşüm yaşayan toplumsal ve devlet kurumları oluşturulan ideoloji sistemlerini de etkilemiştir. Zamanla gelişen olaylara karşı ideolojik temelli açıklamalar ortadan kalkacak mevcut duruma “nasıl” sorularıyla çözüm üretilmeye çalışılacaktır. Merkezci tavırla geniş kapsamlı sosyolojik çözümler yerine daha anlık, dar kapsamlı ve derlemelerden uzak “kopuk” diye ifade edilebilecek araştırmalara ynlenecektir. Postmodernizmin modernizme üstün geldiği, söylenecek sözlerin şekil olarak önemsenmesi ve bilim yapmanın nedenleri değil de nasıllığı araştırması yine bu dönem sonrası önemli olacaktır. Fakat her ne kadar bağımsızlık alanı oluşursa da postmodernizm modernizmden kopamayarak onun üzerine eklemeler yaparak ilerleyecektir. Prof. Dr. Ertan EĞribel bu durumu, “*post terimi kavram olarak bir sürecin sonu anlamına gelmiş olsa bile postmodernizm sonunu ilan ettiği modernizmi de kapsamaktadır. Başka bir deyişle, reddettiği modernizmin içerdiği boyutların yeni şartlar içinde bir sreği durumdadır.*” şeklinde açıklamaktadır (EĞribel, 2007: 287-288). Btnsellikten uzak, daha küçük parçalara ayrılmış öneriler getiren bu kuram farklılaşmanın temelini de oluşturacaktır. Ve tabii ki yeni öneriler de bu bağlamda ortaya atılacaktır. Bu kuramla sosyoloji tartışmaları da yerellik, eşitlik ve kadın çalışmaları, yerel kimlikler, etnik yapı, dinsel ögeler, edebiyat ve sanat sunuları, okkltrllk tartışmaları, sivil toplum meseleleri ve önceki dönemlerden süregelen özgürlük mücadelesiyle demokratikleşme çabaları üzerinden ilerleme sürdürecektir. Böylelikle sosyal yapı ve değişme öncelikli atılımlar yerine kimlik bunalımı üzerine oluşan sorunlar ele alınacak Antropoloji bilimi ne çıkacaktır. Toplumbilimleri alışmaları da “*kültürel çalışmalar*” üzerine yoğunlaşarak gelişim gösterecektir (EĞribel, Türkiye'nin

Toplumsal Yapısı Tartışmalarına Giriş-I, 2010: 292-359). Bu durum TÜBA çalışmalarına da yansımıştır.

Toplumbilimlerinin değişimini, TÜBA alanlarına değinerek aktarmaya çalıştık. Bundan sonraki anlatımımızda, Türkiye Bilimler Akademisi'nin örgütlenmesini ele alarak yaptığı çalışmalar doğrultusunda sunmaya çalışacağız. Türkiye Bilimler Akademisi oluşturduğu bir yayınında; buluşları, teorileri, model ve sistemleriyle alanında mühim çalışmalar üreten bilim insanlarının ürettikleri bilimsel çalışmalarla bir araya gelip ülkemiz adına daha başarılı çalışmalar yapılmasını destekleyen bir kurum olarak varlık gösterdiğini belirtmektedir. Bilim çalışmalarının toplumdaki konumunu yüceltmeyi hedefleyen, toplumun aydınlanması için katkılar sunan ve yapılan araştırmaların maddi- manevi destekçisi olan akademi özelliğinde olduklarını vurgular. Bilim dünyasında yer edinmeye çalışan genç akademisyen ve adaylarının da gelişimi için destekler sunduklarını dile getiren kurum, ulusal ve uluslararası mecrada onların da yer edinebilmesi, saygın konuma ulaşabilmesi için çeşitli çalışmalar yürütüldüğünü de ekler. Kısaca TÜBA, ülkemiz sınırları içerisinde bilimin anlaşılabilmesi, bilimsel düşünce ve pratiklerin gelişmesi, toplum açısından bilimin öneminin artması için çalışır. Kendisi için oluşturulan bütçeyi, bahsettiği meseleler uğruna harcadığını her daim göstermiştir. Manevi destek olarak çalışmalarının kabul görmesi ve üyelerinden aldığı kuvvetle sağlandığını da yinelerler. Bu özellikleri ile baktığımızda TÜBA dünyada emsalleri bulunan akademiler ile aynı vasıftadır. Akademiler, toplumların bilimsel düzey ve gelişimlerini yansıtan kurum özelliği taşımaktadır ve bizdeki bu hassayı TÜBA işlevlendirir (TÜBA, 2012: 5). Ülkemizde bilim çalışmaları, özellikle de toplumbilimleri öncüllüğünde Türkiye Bilimler Akademisi yüksek mercii görevi üstlenmiş konumdadır. Bilimsel meselelerde üniversitenin ve dışında yapılan önemli araştırmaların koordinatörlüğünü yapma iradesini üstlenmiştir.

Türkiye'de bilimsel çalışmalar adına “Yüksek Konsey” görevi üstlenen Türkiye Bilimler Akademisi'nin, görev ve yetki bakımından araştırmalarında katkıda bulunmuş bilim insanlarının niteliklerini incelediğimizde de tanımlamalarının mantığını kavrayabiliriz. Ülkemizde bilimin gelişimi ve aydınlatılması adına, sadece araştırmalarının maddi dayanağı çerçevesinde TÜBA'dan aldığı belge ve gönül bağı dahilinde bilim insanlarının yaptıkları yayınlar yıllık ortalamamızın sekiz kat fazla yayın sunmaktadır. Kurumun desteklediği genç bilim insanlarında bile bu oran altı kat

fazla niteliksel yayına tekabül eder. Genç bilim insanlarının, sadece TÜBA üzerinden destek görerek başarılı bulunmadığını, başka kurumlarca da tescilli, maddi ve manevi desteklendiklerini dile getirirler. Üçer yıl her anlamda destek gören genç bilim insanlarının 266 tanesinden 72'si ulusal bilim ve teşvik ödüllerine layık görüldüğünün altı çizilmiştir. Tüm bu durumların göz önünde bulundurulmasıyla da kendileri için “*bilim okulu*” işlevi gördüğü ve akademik yapılanma konusunda ustalığı doğru bir tabirdir (Kuruluşunun 18. Yılında Türkiye Bilimler Akademisi, 2012: 6). Bahsettiği durumlar incelendiğinde, TÜBA'nın ne kadar nitelikli bilim insanlarını bir araya getirdiğini ve çalışmalarını için araştırma komitesinin ölçütlerinin derecelerini anlayabilmekteyiz. Dünyadaki diğer benzerleri ile kıyaslanabilecek niceliği elde etmesi için de üniversitelerdeki en başarılı bilim insanlarının ortak çalışmalarına ihtiyaç duyduğu yadsınmaz bir durumdur.

Türkiye Bilimler Akademisi'nin üyelerinin: Sağlık, fen bilimleri, mühendislik ve toplumbilimleri alanlarında çalışmalar yürüten bilim insanlarından oluştuğunu; profesörlük unvanını elde ettiklerinden, araştırmalarında uluslararası başarılar sağladıklarından bahsetmiştik. Daha çok toplumbilimleri üzerinden aktarımlar yapan ve üniversiteler üzerinden toplumun dönüşümünü destekleyici yapıda bulunan kurumun toplum bilimleri alanındaki bilim insanlarının diğer alanlarındakinden az olması eleştirilen bir durumdur. Buna rağmen üyelerinin nitelik ve gösterdiği faaliyet kimlikleri Akademi içerisindeki tartışılan konularda sorun teşkil etmemiştir. Bizim de 1980 yılı sonrası ülkemizde yaşanan gelişmelere TÜBA'nın yapmış olduğu katkılar üzerinden bakmamız, Akademi'nin üniversitelerle ve toplumla olan ilişkisindendir. Bu ilişkiyi incelemek için günümüze kadar oluşturulmuş konferans ve sempozyum raporlarından yararlanarak yayıncılık faaliyetleri de incelenecektir. Türkiye Bilimler Akademisi'nin kuruluşundan itibaren yapılagelen faaliyetleri 2000 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Tartışılan mühim toplantı konularının ele alındığı, önemli tutanaklardan faydalanılıp kamuya sunulan “*Bilimsel Toplantı Serileri*” bu anlamda temel düşünceyi yansıttıcı niteliktedir. Basımı gerçekleştirilen 10 civarında sayıdan oluşan bu çalışmalar Akademi ve üniversitelerle alakalı süreçleri aktarır. “*Akademi Forumu Dizisi*” olarak adlandırılan yayınlar, Akademi çerçevesinde geliştirilen konferans ve toplantı bildirilerinden oluşmaktadır. 2011 yılına değin yayınlaştıran Akademi Forum Dizisi' ne TÜBA' nın satış sayfasından ulaşılmakta ve toplamda 67 çalışma yer almaktadır (TÜBA, b.t.). Yapılan çalışmalar hem kurum içerisindeki hem

de kurum dışından gelen, sözleri önemsenen konuşmacıların söylemlerinin derlenmesiyle yazıya dökülmüştür. Konuşmacıların söylemleri doğrultusunda ilerleyip, direkt TÜBA'nın görüşlerini yansıtıcı metinler olmasa da seçilen konu ve içerikler ve hatta konuşmacılar kurum tarafından belirlenmektedir. Kurumun 2011 sonrası faaliyetleri incelendiğinde, kendi içinde ve üniversiteler dahilinde her yıl ortalama 20-25 konferansa ev sahipliği yaptığı raporlarında gösterilmektedir (TÜBA-Kurumsal, 2011, 2012, 2013 ,2014, 2015, 2016 ve 2017 Faaliyet Raporları). *Akademi Forumu Dizisi* haricinde *TÜBA Bilim ve Düşün Dizini* de bulunmakta ve sonuncusu 2016'da yayınlanan *Beçin Definesi* ile 32 taneye ulaşan yayınlardan oluşmaktadır. Ayrıca *TÜBA Raporları* olarak sunulan çeşitli alanlarda önemli verilerin birleşiminden oluşan 31 eseri de unutmamalıyız. Genel olarak toplantılarından çıkan tartışma ve gelişmeler doğrultusunda hazırlanan eserlere ek: 10 tane *Ders Kitapları Serisi*, 5 *Yaşam Öyküsü Dizisi* ve 2016-2017 yıllarında oluşturulan 17 mühim eserden oluşan *Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi* ile son cildi içinde bulunduğumuz 2018 yılında yayınlanan, toplam 6 ciltten oluşan *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* yayınları vardır (TÜBA, b.t.). Bahsettiğimiz kitaplar, Türkiye Bilimler Akademisi'nin "Süresiz Yayınlar" kıstasındadır. Bunun haricinde yeniden yapılandırılan ve araştırmaların geliştirilmesiyle sunulan başka yayınları da bulunmaktadır.

Eylül 1993 yılında resmi olarak kurulan Türkiye Bilimler Akademisi, Ocak 1994'te faaliyetlerine hızlı bir şekilde başlamış; aynı yıl "*Dünyada ve Türkiye'de Bilim Etik ve Üniversite*" ile "*Bilim ve Eğitim*" konulu bilimsel toplantılarını yapmıştır. Toplantıların akabinde 1995 yılı "*üniversite*" terimini her envanteriyle tartışmaya açmışlardır (Çavdar, 2000:3-4). YÖK'ün üniversite üzerinden gerçekleştirdiği dönüşüm ve yayınladığı kararlar üzerinden Akademi'nin kuruluş esasları ve yönergeleri doğrultusunda bilimsel söylemler geliştirilmiştir (Çavdar, 2000: 60). Dünya'da ve ülkemizde gelişen bilimsel eğitimin durumundan akademik yükseltme kıstaslarına, üniversiteye girme kıstaslarından bilim insanı yetiştirme kriterlerine kadar akademi ve üniversitelerle alakalı hemen her konuda mühim fikir üretimleri sağlanarak yayınlştırılmıştır. Ortaya atılan fikirler klasik akademi ve üniversite sistemi çerçevesinde değildir. Orijinalliğini ortaya koymuş, kendilerine has yasalar oluşturmuş kurumlar örneklemelerinden yararlanarak bizde de yapılabilecekler belirlenmeye çalışılmıştır. Olan durumun eleştirisi, neler yapılabilirliği ve eksiklikleri giderme konusunda çözüm ortaklığına gidildiği görülür. Konuşmacı ve

akademisyenler genel olarak dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı bakış açılarıyla işlev gören kurumlarda görev aldığı için seçilen örneklem ve sistem eleştirisi konusunda sağlam adımlar atılabilmektedir. Yeniden yapılanma ve şekillenme sürecinde çalışma yapan kişiler, Türkiye Bilimler Akademisi'nin TÜBİTAK ile iş birliği yaparak hatta danışmanlık işlerini yürüterek ortaklaşa bir dönüşüm ortamı olması görüşündedirler. Öneriyi sunan ve uygulanması için çaba harcayan kurum her yönlü TÜBA olduğu için yeniden yapılanma ve örgütlenme konusunda tüm görevlere hazır olduğunu da belli etmiştir (Yıldırım, 2014).

Türkiye Bilimler Akademisi'nin bilimsel çalışmalar, toplum bilimleri ve üniversite üzerinde yapmış olduğu toplantı, sempozyum ve konferanslardaki tartışmaları; olan duruma eleştirilerin yanı sıra durumun değişimi açısından yeniden biçimleme üzerine yapılmaktadır. Bahsedilen biçimlenmeyi, uluslararası örneklerden yararlanılarak bize özgü ölçütlerle değerlendirmektedirler. Bilim meselelerinin tüm hatlarıyla ele alınması için birçok ulusal toplantı almış ve çeşitli konular üzerinden söylemler yapmışlardır. Bu çalışmaların en önemlilerinden biri: TÜBA'nın desteklediği, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın ve Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin birlikte düzenlediği 10-12 Aralık 1998 tarihinde uluslararası nitelikte yapılan bir "Bilanço 1923-1998: Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılına Toplu Bakış" kongresidir. Kongrenin kapsam ve zaman kısıtlamasından dolayı tüm Cumhuriyet dönemi meselelerinin aktarılamayacağından yeniden bir toplantı yapılması kararlaştırılmıştır. *"Cumhuriyet dönemindeki etkinliklerin bilim alanlarına ve ülkenin gelişmesine katkılarının irdelenmesi ve değerlendirilmesi"* (Çavdar, "Sunu", Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Bilim (Bilanço 1923-1998) Ulusal Toplantısı, 1999)maksadıyla yapılan 'Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Bilim (Bilanço 1923-1998) Ulusal Toplantısı', daha kapsamlı çözümler elde etmek için yapılmıştır. Toplantıda ele alınan meseleler aynı başlık ile basılmıştır. Temel, sağlık, eğitim, mühendislik ve toplum bilimlerinin bazı dallarını kapsayan bilanço denemesi iki kitap ve toplamda dört cilt olarak yayınlanmıştır. TÜBA'nın toplum bilimleri alanlarında, daha önce yayınlanan "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim (Sosyal Bilimler)" kitabı bulunmaktadır. TÜBİTAK, Cumhuriyet'in 70. yılında yaptığı faaliyetleri düzenleyerek, çalışılan makaleler üzerinden kendi alanına giren bilimleri "Cumhuriyet'in 70. Yılında Türkiye'de Bilim" adı altında süreli dergisi olan Bilim ve Teknik Dergisi'nde yayınlamıştır. Türkiye Bilimler Akademisi de bahsedilen kitabın

çalışmalarını fen bilimleri haricinde, çoğunluğu toplum bilimine ait olan çalışmalarla 1996 yılında yapmıştır (Çavdar, Önsöz, 1997). Daha önceden bahsettiğimiz bilançoya benzer bir yapıda tasarlanan eserde genel bir bilim tarihi tahlili de vardır. Sempozyum niteliğindeki, her uzman ve akademisyenin kendi sahasıyla alakalı makaleleri sunduğu kitapta veriler sonuca bağlanmamıştır.

2000’li yıllardan itibaren karar ve uygulamalarını hızlandırmaya başlayan kurum, bir dizi faaliyet ve projeler yerine getirmeye başlar. 2001 yılından itibaren yapılan *Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanları Ödüllendirme Programı* (GEBİP)⁷, yine 2001 yılında proje hazırlıklarına başlanıp 2002 yılından itibaren faaliyete geçirilen, gençlerin insan haklarına saygılı bir tavır içerisinde ve pedagojik gelişimleri çerçevesinde hazırlanan kitaplarla gelişim göstermesini hedefleyen *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi*⁸ ve tüm bilim dallarının ıstılahlarının toparlanmasıyla alfabetik sıralandığı bize ait bir *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Projesi* başlatılmıştır. 2002 yılında başlatılan bu çok önemli araştırmalar: *Sosyal Bilimler Terimleri Sözlüğü*, *Doğa Bilimleri Terimleri Sözlüğü*, *Mühendislik Terimleri Sözlüğü* ve *Tıp Terimleri Sözlüğü* olarak 4 ana alanda yayınlanmıştır. ‘Sosyal Bilimler Terimler Sözlüğü’: 2004 yılında 26 toplum bilim alanında başlanan çalışmalar 2011 yılında hem internet tabanında hem de basım olarak, ‘Doğa Bilimleri Terimleri Sözlüğü’ çalışmaları: 2002 yılında başlatılıp, 2009 yılında veri tabanına yükleme odaklı uzman çalışmaları sayesinde hızlandırılarak günümüzde artmış şekilde devam etmektedir. Tüm verileri elde edilerek hem internet tabanında hem de kitap olarak basımı sağlanacağı belirtilir. ‘Mühendislik Terimleri Sözlüğü’ üzerindeki çalışmalar: 2006 yılında bir çalıştay sayesinde hazırlanmaya başlamıştır. 2011 yılından itibaren *Prof. Dr. Bülent SANKUR*

⁷ GEBİP: Bilimsel başarılarıyla nam salan 37 yaş altındaki bilim insanlarının çalışmalarına destek veren bir projedir. 2000 yılında EMBO (European Molecular Biology Organization) tarafından başlatılan bir projeyi model alarak geliştirmişlerdir. (Detaylı bilgi için: Bknz. Engin Bermek, Türkiye’nin Bilim (Akademisi) Sınavı, 53)

⁸ 2001-2002 döneminde birçok akademisyen ve uzmanın ortak oluşturduğu kriterler çerçevesinde, 287 kişinin, değişik branşlardan 190 ilk ve ortaöğretim ders kitabını inceleyerek insan hakları açısından problemli alanların belirlenmesini öngörür. İnceleme verileriyle geliştirilen, eğitim sistemine ve ders kitaplarına yönelik görüşler, *Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları; İnsan Haklarına Saygılı Ders Kitapları İçin İnsan Haklarına Saygılı Bir Eğitim Ortamına Doğru* başlıkları altında yayınlştırılmıştır. Kamuoyuna 9-10 Aralık 2003 yılında sunulan araştırma sonuçları, 16-18 Nisan 2004’te *İnsan Hakları Eğitimi ve Ders Kitapları Araştırması* başlığı altındaki uluslararası sempozyumda tartışmaya açılmıştır. Proje, akademiden halka birçok kesimin bir araya gelerek, *Ders Kitaplarında İnsan Hakları* konusunda yeni *İlköğretim Müfredatı*’nı değerlendirdikleri *Tüm Taraflar Toplantısı* ile 14 Aralık 2004 yılında sona erdirilmiştir. (Daha detaylı bilgi için Bknz: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/ders-kitaplarında-insan-hakları-projesi>)

öncülüğündeki uzman grubun çalışmalarıyla 40.000 terimi aşmış, 2015 yılı itibari ile internet sitesinde yer almış ve 2018 yılı içerisinde de kitap olarak basılacağı belirtilmektedir. ‘Tıp Terimleri Sözlüğü’ ise: 2003 yılında 34 tıp alanında uzman araştırmacılar ile yapılan bir çalıştay sayesinde başlatılmıştır. Her terimin Türkçeleştirilmesi konusunda ve eksik terim kalmaması adına imtina edildiği için çalışmalar en kısa sürede bitirilmek üzere devam etmektedir (TÜBA, b.t.). Bunların haricinde, uluslararası alanda saygın yer tutan üniversitelerin kitaplarını Türkçeleştirmek amacıyla 2002 yılında başlanan *Yabancı Ders Kitaplarının Türkçeye Çevirisi Projesi* kapsamında üniversite kitaplarının yetkin ve uzman kişiler tarafından çevirilerle literatürümüze katmak planlanmıştır. Çevirilerin ardından kendi Türkçe kaynaklarımızı geliştirme bakımından çağrılar yapılmış, 2008 yılında kapsam genişletilmiş ve “*Üniversite Ders Kitapları Programı*” olarak çalışmalar devam ettirilmektedir. Ayrıca; Akademi Konseyi'nin 9 Kasım 2002 tarihli ve almış olduğu 105 No’lu Kararla: “*Bilim eğitiminin dünya akademilerinde olduğu gibi Akademinin öncelikli etkinlik alanı olması görüşü benimsenerek, bilim akademilerinde okul öncesi eğitimden yükseköğretime uzanan eğitim düzeylerinde bilimin öğretiminin incelenmesinin evrensel bir görev olarak kabul edildiği, öğrenci odaklı eğitim öğretim uygulamalarına katılımcı modellerin oluşturulmasının gerekliliğinin yaygın bir gözlem olduğu dikkate alınmıştır. Akademinin bu konuda başlatabileceği etkinlikleri ve oluşturabileceği programları belirlemek ve planlamak amacıyla Prof. Dr. Yücel Kanpolat’ın yürütücülüğünde, Akademi üyelerinden bir Çalışma Grubu kurulması kararlaştırılmıştır.*” *Bilim Eğitimi Projesi* başlatılmıştır. 2015 yılında dönüştürülen kararla Millî Eğitim Bakanlığı ve TÜBA’nın bu konu ile ilgili ortak çalışma yapması kararına varılmıştır (TÜBA Bilim Eğitimi Programı, 2018). *Çevre ve Sürdürülebilirlik* konusundaki çalışmalara Türkiye Bilimler Akademisi’nin kuruluşundan itibaren çeşitli zirve ve sempozyumlara dahil olarak üzerine eğildiği projelerdendir. İlk olarak kamuoyunu bilinçlendirme amaçlı Prof. Dr. İlhan TEKELİ önderliğinde *Çevre Çalışma Grubu* oluşturularak çalışmaları 2002 yılında “*Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Öncelikleri: Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi için TÜBA’nın Görüşü*” adıyla yayınlanmıştır. Daha sonraları da çeşitli kurum ve gruplarla ortaklaşa yapılan çalışmalar da basılmış ve genişletilmiştir (TÜBA Çevre ve Sürdürülebilirlik, 2018). 2000 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü’nün (MIT) tarafından başlatılan *Açık Ders Malzemeleri* çalışmaları, yüksek öğrenim kurumlarındaki derslerin ve derslerle alakalı materyallerin internet üzerinden yararlanılmasını

amaçlamıştır. Birçok ülkenin benimsediği bu girişim ülkemizde de TÜBA katkılarıyla “*Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu (UADMK)*”, 25 Mayıs 2007’de yapılan ve 45 üniversitenin temsil edildiği *Genel Kurul Toplantısı*’nda konsorsiyum protokolünün imzalanması ve *Yönetim Kurulu* oluşturmasıyla faaliyete sokulmuştur. 22 Mayıs 2009’da II. Genel Kurul gerçekleştirilerek “*UADMK Yönetim Kurulu’nun “TÜBA UADMK Çalışma Grubu”* ismiyle çalışılmasına karar verilmiştir. 2010-2011 döneminde, *Kalkınma Bakanlığı* tarafından destek gören proje *Temel Bilimler ve Sosyal Bilimler* üzerine 80 dersin hazırlanması ve bu derslerin internet üzerinden yayınlanmasına karar verilmiştir (TÜBA Açık Ders Malzemeleri Projesi, 2018). Son olarak, Türkiye Bilimler Akademisi’nin en önemli projelerinden biri olarak değerlendirilen ve 497 Sayılı kuruluş KHK’sında yer verdiği: “*Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak, bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak, gençleri bilim ve araştırma alanına yönlendirmek*” söylemini uygulamaya dökmek amacıyla “*Türk – İslam Bilim Kültür Mirası Projesi*” yürütülmüştür. 2014 yılında başlatılan proje, 2017 yılında 12 eserin daha yayınlanması ile toplam 20 yayın olarak basılmıştır. Ülkemizin hem kültürü hem dili hem de kaynaştığı diğer kültürlerle olan bağıyla oluşturduğu bilimsel yayınları günümüze yansıtmayı amaçlayan proje 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı himayesiyle çeşitli teşviklerle devam ettirilmektedir (TÜBA Türk - İslam Bilim Kültür Mirası Projesi, 2018).

TÜBA’nın kuruluş ve örgütlenme çabaları ile yapmış olduğu konferanslar ve projelerini aktarmamızın ardından yayınlarını ele alacak olursak: *Süresiz Yayınlar* ve *Sürelili Yayınlar* olarak iki ayrı grupta sunduğu yayınlarının olduğunu görebiliriz. ‘Süresiz Yayınlar’ ını incelediğimizde, *Akademi Forumu Dizisi*’nin Türkiye Bilimler Akademisi’nin çeşitli şehirlerdeki üniversitelerde ve kendi kurumsal şubelerine ait alanlarda önemli konuşmacılar tarafından yapılan konferans ve bildirilerin derlenmesiyle oluşturulduğu görülür. Çeşitli dal ve alanlarda yapılan bu konferans konuşmaları derlenerek basıma hazırlanır ve kamuya sunulur. 2011 yılına kadar önemli alanlarda 67 kadar yayınlanan eserler bu tarihten sonra farklı çoklu yayınların arasında sunulmuştur. Tüm bilim alanlarıyla ilgili söylemlerin bulunduğu yazılar: eleştiriden öneriye, yeni gelişmelerin etkilerinden politikaların değerlendirmesine hemen her alanda çalışmalar yürütmüş konuşmacıların eserlerinden oluşmaktadır. *TÜBA Bilim ve Düşün Dizini* yayınları, ülkemiz ve dünya bilim çalışmalarında nam

salınmış çalışmaların, mühim bilimsel yapılanma gelişimi, oluşturulan alanların getirileri ve sonuçları ile alanlarda bize ait tabirlere dayalı söylemlerin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Eleştiri, çeviri ve anlatıların olduğu bu eserler birden çok bilim insanı ve uzmanın çalışmalarının birleştirilmesiyle meydana gelir. Aktarıldığı kişiyi sorgulama ve düşünmeye yönelten, belirli gelişmeleri öğrenmeye ve fikir sunmaya iten öğretici kitaplardır. *Ders Kitapları Serisi* olarak bahsedilen yayınlarda, öğretici nitelikte ve belirtildiği gibi *ders kitabı* görevindedir. Daha çok insan, fen ve sağlık bilimleri alanlarında uzmanları tarafından hazırlanan bu kitaplar sadece akademik tabanlı çalışmaları yansıtmamaktadır. Orta öğretim kurumlarına yönelik çalışma olan, “*Lise Matematik Konuları İçin Günlük Hayattan Modelleme Soruları*” adlı on bir kişilik yazar kurulunun oluşturduğu eser bu duruma örnektir. *Yaşam Öyküsü Dizisi* kitapları, Türkiye’de ilklere imza atan, uluslararası mecrada da mühim çalışmaları olan bilim insanlarının otobiyografilerini yazdıkları ve biyografilerinin yazıldığı eserlerdir. Toplamda altı bilim insanının aktarıldığı beş kitaptan oluşan yayınlar, bahsedilen bilim insanlarının değerlerini anlamamız açısından da önemlidir. Son olarak ele alacağımız *Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi* ve 5 cilt halinde sunulan *Tarihi Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* yayınları da 2016 yılı itibari ile hem ait olunan ırkın hem kullanılagelen dilin hem de ait olunan dinin etkisiyle yapılan bilimsel çalışmaların, bu alanda kimlerin neler yaptığını araştırarak bizlerin geçmişini öğrenmesi adına yapılmış kaliteli araştırmalardan oluşmaktadır. *Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi*’nde tüm bilim dallarının inanç etkisiyle gelişim ve öğretilerinin dünyada bilinen birçok bilim insanı tarafından benimsenen kurallar olarak görülmesi aktarımları mevcuttur. Toplamda 17 eserin yayınlanmasıyla geçmiş mirasımıza ışık tutan yapıdadır. *Tarihi Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* de Avusturyalı Türkolog Prof. Dr. Andreas Tietze (D. 1914- Ö.2003)’ nin araştırma hayatı boyunca geçmiş 700 yıllık dönemin sözcüklerinden oluşan Türkiye Türkçesi ile ilgili çalışmalarından faydalanılarak geliştirilen sözlük yayınıdır. Toplamda yedi cilt olarak planladığı, ilk cildinin 2002 yılında Avusturya Bilimler Akademisi (ÖAW) ve Simurg Yayınevi (İstanbul) tarafından (A-E arasındaki harflerden oluşan sözcüklerle) basılmıştır. 2003’te vefatının ardından projelendirilen çalışması, 2009 yılında yeniden Avusturya Bilimler Akademisi vasıtasıyla ikinci cildiyle Türkçe olarak sunulmuştur. Türkiye Bilimler Akademisi, kültürümüz adına çok önemli olan bu sözlük serisi, daha önce yayınlanan iki cildiyle birlikte gözden geçirerek ve sonraki ciltlerini de tamamlayarak literatürümüze katmayı hedeflemektedir. 2014 yılında tüm telif haklarının Avusturya

Bilimler Akademisi'nden alınmasıyla çalışmalara başlanmış, Kalkınma Bakanlığı'nın maddi katkısı ve değerli bilim insanlarımızın araştırmalarıyla ilk altısı yayınlanmıştır. Yedinci cildinin de bu yıl bitmesi beklenirken sekizinci cildi 2019 yılında tamamlamak amacındadırlar (TÜBA, 2018).

Süresiz Yayınlar' ını detaylı olarak incelediğimiz TÜBA'nın *Sürelî Yayınlar'* ını da ele almamız gerekmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi'nin akademik çalışmalarını derleyip, toparlayarak aktardığı üç tane dergisi vardır. Bunlardan ilki, TÜBA-GÜNCE Dergisi'dir. Dergi yayın hayatına ilk olarak 1996 yılında başlamış, TÜBA- Bülteni olarak yayınlanmıştır. 2001'den itibaren TÜBA-GÜNCE olarak yayın hayatına devam etmekte ve 2018 Ocak itibarıyla 56. Sayısı ile bizlere ulaşmaktadır. Akademi'ye, bilimsel ve teknolojik gelişmelere dair gelişmeleri yayınlandığı döneme uygun olarak konu edinen bir dergidir (TÜBA-GÜNCE, 2018). İkincisi, 1998 yılında ilk sayısı basılan, Akademi'nin Arkeoloji çalışmaları üzerine yayınlanan ortalama yılda bir kez basılan dergi olan TÜBA-AR' dır. Arkeoloji ve bağlantısı olan diğer dalların gelişimi, yeni buluntular ve üzerlerine yapılan araştırmalar çerçevesinde ilerleyen derginin 2018 itibarı ile 22. Sayısı yayınlanmıştır. Sayfasında uluslararası nitelikli dergi ve Ekim 2007 tarihi itibarıyla Sosyal Bilimler Atıf Endeksi (Arts & Humanities Citation Index- AHCI) bilimsel yayın tarama kapsamında olduğu bilgisine de yer verilmektedir (TÜBA-AR, 2018). Son olarak ele alacağımız dergi, Akademi'nin 2003'te yayın hayatına dahil ettiği, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri* olarak yayınlanan ve 2010 itibarıyla de kısaltması olan TÜBA-KED olarak yayınlanıp 2018 yılında 17. Sayı ile basılmıştır. Yine uluslararası kapsamında yayınlanan dergi yıllık olarak aktarılır. Her dönem ve coğrafyadan maddi/manevi kültür sunumunu yapma görevini üstlenmiştir. Kültür konularını ele alan her alanla iş birliği içerisinde; akademisyen ve uzmanların önemli araştırmalarını çalışma konusu eden bir yapıdadır (TÜBA-KED, 2018).

Türkiye Bilimler Akademisi'nin örgütlenme ve oluşum yapısını incelediğimizde, öncülü sayılan diğer akademiler ile benzer bir yapıda işlev gördüğü kanısına ulaşabiliriz. TÜBİTAK'ın genel olarak eğilim gösterdiği fen bilimleri alanları dışında, toplum bilimleri etrafında bütünsellik gösteren çalışmalar yürüttüğü de ortadadır. TÜBİTAK bünyesinden çıkarak kendi oluşturduğu araştırmalar ve benzer faaliyet gösteren diğer kurumlarla birlikte sürdürdüğü yapılanma süreci konumuzun ana hatlarını oluşturmuştur. Ülkemizde bilimin gelişmesi, özelinde toplum

bilimlerinin kavranması temelli çabaları, yayın ve projelerin geliştirilmesi kurumun amaçlarına yönelik çalışmalar yaptığıının kanıtıdır. Daha çok teorik tartışmalar ve bunları reele dökme gayretiyle öneri sunup, kendisinin yapabileceği bölümlere olan eğilimi uygulama konusunda da istikrarlı ilerleyişinin göstergesidir. Belirlediği alanlara yönelik yaptığı teşvik ve burslar sayesinde yurtiçindeki başarıları ödüllendirdiğini gördüğümüz kurumun, günümüzde devlete bağlı aldığı kararların büyük olumsuzluklar getirmediği de ortadadır. 1980 sonrasında üniversitelerde oluşan değişiklikler üzerinden bilimsel gelişimleri irdeleyen TÜBA'nın kendimize özgü olarak yapmaya çalıştığı faaliyetleri yeterince Batı'dan kopmuş, kendi stratejileriyle ilerleyen bir bilim kurumu yapılanması niteliğinde olmaması dikkat çeken diğer bir husustur. Batı'dan kopma, yeni düzenlemelerle orijinal nitelikler geliştirme amacı ön planda olsa da bizim ne tam Doğu ne de Batı merkezli kalıpta olmayışımız ve yapılan dönüşümlerin uluslararası kabul alma isteği bu kopuşu sağlayamamıştır. Günümüze yakın yaptığı çalışmalarında revize üzerine ilerlediği görülen kurumun, daha önceleri yapılan ve kültürümüzü yansıtan araştırmaları konumunun ne yönde belirlendiğini ispatlar.

3. BÖLÜM

TOPLUMBİLİMLERİNİN YENİDEN DÜZENLEMESİ AÇISINDAN İLK UYGULAMALAR

3.1 1997 Sonrası YÖK'ün Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Tartışmalar ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) Oluşturulması

1970 dönemine değin siyasal olaylara ve toplumsal mekanizmalara fazlaca bulaşmayan üniversite çevresi özerkliklerini tamamen yitirmeden, siyasi camianın isteklerine göre düzenlemelere maruz kalsa da söylemlerini belirterek ilerleme kaydeder. Bu dönem itibarıyla hem üniversitelere girme talebine eksik kalan kurum ihtiyacı hem akademisyen istihdamının dengesiz dağılımı hem de rektör seçimlerinin öğretim görevlilerince yapılıp oluşan kutuplaşmalar ve siyasi meselelerin içerisinde fazlaca rol alma durumları üniversitelerin düzene sokulması fikrini yerleştirmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında yaşanan otorite ve baskıcı tavır toplumun her alanını etkilediği gibi üniversite yapılanmasını da büyük ölçüde etkiler. Milli Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanıp, 6 Kasım 1981 yılında Resmî Gazete' de yayınlanmasının ardından kurulan Yükseköğretim Kurulu kurulmuş ve kendisiyle özdeşleşen 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu hazırlanmıştır. Bu kanunun ana ve tartışmalı teması, üniversite özerkliğinin son bulduğu düşüncesidir. Akademik atamalardan eğitim sistemine, üniversiteye dair her şey kendi denetimi altında olacak ve Cumhurbaşkanı tarafından da denetlenecektir (Gür & Toprak, 2011). Bizim, çalışmamızın son bölümünü oluşturan, *“Toplumbilimlerinin Yeniden Düzenlemesi Açısından İlk Uygulamalar”* ana başlığımızın *1997 Sonrası YÖK'ün Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Tartışmalar ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) Oluşturulması* ilk alt başlığı altında ele alacağımız mesele: 1980 yılında yaşanan 12 Eylül Darbesi, 1981 yılında kurulan YÖK'ün yaşadığı dönüşümler ve en önemli ayağı sayılacak 1997 sonrasında yaşanan olaylar ile gelişen tartışmaların neler olduğudur. Konu içerisinde tartışmaya sunacağımız alanlar; 28 Şubat Kararları' nın YÖK'ün dönüşümüne etkisi, üniversitelerin yeniden nasıl yapılanma yaşadığı, baş örtüsü konusunun nasıl işlendiği, düzenlemelerin getirileri ve açılan vakıf tabanlı üniversitelerin hızla yayılımının etkileri olacaktır. Dönemin çalkantılı süreci içerisinde bilimsel çalışmaların her alana yayılabilmesi için ulusal tabanlı ağ çalışmaları

yürütülmektedir. Bu çalışmaların oluşum aşaması da konumuzun ana hatlarını oluşturacaktır.

1981 yılında kurulan Yükseköğretim Kurulu'yla bütünlük kazanan, özgürlüklerin kısıtlanması olarak nam salan 2547 Sayılı Kanun, 1982 yılında üç madde daha eklenerek dönüşüme uğrar. Seçimle iş başına gelen üniversite yönetimi eklenen maddeler ile artık atanarak göreve getirilmeye başlanacaktır. Rektörler, YÖK'ün belirlediği dört aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından; dekanlar da rektörlerin belirlediği adaylar arasından Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilerek hiyerarşik bir yapılanmayla belirlenecektir. YÖK, 1992 yılında getirilen 3826 Sayılı Kanun ile yine bir değişikliğe giderek üniversitelerin yöneticilerini belirleme hakkını altı kişi seçme şartıyla kurum çalışanlarına bırakmış ve ardından bu altı kişinin arasından kendisinin belirlediği üç kişi Cumhurbaşkanı'na önerilerek rektörlük görevine getirilmesi kararına varmıştır. Fakat bu seçim durumunun da zamanla büyük tartışmalara ve ideolojik kutuplaşmaya meyil verdiği görülmüştür. Hatta zaman zaman seçilen rektörlerin, seçilemeyen diğer aday ve onları destekleyenlere karşı büyük baskılar yarattığı da belirtilmektedir. İlk YÖK Başkanı İhsan Doğramacı, yeni atama durumunun çağdaş ve bilimsel üniversite yönetmeliğine aykırı olduğu düşüncesini üst mercilere ilettiğini ve tüm ısrarlara rağmen 10 Temmuz 1992 tarihinde görevinden istifa ettiğini belirtmiştir. (Doğramacı, 2007).

15 Temmuz 1992 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'na getirilen Mehmet Sağlam, mevcut koalisyon hükümetinin kurum tarafına yönelttiği ve aralarında oluşan anlaşmazlıklarla sunduğu düzenlemelere sıcak bakmayan bir yöneticidir. Yapılacak bir dizi reform yerine üniversitelerin gelişimi için olumlu çözüm yolları uygulamayı tercih etmiştir (Gür & Toprak, 2011). Mehmet Sağlam'ın başkanlığı döneminde yapılan önemli ve büyük değişiklik, bazı bölümlerin ikinci öğretim olarak eğitim verilmesi için varılan karar üzerinedir. İkinci öğretim dersleri, 27 Kasım 1992 yılında “*Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması Hakkındaki 3843 Sayılı Yasa*” çerçevesinde onanmış bir uygulamadır. Bu yasa ile hem fiziki ortamın hem de öğrenci kapasitesinin fazlaca değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bunun haricinde daha yüksek meblağda alınan harç ücretleri ile sermaye anlamında da kazanç elde edilecektir. Konunun tartışılan kısmı, öğretim görevlilerinin ek ücret almalarına karşın aşırı ders yüküyle çalışması üzerine yoğunlaşır. Yoğun iş yüküyle çalışan öğretim görevlilerinin araştırmalarına ve akademik üretimlerine engel olacak

boyuta dönüşeceği dile getirilmektedir (Tekeli, Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi, 2010). Yurtdışına gönderilen öğrenci kapasitesi de 1992 yılında açılan yirmi üç yeni üniversiteye akademik personel yetiştirimi amacıyla artırılmıştır. 1993 yılında 1380 öğrenci lisansüstü eğitimlerini tamamlamaları için yönlendirilmiş ve kontenjan açılmıştır. Bu gönderimin kararı, 3 Temmuz 1992’de çıkarılan 3837 Sayılı Kanun’a eklenen geçici nitelikteki 24. Madde ile alınmıştır. 1994-1998 yılları arasında 700 kişi kontenjanı belirlenmiştir. Gönderilen öğrencilerin %60’a yakını Amerika Birleşik Devletleri’ne, %35’e yakını İngiltere’ye olmak üzere Almanya, Fransa, Kanada ve diğer ülkelere gitmiştir (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009). Yine Mehmet Sağlam’ın dönemine denk gelen mühim gelişmelerden biri de Tansu Çiller Hükümeti’nin kurulmasının ardından verilen “*Eğitim Seferberliği*” sözünün tutulmasına yönelik adımdır. Bu adım, 12 Ağustos 1993 itibariyle yapılan açıklamaların ardından gelmiş ve Tansu Çiller: “İçinde bulunulan 1993-1994 yılı itibariyle hiçbir öğrencinin açıkta kalmayacağını, öğrencilerin Açıköğretim Fakültesi diplomasından ziyade öğrenim gördükleri alanın fakültesinden diploma alacaktır” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Uygulamanın her yıl yapılmasına ilişkin karar vermeyi düşündüklerini de sözlerine eklemiştir. Tansu Çiller’in belirttiği durum, daha önceden Anadolu Üniversitesi Rektörü Yılmaz Büyükerşen tarafından Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e teklif olarak sunulmuş fakat kabul görmemiştir. Tansu Çiller’in adımıyla Yılmaz Büyükerşen’in siyasal desteği de tamamlanmıştır ve uygulama sürecine girilmiştir (Tekeli, Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi, 2010). Bu açıklamaların ardından Rektör Yılmaz Büyükerşen’in konuyla alakalı yazıları Cumhuriyet Gazetesi’nde yayınlanır. Yazılarında kastettiği konuların ne olduğu, 18 Ağustos 1993 tarihinde yayınlanan Resmî Gazete’ de 496 Sayılı KHK’nın ayrıntıları verilince anlaşılır. Kararname ile birlikte Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi’nin İktisat ve İş İdaresi Alanları, İktisat ve İşletme Fakültesi’ne dönüştürülmüştür. Ayrıca, Hukuk Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Mimarlık-Mühendislik Fakültesi ve Fen Fakültesi açılmıştır. Anadolu Üniversitesi’nde açılan bu fakültelerinin yanında Açıköğretim Fakültesi’nde eğitim vermesi amacıyla dışardan eğitim vermesine karar kılınır. Yaklaşık dört yüz elli bin civarı kontenjan istenilmesine rağmen 1993-1994 eğitim yılında yüz elli beş bin civarında bir yerleştirme sağlanmıştır (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009).

24 Aralık 1995 genel seçimleri sürecinde Yükseköğretim Kurulu Başkanı Mehmet Sağlam Doğru Yol Partisi’nden aday olmak amacıyla görevinden istifa eder. Onun yerine YÖK üyesi olan Kemal Gürüz dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından 6 Aralık 1995’te Başkanlık görevine atanır. Refah Partisi-Doğru Yol Partisi koalisyonunun kararıyla Mehmet Sağlam da Milli Eğitim Bakanı olarak görevine başlamıştır. Kemal Gürüz’ ün Başkanlık görevi boyunca yerine getireceği yol haritası; Haziran 1994’te TÜSİAD için Celal Şengör, Erdoğan Şuhubi, Kazım Türker ve Ersin Yurtsever ile birlikte hazırladığı “*Türkiye’de ve Dünya’da Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji*” başlıklı raporda belirtilmiştir (Tekeli, Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi, 2010). Raporda, günün şartları değerlendirilirken gelecekte neler yapılabileceği verilendirilmiş, rakamlarla ne olduğu ve ne olabileceği tablolaştırılmıştır. Eğitime ayrılan bütçenin artırılması gerektiği, yükseköğretimdeki kaynakların doğru kullanılmasının sağlayacağı avantajlar diğer ülke vaziyetleriyle karşılaştırılarak aktarılmaktadır. Bunun haricinde “*Araştırma ve Deneyisel Geliştirme*” (Ar-Ge) faaliyetlerine eğilimin artırımı konusunda, gelişmiş ülkelerin çalışmalarından referanslar alınarak olması gereken düzey vurgulanmaktadır. Kısaca, bilginin ve bilgiye ulaşma yolunda kullanılan tüm sistemlerin değerlendirilmesinin yapıldığı rapor, ülkemizin uluslararası platformlarda hızlı yükselecek basamak niteliği taşımaktadır. Raporda eleştirelere maruz kalan konuların ne denli geliştirilip uygulamaya konulduğu tartışmalı bir konu olsa da YÖK Başkanı Kemal Gürüz’ün yükseköğretim üzerine yaptığı çalışmalar belirtilen rapordan ibaret değildir.

Yükseköğretim Kurulu’nun yapısal dönüşüm ve çalışma esasları üzerinden yapılan düzenlemelere değinmeye çalıştık. Dönemsel süreç eksenli sunduğumuz meseleleri YÖK’ün kuruluşundan başkanlarına, değişimin etkilerinden tartışma dayanaklarına kadar oluşan gelişmeleri aktarma gayretinde bulunduk. Bundan sonraki anlatımımız; 28 Şubat 1997 sonrasında yaşanan olaylar ve alınan kararların eğitime, özelinde yükseköğretime yansımaları üzerinden ilerleyecektir. *Refah-Yol* olarak adlandırılan koalisyon hükümetinin iç ve dış politikada yaptığı çalışmalar birleşimin olduğu günden itibaren eleştirilerin hedefinde yer almıştır. İrticai tutum yapıldığına dair tartışmalar; demokrasi ve laiklik yanlısı siyasi mecra, medya tepkileri, akademik çevrenin söylemleri ve hatta sivil toplum kuruluşlarının da benzer tepki vermesi üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) başta olmak üzere toplumun da olaylara artan

tepkisi bir müdahaleye neden olur. 27 Ocak 1997’de yapılan Milli Güvenlik Konseyi (MGK) toplantısında Türk Silahlı Kuvvetleri’nde başlayan gerici tavır üzerine olan rahatsızlıklar Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Güven Erkaya tarafından da ortaya atılmıştır. 28 Şubat 1997 tarihinde yapılacak olan MGK toplantısının gündemine, belirtilen durumun yüksek tepkilere yol açması nedeniyle *İrticai Faaliyetler* konusu da eklenir (Gülmez, 2014). Yani yeni oluşturulan hükümetin daha yapacakları netlik kazanmadan, sekiz ay gibi bir süre sonrasında ordunun tahammül sınırını aşması sebebiyle 28 Şubat 1997 tarihinde “*demokrasiye balans ayarı yapıldı*” söyleminde bulunduğu olay gerçekleştirilmiştir. Siyaset bilimciler bu durumu: “*Postmodern askeri müdahale*” olarak adlandırır. Milli Güvenlik Kurulu’nun yaptığı toplantıda, radikal dinci grupların etkinlikleriyle alakalı Milli İstihbarat Teşkilat raporu hazırlanmasıyla alakalı görüşmeler yapılmıştır. Üzerinde mutabakat sağlanmaya çalışılan rapor için ordu mensupları, oluşan/oluşacak muhataralara karşı alınacak tedbirleri listelemiştir. Dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan genel tabirle “muhtıra⁹” olarak anılan tedbirler konusunda uzlaşmacı olarak gereken imzaları atmıştır. Oluşan süreç sonunda bir şekilde mutabakat sağlanınca hem siyasi hem askeri hem de toplumsal mecrada sular durulmaya başlamıştır. Koalisyon Hükümeti olarak göreve başlayan *Refah-Yol*’da Başbakanlık sırası Necmettin Erbakan’dan Tansu Çiller’e geçtiği 18 Haziran 1997 yılında, Başbakan Erbakan Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e sunmuştur. Fakat Cumhurbaşkanı Demirel, hükümet oluşturma yetkisini Tansu Çiller’e değil Mesut Yılmaz’a devreder. Böylelikle yeni bir koalisyon ortaya çıkar. ANAP-DSP-MHP yönetimi 12 Temmuz 1997’de gerekli güvenoyu alarak *II. Yılmaz Hükümeti* tabiriyle göreve başlar. Sıkıntılı süreç için belirtilen tüm tedbirler uygulama alanı bulmasa da gerici faaliyet şüphesindeki yapılanmalara dikkat edilmiş, örgüt yapısında olanlara sıkı denetimler getirilmiştir (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009). Refah Partisi de 16 Ocak 1998 yılında kapatılmıştır.

Aktarımını yapacağımız meseleler açısından yaşanan büyük gelişmeler de bu sürecin ardından başlamıştır. İlk önemli olay, 14 Ağustos 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu eğitimin yasalaşması kararı alınmasıdır. 18 Ağustos 1997’de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından da onaylanan 4306 Sayılı “*Milli Eğitim Temel Kanunu*”: Beş yıllık olan zorunlu eğitimi sekiz yıllık kesintisiz eğitim olarak yeniden düzenlemek,

⁹ Muhtıra: Herhangi bir şeyi hatırlatmak, uyarmak amacıyla yazılan yazı. (TDK)

ayrı ayrı yapılardan oluşan ilk ve ortaokul dereceli okulları birleştirmek, Türk Milli Eğitim sistemindeki sorunları topyekun çözüme ulaştırmak ve çıraklık eğitiminin çok küçük yaşlarda başlatılmasına engel olmak amaçlarını taşımaktadır. 1997-1998 eğitim dönemi itibari ile bu yasa uygulanmaya başlamıştır. (Erdem, 2005). Kanun dahililinde liseler içinde yer alan ortaokullar kapatılarak “İlköğretim Okulu” adı altında kesintisiz şekilde yapılandırılır, bu okullara İmam Hatip okulları da dahildir. 1997 sonrasında yapılan çeşitli değişikliklerle İmam Hatip okullarının eğitim içindeki payı düşürülmeye çalışılmıştır. Zamanla yeni İmam Hatip liselerinin açılmasına engel olunmuş, dönüşümler nedeniyle öğrenci sayısı düşmüştür. YÖK’ün yaptığı düzenlemeler bu sonuca etkindir (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009).

Başbakanlık görevinde bulunduğu süreç içinde Necmettin Erbakan’ın, İmam Hatip liselerini “*siyasal İslam’ın arka bahçesi*” olarak nitelendirmesinin ardından bu okullara bakış açısı değişmiş ve hassasiyet oluşmasına neden olmuştur. Çoğunlukla Siyaset, Hukuk ve Eğitim Fakültelerine yönelen İmam Hatip mezunları bahsedilen açıklama sebebiyle kısıtlamaya alınacaktır. Yükseköğretim Kurumu’nun 30 Temmuz 1998 tarihinde meslek liselerine yönelik kendi alanlarından tercih yapmalarına ilişkin getirdiği karar neticesinde İmam Hatip mezunlarının da İlahiyat Fakültelerine ve kendi alanlarına yönlendirilmesi amaçlanmıştır. (Bozan, 2007). Katsayı meselesi, meslek liseleri için mezun oldukları alan dahilindeki tercihlerinde: “*Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı*”nın 0,8 ile çarpılarak, alan dışındaki tercihlerinde ise: 0,3 ile çarpılarak üniversiteye yerleştirilmelerini sağlayacaktır¹⁰. Belirlenen katsayı sistemi, meslek liselerinin alan dışı tercih yapmaları oldukça zorlaşmışken İmam Hatip liselilerin de mezuniyetlerinden sonra İlahiyat Fakülteleri ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği dışındaki alanlara yerleşmesi oldukça güç duruma getirilir. Bu durum ileriki eğitim-öğretim yıllarında bu okullara ilginin oldukça azalmasına da sebep olur. (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009). 2009 yılında eşitsizliğin çözümü için farklı bir katsayı sistemi getirilmiş; 01 Aralık 2011 itibariyle de farklı katsayı uygulamasına Yusuf Ziya Özcan’ın Başkanlık döneminde, onun öncülüğünde ve YÖK Kurul Üyeleri’nin vardıkları kararlar sona erdirilir (Gülmez, 2014).

¹⁰ 1999 yılı itibariyle uygulanmaya başlayan karar üzerine ilk katsayı sistemi alan içi tercihlerde 0,5 alan dışındaki seçimlerde 0,2 olarak belirlenmiştir. 2003-2004 eğitim yılı itibariyle 0,3 ve 0,8 katsayıları getirilerek değişime uğramış; meslek, teknik ve İmam Hatip lisesi mezunu öğrencilerinin üniversitede istediği alanı seçme olasılığı çok daha fazla zorlaşmıştır (Gülmez, 2014).

28 Şubat döneminin en tartışmalı meselelerinden biri kuşkusuz: “*Başörtüsü/Türban Sorunu*” olarak sürekli gündeme getirilen durumdur. Başkanlık görevini Kemal Gürüz’ün yaptığı döneme denk gelen, üniversiteye giriş konusunda yapılan büyük değişiklik sonrasında, kılık kıyafete uymama adı altında öğrenim özgürlüğüne engel olarak nitelendirilip büyük tartışmalara sebebiyet vermiştir. “*Kıyafet Kanunu’na aykırı olarak ortaya çıkan uygulamalara kesinlikle mani olunması*” önerilerince ortaya atılan tartışmaların üzerinden üniversitelere sıçrayan konu, daha önceleri belirlenen yönetmeliklere dayandırılarak uygulamaya koyulmuştur (Tekeli, Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi, 2010). Mehmet Sağlam’ın YÖK Başkanlığı görevindeyken 12 Haziran 1995 yılında çıkarılan 4111 Sayılı Kanun ile 2547 Sayılı Kanun’a ilave edilen Ek Madde 23 olarak gösterilen Disiplin Yönetmeliği’nin; öğrencilerin ders ve staj durumlarını kapsayacak biçimde genişleterek uygulanması kararı alınır. Milli Güvenlik Kurulu’nun aldığı kararları öneri niteliğinde sunmasının ardından, Yüksek Öğretim Kurulu’nca yasa ile sabitleştirilmesiyle birlikte üniversitelerin rektörlerine ilan edilerek derhal yürürlüğe alınması belirtilir. Kamuoyunca da büyük ses getiren bu olayda, dikte edilerek uygulatılan meseleye karşı ayaklanan üniversite, İstanbul Üniversitesi olur. Gösteriler yapılır ve kararın geri çekilmesine karşı bir mücadele alanı yaratılmıştır. Öte yandan İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu’nun aldığı kararları hiçbir öğretim üyesi ile paylaşmadan hayata geçirmesi üniversite camiası tarafından büyük tepkilere sebep olmuş, değerli profesörlerin istifasıyla sonuçlanmıştır.¹¹

İstanbul Üniversitesi ve diğer üniversitelerde başlatılan “*ıkna odaları*” olarak adlandırılan mekanlarda, üniversitelere böyle bir görev yüklenmemesine rağmen başörtülü/türbanlı öğrencilere karşı öğrenim hakkını kısıtlayıcı, “*Asayiş Mühendisliği*” uygulamalarında bulunulmuştur (Bayramoğlu, 2001). Uygulamaya istinaden 1998 yılı kayıt döneminde başörtülü öğrencilerin, üniversite içerisinde özel olarak görüşmeye alınarak mesele hakkında üniversite üst düzey yöneticileri tarafından yayınlanan bildirgeye uyum sağlayacaklarına yönelik imza atmaları istenmiştir. Kameralar tarafından kayıt altına alınan olaylarda, imzalı taahhütte

¹¹ Bu Profesörler: 1998 tarihinde Prof. Dr. Ömer Yörükoğlu, Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Prof. Dr. Belgin Erdoğan ile Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ali Ülkü Azrak; Haziran 1999 yılında da Prof. Dr. Çetin Özek, Prof. Dr. Bülent Tanör, Prof. Dr. Cemal Bali Akal ve Prof. Dr. Ünal Tekinalp’tir (Gür & Toprak, 2011).

bulunmayan öğrencilerin kayıtları yapılmamış, başörtüsünü çıkarıp kurallara uyacağını belirten öğrencilerin kayıtları yapılmış fakat okula dair oluşturulan dökümanları geciktirilmiştir. Bu şekilde yaklaşık 200 kadar öğrenci kayıtlanırken diğerlerine tüm bilgiler sunulmasına rağmen kabul etmemelerinden dolayı okulla ilişkilerinin yapılmadığı bilgisi verilmektedir. Yaşanan durumla ilgili iddiaları, 1998-1999 yılında İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı görevinde bulunan Prof. Dr. Nur Serter yaptığı açıklamalarla onaylar (Şimşek, 2012).

Yıllarca süren ve dönem dönem hala gündeme getirilen başörtüsü/turban konusu ile ilgili çözüme odaklı adım atma tarihi, 9 Şubat 2008'dir. Mevcut iktidar partisi olan AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) ve MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mevzuyla alakalı yaptığı oylamada, yeterli sayıya ulaşarak Anayasa' daki ilgili maddenin değiştirilmesi için düzenlemeye gidilmesi kararlaştırılmıştır. Teklifin sunulduğu oylamaya 518 kişi katılmış; 411 kişi teklife olumlu yaklaşırken 103 kişi olumsuz yanıt vermiş ve 4 kişi çekimser kalmıştır. CHP(Cumhuriyet Halk Partisi) ve DSP(Demokratik Sol Parti)'nin teklifin iptali için başvurduğu Anayasa Mahkemesi, Haziran 2008 tarihinde; 9 Şubat 2008 tarih ve 5735 Sayılı Anayasa Değişikliği Kararı'nın iptal ve yürürlüğünün durdurulması kararını vermiştir. Kararın net bir şekilde çözüme kavuşması, Yusuf Ziya Özcan'ın Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı döneminde, konu hakkında olumlu yaklaşımları ve iktidar partisiyle ortak kararları neticesinde olmuştur. 2010 yılı itibariyle de hızlı bir şekilde üniversitelerde başörtüsü yasağı kaldırılmış, öğrenciler kıyafet ölçütüne takılmadan eğitimlerine devam etmiştir (Şimşek, 2012).

28 Şubat *Postmodern Darbesi*'nin ardından tartışmaların hedefi haline gelen diğer bir mesele olarak, öğretim görevlilerinin tasfiye edilmesi gösterilir. Yine YÖK Başkanlık görevini Kemal Gürüz'ün yürüttüğü dönemde meydana gelen bu olaylarda, başörtüsü/turban meselesinin *Kıyafet Yönetmeliği*'ne aykırı olması söylemleri üzerine alınan kararlar, üniversitelerde yeni ve büyük düzenlemelerin olacağının göstergesidir.

7 Kasım 1998 tarih ve 23516 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik* yayınlanarak; 21 Ağustos 1982 tarihli Resmi Gazete'de de yayınlanan eski yönetmeliğin, 4. ve 11. Maddeleri değiştirilerek yeniden uygulama başlatılır. Disiplin cezaları üzerine tasvirlenen 4. Madde' nin *g.fikrası* üzerinde yapılan değişiklik, hukuksal nitelik taşımakta ve temelde

öğretim elemanlarının hangi durumlarda ihraç edileceğine dayanan bir maddedir. 11. Madde, genel olarak öğretim elemanlarının hangi disiplin cezalarını işlediğinde meslekten atılacağına dair on sekiz alt fıkradan meydana gelmiştir. Fıkralardan birinin *“Cumhuriyetin niteliklerinden herhangi birini değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik eylem yapmak”* olarak değiştirilmesiyle düzenlenmeye girer (Gür & Toprak, 2011). Bu değişikliklerin irticai faaliyetlerin engellenmesi maksatlı yapıldığı, bir nevi dinsel yapılaşmanın ortadan kaldırılmasına yönelik özellikle Anadolu’nun iç bölgelerindeki üniversitelere yoğunlaşarak uygulandığı görülür. Kınama cezaları, aylıktan kesintiye uğratma, görevlerini kötüye kullanmama açısından uyarılar ve tasfiyelere kadar giden yaptırımlar yine belirtilen faaliyetler üzerinden tatbik edilmiştir. Yine meselenin odak noktası olan İstanbul Üniversitesi’nde Rektör Kemal Alemdaroğlu’nun tutumu karşısında toplu istifalar gerçekleşir. 1998 yılında Prof. Dr. Ömer Yörükoğlu, Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Prof. Dr. Belgin Erdoğan ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Ali Ülkü Azrak istifa eden kişiler arasındadır. 1999 yılının Haziran ayında da Prof. Dr. Çetin Özek, Prof. Dr. Bülent Tanör, Prof. Dr. Cemal Bali Akal ve Prof. Dr. Ünal Tekinalp istifa etmişlerdir. Ardından yine Haziran ayında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yönetim Kurulu’nun toplu istifası gerçekleşir. Daha birçok üniversitede öğretim elemanlarına yönelik tasfiyeler çeşitli sebeplerle gerçekleştirilmiş, uygulanan gerekçeleri haksız bulan akademisyenler de istifasını sunmuştur (Tanrıku & Tunç, 2001). Yaşanan sürecin olumsuzluğundan akademik personel yetiştirmek amacıyla yurtdışına yüksek lisans ve doktora eğitimi almaları için gönderilen burslu öğrenciler de zarar görmüştür. Gönderilen öğrencilerin çoğunluğunun eğitimini tamamlamadan geri çağırıldığı, bitirenlerin kadro almada sıkıntı yaşadığı ve yüksek meblağlarda borçlandırıldığı belirtilmektedir (Özoğlu, 2011).

Tasfiyeler aşamasında, İslam inanç sistemiyle yönetilen ülkelerden alınan diplomalar için denklik durumunun durdurulması da büyük eleştirilere neden olmuştur. Mısır’da bulunan El-Ezher Üniversitesi gibi kurumlardan alınan diplomaların denklik iptali kararı, buradan mezun olan 144 eğitmenin diplomasının geçersiz sayılmasına ve mesleklerinden uzaklaştırılmasına sebep olmuştur. Kararın alındığı 10 Ocak 1996 itibarıyla uygulama yasallaştırılmış ve daha önceki mezunları kapsayacak şekilde yaptırımlar yerine getirilmiştir. İlahiyat programlarının da düşük eğitim verildiği ve ülke kurallarına aykırı öğrenim görüldüğü gerekçesiyle bu

uygulamaya dahil edildiği görülür (Gür & Toprak, 2011). Günümüze değin değışen cumhurbaşkanı, hükümetler, Yüksek Öğretim Kurulu başkan ve kurul ekipleri gibi karar mercileri tarafından farklı dönüşümlere gidildiği görülür. YÖK raporlarında ve sistemsel güncellemelerdeki kararlara göre düzenleme yapıp, uygulamalar dahilinde çalışma kuralları belirlenerek tasfiyeler o ölçütlerde gerçekleştirilmiştir.

28 Şubat Kararları etkisinde yapılan yapılandırma ve alınan kararların nasıl uygulandığına dair bilgileri aktarmaya çalıştık. YÖK'ün bu dönem süresince aldığı kararların tartışmalı durumunu değerlendirmek yerinde olacaktır. Dönemin devlet yönetimi ve yönetimde söz sahibi olan diğer mercilerince “irticai hareketleri” durdurmaya yönelik aldığı kararlar, üniversiteler üzerinde en büyük karar mekanizması olan YÖK tarafından da birçok yapılanma yaşamıştır. Kararların uygulanması keyfi ve “akademik özgürlüğü” baltaladığı görüşüyle fazlaca eleştirildiği görülmektedir. Üniversitelerin, 1981 yılında çıkarılan “Yükseköğretim Kanunu” ve Yükseköğretim Kurulu'na devredilen tüm otorite yetkileri aynı zamanda siyasi bir çerçevede dönüşüm yaşayacağının kanıtı niteliğindedir. 1980 döneminin zorlu süreci ve akabinde meydana gelen olaylar, tasfiyeler ve uygulamalar, dayandırılan belirli fikirler doğrultusunda 1997 sonrasında da kendini göstermiştir. YÖK tarafından oluşturulan kanunlar, iletilen görevlilerce katıyetle uygulanmış ve birçok mağduriyete sebep olmuştur. Başörtüsü/türban meselesinde kadın öğrenci ve öğretmenlerin mağduriyeti, İmam Hatip liselerinin kısıtlanması ve üzerinde yapılan birçok düzenleme ile keyfi yapılan kısıtlama ve uzaklaştırmalar eleştirilerin odağındadır. Öğrencilerin eğitimdeki eşitlikten yoksun kalması, üniversitelere yerleştirmeler açısından önemli olan merkezi sınavlarda getirilen farklı katsayı sistemleri gibi mevzular diğer eleştiri alanlarından. Asıl yoğunlaşan tartışmalar ise üniversitelerin yeniden yapılandırılması konusunda fikir birliği yapılmaksızın direkt ve tepeden inmeci tavırla uygulamalara gidilmesi ve YÖK'ün kuruluşuyla özerkliğini yitiren akademilerin bu dönemde iyice baskıya uğratılmasına yöneliktir. Kurulun aldığı kararlarda siyasileşmesi ve siyasilerin kararlarına karşı hareket edip kendi kararlarını dikte etmesi bir dönem kapatılması gerekliliğini de gündeme getirmiştir. Fakat her defasında uzlaşmacı kararlar ve kurul içine yapılan atamalardaki düzenlemelerle konu ertelenmiş veya bir şekilde çözüme ulaştırılmıştır.

Yükseköğretim Kurulu'nun dönem boyunca almış olduğu tartışmalı ve genel olarak çatışmacı tavrının haricinde, akademik camiada bilimsel yayın açısından güzel

gelişmeler de yaşanmıştır. 1997 yılı sonrasında yaşanan başarılardan kabul edilen bu olayda, ülkemiz kaynaklı bilimsel yayın niceliksel olarak fazlalaştığı görülür. Örneğin, 1997 tarihinde Türkiye’den gönderilen bilimsel yayın (SCI) sayısı 4.436 olarak belirlenirken 2005 yılına gelindiğinde bu rakam 15.666 olmuş ve Türkiye dünya sıralamasında 27.sıradayken 19. sıraya yükselmiştir (Gür & Toprak, 2011). Diğer yandan 1996 yılında TÜBİTAK tarafından kurulan Ulusal Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM)’nin aynı yıl YÖK ve TÜBİTAK arasında imzalanan bir protokol sayesinde Yükseköğretim Kurulu’nun tüm dökümantasyon faaliyetleri ULAKBİM’de yer almaya başlar. ULAKBİM’im akademik camiada, bilgi alış verişi yapma maksatlı bir alt yapı ağı işlevi ve gerekli dokümantasyon görevlerini icra etmek üzere iki görevi bulunmaktadır. Yükseköğretim Kurulu ile beraber dökümantasyon hizmetlerini sağlamak amacıyla Ulusal Bilgi Merkezi (UBİM) oluşturulmuştur. 1996-1998 yılları arasında bu isimle çalışmalarını yapan Ulusal Bilgi Merkezi 1998 yılından itibaren Cahit Arf Bilgi Merkezi (CABİM) adıyla işlevine devam eder (Çelik & Tekeli, Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II, 2009). 2018 itibari ile ULAKBİM veri tabanında, 62 kurum, 586.522 kaynak arasından bilgi sağlanabileceği belirtilir (TÜBİTAK ULAKBİM, 2018). ULAKBİM’in kurulmasıyla üniversite ve bilimsel araştırma merkezleri gibi kurumlar birbiriyle bağlantıya geçerek, hizmetlerinden faydalanmak amacıyla Mayıs 1997 itibariyle ULAKNET ağ projesine katılmaya başlamıştır. Bu uygulama sadece internet sağlama görevinde bulunmamış, üniversite ve diğer araştırma merkezleri arasında hızlı iletişim ve veri transferi sağlamasıyla da önem kazanmıştır. Ayrıca çalışmaların kesintisiz olmasını sağlama görevi sadece ulusal boyutta değil uluslararası yükseköğretim kurumlarınca iletişim halinde kalınması hızlanmıştır. Sağlanan olanaklar çerçevesinde uzaktan eğitim faaliyetlerinin gelişiminin yüksek oranda gerçekleşeceği beklenirken biraz da üniversitelerin girişimci davranmaması üzerine istenilen düzeyde olmadığı belirtilir (Tekeli, Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi, 2010).

Gerekli tartışma alanlarını belirttikten sonra, dönemin dikkat çeken başka bir meselesi olan vakıf üniversitelerinin bu dönemde hızla artışına değinmek gerekir. 1984 yılında Bilkent Üniversitesi’nin kurulmasının ardından 1986 yılında eğitimlerine başlayan vakıf üniversitelerinin, 1992 yılında Koç Üniversitesi’nin açılmasına değin devamı olmadığı görülür. Koç Üniversitesi’nin kuruluşunun ardından 1994’te Başkent Üniversitesi kurulmuş, 1996 itibariyle de dört yeni üniversitenin kurulmasıyla

yaygınlaştığı dikkat çeker. 1997 yılında toplamda sekiz, 1998 ve 1999 yıllarında ikişer, 2001 yılında üç ve 2003 yılında 1 tane (Yükseköğretim Kurulu, 2018) vakıf üniversitesinin açılmasıyla 28 Şubat karmaşa dönemine denk gelen ve toparlanma süresine kadar olan zaman diliminde toplam 16 üniversitenin açıldığına tanıklık edilir. 2018 yılına gelindiğinde Türkiye’deki vakıf üniversitelerinin sayısı 76’ya ulaşmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2018).

Vakıf üniversitelerinin kurulması ve yaygınlaşması konusunda, hükümetlerin tavrıyla Yükseköğretim Kurulu’nun gerekli durumları incelemesi etkilidir. İşbirliği içerisinde alınan kararlar, vakıf kuruluşlarının talepleri YÖK görüşlerinin etkisiyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulur. Prosedürler doğrultusunda gündeme getirilen kurulum aşaması değerlendirmelerin ardından reddedilir ya da kuruluşa hazırlanır. 28 Şubat Kararları’nın yoğun baskıcı tavır olarak adlandırılan sürecinde vakıf üniversitelerinin hızlı artışında, vakıfların Yükseköğretim Kurulu tarafından fazlaca destek gördüğünü gösterir. İdeolojik sebepler gösterilerek birçok başvurunun iptali de söz konusu olmuştur. Daha öncesinde toplamda altı vakıf üniversitesinin, 1997-2003 dönemleri arasında da on altı vakıf üniversitesinin açıldığını belirttiğimiz konumuzda, 2004-2007 arasında altı, 2008-2011 arasında otuz iki (Gür & Toprak, 2011) ve 2012-2018 dönemleri arasında yirmi üç üniversitenin açıldığı bilgisi yer alır (Yükseköğretim Kurulu, 2018). Fakat on beş üniversite, 15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemize yapılan darbe girişiminin ardından kapatılmış ve verilen sayılar bu okulların haricinde hesaplanmıştır. Verilen istatistiksel sonuçlar neticesinde en çok vakıf üniversitesinin Kemal Gürbüz ve Yusuf Ziya Özcan’ın YÖK başkanlıkları dönemine denk geldiği anlaşılır.

Dönemin karmaşık, otoriter ve baskıcı halinin YÖK çalışmalarına ve dolayısıyla üniversite ortamına fazlaca yansıdığı görülür. Akademik özgürlüğün neredeyse hiç anılmadığı dönem boyunca mevcut iktidarlar da bir şekilde kararların arkasındadır. Yükseköğretim Kurulu’nun aldığı çoğu kararın siyasi etkilerle harmanlanarak uygulandığı görülmektedir. Tartışmalı kararların alındığı, tatbik edildiği ve mağduriyetlere sebep olduğu düşünüldüğünde sadece benimsenen ideolojilere karşı gelen kesimin ayıklanmasının değil bir şekilde uyuşmayan kişilerin de müdahaleye dahil edildiği bir gerçektir. 2007 yılına değin bir şekilde sürtüşmeli ve üstten bir tavrıyla alınan kararlar bu tarihten sonra normalleşme yaşamıştır. Buna rağmen farklı görüş ve düşünüş ile gelişen yükseköğretim kurumlarının açıldığı

görülmemiş ve büyük atılımlar yapılmamıştır. Her dönem eleştirilmesine rağmen hala sürdürülen birbirinin aynısı sistemle ilerleyen üniversite kurumları değişime uğramalıdır. Üniversiteler arasında farklılaşmaya izin verilmeli ve kendine özel amaçlar doğrultusunda uzmanlaşacakları alanları kendi inisiyatifiyle belirlemelerine müsaade edilmelidir. Yükseköğretim Kurulu'nun siyasi gayelerle strateji belirlemesinin önüne geçilerek ciddi anlamda üniversite ve akademi eksikliklerine yönelik yapılandırmaya gitmesi de hedeflenmesi gereken diğer husus olmalıdır. Son zamanlarda iyileşmelerin yaşandığı göz ardı edilemez. Fakat Yükseköğretim Kurulu gibi ülkenin neredeyse tüm eğitim kurumlarının bağlı olduğu bir Kurul'un, hem toplumsal biçimlenmeye ayak uydurması hem topluma karşı her daim hesap verebilecek işlevler yürütmesi hem de eğitimde fırsat eşitliğini ayrıcalıksız sağlaması beklenir. Denetimini, üniversitelerin özerk yapısını zedelemeyecek şekilde düzenlemesi, üniversite içinde siyasal yönlendirmeye ve söylemlere yönelik faaliyetlerin tümünü kapsayacak ikaz raporları sunması gerekir. Ancak bu şekilde tutarlı gelişim sağlanabilir, tartışmalar minimuma iner ve akademik kalkınma verimli hale gelir. Türkiye Bilimler Akademisi'nin çeşitli sempozyum ve konferans bildirilerinde konu hakkında yapılan tartışmalardan elde edilen sonuçlara göre de bunların yaşanması için toplumla birlikte bilimsel faaliyet gösteren akademik kuruluşlar, yükseköğretim kurumları ve YÖK topyekün bir uğraş içine girmelidir.

3.2. Uluslararası Öğrenci ve Öğretim Görevlisi Değişim Sistemleri

1980 sonrası sadece ülkemizde değil tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşme süreci birçok dönüşüme neden olmuştur. Ekonomi, siyaset, eğitim ve toplumsal dinamikler hızlı bir yapılanmaya girmiştir. Neoliberal ¹² politikalar, dünyanın birçok ülkesinde önüne geçilemeyecek hızda değişimlere zemin hazırlamıştır. Bu değişimlerden bittabi kurumlar da etkilenmiş ve özellikle yükseköğretim kurumları yeniden düzen yolunu seçmiştir. Biz de *Uluslararası Öğrenci ve Öğretim Görevlisi Değişim Sistemleri* alt başlığı içerisinde: Avrupa ile benzer ölçüt ve kaygılarla gelişen dönüşüm sürecinde yükseköğretim kurumlarımızdaki öğrenci ve akademisyenlerin uyumlandırma gayesiyle yapılan sistemlerdeki durumunu aktarmaya çalışacağız.

1990 yılı itibari ile özellikle Batı Avrupa’da ele alınan değer ve sistemlerin değişimi etkisi sayesinde birçok alanda yeni baştan düzen oturtma çabasına girilmiştir. Gerek kendi yaşadığı kriz, Soğuk Savaş, nüfus ve kimlik bunalımları gerekse eski siyasal gücünü yakalama çabaları büyük sorun olarak nitelendirilmekteydi. Kendini yineleyen, üretimini monotonlaştıran yükseköğretim çalışmaları da mesele olarak algılanan diğer bir alan olarak gösterilmekteydi. Uzun süre değişim ve yeniden inşa için çalışmalar başlatılarak, Avrupa Birliği özelinde yükseköğretimin canlanması amacıyla girişimlerde bulunulmuştur. Eğitim alanında oluşturulan iş birlikleri sayesinde üye ve üyelik sürecindeki ülkeler için hem bütünleşme hem de ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal anlamda akılcı ve ileriye yönelik işlevler yürütülmesi amaçlanmıştır (Karakaş, 2009).

Avrupa’nın yükseköğretim konusunda ele aldığı sistemler daha öncesinde olmasına rağmen 1987 tarihinde başlatılan *Socrates- Erasmus Programı* ile gelişim gösterir. Diplomaların karşılıklı tanınmasına ilişkin 1997 yılında Avrupa Konseyi ve UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) ile birlikte ortak yapılan *Lizbon Tanıma Konvansiyonu* (Concil of Europe/ UNESCO Lisbon Recognition Convension)’nun uygulamaya konulması olmuştur. 25 Mayıs 1998 yılında oluşturulan

¹² Neoliberalizm: Ekonomik faaliyetlerin devlet işlerinden ayrılmasını ve piyasayı özel teşebbüsün yönetmesi gerekliliğini savunan düşünce akımı. Klasik liberalizmden farkı, kişilerin bulundukları topluma bazı doğal haklara sahip olmadan girdikleri düşüncesini taşımasıdır. Özel mülkiyeti savunur ve bu savunusunu “*kişisel hürriyet ve açık piyasalar en geniş kitleler için en büyük faydayı sağlar*” biçiminde dile getirir (Liberal Demokrat Gençlik, 2011).

Sorbonne Deklarasyonu' a kadar çeşitli alt programlara ayrılarak çalışmalarını sürdürmüştür. 19 Haziran 1999'da oluşturulan Bologna Deklarasyonu ile de farklı bir düzen hedeflenerek Avrupa yükseköğretim çalışmalarının, yenilik ve iyileşmelerinin küresel anlamda tanıtımı sağlanması amaçlanmıştır. Birbirlerini izleyen dönemlerde daha da yenilerek karşımıza çıkan bu eğitim programları günümüzde hala işlevlerini sürdürmektedir. Bologna süreci, 2010 yılına kadar Avrupa Yüksek Öğretim Alanı (AYA) üzerinden ortaya konulan hedefler ve güncellemelerin sürekli olarak iyileştirmeleri üzerinden araştırma alanlarının da genişletilmesiyle devam etmiştir. Kendi içlerindeki beyin göçünü önlemek, ortak alanlarda dışarıdan kazanılan öğrenciler sayesinde çeşitlilik ve uyum sağlamak, nitelikli çalışan gücünü daha da ileriye götürmek temel gayeleri içerisinde yer alır (Karakaş, 2009). Yapılan yenilikler, süregelen sistemlerin kökten dönüşümüyle değil daha önceki sistemlerin incelenip yenileriyle harmanlanmasıyla oluşturulmuştur. Yani eğitimde bütünsel bir reform hareketinden ziyade geliştirmeler yoluyla düzenlemelere gidilmiştir (Önderoğlu, b.t.). Avrupa Yüksek Öğretim Alanı başlangıcını, 1988 yılında kurulan Magna Charta Universitatum ve 1998'de hazırlanan Sorbonne Ortak Bildirgesi ile yapmış ve Bologna süreci olarak devam ettirmiştir (Yalı, 2017).

Bologna Süreci gelişmelerini daha iyi kavrayabilmek için öncesinde yapılan girişimleri incelemek gerekir. Bu amaçla süreci günümüze kadar incelemeyen evvel yapılanları aktarmaya çalışacağız. Bahsettiğimiz üzere Avrupa'nın eski gücünü yitirdiği düşüncesiyle konfigürasyona alınan eğitim-öğretim seferberliği 1987 Socrates-Erasmus Programı ile önem kazanır. Bu program, günümüzde hala geçerliliğini sürdüren önemli bir değişim sistemi özelliğindedir. Avrupa Birliği içerisindeki öğrencilerle öğretim elemanlarının değişim sürecinde artış sağlamayı amaçlayan, üniversitelerarası iş birliği ve teşvik yaklaşımıyla ilerleyen programdır. Amaçları arasında: Birliğe üye ülkelerde insan gücü potansiyelini karşılamak ve farklı ülke bireyleri arasında etkileşim kurup yükseköğretim alanındaki iyileştirmeler sayesinde eğitim açısından Avrupa Birliği rekabet gücünü yükseltmek vardır. Yükseköğretim öğrencileri ile öğretim elemanları arasındaki değişim aşamasında fikir birliği sağlanmaya çalışılmış ve bu hareketlilik süresince belirlenen iletişim sistemleri üzerinden süreklilik devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Aşama aşama ilerleyen sistemle ivmelenen Erasmus-Socrates Programının ilk basamağı, 1 Temmuz 1987 tarihinde başlayıp 30 Haziran 1990'da sona ermiştir. İkinci aşaması yine 1990 yılında

başlayarak 1995'e değin sürdürölmüş ve çalışmalarına devam etmiştir. 1995- 2000 dönemleri arasında Erasmus Faaliyetleri olarak başlayan eğitim serüveni Socrates Eğitim Programı'nın alt birimi olarak ilerlemeye başlar. Yine dönemsel olarak çalışma kararları belirlenir ve koşullar hazırlanarak iyileştirmeler sağlanır. Erasmus-Socrates Programının yükseköğretimde hareketliliğe katkıda bulunmasının haricinde, günümüzde çoğu üniversite sisteminin temeli olan Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) oluşturulmasında da faydası büyüktür (Karakaş, 2009).

Sorbonne Deklarasyonu, 25 Mayıs 1998'de dört ülkenin Eğitim Bakanı'nın imzasıyla oluşmuştur. Temel hedefleri, Avrupa'da yükseköğretim için bir alan oluşturmak ve akademik derecelerin uluslararası tanınırlığını sağlamaktır. Ayrıca Avrupa'nın kültürel, fikirsel, teknik gelişim ve toplumsal boyutta tanıtımını gerçekleştirecek kararlar yine bu toplantıda alınmıştır. Deklarasyonda, öğrenci ve öğretim görevlisi hareketliliğini artırmak, akademik derecelendirme ölçütlerinin çerçevesini belirlemek ve öğrenim zamanlamasını her yerde uyumlu hale getirmek teşvik için kararlaştırılan etmenlerdendir. Ele alınan teşvik ve hedefler sayesinde üniversitelerin yeniden yapılandırılması mümkün kılınacaktır. Öğrenci hareketliliğinin yanında, mesleki devamlılık sağlamak, meslek edindirmek için iş teşvikinde bulunmak ve ülkeler arasındaki tanınmayı fazlalaştırmak başka bir amaç olarak gösterilebilir. Deklarasyonda alınan kararlar *Avrupa Yükseköğrenim ve Araştırma Alanı*'nın kurulması sürecinde de etkili olmuştur. Özellikle Fransa ve Almanya'nın eğitim alanında kararlılık gösterdiği büyük dönüşüm süreci, diğer ülkelerin de yükseköğretim meselelerini daha temelden incelemesini sağlamıştır. 19 Haziran 1999 yılında ilan edilen Bologna Deklarasyonu'nun oluşturulup sürecin günümüze değin gelişerek devam etmesinde Sorbonne Deklarasyonu'nun ele aldığı değişimler etkindir. Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) temel planlaması da yine bu deklarasyonun sayesinde yapılmıştır (Karakaş, 2009).

Bologna Süreci öncesi yükseköğretim ile alakalı gelişmelerden bahsetmeye çalıştık. Çalışmamızın bundan sonraki kısmında, Bologna Süreci boyunca geliştirilen sistemlere değinmek yerinde olacaktır. Avrupa'nın Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın gelişim hızını yakalayamayışı ve genç nüfusun zamanla hem kültürel anlamda başka ülkeleri tanıma hem de tercih ettiğı yerde eğitim alma istekleri zamanla hareketliliğe dönüşmüştür. UNESCO'dan elde edilen bilgilere göre: 1970'li yıllarda dünya çapında yükseköğretimde öğrenim gören öğrenci sayısı 28,6 milyon

civarındayken 2000 yılında 100,8 milyon civarı olarak hesaplanmış ve 2007 yılına gelindiğinde yaklaşık 52 milyon artarak 152,5 milyona ulaştığı görülmektedir (UNESCO, 2009A). 2020 yılına gelindiğinde kendi ülkeleri dışında okuyan öğrencilerin sayısı 7 milyona ulaşacağı tahminine de yer verir (UNESCO, 2009 B). Yirmi dokuz Avrupa ülkesinin bir araya gelerek yüksek öğrenimle alakalı birtakım kararlar alması neticesinde Bologna Süreci hızlandırılarak ilerlemiştir. Temel ihtiyaçlar ve gerekli düzenlemelerin belirlenmesinin ardından akademik ölçütler de işlevsel hale getirilmiştir (Özkan, 2015).

Bologna sürecinin 1999 yılında başladığını belirtmiştik. 29 ülkenin desteğiyle başlayan bu sürece ülkemiz, iki yıl sonra yani 2001 yılında katılmıştır. Ülkelerin yükseköğretim ile alakalı bakanlarının katıldığı Prag'daki eğitimle alakalı meselelerin çözümü için yapılan toplantıda bu katılım sağlanır. Aynı yıl Türkiye ile birlikte Hırvatistan ve Kıbrıs Rum Kesimi de bu sürece dahil olur. Toplantıda Bologna Süreci ile ilgili alınan kararlar arasında, yaşam boyu öğrenmenin teşviki, yükseköğretim kurum ve bu kurumlardaki öğrencilerin aktif katılım sağlaması ve Avrupa Yüksek Öğretim Alanının daha ön planda olması hedeflemiştir. 2003 tarihinde Berlin'de 33 Avrupa ülkesinin Yükseköğretim Bakanları, Bologna Süreci için *“Avrupa Araştırma Alanı (AAA) ile AYA arasında bir görevdeşlik kurmak ve Doktora çalışmaları”* üzerine başka hedefler de belirlemek adına toplanmıştır (Yalı, 2017). Toplantıda, üye ülkelerde sürece hız kazandırmak ve durum tespiti yapmak amacıyla kararlar alınmıştır. 2005 yılında yapılacak Bergen Konferansından önce gerçekleştirilmek üzere, öğrencilerin üniversitelerde lisans ve sonrasında yapılacak lisansüstü öğrenimleri için iki aşamalı derecelendirme kararı alınmıştır. Ayrıca yükseköğretim öğrencilerinin diploma konuları veya dereceleri ile öğrenim sürelerinin tanınması ve Kalite Güvencesi meseleleri öncelikli olarak çözüme ulaştırılan konulardandır (Yükseköğretim Kurulu-Berlin Bildirgesi, 2003). Bergen'de gerçekleşen *Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı*'nda 2005 ile 2007 yılları arasında Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) ve Avrupa Araştırma Alanı (AAA) arasında benzeşik ilişkilerden yararlanıp Bologna Süreci'nde sosyal boyutun da yol kat etmesi amaçlanmıştır. Öğrenci ve öğretim görevlilerinin bu oluşumlara aktif katılımlarıyla AYA' nın çok daha cazip hale gelmesi yönünde çalışılmış, istenilen cazibenin Avrupa dışındaki anlaşılabilir bölgelerden gelen hareketlilikle sağlanması öncelik olarak belirlenmiştir. Aynı toplantıda yine 2007 yılına değin Avrupa Kalite Güvencesi Birliği

(ENQA) yönlü geliştirilen ve AYA’ da yer alan yükseköğretim kurumlarına yönelik “*Kalite Güvencesi Standartları ve Uygulama Prensipleri*” nin üye ülkelerdeki uygulanabilirliği, Ulusal Yeterlikler Çerçevesi uygulamaları, Doktora programları da dâhil olmak üzere ortak üniversite alan çalışmaları ile yükseköğretimde daha esnek öğrenim yolları oluşturma konularında bir değerlendirme raporu hazırlanmasına karar verilmiştir (Yükseköğretim Kurulu-Bergen Bildirgesi, 2005). Londra’da 2007 yılında beşincisi yapılan Bakanlar Konferansı’nda süreçle ilgili gelinen durum değerlendirilmeye alınır. Hareketlilik eksenini, veri toplamadaki aşılacak yol ve istihdam meseleleri üzerinden gündem oluşturulmuştur (Yükseköğretim Kurulu- Londra Bildirgesi , 2007).

2009 yılında Belçika’nın Leuven kentinde yapılan *Yükseköğretimden Sorumlu Bakanlar Toplantısı*’nda 46 ülkeye ulaşan kapasitesiyle sürecin değerlendirilmesi, gelecekteki on yıllık dönem üzerine gerçekleşir. AYA’nın öncelikleri doğrultusunda sürecin sosyal boyutu olan eşit erişim, istihdam durumu, ömür boyu öğrenme süreci, öğrenci odaklı öğrenme ve yükseköğretim kurumlarının öğretme vasfı, eğitim ve araştırma konularında yeniliklere açıklık, uluslararası çalışmaların netliği, hareketlilik oranları, bilgi edinme yöntemleri, eğitimde tümünden şeffaflık olanakları ve üniversitelerdeki finansman etkenleri ele alınmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2009). Ardından 2010’da 47 ülkeye ulaşan sayısıyla Bologna Süreci’nin öngördüğü kapsamda AYA’ nın uygulanabilirlik durumunu tartışmak amacıyla Macaristan’ın Budapeşte ve Avusturya’nın Viyana şehirlerinde toplanılmıştır. Leuven’de alınan kararların değerlendirmesinin yapıldığı bu toplantılarda, 2020’ye kadar yapılacakların kararlılığı ile ilgili hedefleri bir kez daha beyan etmişlerdir. Bir sonraki toplantının 2012 tarihinde Romanya’nın Bükreş kentinde yapılmasına mutabık olunmuştur. Bologna Süreci ile ilgili ilkelerin gerektiği gibi uygulanıp uygulanmadığıyla alakalı yapılacaklar konusunda bakanlardan sunu yapmaları yine Bükreş toplantısı için istenilen çalışmadır (Yükseköğretim Kurulu- Budapeşte-Viyana Deklarasyonu (BVD), 2010).

2012 senesinde toplanan eğitimden sorumlu bakanlar, Avrupa Yükseköğretim Alanı’nda yapılan çalışmaları değerlendirip önceliklerini de belirlemek amacıyla Romanya’nın Bükreş kentinde bir araya gelirler. Yaptıkları toplantıda, gelecek için yükseköğretime yapılacak yatırımlar, yükseköğretimde kaliteli ve herkese hitap eden bir eğitim seferberliği düzenlenmesi konuşulmuştur. Avrupa ihtiyaçlarına hizmet

etmek üzere istihdam edebilirliğin güçlendirilmesi, daha iyi eğitim için öğrenme hareketliliğin güçlendirilmesi, siyasi hedeflere destek olmak üzere veri toplanma ve şeffaflık konularının iyileştirilmesi gibi konular üzerine eğilinecek başlıca hususlardandır. 2012-2015 yılı arasındaki önceliklerin belirlenişi ve maddeler halinde kararların sunulmasının ardından 2015 yılında Ermenistan Erivan’da toplantı alınması mutabıkına varılmıştır (Yükseköğretim Kurulu-Bükreş Bildirgesi, 2012). 2015 yılında toplanma kararına uyarak Ermenistan’ın Erivan şehrinde yapılan toplantı, AYA-Bologna Süreci Bakanlar Konferansı ve IV. Bologna Politika Forumu aşamalarıyla gerçekleşir. Yapılan toplantılar sonucunda “2015 Uygulama Raporu” düzenlenmiş ve yayınlanmıştır. Düzenlenen raporun, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü’ne bağlı Eurydice ile birlikte Eurostat, Eurostudent ve Bologna İzleme Grubu’ nun katkılarını alarak hazırlandığı belirtilir. Raporda, ülkemizle birlikte 47 ülkenin AYA için yükseköğretim üzerinden gerçekleşen reformlara dair kapsamlı nitel ve nicel veriler bulunmaktadır. Rapordaki verilere de ülkemiz açısından karşılaştırmalı değinecek olursak: Avrupa Yükseköğretim Alanı’nda 37,2 milyon öğrencinin üniversite kayıtlı ve eğitim aldığı bilgisine ulaşılır. 4,3 milyonluk öğrenci popülasyonu ile Türkiye, Rusya’dan sonra ikinci sırada ve üniversite bitirme oranları diğer ülkelerin çoğunda %30-50 seyrindeyken %88’lik yükseköğretim bitirme oranıyla da ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca 2005-2006 dönemiyle 2011-2012 dönemi arasında üniversite eğitimi alan öğrenci kapasitesinin %86 artmasıyla da Karadağ’dan sonra ikinci sırada yer almıştır. Raporda sayısal verilerin haricinde, Bologna Sürecinde belirlenen derece sistemleri, ulusal yeterlilik çerçevesi, kredilerin tanınması ve kalite güvencesi çalışmalarında AYA ülkelerinin önemli gelişmeler kat ettiği yer almaktadır. Ülkemizin bu alanlardaki gelişimi de diğer birçok ülkeden çok daha hızlı ve ileri aşamada gerçekleştiği görülmüştür (Yükseköğretim Kurulu- AYA Raporu, 2015). Son olarak 2018 yılında Fransa’nın Paris kentinde yapılan toplantıda da benzer konular ele alınmasına rağmen üç başka konu üzerinde durulmuştur. Bu konular: *Avrupa Yeterlilik Çerçevesi*, *Avrupa Kredi Sistemi* ve *Diploma Eki* olarak ele alınmıştır. Ülkemiz bu konularda tam not alarak gelişime ne kadar açık olduğunu göstermiştir (Yükseköğretim Kurulu- Paris Bildirgesi, 2018).

Uluslararası değişim programlarını aktardığımız bölüm başlığımız altında, bu sistemlere uyumluluk sağlayacak kredi transferleri ve Akreditasyon (Eşyetkinlik) konularına da yer vermemiz gerekmektedir. Bologna Süreci’nin temel gayelerinden

olan tanınırlık ve uluslararası hareketliliği amacına uygun karşılamak için bazı sistemler geliştirilmiştir. Bu sistemlerden ilki *Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi* (AKTS/ECTS)'dir. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, 1989'da kurulan Erasmus Programı kapsamında başlatılır. Yükseköğretim öğrencilerinin yurtdışındaki öğrenimleri sırasında kazandıkları kredileri kendi ülkelerine döndüğünde herhangi bir karmaşa yaşanmaması ortak fikriyle doğmuştur. Bologna Süreci içerisinde yer alan devletlerin yükseköğretim sistemlerindeki farklılıklarından kaynaklanan engelleri ve sorunları aşmak maksatlı olarak da geliştirilerek devam etmiştir. İş yükü esasına istinat ettirilerek gerekli hesaplamalar alınır. Kredi aşaması, dersi tamamlayarak öğrenim kazanımlarında olacak öğrencilere verilmektedir. İş yükü de ortalama bir öğrencinin bir dersin öğrenme çıktılarını elde edebilmesi için bir dönem boyunca yapması gereken aktivitelere harcayacağı süre olarak tanımlanabilir (European Commission, 2015).

Ülkemizin 2001 yılından beri Bologna Süreci'nin içinde yer aldığından bahsetmiştik. Türkiye, Prag'da yapılan yükseköğretim toplantısına katılıp alınan ve oluşturulan kararları kabul ederek kendi yapılandırma aşamasına dahil etmiştir. Hala aktif üyelerden biridir. Erasmus-Socrates Programının gelişimi de Bologna Süreci içinde yer almamızdan itibaren hızla üniversitelerimize yayılmıştır. 2003 yılından itibaren Bologna Süreci'nin bir parçası olarak *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği* değişimler başlar. 2001 yılı itibariyle AKTS ülkemiz üniversitelerinin sisteminde yerini alır (Yükseköğretim Kurulu, b.t.). 2005-2006 akademik döneminde üniversitelerde AKTS kullanımı Yükseköğretim Kurulunun aldığı karar neticesinde zorunlu hale getirilmiştir. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, yalnızca Avrupa Birliği öğrenci hareketliliği programları eksenindeki öğrenci kredi transferleri için oluşturulmuştur. Haftalık ders saati üzerinden hesaplanır (Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, 2007). 2004 yılından itibaren ulusal ağların uluslararası kurumların ağ sistemleriyle bağlantılanması akademik anlamda çok önemli bir gelişmedir. YÖK'ün oluşturduğu 2006 Strateji Raporu ve 2008 Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) Raporu üzerinden alınan kararlarla Türkiye'deki yükseköğretim sistemi bütünüyle Bologna Sürecine entegre edilmeye başlar. 2005 yılında *Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği* yasal ve kurumsal bir çalışma ile Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Türkiye'de yükseköğretim alanında ulusal yeterlilikler çerçevesi oluşturulmasına yönelik çalışmalar, 2005

tarhinde yapılan Bergen toplantısında görüŖülüp *Ulusal Yeterlilikler Çerçeveslerini* karara bağlayan Bakanlar toplantısıyla da başlatılır. Yükseköğretim Kurulu, Bologna Sürecinde üniversite kalite yeterlilik çerçeveslerini hazırlamak ve uyumlandırma için alınan kararlar üzerine *Yükseköğretim Yeterlilikler Komisyonu (YKK)* ve *Mesleki Yeterlilikler Çalışma Grupları* oluşturulmuştur. 2006 yılı itibariyle *Avrupa Kredi Transfer Sisteminin* üniversitelerde zorunlu hale gelmesinin ardından Türkiye’de yükseköğretim alanında kalite güvence sistemine yönelik *Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK)* de kurulmuştur. 2009 yılına gelindiğinde *Türkiye Bologna İzleme Grubu* oluşturulmuştur. Türkiye Bologna İzleme Grubu, ulusal ölçekteki çalışmaların Bologna Süreci kapsamındaki faaliyetlerin planlanması, yürütülmesi ve koordinasyonu konusunda gerekli yardımı sağlamamak amacıyla ilgili kurumların bir araya gelerek oluşturdukları grup olarak tanımlanabilir (Gümüş & Kurul, 2011).

Bologna Sürecinin ortak bir çalışma alanı yaratmasında belirlenen aşamalar özellikle birkaç madde üzerinden ilerlemektedir. Bunlardan ikisi yeterlilik ve yetkinlik konusudur. Akreditasyon sistemi de bu kavramları karşılayan bir uygulamadır. Küresel ve özelinde Avrupa Birliği standartlarına göre kabul edilebilir/Avrupa Birliği standartlarına uygun bir öğretim amacıyla ilgili fakültelerin yapılanma, donanım, kadrolaşma ve araştırma çalışmaları için yeterlilik düzeyi olarak tanımlama yapılabilir. Sürece dahil olan ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında, karşılıklı kriter ve metotlar geliştirerek Avrupa’nın kalite güvencesi konusundaki iş birliğini güçlendirmek amaçtır. Akreditasyon sistemlerinin getirilme amacı, mevcut sistemleri tamamen ortadan kaldırmak ya da kökten değişimle yenisini hazırlamak üzerinden ilerlememiştir. Ülkelerin sistemlerinin karşılıklı olarak incelenip üzerine yapılan düzenlemeler sayesinde geliştirmelerle ortak bir sistem elde edilmeye çalışılmıştır. Sorbonne ve Bologna Deklarasyonlarıyla birlikte gerekli düzenlemelerin kararlaştırılması sonucu 1998 itibariyle gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır. *Avrupa Üniversiteler Birliğinin (EUA)* kalite değerlendirme faaliyetleri ve *Avrupa Kalite Güvence Kurumları Ağının (ENQA)* kurulması gibi girişimler sayesinde sürekliliğini koruyan ve güncellemelerle ilerleyen bir çalışmaya dönüşmüştür. Avrupa’daki bazı alanlarla kurumların akreditasyonu, uluslararası çalışmaları da bulunan *EQUIS (Avrupa Kalite Geliştirme Sistemi)*, *AMBA (İşletme Fakülteleri Birliği)*, *AACSB (Uluslararası İşletme Eğitimi Birliği)* ve *CEMS (Avrupa İşletme*

Eğitimi Konsorsiyumu) gibi kuruluşlar tarafından desteklenerek yapılır (Süngü & Bayrakçı, 2010).

Ülkemizde akreditasyon çalışmaları uluslararası öğrenci değişim sistemlerine adaptasyon süreci olan Bologna Deklarasyonu ile 1999'da başlamıştır. 1997 yılında pilot denemeler yapılmış, 1998 yılında da bazı eğitim fakültelerinde örneklerine rastlanmıştır. *Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon*, 1998-1999 akademik döneminde başlatılan öğretmen yetiştirme sistemindeki düzenlemeler için uygulanmaya çalışılan bir model konumundadır. Modelin oturmasının ve yapılanmasının tamamlanmasının ardından tüm eğitim fakültelerine yaygınlaşması sağlanmıştır (Kavak, 1999). Zamanla Avrupa eğitim hedeflerini tutturmak amacıyla oradaki kalite yönetimi çalışmalarını incelemek için YÖK tarafından görevlendirilen bir akreditasyon kurulu oluşturulmuştur. Kalite güvencesi ile ilgili olarak 20 Eylül 2005 tarihinde *Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği* yürürlüğe alınmıştır. Yönetmeliğin, Berlin Bildirgesi'ndeki öneri, kriterler ve ENQA tarafından geliştirilmiş olan kalite güvencesi standart ve talimatlarıyla uyushmasına özen gösterilmiştir. Yine bu yönetmelik sayesinde yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve araştırma etkinlikleri değerlendirilmesi ve daha iyilerinin oluşumu için bazı ilkeler belirlemiştir. Ayrıca oluşturulan kurul ve komisyonlar sayesinde geliştirmeler günümüzde de devam etmektedir.

Sonuç olarak Avrupa eski merkezi konumunu yitirdiği andan itibaren bir toparlanma süreci için atılımlara başlamıştır. Gerekli dönüşümleri hayata geçirmek adına eğitim alanını tercih etmelerinin sebebi, tanınırlığı geliştirmek ve yapılanmalar sayesinde hareketliliği sürekli hale getirip akademik istihdamı geliştirme isteklerine dayanmaktadır. Birkaç ülkenin bir araya gelip başlattığı yükseköğretim yapılandırılması zamanla 47 ülkeye kadar ulaşmış ve ele alınan meselelerin çözüme ulaştırmaya çalışmaları sayesinde yükseköğretim kurumları üzerinde ortak değişim hareketleri sistemsel olarak etkinleştirilmiştir. Ülkemizin de 2001 yılından itibaren katılmış olduğu bu dönüşüm sürecinde kat ettiği yol azımsanmayacak konuma ulaşmıştır. Fakat Bologna Süreci, Avrupa ülkelerinin diğer ülkelerle olan rekabeti sağlayabilmeleri, öğrenci-öğretim görevlisi hareketlilikleri ve istihdamı sürekli hale getirme gayelerinin ülkemiz adına getirisinin boyutu tartışmalı bir durumdur. Nitekim her ülkenin üniversitelerine verdiği özerklik derecesi, sosyo-ekonomik bütçesi,

kültürel ve bilimsel çalışmalara katkı oranı farklıdır. Süreçteki yükseköğretim kurumları ve ülkeler endekslendiğinde bazı ülkelerin nüfuslarının daha az olmasına rağmen bilimsel yayın ve faaliyetler konusunda ileri seviyede oluşu yine tartışma konusu olacak meselelerden biridir. Maalesef ki ülkemiz adına da benzer bir durum geçerlidir. Birçok Avrupa ülkesinden üniversitelerdeki genç ve akademide aktif nüfusumuz fazla olmasına rağmen bilimsel yayın oranında istenilen konum elde edilmiş değildir. Aslında bunun için sorunun sadece yükseköğretim kurumlarında aranması da yanlış bir çözüm yolu olacaktır. İlk ve ortaöğretim kurumlarımızdan başlayarak yapılacak köklü ve sistemsel dönüşümler hedeflenen boyuta ulaşmada büyük başarı sağlayacaktır. Bu yüzden Bologna Sürecinde oluşturulan hedefler üniversite sistemimize rehber olsa da toplumumuzu yansıtan bir eğitim dönüşümü daha yerinde ve hedeflere ulaşmada sağlam iradeli atılım sağlayacaktır. TÜBA ve TÜBİTAK'ın belirlediği 2023 öngörü raporları da gelişimimiz açısından mühim katkı kaynağıdır. Vizyon ve stratejileri araştırmalarla harmanlayarak uygulamak, ülkemizin eğitim potansiyelini çok daha yukarılara taşıma adına mihenk taşı olacaktır. Yani kısaca yükseköğretim alanında salt belgeler ve belirli ülkeler çerçevesinde idealize edilmiş ölçütler yerine bize ait hedefler belirlemek büyük bir sıçrama yapabilmemiz adına etkin bir rol görevindedir.

3.3. Atama-Yükseltme Kriterleri ve Yayıncılık

Bilim insanları, yaşamları boyunca bilmeye ve bilime tutkun kalan öğrencilerdir. Yaptıkları araştırmaları yayınlamak tutkularının karşılığı olarak yansır. Akademik yükseliş, kadroya dahil olma, saygınlık kazanma gibi etmenlerin hepsi, araştırma ve çalışmalarının yayınlanması kısmının zorlu parkurlarıdır. Yükseliş aşamasında karşılaştıkları bazı kıstaslar da mesleki ilerlemelerinin sıkıntılı süreci olarak gösterilebilir. Biz de ele alacağımız başlığımız altında yükseköğretim alanında *Atama-Yükseltme Kriterleri ve Yayıncılık* aşamalarında aranan nitelikleri, ölçütleri ve sınırlamaları ele alarak gelişim sürecini inceleyeceğiz.

1970 dönemi öncesinde lisansüstü eğitimlerinin usta-çırak usulü ilerlediği belirtilmektedir. Mevcut yükseköğretim kurumlarımızda lisansüstü eğitimlerinin o dönemde henüz çokça yaygınlaşmadığı da aktarımlar arasındadır. Kişilerin asistan ve araştırma görevlisi olmak için kendi alanıyla alakalı bir konuda detaylı araştırma yaparak jüri önünde sunduğu bilinmektedir. Doçentlik aşaması için yine yaptıkları doktora tezi çalışması ayarında bir konuya odaklanarak jüri önünde savunmaktan geçmektedir. 1970’li yıllardan itibaren yükseköğretim kurumlarımızda, Amerika Birleşik Devletleri model alınarak lisansüstü eğitimleri yapılmıştır. Usta-çırak şeklindeki yükseliş kriterleri yerine yüksek lisansta belirli dersler ve tez, doktorada belirli dersler ve tez hazırlama zorunluluğu şeklinde ilerleme kaydedilmiştir. Değişik öğretim üyelerinden alınan derslerle aday geniş bir öğrenim görmekte ve bakış açısı süreci yaşamaktadır (Türkoğlu, 2007). 1980’ler itibariyle daha Avrupa eksenli bir yükseköğretim dönüşümü başlamıştır. 1990 ve 2000’ler sonrasında bu durum kendini iyiden iyiye hissettirir.

Araştırma yapmak ve araştırmaları yayınlamak türlü etmenler dahilinde yapılmaktadır. Bu faktörlerin başında kuşkusuz elde ettikleri verileri ve düşünce eksenlerini sunma dürtüleri yatar. Avrupa Birliği uyum süreci dahilinde üniversitelerdeki araştırma ve yayın faaliyetleri, akademik yükselme ve atanma için de önemlidir. Ülkemizde öğretim elemanlarının hem bilimsel faaliyet hem de öğretim vermeleri beklendiğinden mesleki ilerleme açısından bilimsel yayın sunma azımsanmayacak değere sahiptir. Öğretim elemanları için sözü edilen kariyer gelişimi “*akademik yükseltme ve atamalar*” sayesinde mümkün kılınır. *Yardımcı Doçentlik, Doçentlik ve Profesörlüğe atanma* 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 28 Ocak

1982 yılındaki 17588 Sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği hükümlerince gerçekleşmektedir (Demir, Demir, & Özdemir, 2017).

Ülkemizde, belirli yazılı ve sözlü sınavlar sonrasında yüksek lisans ve doktora eğitimi almaya hak kazanılır. Benzer yükselme sistemi doçentlik aşamasında da geçerlidir. Türkiye’de akademik alana dair gelişmelerin en önemli basamağını akademik yükseltme ve atamalara ilişkin ölçütler (kriterler) oluşturmaktadır (İnandı, Tunç, & Uslu, 2013). Kriterleri getirmedeki amaç yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları için yapılacak atamalarda, ilgili yasa ve yönetmeliklerin öngördüğü koşullara ek olarak bilimsel kaliteyi artırmak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözeterek, nesnel ve denetlenecek nitelikte, eşitlik ve tarafsızlık ilkesi çerçevesinde değerlendirme yapılmasını sağlamaktır (Esen & Esen, 2015). Doçentlik için yapılan sınav yönetmeliği, *Doçentlik Sınav Yönetmeliği Üniversitelerarası Kurul (ÜAK)* tarafınca yayımlanmaktadır. Doçent olma aşamasında akademisyen adayları yabancı dil konusunda iyi olmalı, uluslararası hakemli yayınlarda araştırmalarını paylaşmalı ve konferans-sempozyum-bilimsel toplantılarda sunular yapmalı gibi kriterleri yerine getirmelidir (Demir, Demir, & Özdemir, 2017).

Ülkemizde son olarak yürürlüğe alınan Doçentlik Sınav Yönetmeliği Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından, 15 Nisan 2018 tarih ve 30392 Resmî Gazetede yayımlanmıştır (Resmî Gazete, 2018). Öğretim üyeleri, akademik unvanlarını yükseltme yoluyla elde ederken akademik kadrolarını ise atama yoluyla elde eder. Doktor ve doçent unvanları akademik kadrodan bağımsız olarak akademik bir sınav sonucunda yükseltme yoluyla elde edilirken, yardımcı doçent ve profesör unvanlarının alınmasında akademik yükseltme ve atama birleştirilmiştir (Tekinsoy & Mısır, 2012).

Doçentlik Yönetmeliği Resmî Gazetede aktarıldığı üzere ilk kez, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı *Yükseköğretim Kanununun 11’inci ve 24’üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır* (Resmî Gazete, 2018). 07 Şubat 2015 tarih ve 29260 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Doçentlik Sınav Yönetmeliğinde yapılan bazı değişikliklerle 2018 Doçentlik Sınav Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yayımlandığı Nisan 2018 tarihinin akabindeki akademik dönemde uygulanmaya başlanmıştır. Son yönetmelikte, 65 olan yabancı dil merkezi sınav taban notu 55’e

çekilmiştir. Nisan ve Ekim aylarının 15'inde yapıp ilgili ayların sonuna kadar süren doçentlik başvurusunun Mart 15 ve Ekim 15' te başlayıp ilgili ayların sonuna kadar devam etmesi kararlaştırılmıştır. Son değişiklik, Eczacılık ve veteriner hekimlik dallarında uzmanlık unvanını kazanmış kişilerin doçentlik için başvurabilecekleri üzerine yapılmıştır (Resmî Gazete, 2018). Daha önce uluslararası *Science Citation Index (SCI)*, *Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded)*, *Arts ve Humanities Citation Index (AHCI)* ya da *Social Sciences Citation Index (SSCI)* atıf tarama alanlarında yayın yapmak ve yabancı dil konusunda çok iyi olmak önemli bir ölçütken 2018 itibariyle kendi dilimizde atıf yapma daha önemli hale getirilmiştir. Yine de akademik yükseltmelerde aldıkları 100 üzerinden puanlarda yaptıkları yabancı yayın aktarımları etkili olmaktadır. Doçentlik sınavları da yayınlanan eser ve sözlü yapılan sınav olarak iki aşamalı şekilde yapılmaktadır. Doçentlik Sınav Komisyonunun önerisi ile ÜAK tarafından adayın başvurduğu alandan beş asıl iki de yedek profesör üyeden oluşan doçentlik sınav jürisi, doçentliğe başvuran adayın akademik çalışmalarının her birini detaylı şekilde değerlendirmektedir. Jüri raporlarının aldığı karar neticesinde eser incelemesinde de başarılı bulunan aday sözlü sınava alınır. Sözlü sınavda başarılı olan adaylara sonuç olarak Üniversitelerarası Kurul tarafından Doçentlik Belgesi verilmektedir (Demir, Demir, & Özdemir, 2017). Yine 2018 itibariyle yapılan bir KHK değişikliği ile Yardımcı Doçent unvanı yerine Doktor Öğretim Üyesi unvanı getirilmiş ve personel çalışma şartlarında da değişikliğe gidilmiştir (Resmî Gazete, 2018).

Lisansüstü eğitimleri ve gerekli koşulları sağlamanın ardından en zorlu yükselme kriteri doçentlik seviyesine ulaşırken gerçekleştiği aktarılanlar sayesinde anlaşılmaktadır. Atama ve yükseltme kriterlerini ele almamızın ardından bilimsel nitelik ve yayın açısından değerlendirmeleri irdelemek yerinde bir sunu olacaktır. Bilimsel araştırmalarda çeşitli incelemeler sonucu oluşturulan yayınların kullanılması, yeni araştırmalara kaynak oluşturması, meydana çıkan yayınların nerede, nasıl, ne zaman ve kim tarafından üretildiğinin bilinmesi ile mümkün olabilecek bir durumdur. Bilimsel bilginin bibliyografik açıdan koordinesinin sağlandığı önemli araçlar da kataloglar, bibliyografyalar ve dizinler olarak karşımıza çıkar (Atılgan, Bilginin Organizasyonunda Ulusal Dizinlerin Önemi Ve Atıf Sistemi Üzerine Düşünceler, 2005a). Üniversitelerin bilimsel çalışmalarda saygınlık kazanıp değerlendirme evresi, yayın ve patent sayıları ile ölçülmektedir. Diğer önemli bir ölçüt bu yayınların

uluslararası dergilerde yapılması ve bahsi geçen dergilerin tanınmış fihristlerinde taranır halde olmasıdır (Atılğan, Bilimsel Yayınlarda Üniversitelerin Yeri, 2005b).

Türkiye açısından mesele ele alındığında, 1980'lerin ikinci yarısından itibaren ülkemiz adına bilimsel yayın sayısında ciddi artışlar yaşanmıştır. Türkiye'nin bilimsel yayın açısından dünya ülkeleri arasındaki sıralaması 1986 yılında 44'üncülükten, 1996 yılında 27. sıraya, 2009'da da 18. sıraya yükselmiştir. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde yayın kalitesini gösteren bir ölçüt olan impakt faktörüne göre yapılan sıralamada yeri hemen hemen değişmeden kalmıştır (Orer, 2011). Scientific Journal Rankings (SJR) verilerinden alınan aktarımlara göre Türkiye, dünya sıralamasında 18-20. sıra aralığında bulunmaktadır. Dünya genelinde her gün mevcut hakemli dergilerde 6.800 makale yayımlandığı bilgisi de yer almaktadır. Türkiye adresli yayınların sayısı göreceli olarak arttığı görülse de diğer dünya devletleri arasındaki oransal düzeyi ve konumu yeterince sıçrayış göstermemektedir. 1996 yılında 27. Sırada olan ülkemiz 20 yıllık aradan sonra 2016 yılında 17. sırada, 2017 yılına gelindiğinde ise 19. sırada yer almıştır. Ortalama üzerinden de 20. sırada bulunmaktadır. Ülkemizin yayıncılık adına 1990'lı yılların başından itibaren ciddi bir üretime geçmiş olduğu ve 2010 tarihine kadar da artarak yükseliş sağladığı ancak daha sonraları bu artışın düştüğü görülmektedir. Başka bir olumsuz sonuç da atıf almayan yayınlarımız yıllar içinde fazlalaşma göstermektedir. SJR'nin bir başka veri göstergesine göre Türkiye'deki bilimsel makalelerin kalitelerinde geriye doğru bir gidişat bulunmaktadır. Bu duruma örnek verecek olursak 1996 yılında araştırmada bulunulan 5650 yayından 194'ü hiç atıf almamış, 2016 yılında yapılmış olan 44.173 yayından da 3916'sı atıf almamıştır. Oransal olarak da yayınların atıf almama durumu yıllar itibariyle artmaktadır. Yani 1996 yılında yapılan yayınların %3,4'ü hiç atıf almazken 2016 yılında yapılan yayınların %9'unun hiç atıf almadığı görülmektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde oluşan durum daha detaylı şekilde anlaşılabacaktır (Ortaş, 2018).

Tablo 3. Türkiye'nin 1996-2016 yılları arasında yayınlanmış bilimsel makaleler, makalelere yapılan atıflar ve makale başına yapılan atıfları gösterilmektedir.

Yıllar	Dünyadaki Sıralama	Yıllık yayın sayısı	Atıf yapılan yayın sayıları	Atıf yapılmayan yayın sayıları ve yüzdeler	Atıflar	Kendi yayınlarına yapılan atıflar	Yayın başına atıf	
1996	27	5650	5456	194 (%3,4)	69853	18875	12,36	
2000	25	8044	7608	436 (%5.4)	142963	33798	17,77	
2005	20	20576	19551	1025 (%5.0)	325787	72332	15,83	
2010	18	32837	31027	1810 (%5.6)	291837	71148	8,89	
2013	19	39605	36413	3192 (%8.1)	195895	49953	4,95	
2016	17	44173	40257	3916 (%8.9)	28069	7312	0,64	
1996-2016	20	485366	453565	31801(%6.7)	441466 2	1039323	9,1	

Tablo 4. 1996-2017 yılları arasında değişik ülkelerin toplam bilimsel makale sayıları, atıf sayıları yayın başına ortalama atıf sayıları.

Sıra	Ülke	Yayın	Atıf alacak yayınlar	Atıf sayıları	Kendine atıf	Yayın başına atıf	H indeksi
1	ABD	1103643	9875662	267612868	122087837	24,25	2077
2	Çin	5133924	5052579	39244368	21831514	7,64	712
3	UK	3150874	2705067	68803194	15755046	21,84	1281
4	Almanya	2790169	2590028	54834760	13548169	19,65	1131
5	Japonya	2539441	2437565	39049963	10407744	15,38	920
6	Fransa	1967157	1837639	37865266	8085273	19,25	1023
7	Kanada	1594391	1446619	34945308	6216383	21,92	1033
8	İtalya	1583746	1451214	28548485	6597300	18,03	898
9	Hindistan	1472192	1379217	12637866	4329674	8,58	521
10	İspanya	1256556	1156724	20661273	4705368	16,44	775
11	Avustralya	1226552	1093833	23347703	4866812	19,04	848
12	Güney Kore	1004042	973360	12299582	2501499	12,25	576
13	Rusya	956025	936928	6758715	2144568	7,07	503
14	Hollanda	886135	806509	22670416	3483031	25,58	893
15	Brezilya	834526	794371	8714980	2887006	10,44	489
16	İsviçre	650079	598455	17229374	2208073	26,5	866
17	Tayvan	614487	593852	7746794	1530538	12,61	437
18	İsveç	600233	557344	14593911	2136863	24,31	778

19	Polonya	580205	558878	5763359	1465411	9,93	479
20	Türkiye	531899	496582	5048456	1164227	9,49	368
21	Belçika	485937	448557	10725773	1418742	22,07	702
22	İran	448079	434656	3369979	1232563	7,52	257
23	Avusturya	355418	326297	8873574	1206436	24,97	662
24	Danimarka	354524	326433	6998066	892664	19,74	577
25	İsrail	346372	319737	7806952	1004710	22,54	624
26	Finlandiya	305791	286738	6717452	983229	21,97	571
27	Yunanistan	292956	282474	3163668	704584	10,8	396
28	Çekoslovakya	290718	266402	4512105	677290	15,52	434
29	Meksika	284868	269516	3261821	645436	11,45	378
30	Norveç	281530	254884	5617199	835879	19,95	526
31	Polonya	270634	251622	3832603	700532	14,16	416
32	Singapur	265452	246176	4786877	557083	18,03	492

Tablodaki verilerden de anlaşılacağı üzere Türkiye’den gönderilen bilimsel makale sayılarının fazlalaştığı ancak ne yazık ki kalitenin bir miktar düştüğü gözlenmektedir. Son 20 yıllık genel bir değerlendirme yapıldığında yükseköğretim kurumlarımızda bilim yapma projeleri akademisyen başına yapılan yayın sayıları, alanlara göre yayınların dağılımı ve bunların ülkemiz bilimine ve üniversitelerine katkıları tartışmalı durumdadır. Özellikle 2010 yılı sonrası yayınlanan bilimsel makalelerin niteliği ve uluslararası düzeyde kabul görme durumu gittikçe azalmıştır (Ortaş, 2018).

Yükseköğretim kurumlarında atama ve yükselme kriterleri için yayın yapmanın öneminden bahsetmeye çalıştık. Bu yayınları hazırlarken uyulması gereken bilimsel etik kurallarına değinmemiz gerekmektedir. Etik kurallarını uygulamadan bilim yapmak imkansızdır. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu alanda

oluşturduğu Etik Kurulunca etiği; “*Etik, insanların ahlaklı yaşamanın temelleri üzerine akıl yordukları ve bu temellerden yola çıkarak doğru ve yanlış ayırt etmeye, doğru davranış biçimlerini bulmaya ve uygulamaya yarayabilecek kuramsal ve toplumsal araçları geliştirdikleri bir düşün alanıdır*” olarak tanımlamaktadır (Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 2002). Bilimsel düşünce aktarımı ve bilimsel araştırmalar her zaman etik olmak zorundadır. Üniversitelerde zaman zaman etik dışı davranışlar meydana gelmektedir. Örneğin öğretim üyesi, atama, yerleştirme ve yükseltmelerde gerekli bilimsel etik kuralları gözetilmemektedir. Kurumlarda tanıdığı olan/belli bir ideolojisi benimsemiş olanlar görevlere çok daha iyi olanların yerine alınabilmektedir. Ayrıca akademisyenlerin üniversitelerde ders verirken maddi çıkar sağlamak için kendilerinin veya belirledikleri kişilerin kitapları dışında başka kitap kullanılmasına izin vermemeleri etik dışı bir konu olarak karşımıza çıkabilmektedir (Sönmez, 2008). Dolayısıyla bunların yaşanmaması için önlemler alınmaya çalışılsa da kişilerin bilim yaparken etik kuralları gözetmesi hem ahlaki hem vicdani görevi olmalıdır.

Sonuç olarak Türkiye, gelecekte dünya ekonomisinde daha fazla ağırlığı hissedilecek 20 büyük ekonomi arasında gösterilen G20 olarak adlandırılan küme içinde yer almaktadır. Gelişmiş ülkeler kulübü olarak da kabul edilen genel merkezinin Fransa/Paris’te bulunduğu 30 Eylül 1961 yılında kurulan *Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü / İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)* kurucu üyelerindendir. Stratejik olarak hedeflediği ölçüt, Cumhuriyet’in kuruluşunun 100. yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında olmaktır. Bu hedefini gerçekleştirmek adına ekonomiden bilgi teknolojilerine, eğitimden toplumsal yapılanmaya kadar her alanda yenileşmesiyle mümkün olacaktır. Bunun için yükseköğretime dayalı bir eğitim dönüşüm seferberliği yaşamalı ve nitelikli genç nüfus bakımından atılımlar yapılmalıdır (Orer, 2011). Eğitimli nitelikli nüfus için nitelikli öğretim görevlilerinin yetiştirilmesi adına yeni ve özerk, kendi geleneğini oluşturup ülkemizi daha ilerilere taşıyacak vizyonlu üniversitelere ihtiyaç vardır. Her ne kadar son zamanlarda bu konu adına çalışmalar hızla yürütülse de farklı bakış açıları, bilimsel çalışmalarda üstünlük ve toplumsal problemlere hızlı çözüm üretme becerileri ancak yükseköğretim alanının gelişmesiyle gerçekleşeceği aşîkardır. Bunun için üniversitelerde lisansüstü eğitimleri de fazlaca teşvik edilmeli ve kalkınmaya hazır dinamik nüfus ön planda tutulmalıdır. OECD’nin yaptığı araştırmada ülkemizin

yükseköğretimde faal öğrenci 2018 verileri %60 olarak gösterilmekte ve 2007-2017 dönemi arasında %17'lik bir artış olduğu gözlenmektedir (tedmem, 2018). Yani kısaca, yükseköğretimin kalite ve niteliği de yükseldikçe ülkemizin her konuda yükselişi daha hızlı ve yıkılmaz dinamikler üzerine olacaktır.

4.BÖLÜM

SONUÇ

Bu çalışmada toplumbilimleri değişiminde ortaya çıkan durumu ele aldık. Çalışmamız boyunca Türkiye'deki toplumbilimlerine kuramsal, kurumsal ve uygulamalardaki yansımayı işledik. Bu bağlamda ülkemizdeki toplumbilimlerin hangi amaçlı biçimlendiği, hangi ihtiyaçlarla örgütlendiği ve diğer toplumlardaki uygulamalarla nasıl ilişkilerde bulunduğunu tespit etmeye çalıştık. Ele almaya çalıştığımız durum, Batı kaynaklı başlayan toplumbilimleri gelişiminin özellikle 1990'lı yıllarda yeni dönüşümün hangi boyutlarda geliştiği, bize nasıl yansıdığı ve neler yapıldığına yönelik oldu. Toplumbilimlerinin çözüm üretebilme yetisi, toplumsal dönüşümlere etkisi, düzenlemelere ve örgütlenmelere olan katkısı belli bir süreç içerisinde sunuldu. Amacımız, 1990'larla birlikte gündeme gelen toplumbilimlerinin çeşitli yöntemlerle değişimi incelerken oluşturulan kurumların, özellikle Türkiye Bilimler Akademisi'nin bu değişime katkısı ve uygulamaların biçimlenme yönünü tespit etmektir. Bu gayeyle kurum ve kuruluşları oluşumundan itibaren ele aldık ve süreç boyunca geliştirilen sistemlerini ve geçirdikleri revizyonları ilettik. Değerlendirmelerimizi de çok aşamalı olarak salt bir kronolojiden uzak olarak birbirleriyle ilişkili olarak aktarmaya çalıştık.

Bilimin, dönemin koşullarına tarihsel ve toplumsal gelişimlerden aykırı gelişmediğini gördük. Her dönem ve yaşanan ilişkiler bir şekilde bilimsel faaliyetlere de yön vermiştir. Tüm bu tartışma ve kurumsallaşmaların temel kaynağı Batı olmuştur. Türkiye, Batı'da ortaya çıkan gelişimlere uyum gösterme çabası içerisindeydi. Bu yönde bir dizi tartışma ve kurumsal değişiklikler gündeme gelmiştir. YÖK, TÜBİTAK ve TÜBA'nın yeni vakıf üniversitelerin kuruluşu bütün bu biçimlendirme çabalarının içinde önemli yeri olmuştur.

Bilimin alt dalı olan toplumbilimlerinin de gelişmelerden bağımsız hareket edemeyeceğini ve birden ortaya çıkmadığını, tarihsel bir süreç içinde, ihtiyaçlar doğrultusunda geliştiğini gördük. Bilim, tarihe yön verebilen bir unsur olsa da tarih ve toplumsal gelişmeler bilimi yönlendirecek etkiye sahip argümanlardır. Bunu da yaşanan gelişmelerin önce devlet yönetimine sonra topluma ve toplumun kurumlarına yaşattığı düzenleme ve şekillendirmelerden anlamaktayız. Özellikle 1990'lar itibariyle ortaya çıkan dünyadaki değişimlere entegre olma çabası içinde Türkiye'de yapılan

bilimsel çalışmalarda, özelde de toplumbilimleri araştırmalarında büyük bir dönüşüm söz konusudur. Çalışmamız genelinde biz de bunu ele aldık ve konuyu üç temel bölümde sonuca ulaştırdık.

Birinci bölüm başlığı, *1980 Sonrası Batı'da ve Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Yeniden Biçimlenmesi ve Örgütlenmesi Konusunda Kuramsal Düzeyde İlk Tartışmalar* üzerinedir. 1980 öncesini ve sonrasını dönemler, kavramlar ile terminolojik gelişim üzerinden aktardığımız ilk bölümün ilk başlığında, Batı kaynaklı dönüşümü ve çözüm için yapılan önerileri *Sosyal Bilimleri Açın* kitabı vasıtasıyla ele aldık. Yapılanları ve yapılacakları eserdeki aktarılanlarla harmanlayarak kendi değerlendirmemizle sonuca ulaştırdık. İlk bölümün ikinci başlığı altında Gulbenkian Komisyonunun hazırladığı *Sosyal Bilimleri Açın* eserinin bizim toplumbilimcilerimize ne kattığını inceledik. Ülkemizde yapılan bir sempozyumla ortaya çıkan “*Sosyal bilimleri Yeniden Düşünmek*” eserindeki makale bildirilerini değerlendirerek bizim yapılan tartışmalara nasıl karşılık verdiğimizize baktık. Bizdeki konuların neler olduğu, neyi nasıl algıladığımızı ve çözüm yollarını kitap üzerinden açıklamaya çalıştık. Son bölümde ilk iki bölümün değerlendirmeleri haricinde üniversitelerimiz ve üniversitelerimizin dışında oluşagelen örgütlenmeleri inceledik. Bunların ülkemiz bilim ve üniversite gelişimine olan katkılarını, nasıl ve hangi ihtiyaçlarla ortaya çıktıklarını ve nelere hizmet ettiğini yorumladık. Kuramları oturtmaya çalıştığımız ilk bölümde çizmeye çalıştığımız çerçevede meselenin nasıl ortaya çıktığı ve çözümün üretiminde neler yapılabileceği kavranmaya çalışıldı. Belirli bir mantık alanında süreç içerisinde gelişen durumlar ve sonuçları ilk bölümün genel hatlarını oluşturmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi toplumbilimlerinin dönüşümü tartışmaları üzerinde çok büyük bir öneme sahiptir. Bu yüzden de yapılan tartışmalarla ilgili aktarımlarımız daha çok TÜBA çerçevesinde ilerlemektedir.

İkinci bölüm, *Toplumbilimlerin Örgütlenmesinde Kurumsal Düzeyde İlk Düzenlemeler: TÜBA'nın Kuruluşu Amaç ve Çalışmaları* aktarımlarını ele almaktadır. Kuramsal çalışmaları aktardığımız ilk bölümün ardından konumuzun mühim alanı olan TÜBA'nın kuruluş, gelişim ve amaçlarını aktarmakla kurumsal düzenlemelere geçmiş bulunduk. Akademilerin ortaya çıkmasından Osmanlı Devleti'ndeki benzerlerine, Türkiye Cumhuriyeti'nde neden 1993 yılı beklendiğinden günümüzdeki işlevine kadar çok yönlü olarak konuyu ele almaya çalıştık. İlk alt başlıkta kuruluş sürecini, içerisinden çıktığı TÜBİTAK'tan nasıl bağımsızlaştığını ve farklı olarak

hangi alanlara yönelik çalıştığını aktardık. İkinci alt başlık altında kuruluşunda ve gelişiminde önemli olan kişileri ele aldık. Bu kişilerin bilim adına yapmış olduğu çalışmaları, ülkemizde ve dünya genelinde yaptığı araştırmaları ve başarılarını sıralamaya özen gösterdik. Üçüncü alt başlıkta da TÜBA'nın örgütleniş sürecini detaylı inceleyerek yapmış olduğu yayınsal ve akademik aktiviteleri aktarmaya çalıştık. İkinci bölümde sonuç olarak bir kurumun örgütleniş ve düzenleme sürecinin nasıl geliştiğini gördük. Bir bilim kurumunun bağımsız şekilde neler yapabileceğini, ele aldığı sorunları nasıl çözümlendiğini ve kendi içerisindeki hiyerarşiyi düzenleme biçimlerini algılamaya çalıştık. Zaman zaman kendi içinde de yaşadığı aksaklıklar olsa da ülkedeki bakış açısının kendi alanını kaptırmamak üzerine olmasından dolayı zorluklarla karşılaştığını gözlemledik. 2011 yılına değin bağımsız çalışmalarını bir fiil sürdürdüğünü gördük. Bu zamana kadar birçok tartışma ve araştırmanın hem niteliksel hem de araçsal fikirlerini yürüterek zamanla eski yoğunluğunu yitirdiğini saptadık. Aslında tartışmalarda öne sürülen meseleler zamanla toplumlar arası ilişkiler neticesinde uygulamalara alındığını ve söylemlerin değiştirilmek zorunda kalındığına ulaştık. Kısaca Türkiye Bilimler Akademisi'nin eski yetkinliğinin kalmamasını Batı ile uyumlanma sürecinin bir yönüyle tamamlandığının kanıtı olarak gösterebiliriz.

Son bölüme geldiğimizde kuram ve kurumsal olarak ele aldığımız düzenlemeler ile örgütleniş konusunu uygulamalar üzerinden inceledik. Özellikle 1990 sonrasında yaşanan durumların ele alındığı alanda günümüze kadar olan uygulama gelişimi ve sistemsal değişimlerin düzenleme amaçları ele alındı. *“Toplumbilimlerinin Yeniden Düzenlemesi Açısından İlk Uygulamalar”* başlığı altında incelediğimiz bölümde ilk başlıkta 1997 sonrasında yaşanan dönüşümler ve oluşturulmaya başlanan ulusal ağ tabanlarımızı aktardık. Sürecin en az 1980 dönemi kadar buhranlı oluşu, bunun yükseköğretim kurumlarımıza da yansıdığı ve baskı içerisinde geçtiği araştırmalar sonucu elde edildi. 2005’li yıllardan itibaren farklı bir dönüşüme gidildiği, düzenlemelerin değiştiği ve uyum konularına daha fazla ağırlık verildiği gözlemlenmiştir. Üçüncü bölümün ikinci ve üçüncü bölümlerinde akademisyen ve öğrencilerin değişim programları sürecinde yapabilecekleri belirttik ve öğretim görevlilerinin atanma ve meslekte yükselme kriterlerine değinerek sonuçlarına ulaştık. Bu bölüm daha çok Avrupa Birliği uyumlanma süresince yapılan uluslararası yükseköğretim eğitim düzenleme sistemlerinin ne işe yaradığı, neler kazandırdığı ve bizim gelişimimize ne gibi biçimlendirmelerde bulunduğuyla

alakalıdır. Uluslararası alanda 2001 yılından beri katıldığımız eğitim konferanslarında yaşadığımız iş birlikleri sonucunda ülkemizin geçirdiği düzenleme ve sistemsel yapılanmanın durumu anlaşılmaya çalıştık. Uygulamaların tepeden inme bir şekilde nakledilmesinden ziyade bize özgü, dipten düzenlenecek eğitim politikalarıyla harmanlanacak sistemlerle donatılmasıyla ilerleyebileceğimiz kanısına vardık. Ülkemizin genç nüfus potansiyelinin, yükseköğretime yönelen genç kesimin ve sosyo-ekonomik gelişmenin bu potansiyeli doğru boyutlarıyla kullanırsak hedeflerimize ulaşacağımızı TÜBA ve TÜBİTAK gibi kurumların yaptığı verilerden de edindik. YÖK'ün de yaptığı girişimler sayesinde bilimsel gelişmelere daha da önem vererek birçok ülkeyi geride bırakabileceğimiz sonucuna ulaşarak bölümü tamamladık.

Bölümleri incelediğimizde birbirinden ayrı dönemleri değil bir süreç içerisinde yaşanan gelişmeleri sunmaya çalıştık. Her bölümün birbirine bağımlı olmasından meselelerin bir başlangıcı ve öncesi olmadan sonraki ilerlemenin mümkün olmayacağını gördük. Bu durum tıpkı toplumbilimleri gelişimine benzemektedir. Bilimsel çalışmaların hız kazandığı dönemlerden disiplinlere ayrılmasına disiplinlerin de alt disiplinlere ayrılıp birbirleriyle iletişimine her şey belirli süreçler içinde gerçekleşmektedir. XIX. yüzyıldan itibaren hızla gelişmeye başlayan toplumbilimleri dönemselsel ve bölgelerin yaşadığı koşullara göre biçimlenmiş ve dönüşümler yaşamıştır. XX. yüzyıl itibariyle yavaş yavaş yıkılmaya başlayan Batı merkezli sistem algısı, II. Dünya Savaşı itibariyle yön değiştirerek Amerika Birleşik Devletleri ekseninde biçimlenme oluşmuştur. Türkiye de II. Dünya Savaşı sonrasında Amerikan toplumbilimleri gelişiminden etkilenmiş ve sistemlerinde entegre çabasına girmiştir. 1980 ve sonrası olan 1990'ların ardından küreselleşmenin yaygınlaşması ile birlikte yeni bir merhaleye ulaşır. Atamaların, bilgi sistemlerinin, üniversitelerin ve diğer kurumların Amerikan sistemine göre örgütlenme sürecine girdiği görülmektedir.

Ülkemiz özelinde, toplumbilimleri gelişimi dışarıdan kaynaklı etkileşimler sonucu ivme kazanmış ve meseleler bazen uyumlanma bakış açısıyla çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu durum kendimize ait bir gelişim sunmamız açısından engelleyici bir özellik sunmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz alanlar bir şekilde dışarıdan etkiyle dönüşüm yaşayan, düzenlenen, yeniden biçimlenip farklı örgütlenmeler sunan ya da tasfiyeler yöntemi kullanıp reforma uğrayan kurum ve kuruluşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu yıkmak için toplumumuzla barışmalı, kaygılarını ve gelişim aşamasını takip etmeli, diğer toplumlarla olan ilişkilerde çıkarlarımızı

korumalı ve oluşturacağımız politikaları da bu amaçlara oturtmalıyız. Tarihimizi ve kültürel mirasımızı reddetmeden, benzer toplumlara kucak açarak belirleyeceğimiz siyasal ortam hem kendimizin hem bölgemizin hem de itibarımızın şekillenmesinde mihenk taşı olacaktır. Bilimin ve toplumsal aşamaların gelişmesinde liyakate verilen değerin artmasına; toplumsal, bilimsel, hukuksal, ekonomik ve siyasal etğin her alana yayılmasını sağlayarak toplumsal refaha ulaşmaya destek olunmalıdır. Ancak bu şekilde yerel gelişim sürecini tamamlayarak dünyadaki gidişata yön verebilir, toplumsal kaygıları minimum düzeye indirerek uluslararası mecrada büyük sözlerin sahibi olabiliriz. Çalışmamız boyunca elde ettiğimiz veriler ışığında ulaştığımız sonuç bu duruma yöneliktir. Bilime ve topluma yönelik kurum, kuruluş ve diğer örgütlenmelerimizin yapılanmasında yerelliğe dair etkiler bırakarak basamak atlayacağımız kesindir. Bu kurum/kuruluş ve örgütlenmelere Devletin yaptığı çeşitli teşviklerin artması, gençlere ve ilerleme kaydetme amacındakilere sağlanan maddi-manevi kaynaklar üretkenlik açısından daha fazla araç olacaktır. Denetimlilik de baskılama yoluyla değil yönlendirme ve daha iyisini oluşturma maksatlı gerçekleştirilirse eski-yeni arasındaki uçurum kalmayacak ve bütünlük oluşacaktır.

KAYNAKÇA

- Akay, A. (1998). Sosyal Bilimler ve Sanat. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 227-235). İstanbul: Metis Yayınları.
- Akyıldız, Y. (2010). *Anılarla Yavuz Nutku*. Ankara: Uygulamalı.
- Ankara Tabip Odası. (2016, Kasım 18). *Prof. Dr. Yücel Kanpolat'ı kaybettik... Işığ bizi aydınlatmaya devam edecek...* Mayıs 21, 2018 tarihinde Ankara Tabip Odası Web Sitesi: <http://www.ato.org.tr/news/show/53> adresinden alındı
- Atay, T. (Kasım 1998). Çözülmemiş Bir Tarih Sorunu: Şeyh Bedreddin. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 161-179). İstanbul: Metis Yayınları.
- Atılğan, D. (2005a). *Bilginin Organizasyonunda Ulusal Dizinlerin Önemi Ve Atif Sistemi Üzerine Düşünceler*. Ankara: Sosyal Bilimlerde Süreli yayınlar ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu.
- Atılğan, D. (2005b). Bilimsel Yayınlarda Üniversitelerin Yeri. *Türk Kütüphaneciliği*, 97-104.
- Bahçeşehir Üniversitesi. (2016, Kasım 4). *Bir Beyin Cerrahinin Yaşam Öyküsü*. Mayıs 21, 2018 tarihinde Bahçeşehir Üniversitesi Web Sitesi: <https://bau.edu.tr/icerik/10247-bir-beyin-cerrahinin-yasam-oykusu> adresinden alındı
- Baş, İ. M. (1998). Sosyal Bilimler ve Ekoloji. T. Bora, S. Sökmen, & Ş. Kaya içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 209-220). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bayramoğlu, A. (2001). *28 Şubat Bir Midahelenin Güncesi*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Bermek, E. (2015). *Türkiye'nin Bilim (Akademisi) Sınavı*. (E. Bermek, Dü.) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Bilgi Üniversitesi. (tarih yok). Eylül 15, 2018 tarihinde Bilgi Üniversitesi Tarihçe: <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/hakkinda/tarihce/> adresinden alındı
- Bilgi Üniversitesi. (2017). *Laureate Hakkında*. Eylül 20, 2018 tarihinde Bilgi Üniversitesi Web Sitesi: <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/laureate-uluslararası-universiteler-agi/laureate-hakkında/> adresinden alındı
- Bilgi Üniversitesi. (2017). *Tarihçe*. Eylül 20, 2018 tarihinde Bilgi Üniversitesi Web Sitesi: <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/hakkinda/tarihce/> adresinden alındı
- Bilgi Üniversitesi. (tarih yok). *Program Yapısı*. Eylül 22, 2018 tarihinde Bilgi Üniversitesi Web Sitesi: <https://www.bilgi.edu.tr/tr/akademik/sosyal-ve-beseri-bilimler-fakultesi/sosyoloji/program-yapisi/> adresinden alındı
- Bilim Akademisi. (2016, Kasım). *PROF. DR. YÜCEL KANPOLAT*. Mayıs 21, 2018 tarihinde Bilim Akademisi Web Sitesi: <https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2016/11/Kisa-OZGECMIS-yucel-kanpolat.pdf> adresinden alındı
- Bilim Akademisi. (tarih yok). Prof. Dr. Cumhur Ertekin – Tıp – Nöroloji – Ege Üniversitesi. İstanbul, Türkiye. Mayıs 15, 2018 tarihinde <https://bilimakademisi.org/bilim-akademisi/kurucu-kisa-ozgecmisleri/prof-dr-cumhur-ertekin/> adresinden alındı

- Bilim Akademisi. (tarih yok). Prof. Dr. M. Hamit Fişek – Sosyal Psikoloji – Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul, Türkiye. Mayıs 16, 2018 tarihinde <https://bilimakademisi.org/bilim-akademisi/kurucu-kisa-ozgecmisleri/prof-dr-m-hamit-fisek/> adresinden alındı
- bilimakademisi.org. (tarih yok). Prof. Dr. M. Ali Alpar – Astrofizik – Sabancı Üniversitesi. İstanbul, İstanbul, Türkiye.
- Bilkent Üniversitesi. (tarih yok). Eylül 15, 2018 tarihinde Bilkent Üniversitesi Tarihçe: <http://w3.bilkent.edu.tr/www/tarihce/> adresinden alındı
- Bilkent Üniversitesi. (2010, Mart 30). Nisan 19, 2018 tarihinde .provost.bilkent.edu.tr: <http://www.provost.bilkent.edu.tr/mheper/index.html> adresinden alındı
- Bilkent Üniversitesi. (tarih yok). *Suzer Resarch Group*. Mayıs 23, 2018 tarihinde Bilkent Üniversitesi Fen Bilimleri Kimya Bölümü Web Sitesi: http://fen.bilkent.edu.tr/~suzer/?page_id=41 adresinden alındı
- Biyografya Türkiye Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi. (2016, Mayıs 15). *Metin And*. 2018 tarihinde Biyografya Türkiye Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi: <http://www.biyografya.com/biyografi/8190> adresinden alındı
- Bora, T. (1998). Dergicilik Deneyimi: Sosyal Bilimler Pratiğinde Bir Anlam Arayışı. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 247-254). İstanbul: Metis Yayınları.
- Boz, M. (2015, Kasım). Prof. Dr. Namık Kemal PAK (1947 – 2015). (P. D. Ortaçsu, Dü.) Mayıs 18, 2018 tarihinde <http://fizikciler.info.tr/index.php/13-fizikciler/122-prof-dr-nam-k-kemal-pak-1947-2015> adresinden alındı
- Bozan, İ. (2007). İmam Hatip Liseleri. TESEV içinde, *Devlet İle Toplum Arasında* (s. 31-35). İstanbul: TESEV Yayınları.
- Çavdar, A. (1997). Önsöz. TÜBA içinde, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim (Sosyal Bilimler)* (s. V). Ankara: TÜBA Yayınları.
- Çavdar, A. (1999). "Sunu", *Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Bilim (Bilanço 1923-1998) Ulusal Toplantısı* (Cilt I). Ankara: Tüba Yayınları.
- Çelik, T. (2009). Türkiye Bilimler Akademisi. T. Çelik içinde, *Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi II* (s. 567-575). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Çelik, T., & Tekeli, İ. (2009). *Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi II*. Ankara: TÜBA.
- Çetiner, M. (2004, Kasım 27). *Cumhur Ertekin İçin 'Bilim Şenliği' Örnek Bir Bilimci, Fikri ve Vicdanı Hür Bir Adam*. Mayıs 15, 2018 tarihinde www.cumhuriyetarsivi.com: https://www.cumhuriyetarsivi.com/secure/sign/buy_page.xhtml?news=3304320&no=14 adresinden alındı
- Çetinsaya, G. (Kasım 1998). "Abdülhamid'i Anlamak": 19. Yüzyıl Tarihçiliğine Bir Bakış. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 137-146). İstanbul: Metis Yayınları.
- Çiğdem, A. (1998). Eleştirel Teori, Bilim ve Akademi. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 260-265). İstanbul: Metis Yayınları.

- Demir, E., Demir, C. G., & Özdemir, M. Ç. (2017, Nisan). Akademik Yükseltme ve Atama Sürecine Yönelik Öğretim Üyesi Görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 12-23.
- Direk, Z. (Kasım 1998). Türkiye'de Felsefenin Kuruluşu. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 69-80). İstanbul: Metis Yayınları.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*. Ankara: Meteksan.
- Durakbaşı, A. (Kasım 1998). Türkiye'de Sosyolojinin Kuruluşu ve Comte-Durkheim Geleneği. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 98-115). İstanbul: Metis Yayınları.
- Durmaz, S., & Çalışkan, S. A. (2014, Aralık). Sakıncalı mı, aykırı mı? Bilim insanı Prof. Dr. Cumhuriyet Ertekin. *Tıp Dünyası Dergisi*. (C. Ertekin, Röportaj Yapan, & P. D. Tükel, Editör) Ankara, Türkiye: Tıp Dünyası. Mayıs 15, 2018 tarihinde <http://www.tipdunyasi.dr.tr/2014/12/sakincali-mi-aykiri-mi-bilim-insani-prof-dr-cumhuriyet-ertekin/#respond> adresinden alındı
- Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı. (2007). *Bologna Süreci'nde Ulusal Eğilimler, Avrupa'da Yükseköğretimin Yapısına Bakış 2006/2007*. Ankara: Eurydice Yayıncılık.
- Eğribel, E., & Özcan, U. (2011, Ocak-Haziran). Sosyologca Akademi İçin Önsöz ya da Sosyologca Niçin Gerekli? (E. Eğribel, & U. Özcan, Dü) *Sosyologca*(1), 7-9.
- Ekşigil, A. (Kasım 1998). Felsefe Tarihi ve Dine Bakışta Ussal Kurgulama. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 116-135). İstanbul: Metis Yayınları.
- Elmacı, İ. (2017). Osmanlı Türkiye'sinde Bilim Akademisi Kurma Girişimleri ve Deney. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*(XVIII-2), 77-92.
- Erdem, A. R. (2005). İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Gelinek Nokta. *Üniversite ve Toplum*, 5(2).
- Eren, İ. (1971). Cemiyet-i Osmaniye'nin Faaliyet ve Tesirleri. *Belgelerle Türk Tarihi*(45), 10.
- Erim, R. (2009). "Kuruluşundan Bugüne Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu" Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi II (1961-2007) (Cilt II). (Ç. Tarık, & İ. Tekeli, Dü) Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Erim, R. (2009). Kuruluşundan Bugüne Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu. T. Çelik, & T. Ç. İlhan Tekeli (Dü.) içinde, *Türkiye'de Üniversite Anlayışının Gelişimi II(1961-2007)* (s. 353). Ankara, Ankara, Türkiye: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Esen, M., & Esen, D. (2015). Öğretim Üyelerinin Performans Değerlendirme Sistemine Yönelik Tutumlarının Araştırılması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1), 52-67.
- Eti, E. (2008, Şubat 2). Prof. Dr. Ufuk Esin'in Ardından... Nisan 18, 2018 tarihinde [bianet.org: https://bianet.org/biamag/bilim/104618-prof-dr-ufuk-esin-in-ardindan](https://bianet.org/biamag/bilim/104618-prof-dr-ufuk-esin-in-ardindan) adresinden alındı
- European Commission. (2015, Ekim 9). *ECTS Users' Guide*. Brussels: European Communities :Education and Training. Aralık 26, 2018 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/introduction_en.htm adresinden alındı

- Fındıkçioğlu, G., & Sanver, R. (2003). Murat Rauf Sertel (1942-2003). *Matematik Dünyası*(1), 36-37.
- Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü E-Bülten. (2007, Temmuz). Rektör Prof. Dr. Alinur Büyükkaksoy'un Onursal Doktor Unvanı Takdim Töreninde Yaptığı konuşma;. (S. Erat, & T. Büyükkaksoy, Dü) Kocaeli, Kocaeli, Türkiye: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü E-Bülten. Mayıs 14, 2018 tarihinde <http://www.gtu.edu.tr/ebulten/sayi34/esuhubiye.htm> adresinden alındı
- Göle, N. (1998). Batı-dışı Modernliğin Kavramsallaştırılması Mümkün Mü? T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 310-320). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gözlem Gazetesi. (2016, Şubat 24). Sabancı Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Tosun Terzioğlu hayatını kaybetti. *Gözlem Gazetesi*. Mayıs 20, 2018 tarihinde <http://www.gozlemgazetesi.com/HaberDetay/270/159476/sabanci-universitesi-kurucu-rektoru-prof-dr-tosun-terzioglu-hayatini-kaybetti.html> adresinden alındı
- Gulbenkian Komisyonu. (1996). *Sosyal Bilimleri Açın*. (Ş. Tekeli, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Gulbenkian Komisyonu. (2003). *Sosyal Bilimleri Açın Soayal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor* (4. b.). (Ş. Tekeli, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Gülalp, H., & Barlas, D. (1998). Bilginin Evrenselliği, Farkın Sorunsallığı. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 281-286). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gülmez, İ. (2014). 28 ŞUBAT 1997 ASKERİ DARBESİ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİLERİ. Erzurum.
- Gümüş, A., & Kurul, N. (2011). *Üniversitelerde Bologna Süreci Neye Hizmet Ediyor?* Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Gür, B. S., & Toprak, Z. Ç. (2011, Kasım). YÖK'ün 30 Yılı. *SETA RAPOR*(4), s. 7-11.
- İhsanoğlu, E. (1994). *Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin Kuruluş ve Faaliyetleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İletişim Yayınları. (tarih yok). *Neden "İletişim" var?* Eylül 25, 2018 tarihinde İletişim Web Sitesi: <http://www.iletisim.com.tr/neden-iletisim-var> adresinden alındı
- İlyasoğlu, A. (Kasım 1998). Türkiye'de Sosyolojinin Tarihini Yazmak: Bir Sorunlaştırma ve Yaklaşım Önerisi. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 81-97). İstanbul: Metis Yayınları.
- İnalcık, H. (2002). *Tarih ve Akademi*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- İnandı, Y., Tunç, B., & Uslu, F. (2013). Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Kariyer Engelleri ile İşDoyumları Arasındaki İlişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 219-238.
- İnönü, E. (1999). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Toplu Bir Bakış ve Gelecek Üstünde Beklentiler*. (E. İnönü, Dü.) Ankara, Ankara, Türkiye: TÜBA:Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılında TÜBA Konferansları.

- Irzık, G., & Buğra, A. (Kasım 1998). İnsan Doğası, İnsan İhtiyaçları ve İktisat . T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 34-41). İstanbul: Meyis Yayınları.
- İstanbul Üniversitesi. (2012, Ağustos 6). Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) başkanı oldu. Mayıs 21, 2018 tarihinde İstanbul Üniversitesi Web Sitesi: <http://www.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/prof-dr-ahmet-cevat-acar-turkiye-bilimler-akademisi-tuba-baskani-oldu-4B0052003100670038003300710054007700320063003100> adresinden alındı
- İTÜ ari24.com. (tarih yok). Prof. Dr. Mithat İdemen'in Özgeçmişi. İstanbul, Türkiye. Mayıs 16, 2018 tarihinde <http://ari24.com/etkinlik/prof-dr-mithat-idemen-ile-cay-sohbeti-97> adresinden alındı
- Kaplan, S. (2015). *Bir Bilim Adamının Serüveni*. İstanbul: İş Bankası.
- Karakaş, M. (2009). Türkiye'de Üniversitelerin Avrupa Birliği Programlarına Uyumlandırılması ve Atama-Yükseltme Kriterleri. E. Eğribel, & U. Özcan (Dü) içinde, *Türkiye'deToplum Bilimlerinin Gelişimi -I-* (s. 249-266). İstanbul: Kitabevi.
- Kasım 1981-Kasım 1988 Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler. (1988, Kasım 7). Ekim 2, 2018 tarihinde yok.gov.tr: <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/KASIM+1981-KASIM+1988+D%C3%96NEM%C4%B0NDE+Y%C3%9CKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0MDEK%C4%B0%20GEL%C4%B0%C5%9EMELER.pdf/46642fc7-e2ec-4b9c-bd43-05fcadde6a3c> adresinden alındı
- Kavak, Y. (1999). Öğretmen Eğitiminde Yeni Bir Yaklaşım Doğru: Standartlar ve Akreditasyon. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*(19), 313-324.
- Keskin, F. (1998). İnsan Bilimlerinin Bir Telosu Var Mı? T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 239-242). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kolektif. (2010, Aralık). Aramızdan Ayrılanlar. (Kolektif, Dü.) *Matematik Dünyası*(4), 52.
- Köksal, D. (1998). Sosyal Bilimlerin Kiyısında Edebiyat. T. Bora, S. Sökmen, & Ş. Kaya içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 221-226). İstanbul: Metis Yayınları.
- Köksal, F. (Kasım 1998). Evrim Kuramı ve Sosyal Bilimler. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 42-47). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kuruluşunun 18. Yılında Türkiye Bilimler Akademisi. (2012). *Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları/Bilim ve Düşün Dizisi*. Ankara.
- Kuzucular, Ş. (2015, Temmuz 26). Prof Dr. Metin And Hayatı ve Eserleri. Mayıs 17, 2018 tarihinde <http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/oyku-tiyatro-deneme-yazarlarimiz/prof-dr-metin-and-hayati-ve-eserleri-1735.aspx> adresinden alındı
- Küçükcan, T., & Sıtkı, G. B. (2009). *Türkiye'de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Laçiner, Ö. (1998). Sosyal Bilimler-Siyaset ilişkisi. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 255-259). İstanbul: Metis Yayınları.

- Lewis, B. (2015- 8. Basım). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. (B. B. Tuna, Dü., & B. B. Tuna, Çev.) Ankara, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Mert, N. (1998). Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Dine Bakışı. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 198-205). İstanbul: Metis Yayınları.
- Mutman, M. (1998). Bilgiyi Sorunsallaştırmak. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 299-309). İstanbul: Metis Yayınları.
- Orer, H. S. (2011). TÜRKİYE'NİN BİLİMSEL YAYIN PERFORMANSI. *ANKEM Dergi*(25 Ek-2), 134-138.
- Ortaçsu, M. (2011, Nisan). Prof. Dr. Yavuz Nutku'nun Yaşamı ve. (F. Ç. Bil, Dü.) *TÜBA günce*(42), 40-42.
- Ortaş, P. D. (2018, Temmuz 2). *Bilimsel yayınlar yönünden Türkiye'nin dünyadaki yeri nedir?* Aralık 28, 2018 tarihinde İndigo Dergisi Web Sitesi: <https://indigodergisi.com/2018/07/bilimsel-yayinlar-turkiye-yeri/#> adresinden alındı
- Öğün, S. S. (1998). Türk Politik Kültürünün Şekillenmesinde Tarih Konumu. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 180-197). İstanbul: Metis Yayınları.
- Öncü, A. (Kasım 1998). Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 48-52). İstanbul: Metis Yayınları.
- Önder, İ. (1996). Eğitim Hizmetlerinin Özelleştirilmesi. 2. *Üniversite Kurultayı-Bildiriler* (s. 330-332). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Örmeci, O. (2017, Ocak 23). "Gulbenkian Komisyonu 'Sosyal Bilimleri Açın' Raporu". Şubat 25, 2018 tarihinde Uluslararası Politika Akademisi (UPA) Web Sitesi: <http://politikaakademisi.org/2017/01/23/gulbenkian-komisyonu-sosyal-bilimleri-acin-raporu/> adresinden alındı
- Özbaşaran, M. (2014, Aralık 24). *Aktüel Arkeoloji*. Nisan 18, 2018 tarihinde [aktuelarkeoloji.com.tr](http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/): <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/ufuk-esin> adresinden alındı
- Özbudun, S. (2014). Sosyal Bilimler: Bir Şeyler Yapmalı! *Mülkiye Dergisi*, 2(38), 113-120.
- Özcan, U. (2009). 1980 Sonrasında Türk Sosyolojisinde Değişen Temalar Üzerine Bazı Gözlemler. *Sosyoloji Dergisi*, III(19/2), 227-236.
- Özcan, U. (2010). 1980 Sonrasında Türk Sosyolojisinde Değişen Tema ve Yaklaşımlar Üzerine Bazı Gözlemler . E. Eğribel, & U. Özcan içinde, *TÜRK SOSYOLOGLARI VE ESERLERİ-1* (s. 142-143). İstanbul: Kitabevi Yayıncılık.
- Özel, O. (Kasım 1998). Bir Tarih Okuma ve Yazma Pratiği Olarak Türkiye'de Osmanlı Tarihçiliği. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 147-160). İstanbul: Metis Yayınları.
- Özkan, A. (2015). *Bologna Süreci Kapsamında Yükseköğretimde Akademik Program Etkinliğinin Ölçülmesi: Türkiye Üniversitelerinde Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Sayısal Yöntemler Bilim Dalı, Ankara.

- Özlem, D. (Kasım 1998). Evrenselcilik Mitosu ve Sosyal Bilimler. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 53-68). İstanbul: Metis Yayınları.
- Özoğlu, M. (2011). Statükodan Değişime: 21. yüzyılın başında Türkiye’de Yükseköğretim. B. S. Gür (Dü.) içinde, *2000’li Yıllar Türkiye’de Eğitim* (s. 125-161). İstanbul: Meydan Yayıncılık.
- Resmî Gazete. (2018, Nisan 15). *Doçentlik Yönetmeliği*. Aralık 26, 2018 tarihinde Resmî Gazete Web Sitesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180415-3.htm> adresinden alındı
- Resmî Gazete. (2018, Şubat 22). *YÜKSEKÖĞRETİM KANUNU İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN 7100 Numaralı Kanun*. Aralık 26, 2018 tarihinde Resmî Gazete Web Sitesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306-11.htm> adresinden alındı
- Sabancı Üniversitesi. (tarih yok). *Tosun Terzioğlu Hakkında*. Mayıs 20, 2018 tarihinde Sabancı Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Web Sitesi: <https://fens.sabanciuniv.edu/tr/tosun-terzioğlu-hakkında> adresinden alındı
- Sönmez, V. (2008). *Bilim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süngü, H., & Bayrakçı, M. (2010). BOLONYA SÜRECİ SONRASI YÜKSEKÖĞRETİMDE AKREDİTASYON ÇALIŞMALARI. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Şahin, K. (1998). Sosyal Bilimler Öğrenciliği ve Akademi: Yeni Bir Açılım Mümkün Mü? T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 243-246). İstanbul: Metis Yayınları.
- Şimşek, S. (2012). Türk Eğitim Sisteminin Yapısal Özellikleri Bağlamında 1980 Sonrasında Türkiye’de Eğitim İktidar İlişkileri. *Yüksek Lisans Tezi*, 173-174. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C Devlet Bakanlığı. (1983). *Türk Bilim Politikası (1983-2003)*. Ankara: T.C. Devlet Bakanlığı.
- tad.org. (2012-2013). Prof. Dr. M. Ali Alpar. İstanbul, Maslak-İstanbul, Türkiye.
- Tangün, Y. (2013, Nisan 5). *Kanbilim*. 15 Nisan, 2018 tarihinde kanbilim.com: <http://kanbilim.com/?p=1721> adresinden alındı
- Tanrıkulu, C., & Tunç, S. (2001). *YÖK Raporu*. İstanbul: MAZLUMDER.
- tedmem. (2018). *Bir Bakışta Eğitim 2018*. Ankara: tedmem.
- Tekeli, İ. (2010). *Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretim ve YÖK’ün Tarihi*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2017). Türkiye Bilimler Akademisi Kuruluş Öyküsü. C. G. Omay, & P. D. Selam (Dü.) içinde, *TÜBİTAK’ın 1990’larda Öncülük Ettiği Alanlar* (s. 9-21). Ankara: Bilimsel ve Teknik Araştırma Vakfı.
- Tekeli, İ. (Kasım 1998). Toplum Bilimlerinin Önünü Açmaya İnsan Modellerini Tartışarak Başlamak. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 13-33). İstanbul: Metis Yayınları.

- Tekinsoy, M. A., & Mısır, M. B. (2012). Öğretim Üyeliğine Atanma Sürecinin Başlangıcı, Ek Koşullar ve Jüri Raporları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(1), 351-382.
- Teymur, N. (1998). Disiplinlerin Aralığında(ki) Mekân. T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 269-280). İstanbul: Metis Yayınları.
- Tok, G. (1996, Ekim). Uzakdoğulu Bir Türk Matematikçisi Gündüz İkedâ. *Bilim ve Teknik*, s. 74-79.
- Toker, E. (2013). *İTÜ'nün Çınarları [İkinci Kuşak] Elektrik Elektronik Fakültesi Anılar ve Görüşler II 1950-1980'li Yıllar*. (E. Toker, Dü.) Ankara, Türkiye: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası.
- Toplum ve Bilim. (tarih yok). *Hakkımızda; Toplum ve Bilim*. Eylül 25, 2018 tarihinde Toplum ve Bilim Web Sitesi: <http://www.toplumvebilim.com/public/sayfa.aspx?id=743> adresinden alındı
- TÜBA. (2015, Haziran 25). *Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR Yeniden TÜBA Başkanı Seçildi*. Mayıs 21, 2018 tarihinde TÜBA Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/haberler/akademiden-haberler/prof.-dr.-ahmet-cevat-acar-yeniden-tuba-baskani-secildi> adresinden alındı
- TÜBA. (2016, Şubat 25). *TÜBA Eski Üyelerinden Prof. Dr. Tosun Terzioğlu Vefat Etti*. Mayıs 20, 2018 tarihinde TÜBA Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/haberler/akademiden-haberler/tuba-eski-uyelerinden-prof.-dr.-tosun-terzioğlu-vefat-etti> adresinden alındı
- TÜBA. (2018). *2018 Performans Raporu*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- TÜBA. (2018). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*. TÜBA Programlar ve Projeler Akademi Projeleri Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/tarihi-ve-etimolojik-turkiye-turkcesi-lugati-projesi-1> adresinden alındı
- TÜBA Açık Ders Malzemeleri Projesi. (2018). *TÜBA Açık Ders Malzemeleri Projesi*. Kasım 1, 2018 tarihinde TÜBA Açık Ders Malzemeleri Projesi Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/acik-ders-malzemeleri-projesi> adresinden alındı
- TÜBA Bilim Eğitimi Programı. (2018). *Bilim Eğitimi Programı*. Kasım 2018 tarihinde TÜBA Bilim Eğitimi Programı Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/bilim-egitimi-programi> adresinden alındı
- TÜBA Çevre ve Sürdürülebilirlik. (2018). *Çevre ve Sürdürülebilirlik*. Kasım 1, 2018 tarihinde TÜBA PROGRAMLAR VE PROJELER Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/cevre-ve-surdurulebilirlik> adresinden alındı
- TÜBA Türk - İslam Bilim Kültür Mirası Projesi. (2018). *TÜBA Türk - İslam Bilim Kültür Mirası Projesi*. Kasım 1, 2018 tarihinde TÜBA Türk - İslam Bilim Kültür Mirası Projesi Web Sitesi: <http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/turk-islam-bilim-kultur-mirasi-projesi> adresinden alındı
- TÜBA-Kurumsal. (2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2017 Faaliyet Raporları). *TÜBA-Stratejik Yönetim Araçları ve Mali Tablolar- İdare Faaliyet Raporu*. Ekim 5, 2018 tarihinde TÜBA- Stratejik Yönetim Araçları ve Mali Tablolar- İdare Faaliyet Raporu: <http://www.tuba.gov.tr/tr/kurumsal/stratejik-yonetim-araclari-ve-mali-tablolar> adresinden alındı

- TÜBİTAK. (1993). *TÜBİTAK(1993): Türk Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003*. Ankara: TÜBİTAK .
- TÜBİTAK. (tarih yok). *PROF. DR. TOSUN TERZİOĞLU*. Mayıs 20, 2018 tarihinde TÜBİTAK Web Sitesi: https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ozgecmis/TosunTerzioglu.pdf adresinden alındı
- TÜBİTAK ULAKBİM. (2018). *ULAKBİM Arşivi*. Aralık 20, 2018 tarihinde ULAKBİM Arşiv Web Sitesi: <http://arsiv.ulakbim.gov.tr/index> adresinden alındı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu(TÜBİTAK). (tarih yok). Mayıs 18, 2018 tarihinde https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ozgecmis/NamikKemalPak.pdf adresinden alındı
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2002). *Bilimsel Araştırmalarda Etik ve Sorunlar*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1993, Ağustos 13). Mart 30, 2018 tarihinde https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/mevzuat/yonetmelik/TUBA_KHK_662.pdf adresinden alındı
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti*. (1991). Nisan 16, 2018 tarihinde www.tgc.org.tr: <https://www.tgc.org.tr/oduller/sedat-simavi-odulleri/45-oduller/sedat-simavi-odulleri/odul-kazananlar/131-15-sedat-simavi-odulleri-1991.html> adresinden alındı
- Türkoğlu, A. (2007). *SOSYAL BİLİMLER ALANINDA YÜKSELTMELEK KONUSUNDA Y.Ö.K'ÜN YAPTIĞI VE YAPMASI GEREKEN ÇALIŞMALAR*.
- UNESCO. (2009 B). *World Conference on Higher Education: "Trends in Global Higher Education", A Report Prepared for the Executive Summary 2009*. UNICEF.
- Vakıf üniversiteleri için YÖK raporu*. (2007, 11 28). Eylül 17, 2018 tarihinde [haber7.com](http://www.haber7.com): <http://www.haber7.com/egitim/haber/283353-vakif-universiteleri-icin-yok-raporu> adresinden alındı
- Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği. (1985, Mart 28). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*. Resmi Gazete. Eylül 16, 2018 tarihinde https://www.albany.edu/dept/eaps/prophe/data/Country.../Turkey%20_PHE_law.doc adresinden alındı
- Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2005, Aralık 31). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği(26040)*. (Y. Ö. Kurumu, Derleyici) Yüksek Öğretim Kurumu. Eylül 16, 2018 tarihinde http://yok.gov.tr/web/guest/anasayfa?p_p_auth=Xu4vJ25L&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_assetEntryId=18108&_101_type=content&_101_urlTitle=vak%C4%B1f-yuksekogretim-kurum adresinden alındı
- Yalı, S. (2017). AVRUPA BİRLİĞİ'NDE YÜKSEKÖĞRETİM ÇALIŞMALARI: BOLOGNA SÜRECİ VE TÜRKİYE ÜNİVERSİTELERİ. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 143-154.
- Yeğenoğlu, M. (1998). Çokkültürlülük Disiplinlerarasılık Mıdır? T. Bora, S. Sökmen, & K. Şahin içinde, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (s. 287-298). İstanbul: Metis Yayınları.

- Yıldırım, Y. (2014). TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİ SOSYAL BİLİM ANLAYIŞININ KURUMSALLAŞMASI VE GELİŞİMİ. 205. İstanbul.
- Yıldırım, Y. (2014). Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Sosyal Bilim Anlayışının Kurumsallaşması ve Gelişimi. *Doktora Tezi*, 234-235. İstanbul, Türkiye: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji A.B.D.
- Yükseköğretim Kurulu. (2009, Nisan 28-29). *Bologna Süreci 2020-Yeni On Yılda Avrupa Yükseköğretim Alanı Avrupa Yükseköğretimden Sorumlu Bakanlar Konferansı Bildirgesi*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/leuven-bildirgesi-2009-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu. (2018). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2018*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. YÖK Vakıf Üniversiteleri. adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu- AYA Raporu. (2015). *AYA 2015 Bologna Süreci 95916564/323 Sayılı Uygulama Raporu*. Yükseköğretim Kurulu, Ankara. YÖK Web Sitesi. adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu- Budapeşte-Viyana Deklarasyonu (BVD). (2010, Mart 12). *Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) Oluşturulmasına Dönük Budapeşte-Viyana Deklarasyonu (BVD)*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/budapeste-viyana-bildirgesi-2010-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu- Londra Bildirgesi . (2007, Mayıs 18). *Londra Bildirgesi Avrupa Yükseköğretim Alanı’na Doğru: Küresel Dünyanın Getirdiği Zorluklarla Mücadele*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/londra-bildirgesi-2007-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu- Paris Bildirgesi. (2018). *PARIS COMMUNIQUÉ*. Ankara: YÖK.
- Yükseköğretim Kurulu-Bergen Bildirgesi. (2005, Mayıs 19-20). *BERGEN BİLDİRGESİ AVRUPA YÜKSEKÖĞRETİM ALANI Yükseköğretimden Sorumlu Eğitim Bakanları Konferansı Bildirgesi*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/bergen-bildirgesi-2005-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu-Berlin Bildirgesi. (2003, Eylül 19). *BOLOGNA SÜRECİ BERLİN 2003 " Avrupa Yüksek Öğretim Alanını Gerçekleştirmek" Yükseköğretimden Sorumlu Bakanlar Konferansı Bildirgesi*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/berlin-bildirgesi-2003-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu-Bükreş Bildirgesi. (2012, Nisan 26-27). *26-27 NİSAN 2012 TARİHLİ BOLOGNA BAKANLAR KONFERANSI'NDA KABUL EDİLEN BÜKREŞ BİLDİRGESİ*. Aralık 25, 2018 tarihinde YÖK Web Sitesi: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/bukres-bildirgesi-2012-> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurumu. (2018, Haziran 29). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2018*. Yükseköğretim Kurumu Web Sitesi: http://www.yok.gov.tr/documents/10279/43653871/vakif_yuksekogretim_2018.pdf adresinden alındı

Kişisel bilgiler

Ad / Soyad	Büşra Nur Eldemir
Adres	Silivrikapı Mahallesi, Karakulak Sokak, Güneş Apartmanı, No:6, Daire:12
Telefon	05389267910
E-posta	b.nur.eldemir@gmail.com
Uyruk	T.C
Doğum tarihi	12/03/1990

Cinsiyet Kadın

Eğitim ve öğretim

2016- Halen: Arel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji A.B.D/ Sosyoloji Yüksek Lisans
2011-2015: İstanbul Üniversitesi/ Bilim Tarihi Lisans
2008-2010: Sakarya Üniversitesi/ Ticaret ve Yönetim
2004-2008: Bursa Süleyman Çelebi Lisesi (Şu an Anadolu Lisesi, o zaman Süper ve Düz Lise konumunda idi.)
1996-2004: Bursa Süleyman Çelebi İlköğretim Okulu (Şu an Süleyman Çelebi İmam Hatip Ortaokulu)

Yabancı Dil İngilizce-İyi

İş deneyimi

Tarihler

Öğrencilik hayatım boyunca geçimimi sağlamak maksatlı çeşitli işletmelerde bulundum ve ilk-ortaöğretim öğrencilerine özel dersler verdim.
Bibuçuk Restoran -2011-2016